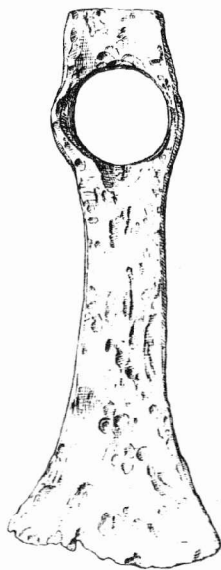

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

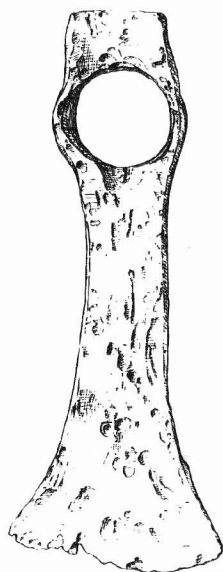
PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

BRNO 1980

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

BRNO 1980

14 1 91

FD 1520 / 1978. (1980.)

00102/91 *μ*

O B S A H

B. Klíma : Výzkum paleolitické stanice v Dolních Věstonicích /okr. Břeclav/. - Grabung der paläolithischen Station in Dolní Věstonice /Bez. Břeclav/	7
B. Klíma : Paleolitický nálezyv horizont v Hliníku u Pavlova /okr. Břeclav/. - Paläolithischer Fundhorizont in der Lehmgrube bei Pavlov /Bez. Břeclav/	8
J. Pavelčík : Paleolitické stanice v Třebomi /okr. Opava/. - Paläolithische Stationen in Třebom /Bez. Opava/	8
J. Pavelčík : Další nálezy na epipaleolitické stanici Bohumín - Záblatí /okr. Karviná/. - Weitere Funde auf der epipaläolithischen Station Bohumín - Záblatí / Bez. Karviná/.....	9
K. Geislerová : Záchranný výzkum na neolitickém sídlišti u Nového Lískovce /okr. Brno / . - Rettungsgrabung auf der neolithischen Siedlung bei Nový Lískovec / Bez. Brno/	9
P. Košťurčík - I. Rakovský : Výšinné sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou u Oslavan /okr. Brno - venkov / . - Höhensiedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik bei Oslavany /Bez. Brno - venkov /	10
M. Čižmář - J. Čižmářová : Záchranný výzkum sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou v Brně - Bystrci /okr. Brno - město / . - Rettungsgrabung einer Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik in Brno - Bystrc /Bez. Brno - Bystrc/	10
E. Opravil : Nálezy zuhelnatělého dřeva z Brna - Bystrce /okr. Brno - město / . - Funde von verkohltem Holz aus Brno - Bystrc /Bez. Brno - venkov /	11
J. Rakovská - S. Stuchlík : Záchranný výzkum sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou a věteřovského typu v Hodonicích /okr. Znojmo / . - Rettungsgrabung einer Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik und des Věteřov Types in Hodonice /Bez. Znojmo /	12
V. Janák : Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik /MBK/ in Opatovice /Bez. Vyškov /	13
E. Kazdová : Objekt s moravskou malovanou keramikou z Brna - Bosonoh /okr. Brno - město/ . - Objekt mit mährischer bemalter Keramik aus Brno - Bosonohy /Bez. Brno - město /	13
J. Pavelčík : Osada z mladší doby kamenné v Rudimově / okr. Gottwaldov / . - Niederlassung aus der jüngeren Steinzeit in Rudimov /Bez. Gottwaldov /	15
J. Pavelčík : Neolitická sídliště ve Lhotě u Lipníka /okr. Přerov / . - Neolithische Siedlungen in Lhota bei Lipník /Bez. Přerov /	15
V. Burian : Pravěké nálezy ve Velkých Hostěrádkách /okr. Břeclav / . - Prähistorische Funde in Velké Hostěrádky /Bez. Břeclav /	16
M. Salaš : Neolitické nálezy z Meziříčka /okr. Jihlava / . - Neolithische Funde aus Meziříčko /Bez. Jihlava /	16
A. Medunová : Keramik der Trichterbecherkultur aus Tvarožná /Bez. Brno - venkov /	16
A. Medunová : Aneolithische Scherben aus Šlapanice /Bez. Brno - venkov /	17
J. Pavelčík : Zwölfte Grabungsetappe der Höhensiedlung aus der Zeit der Kultur mit kannelierter Keramik in Hlinsko bei Lipník /Bez. Přerov /	17
I. Peškař : Naleziště kultury zvoncovitých pohárů u Ořechova /okr. Brno venkov / . - Fundort der Glockenbecherkultur bei Ořechov /Bez. Brno - venkov /.....	18

S . Stuchlík : Výzkum na pohřebišti únětické kultury v Mušově /okr. Břeclav / . - Gra - bung auf dem Gräberfeld der Üněticer Kultur in Mušov /Bez. Břeclav /	19
S . Stuchlík : Třetí sezóna výzkumu Mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boro- ticích /okr. Znojmo /.-Dritte Grabungssaison des Hügelgräberfeldes der mitteldonau - ländischen Hügelgräberkultur in Borotice /Bez. Znojmo/	19
S . Stuchlík : Mohylový depot z Mušova /okr. Břeclav / . - Hügelgräberdepot aus Mu- šov /Bez. Břeclav /	20
J . Říh ovský : Sídliště velatické kultury v Brně - Slatině /okr. Brno - město/ . Sied - lung der Velaticer Kultur in Brno-Slatina /Bez. Brno - město /	20
M . Čižmář - K . Geislerová : Výzkum části horákovského sídlištního objektu z I - vančic - Němčic /okr. Brno-venkov / . Grabung des Teiles eines Horáko-ver Siedlungs- objektes aus Ivančice - Němčice /Bez. Brno - venkov /	21
K . Ludik ovský : Keltské oppidum Hostýn /obec Chvalčov/ /okr. Kroměříž/ . - Kel- tisches Oppidum Hostýn /Gemeinde Chvalčov / /Bez. Kroměříž /	21
K . Ludik ovský : Laténská naleziště na katastru Hulína a okolí /okr. Kroměříž/ . - Latènezeitliche Fundorte auf dem Kataster von Hulín und Umgebung /Bez. Kroměříž/ .	22
K . Ludik ovský : Další nálezy z keltského sídliště v Mušově /okr. Břeclav / . - Wei- tere Funde aus der keltischen Siedlung in Mušov /Bez. Břeclav /	23
V . Dohnal : Stopy laténské sídliště v Olomouci-Nemilanech /okr. Olomouc/ .-Spu - ren einer latènezeitlichen Siedlung in Olomouc - Nemilany /Bez. Olomouc /	24
Č . Staň a : Sídliště z počátku doby stěhování národů a z halštatského období v Drysi - cích /okr. Vyškov/ . - Siedlung aus dem Beginn der Völkerwanderungszeit und aus der Hallstattzeit in Drystice /Bez. Vyškov/	24
Z . Klani ca : Vorbericht über die Ergebnisse der 25. Grabungssaison in Mikulčice /Bez. Hodonín/	27
Z . Klanica : Výzkum pohřebiště z 8. - 9. stol. a pravěkých sídlištních objektů v Pru- šánkách v roce 1978 /okr. Hodonín/ . - Grabung des Gräberfeldes aus dem 8. - 9. Jahrhundert und prähistorischer Siedlungsobjekte in Prušánky im Jahre 1978 / Bez. Hodonín /	28
B . Dostál - J . Vignatiová - A . Šik : Břeclav - Pohansko 1978 /okr. Břec- lav / . Břeclav - Pohansko 1978 /Bez. Břeclav /	29
Z . Kratochvíl : Zvířecí kostní materiál z hradiště v Mikulčicích z výzkumu prová - děného v roce 1971 /okr. Hodonín/ . - Tierknochenmaterial aus dem Burgwall in Mi- kulčice aus dem Jahre 1971 /Bez. Hodonín/	31
Z . Kratochvíl : Zvířecí kostní materiál z hradiště v Mikulčicích z výzkumu z roku 1972 /okr. Hodonín/ . - Tierknochenmaterial aus dem Burgwall in Mikulčice aus dem Jahre 1972 /Bez. Hodonín/	36
Z . Kratochvíl : Zvířecí kostní materiál z hradiště v Mikulčicích z výzkumné sezóny 1973 /okr. Hodonín/ . - Tierknochenmaterial aus dem Burgwall in Mikulčice aus dem Jahre 1973 /Bez. Hodonín/	41
V . Souchopová : Velkomoravská hutnická dílna u Olomučan /okr. Blansko / . - Gross- mährische Verhüttungswerkstätte bei Olomučany /Bez. Blansko /	44
T . Dočkal - Z . Měřínský : Nově zjištěné sídliště ze střední doby hradištní mezi Nejdkem a Lednicí /okr. Břeclav/ .-Neue festgestellte Siedlung aus der mittlèren Burgwallzeit zwischen Nejedek und Lednice / Bez. Břeclav /	45
V . Dohnal : Středohradištní pohřebiště v Drahlavě /okr. Olomouc / . - Mittelburg - wallzeitliches Gräberfeld in Drahlav /Bez. Olomouc /	46

J. U n g e r : Archäologische Grabung einer Kirche in Mušov / Bez. Břeclav /	47
J. U n g e r : Lesefunde auf der Lokalität Hrádek bei Tasov / Bez. Třebíč /	47
J. U n g e r : Terrainbegehung auf Klášterka bei Pohořelice / Bez. Břeclav /	48
J. U n g e r : Sechste Grabungssaison auf dem mittelalterlichen Hausberg Kulatý Kopec bei Žabčice / Bez. Brno - venkov /	48
Z. M ě ř í n s k ý : Dohled na terénní úpravy v místech středověké osady Čížov u Staré Říše / okr. Jihlava / . - Aufsicht über Terrainherrichtungen an den Stellen der mittelalterlichen Dorfwüstung Čížov bei Stará Říše / Bez. Jihlava /	48
Z. M ě ř í n s k ý : Povrchové průzkumy v okolí Kněžic a Stonařova / okr. Třebíč a Jihlava / . - Terrainbegehungen in der Umgebung von Kněžice und Stonařov / Bez. Třebíč und Jihlava /	49
J. P a v e l č í k : Zjišťovací průzkum v předpolí hradu Helfštýna - Týn n. Bečvou / okr. Přerov / . - Feststellungsgrabung im Vorfeld der Burg Helfštýn - Týn n. Bečvou / Bez. Přerov /	49
K. L u d i k o v s k ý : Středověký tesák z Křepic / okr. Břeclav / . - Mittelalterliches Weidmesser aus Křepice / Bez. Břeclav /	50
J. B e d n a ř í k o v á - J. T r i b u l a : Bericht über die erste Grabungssaison auf der gotischen Feste in Čejkovice / Bez. Hodonín /	51
R. S n á š i l - R. P r o c h á z k a : Záchraný výzkum v Uherském Hradišti - Starém Městě / okr. Uherské Hradiště / . - Rettungsgrabung in Uherské Hradiště - Staré Město / Bez. Uherské Hradiště /	52
R. S n á š i l : K lokalizaci Rusova / okr. Uherské Hradiště / . - Zur Lokalisierung von Rusov / Bez. Uherské Hradiště /	53
D. Š a u r o v á : Pokračování výzkumu v Konůvkách r. 1978, kat. obec Nížkovice-Heršpice / okr. Vyškov / . - Fortsetzung der Grabung in Konůvky im Jahre 1978 / Katastralgemeinde Nížkovice - Heršpice, Bez. Vyškov /	54
M. S t l o u k a l : Kosty z Konůvek, kat. obec Nížkovice - Heršpice / okr. Vyškov / . - Skelette aus Konůvky, Katastralgemeinde Nížkovice - Heršpice / Bez. Vyškov /	56
V. D o h n a l : Zjišťovací sondáž na Kláštere - Hradisku v Olomouci / okr. Olomouc / . - Feststellungs sondage auf Kloster - Hradisko in Olomouc / Bez. Olomouc /	58
R. J a n o š í k : Povrchový sběr na zaniklé středověké vesnici Zubrůvka u Pulčína / okr. Vsetín / . - Lesefunde von der mittelalterlichen Dorfwüstung Zubrůvka bei Pulčín / Bez. Vsetín /	59
I. R a k o v s k ý : Rettungsgrabungen im Raume des Baues des mittleren und unteren Staus des Wasserwerkes Nové Mlýny / Bez. Břeclav /	60
D. J e l í n k o v á : Výsledky záchranovacích akcí na katastru obce Brod nad Dyjí ve výzkumné sezóně 1978 / okr. Břeclav / . - Ergebnisse der Bergungsaktionen am Kataster der Gemeinde Brod nad Dyjí in der Grabungssaison 1978 / Bez. Břeclav -	62
K. L u d i k o v s k ý : Železářská vyhřívačka v Drvalovicích - Vanovicích / okr. Blansko / . - Ausheizherd zur Eisenverhüttung in Drvalovice - Vanovice / Bez. Blansko /	63
A. Š t r o f - R. P r o c h á z k a : Zjišťovací výzkum na "Hradisku" u Svitávky / okr. Blansko / . - Feststellungsgrabung in Svitávka - "Hradisko" / Bez. Blansko /	64
J. K o v á r n í k : Terénní průzkum pravěkých lokalit na jihozápadní Moravě.-Terrainuntersuchung prähistorischer Lokalitäten in Südwestmähren.	65
V. G o š - V. K a p l - J. N e k v a s i l , Záchranovací akce u Palonína /okr. Šumperk/ . - Rettungsaktion bei Palonín /Bez. Šumperk/	68
V. B u r i a n : Obilní jáma v Dražovicích / okr. Vyškov / . - Getreidegrube in Dražovice / Bez. Vyškov /	69

E. O p r a v i l :	Zuhelnatělé dřevo od Strachotína / okr. Břeclav / . Ver kohlttes Holz von Strachotín / Bez. Břeclav /	69
F. K ů h n :	Zuhelnatělá semena z tvrze u Udánek /západně Moravské Třebové / /okr. Svi- tavy / . - Verkohlte Samen aus der Feste bei Udánky /westlich Moravská Třebová / / Bez. Svitavy /	70
J. U n g e r :	Funde vom Kataster der Gemeinde Dolní Dunajovice / Bez. Břeclav /	72
J. H l a d k ý :	Prähistorische Funde aus Bulhary / Bez. Břeclav /	72
B. K l í m a :	Kostrový hrob v Brně - Slatině / okr. Brno - město / . - Skelettgrab in Br - no - Slatina / Bez. Brno - město /	72
Z. M ě ř í n s k ý - S. S t u c h l í k :	Inventarizace archeologické sbírky Vrbasova mu - zea ve Ždánicích v roce 1978 / okr. Hodonín / . - Inventarisierung der archäologischen Sammlung des Vrbas Museums in Ždánice im Jahre 1978 / Bez. Hodonín /	73
K. L u d í k o v s k ý - V l . H a š e k :	Zpráva o činnosti IRB za rok 1978. - Bericht über die Tätigkeit der Interdisziplinären Rationalisierungsbrigade /IRB/ im Jahre 1978 ...	73
J. Ř í h o v s k ý :	Velatické a středověké nálezy ze stavby dálnice u Kostic /okr. Břeclav/. - Velaticer und mittelalterliche Funde vom Bau der Autobahn bei Kostice /Bez. Břec - lav /	75
	Výzkumy a záchranné akce na Moravě 1978. - Grabungen und Rettungsaktionen in Mähren 1978.	76

VÝZKUM PALEOLITICKÉ STANICE V DOLNÍCH VĚSTONICÍCH

/okr. Břeclav /

Bohuslav Klíma, AŮ ČSAV Brno

/Obr. 1, 2 /

Výzkum paleolitické stanice v Dolních Věstonicích vycházel v r. 1978 z opakovaného podrobného průzkumu celého areálu naleziště. Po předchozích terénních úpravách a po nové orbě se objevily znovu na několika místech výchozy náleзовé vrstvy anebo jen její útržky a zbytky, které zasahovaly až k povrchu a nebyly ještě zcela zdeformovány. Takové dva areály ve střední části stanice byly proto prošetřeny otevřenými sondami. Obě přinesly více sílexů a zlomků kostí, které by byly jinak při zemědělském obdělávání pozemků zničeny. Prvá z nich /A/ odkryla východně od velkého balvanu okraj sesuté kry s útržky náleзовé vrstvy na jejím povrchu. Pod hranicí tohoto holocenního posunu ležela čistá spraš o značné mocnosti. Na omezené ploše kry se podařilo pak zachytit jen malý počet /22/ předmětů kamenné industrie. Druhá sonda /B/ umožnila prošetřit zbytky popelovité vrstvy na povrchu sesuvového pásma, které byly zachovány ještě v souvislých jazycích. Ty nemohly poskytnout sice již žádná pozorování, ale vydaly zato z plochy necelých 10 m² soubor zajímavé kamenné industrie o 126 kusech. Koncentrace těchto předmětů navazovala na hojný výskyt sílexů téhož druhu v bezprostředně sousedícím výkopu z r. 1974. Třetí orientační sonda /C/ měla ověřit rozsah náleзовých poloh u západního okraje horní vysoké meze. Povrchový nále� zlomku mamutí kosti a několika uhlíčku po dřevu v hroudách oglejené spraše se zbytky popelovitých součástí prozradily okraj menší sem přesmyknuté sesuté došky, která vycházela až k povrchu a rozprostírala se západním směrem. Náleзовé horizonty v obou úrovních se projevovaly jen jako popelovité smouhy s omezeným počtem předmětů kamenné industrie. Přínos této sondy lze spatřovat především v prokázání doškovitých pohybů a rozsahu původního osídlení až do západního areálu stanice, kde byly stopy pobytu prokázány zatím jen izolovaně zachyceným ohništěm ve břehu terasové skrývky.

Další pátrání po mělce uložených náleзовých vrstvách přivedlo pokračující výzkum do blízkosti výkopu z roku 1971 a 1972 v úrovni stejně vysoké vrstevnice. Na základě pozitivních výsledků několika sond razených pedologickými tyčemi byla otevřena sonda D. Již v hloubce 40 cm pod povrchem zastihla popelovitou kulturní vrstvu i s četnými předměty kamenné industrie a s mamutími kostmi. Zřetelně se v jejím rozsahu projevil také přesmyk v podobě jílů s vápencovou drtí i s kulturní vrstvou na povrchu a překrytou spraší nad tutéž vrstvu se sprašovým pokryvem níže ve svahu. Rovnoběžně s okrajem sesuté kry probíhaly ještě drobnější dislokace, zvláště v obvodové zóně sesuvu. Okraj jiného doškovitého pohybu u východního okraje sondy prokázal, že celá oblast horní části naleziště je rozrušena holocenními pohyby zemin a že tedy je správný již dříve podaný výklad o celkové stavbě stanice /Klíma 1963/. Sonda poskytla tedy závažné poznatky a byla proto nejprve rozšířena o boční rameno /D 3/, posléze o čtyři plošně skrývané sektory a dosáhla tak celkové rozlohy 51 m². V celém rozsahu probíhala výrazná kulturní vrstva, která se jen na některých místech nořila do hloubky více než 100 cm a která dosahovala v blízkosti ohnišť mocnosti i nad 25 cm. Tak tomu bylo zvláště v zahluobené rýze jejího bočního ramene, kde obsahovala hojně kamenné industrie a větší kusy mamutích kostí, a v přiléhajícím čtverci /D 4/ s hojnými úlomky přepálených kostí v jihozápadním rohu ve výplni deformovaného ohniště, sevřeného do pokleslé zony při okraji sesuvu. Ze sousedního čtverce byla pak sledována původní a sesuvem překrytá vrstva, která obsahovala i velké mamutí kosti a která se směrem k západu vytrácela. Z těchto míst pak byla zřejmě pohybem vytlačena. V následujících čtvercích upoutaly pozornost úplně a nepoškozené mamutí lopatky, pečlivě uložené na popelovitá místa a ohniště. V celé rozloze výkopu jich bylo zachyceno celkem devět a každá z nich vyvolávala představu o možnosti objevu rituálního pohřbu. Zřejmě však šlo o záměrné seskupení lopatek, jehož význam zůstává zatím blíž nepoznan. Na nároží poslední plochy ležely i trosky rozpadlé mamutí lebky. Kromě obou stoliček zasazených v horní čelisti upoutávaly pozornost při jejím vypracování hlavně obě alveoly k1, které zapadaly do výrazně zahluobeného prostoru spolu i s přiléhající lopatkou. Některé náleзовé okolnosti vyvolávaly i potřebu dalšího pokračování odkryvů právě v tomto místě. Výkop D-1978 přinesl objev nového centra dolnověstonického sídliště, které leží vysoko ve svahu a které nabízí příznivé možnosti dalšímu výzkumu.

Grabung der paläolithischen Station in Dolní Věstonice /Bez. Břeclav/. Nach einer eingehenden Untersuchung des gesamten Fundraumes und Überprüfung der Fundhorizonte, die sich in den Oberflächenebenen befanden /Sonde A-C/, wurde aufgrund der positiven Ergebnisse einiger Bohrungen eine grössere Sonde /D/ durchgeführt und diese dann um einen Nebenarm und vier anschließende flächlich abgedeckte Sondagen erweitert. Auf der Gesamtfläche von 51 m² gelang es eine markante Kulturschicht in einer Tiefe von 30 - 150 cm unter der Oberfläche zu untersuchen, die zur Genüge Möglichkeiten für die Verfolgung von Feuerstellen, Aschenestern, der Anhäufung von neun kompletten Mammutschulterblättern sowie für die Abdeckung des Randes des schindelartigen Abrutsches über den ursprünglichen Lagen bot. Die Kulturschicht enthielt zahlreiche Steinindustrie, einige Geräte aus Knochen, Ziergegenstände und Klümpchen aus gebranntem Ton, von denen einige deutlich modelliert sind. Mit Sonde D wurde ein neues Siedlungszentrum entdeckt, das sich hoch oben im Hange erstreckt, wo Aufenthaltsspuren vorläufig nur vereinzelt bekannt waren und wo sich günstige Bedingungen für eine weitere Grabung bieten.

PALEOLITICKÝ NÁLEZOVÝ HORIZONT V HLINÍKU U PAVLOVA

/okr. Břeclav/

Bohuslav Klíma, A Ú ČSAV Brno

Po celý rok 1978 byl průběžně sledován odběr spraší v rozsáhlém hliníku n.p. Ingstav mezi Pavlovem a Milovicemi, který kromě výzkumu sídlištních jam mladší fáze kultury s moravskou malovanou keramikou poskytoval i zajímavé poznatky ke stratigrafii místních sedimentů. Těžba druhého patra skrývky dosahovala až na basi nejmladšího sprašového pokryvu a na souvrství snesených svahovin v jeho podloží. Tyto sedimenty podávají názorný obraz o výplni údolní nivy řeky Dyje koncem pleistocénu. Byly vytvořeny především silnými splachy z nejbližších vyvýšených míst a později sprašemi ukládanými částečně do provlhčeného prostředí meandrujícího Klentnického potoka a současně při tom i deformovány kryoturbační, soliflukční a erozivní činností. Napovídají tomu zvláště polohy geneticky spojené s přítomností vody, které jsou zpravidla jílovitější a které barevnou pestrostí prozrazují proces postupné chemické přeměny. V basálním souvrství se střídají s přemístěnými zvětralinami tercierních hornin, zejména slídnatých pís-kovců, jílovců a slepenců, ale i s polohami jemných eolických písků. Vytvářejí zpravidla protáhlé čočky, ale i nepravidelné formy a dokonce také křížově zvrstvená pásma, charakteristická pro sedimentaci rychle tekoucích vod. Některé části profilových stěn byly pečlivě očištěny, podrobně studovány a dokumentovány.

Při hladině tohoto souvrství a při basi sprašového pokryvu probíhá i slabě vyvinutá hmédozemní půda [interstadiál W 2/3], druhotně ovšem rozrušená, a v jejím dosahu i nesouvislý nálezoý horizont se zbytky popela, uhlíky, vzácněji i se zlomky barviva, ojedinělými silexy, ale s čtenějšími zlomky mamutích kostí. V důsledku zmíněných úložných podmínek byly zachovány jen velmi chatrně, ale podařilo se vyzvednout mezi nimi i celou mamutí lopatku. Situace nasvědčuje tomu, že na vyvýšenině nad hliníkem je pod nejmladším sprašovým pokryvem uložena prostorná mladopaleolitická stanice /pavlovién/.

Paläolithischer Fundhorizont in der Lehmgrube bei Pavlov /Bez. Břeclav/.

Die Förderung der zweiten Lösssetage in der Lehmgrube zwischen Pavlov und Milovice reichte zur Basis der jüngsten Lössdecke und in die Schichtenfolge der abgetragenen Hangerden in seinem Liegen - den. Diese Sedimente sind aus Abschwemmungen aus den nächsten erhöhten Stellen und Lössen gebildet, die sich teilweise in einem feuchten Milieu abgelagerten und sie erbringen ein anschauliches Bild von der Ausfüllung der Talau des Flusses Dyje am Ende des Pleistozänes. An dem Niveau der Schichtenfolge im Liegenden verläuft im Bereich eines schwach entwickelten und sekundär gestörten braunerdigen Bodens ein unzusammenhängender Horizont mit Ascheresten, Holzkohlestückchen, seltener auch Bruch - stücken von Farbstoff, einzelnen Silixen, aber auch mit zahlreichen Bruchstücken von Mammutknochen. Die Situation zeugt davon, dass auf der Anhöhe oberhalb der Lehmgrube unter der jüngsten Lössdecke eine jungpaläolithische Station /Pavlovién / verborgen ist.

PALEOLITICKÉ STANICE V TŘEBOMI

/okr. Opava/

Jiří Pavelčík, A Ú ČSAV Brno

Při prověřování barevných změn půdy, zjištěných při leteckém průzkumu v roce 1976 byly v prostoru obce Třebom objeveny tři nové lokality.

Prvá z nich se nachází jihozápadně od obce v prostoru kóty 270,7 a na její existenci upozornil i J. Macoun z ÚÚG. Vlastní lokalita se nachází ve vrcholové pasáži kóty, západně od triangulačního bodu. Poněvadž plocha, na níž se vyskytují silexy, zasahuje až ke státní hranici, můžeme se právem domnívat, že lokalita pokračuje i na katastru obce Ściborzyce Wielke na území PLR. Nalezené doklady hmotné kultury pozůstávají převážně ze silexů a rozpadají se do dvou komplexů. Prvý z nich tvoří poměrně drobnotvará nepatinovaná industrie, doprovázená kulovým otloukačem z rohovce. Na základě shod s nálezy z Lipníku n.B. a z Otic /okr. Opava/ ji můžeme s největší pravděpodobností začlenit od souboru nálezů lidu s lineární keramikou. Druhá složka je bíle patinovaná a jsou v ní zastoupena diskovitá a jednopodstavová jádra, drasadlo, otloukač, masivní čepel se škrabadlovitě upraveným čelem a hrot. Předběžně lze soubor datovat na sklonek středního paleolitu.

Druhá lokalita se nachází 300 m severně od vrcholu kóty 270,7. Její datování je zatím nejisté, neboť jsme zde doposud našli jen úlomky mazanice a atypické střípky.

Třetí stanice zaujala drobnou ostrožnu jižně od obce na západním svahu kóty 251,4. Při průzkumu jsme zde našli retušovaný křemencový úštěp a masivní, oboustranně retušovanou patinovanou čepel. Nález můžeme rámcově datovat do mladšího paleolitu.

Paläolithische Stationen in Třebom /Bez. Opava/. Bei Terrainbegehungen wurden im Kataster der Gemeinde Třebom /Bez. Opava/ zwei neue paläolithische Stationen und eine Siedlung offensichtlich mit Linearbandkeramik festgestellt.

DALŠÍ NÁLEZY NA EPIPALEOLITICKÉ STANICI BOHUMÍN-ZÁBLATÍ /okr. Karviná/

Jiří Pavelčík, AŮ ČSAV Brno

Ačkoliv se v roce 1979 nemohl uskutečnit plánovaný zjišťovací výzkum, přece jen se podařilo na lokalitě získat další závažné poznatky. Ve vrcholové pasáži parcely č. 180/9 byly kopány základy pro rodinný domek. Základová jáma jednak narušila sídelní horizont, jednak obnažila souvrství, které se podstatně lišilo od stratigrafie získané na svahu při předchozím výzkumu. Z prokopané hlíny se dosud podařilo pracovníkům expozitury v Opavě a Okresního vlastivědného muzea v Českém Těšíně získat 16 sílexů a dva pak přímo z profilu. Tím se poprvé podařilo stanovit pro stanici pevnou stratigrafickou polohu a upřesnit její pozici vůči nedalekému mladopaleolitickému komplexu v Petřkovicích.

Získaný profil:

1/ 25 cm	šedočerná ornice;
2/ 15 cm	hnědá hlína s pískem, na její bázi jsou rozptýleny sílexy;
3/ 80 cm	světlé hnědá písčité hlína s kamínky, s uhlíky a se šmouhami popele ve svrchní partii, v níž vystupují i sílexy;
4/ 25 cm	hnědo-šedá /svrchní pasáž/ a šedoběžová /spodní pasáž/ jemná písčité hlína;
5/ 170 cm a více	pomerančově oranžová spraš /?/ s výsušnými puklinami vyplněnými šedomodrými jílovitými zátoky.

Weitere Funde auf der epipaläolithischen Station Bohumín-Záblatí /Bez. Karviná/. Beim Grundmaueraushub eines Familienhauses auf Parzelle Nr. 180/9 gelang es die genaue stratigraphische Lage der Station in der Gipfelpassage festzustellen, d.h. an Stellen die nicht vom Bodenfluss erfasst waren.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM NA NEOLITICKÉM SÍDLIŠTI U NOVÉHO LÍSKOVCE /okr. Brno/

Kateřina Geislerová, AŮ ČSAV Brno

Při výstavbě komunikace a základů pro budoucí sídliště v Novém Lískovci bylo narušeno množství pravěkých objektů /upozornění ing. M. Plcha z n.p. Geoindustrie Brno/. AŮ ČSAV zde během listopadu 1978 provedl záchranný výzkum, na němž se kromě autorky podíleli také I. Rakovský, M. Čizmář a J. Hladký.

Lokalita se nachází na východním návrší jižně od obce Nový Lískovec, v prostoru vzdáleném asi 500 m severně od plochy, kterou zde r. 1971 prozkoumal R. Tichý¹.

Vzhledem k rychlému postupu stavebních prací a nepříznivým klimatickým podmínkám bylo možno úplně prozkoumat pouze 3 objekty, částečně pak 2 objekty, a dalších 5 jam bylo ovzorkováno a zaměřeno. S výjimkou jednoho náležely všechny zjištěné objekty kultuře s lineární keramikou, a to její starší fázi. Na keramice převládají široce ryté voluty a linie, objeví se i výzdoba kratších šikmých rýh; notové značky se nevyskytly ani v jednom z objektů. Ze zásypu jam byly získány též zvířecí kosti, mazanice, broušená a štípaná industrie a zrnotěrka s drtidlem.

Výjimečné postavení mezi prozkoumanými objekty zaujímá jáma jordanovské kultury o rozměrech asi 3 x 1 m, hluboká 50 cm. Z její výplně pochází množství zdobené i nezdobené keramiky; několik nádob bylo možno rekonstruovat. Byla zde nalezena početná kolekce štípané industrie a velké množství mušlí, které v objektu tvořily souvislé shluky. Nejvýznamnějším je nález několika zlomků měděných plotének s rozlamaných spirálek. Obsah jámy doplňují zvířecí kosti a mazanice. Objekt jordanovské kultury je unikátním objevem, neboť nálezové celky z tohoto období se na Moravě vyskytují jen sporadicky.

Poznámky:

1 R. Tichý, Neolitické osídlení u Brna - Lískovce /okr. Brno/, Přehled výzkumů 1971, Brno 1972, 34-35.

Rettungsgrabung auf der neolithischen Siedlung bei Nový Lískovec /Bez. Brno/. Beim Aufbau der Siedlung bei Nový Lískovec wurde eine Menge prähistorischer Objekte gestört. Das AÚ ČSAV in Brno führte hier im November 1978 eine Rettungsgrabung durch. Die untersuchten Objekte gehören überwiegend in die ältere Phase der Kultur mit Linearbandkeramik. Die bedeutendste Entdeckung ist eine Grube der Jordanow Kultur, die Keramik, eine zahlreiche Kollektion von Spaltindustrie, eine grosse Menge an Muscheln und einige Kupferbruchstücke enthielt.

VÝŠINNÉ SÍDLIŠTĚ KULTURY S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU
U OSLAVAN

/okr. Brno - venkov /

Pavel Koštuřík, FF UJEP Brno

Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 3 /

Na severozápadním okraji Oslavan se nachází plošina chráněná ze tří stran příkrými srázy, klesajícími do údolí říčky Balinky a Ketkovického potoka. Poloha je nazývána "V zaražených" nebo též "U dvorka" a je zčásti zastavěna hospodářskými budovami JZD. Příležitostně zde získávali archeologický materiál již V. Čapek, J. Knies a zejména V. Gross¹.

Plánovaná výstavba dalších zařízení JZD vyvolala potřebu provést na lokalitě záchranný a zároveň zjišťovací výzkum. K jeho uskutečnění jsme vybrali plochu asi 20 x 5 m v jižní části ostrožny. Dokončení výzkumu zabránilo nepříznivé počasí v závěru roku. Podařilo se nám proto pouze skrýt svrchní vrstvu, ze které jsme získali značně zlomkovitý materiál. Všechno náleží kultuře s moravskou malovanou keramikou, její nejmladší fázi II b Palliardiho třídění. Skládá se z většího počtu odlámaných výčnělků a uch, štípané industrie a z několika poškozených broušených nástrojů. Zajímavé je, že ze sondy nepochází materiál žádné další pravěké kultury. Při hraně ostrožny jsme zjistili nízkou terénní vlnu. Není vyloučeno, že je pozůstatkem po možném ohrazení výšinného sídliště.

Poznámka:

- 1/ Čapek V., Z Oslavan /Objevy archeologické na Ivančicku/, ČVMSO I, 1884, 122 - 125. - Knies J., Prähistorické hradiště oslavanské "u Dvorka", ČVMSO X, 1893, 85 - 90. - Koštuřík P., Die Lengyel - Kultur in Mähren, Studie AÚ ČSAV Brno I / 1972 sv. 6, Praha 1973, 22 - 23.

Höhensiedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik bei Oslavany /Bez. Brno-venkov/. Bei einer Rettungsgrabung auf der Höhensiedlung "U dvorka" oder auch "V zaražených" bei Oslavany deckten wir eine Fläche von ungefähr 20 x 5 m ab. Wir stellten ein bruchstückartiges keramisches Material der jüngsten Phase /IIb/ der Kultur mit mährischer bemalter Keramik fest, die von Spaltindustrie und einigem beschädigtem geschliffenem Werkzeug begleitet ist.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM SÍDLIŠTĚ KULTURY S MORAVSKOU MALOVANOU
KERAMIKOU V BRNĚ-BYSTRCI

/okr. Brno - město/

Miloš Čižmář, AÚ ČSAV Brno

Jana Čižmářová, Muzeum města Brna

Na podzim 1978 jsme byli upozorněni na nálezy, zjištěné na stavbě sídliště Bystrc II. Po terénním průzkumu jsme v tomto prostoru provedli v říjnu a listopadu záchranný výzkum. Lokalita se na-

cháží v horní části mírného východního a jihovýchodního svahu, nad silnicí Bystrc-Žebětín. Na mapě 1:5000/Tišnov 1-8/jde o prostor v okolí místa, určeného souřadnicemi 11 cm od J.s.č. a 14 cm od Z.s.č.

Na skrytých plochách jsme zjistili sídlištní objekty kultury s moravskou malovanou keramikou, z nichž jsme zkoumali 24 objektů. Objekty byly různých tvarů a velikostí, většinou se jednalo o kruhové či oválné jámy, v jednom případě jsme prozkoumali větší hliník o rozměrech 6 x 11 metru. Skrytka provedená zemními stroji, neumožnila zachytit případné kúlové jámy.

Z nálezů jsme získali především nemalovanou a malovanou keramiku, dále zvířecí kosti, uhlíky, mazanici a štípanou a hlazenou kamennou industrii.

Na podkladě získaného keramického materiálu lze předběžně zařadit zjištěné objekty na sklo - nek fáze 1b.

Rettingsgrabung einer Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik in Brno - Bystrc / Bez. Brno - město/. Beim Aufbau der Siedlung Bystrc II wurde eine Siedlung mit mährischer bemalter Keramik gestört. Bei der Rettungsgrabung wurden 24 Objekte mit einem Material untersucht, das man vorläufig an die Neige der Phase 1b einreihen kann.

NÁLEZY ZUHELNATĚLÉHO DŘEVA Z BRNA - BYSTRCE

/okr. Brno - město /

Emanuel Opravil, AÚ ČSAV Brno

Ačkoliv jsou archeologické nálezy z mladší doby kamenné v našich zemích velmi hojné a dosti hustě pokrývají staré sídelní oblasti, počet lokalit se zachovanými /respektive nalezenými/zbytky zuhelnatělého dřeva je relativně velmi malý¹. Vzhledem k tomu, že neolit v našich zemích končil okolo roku -4000 př.n.l.², je potom značný zájem paleobotaniků o veškeré rostlinné zbytky z tohoto období pochopitelný. Pro upřesnění rekonstrukce vývoje květeny ve středním holocénu v nižších polohách poskytují obzvláště cenný materiál. Kultura s moravskou malovanou keramikou, kam náleží uhlíky z Brna - Bystrce, spadá podle Ložkova³ stratigrafického schématu holocénu na konec atlantiku, což je v klasickém členění Firbasové⁴ teprve starší atlantikum. Toto charakterizuje vlhké a teplé klima se suchým výkyvem na konci období⁵, které by zhruba odpovídalo časovému rozpětí /nebo aspoň část/ kultury s moravskou malovanou keramikou. Průměrná roční teplota byla v té době až o 3°C vyšší než jsou rečené průměry. Ve struktuře květeny nižších poloh včetně podhůří představovaly doubravy nejrozšířenější vegetační formaci, k níž nenalzáme recentní obdobu.

Nálezy rostlinných zbytků z objektů kultury moravské malované keramiky jsou zajímavými doklady o vzhledu a struktuře vegetace na konci jednoho dlouhého období vývoje lidské společnosti, kdy středoevropskou krajinu poznamenala činnost prvních zemědělců. Tito vyhledávali, osidlovali a vzdělávali plochy s pokryvem sraší, pro zemědělství neobvyčejně vhodnými. Tyto sraše byly porostlé teplomilnými doubravami a proto není divu, že také v nálezech figuruje převážně zuhelnatělé dřevo dubu.

Rovněž sídliště v Brně-Bystrci se nachází na sraších, které byly koncem staršího atlantiku a počátkem mladšího atlantiku⁶ porostlé lesy s převládajícím dubem. Na tomto nalezišti se podařilo zachránit několik mimořádně velkých zlomků zuhelnatělého dřeva dubu, které pocházelo ze silných kmenů. Mimo ně však byly v některých vzorcích i drobné zlomky z tenkých dubových větviček.

Přehled nálezů zuhelnatělého dřeva z Brna-Bystrce:

Dub - <i>Quercus</i> sp.	34	zlomků	- 9	objektů
Jasan - <i>Fraxinus</i> sp.	5	"	- 3	objekty
Jilm habrolisty - <i>Ulmus carpinifolia</i>	3	"	- 1	objekt
Topol neb vrba - <i>Populus</i> ve <i>Salix</i>	1	"	- 1	"

Nálezy z Brna-Bystrce se týkají především stromového patra, ve kterém převládá dub, provázený jilmem habrolistým; na vlhčích místech, podél vodotečí byl jasan, topol, resp. vrba. Nebyly učiněny nálezy z ohnišť a pecí s různorodějším palivovým dřívím.

Poznámky:

1 Např. v přehledu E. Opravil, Die südmährischen Wälder im jüngeren Holozän, Přírodovědecké práce ústavu ČSAV Brno 1967, 1. 69-116.

2 Pravěké dějiny Čech, Praha 1978, p. 328.

3 V. Ložek, Příroda ve čtvrtohorách, Praha 1973.

4 F. Firbas, Spät- und nacheiszeitliche Waldgeschichte Mitteleuropas nördlich der Alpen 1, Jena 1949.

5 V. Ložek, o.c.

6 V. Ložková /o.c. / schématu je to konec atlantiku a začátek epiatlantiku.

Funde von verkohltem Holz aus Brno-Bystrc /Bez. Brno-venkov/. Das verkohlte Holz aus Objekten mit mährischer bemalter Keramik/spätes Neolithikum/ stammt vor allem von Eiche; weniger war Esche, Feldulme und Pappel resp. Weide vertreten. Nach diesen Funden nehmen wir an, dass zu Beginn des Subboreales den Hauptholzbestand in den umliegenden Wäldern immer noch die Eiche bildete.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM SÍDLIŠTĚ KULTURY S MORAVSKOU MALOVANOU
KERAMIKOU A VĚTEŘOVSKÉHO TYPU V HODONICÍCH
/okr. Znojmo/

Jana Rakovská, FF UJEP Brno

Stanislav Stuchlík, AŮ ČSAV Brno

/Obr. 4/

Na jaře 1977 byly zjištěny porušené pravěké objekty v bývalé Loydově cihelně u Hodonic. Lokalitu znal již J. Palliardi a povrchové sběry a drobné sondáže zde prováděli F. Vildomec, A. Vrbka a V. Vildomec¹. V roce 1977 členové archeologického kroužku při Jihomoravském muzeu ve Znojmě pod dohledem pracovníků muzea prozkoumali 7 objektů věteřovského typu. Protože i v roce 1978 pokračovalo JZD v Hodonicích s těžbou zeminy v hliníku bývalé cihelny, bylo nutno i nadále provádět záchranné akce. Při výzkumu bylo prozkoumáno dalších 26 objektů, z nichž tři /obj. č. 10, 17, 21/ patřily kultuře s moravskou malovanou keramikou a zbývající byly opět věteřovské.

Neolitický materiál není příliš početný, zajímavější je pouze objekt č. 21, v němž byla nalezena téměř celá lidská kostra. Většina věteřovských objektů naproti tomu obsahovala bohatý keramický materiál. Laboratorní zpracování není ještě dokončeno a nelze tedy podrobněji referovat o náplni objektů. Již dnes je však jisté, že při zpracování bude zrekonstruována celá řada keramických tvarů. Vedle běžné keramiky se zde vyskytly i miniaturní nádoby a rovněž drobná i masivní závaží a tzv. náustky. Z dalších předmětů je třeba uvést ještě menší soubor štípané industrie s pilkovou retuší a jediný bronzový předmět - malý bronzový terčík s vybíjenou výzdobou. Kostěnou industrii reprezentuje především celá řada šidel a ojedinělý nález navrtané lidské kosti /kloub femuru/.

Z osteologických nálezů stojí za zmínku obj. č. 18, kde vedle značného množství jednotlivých zvířecích kostí byla nalezena i anatomicky uspořádaná kostra, patrně psa. Dalším dokladem pohřbů na věteřovských sídlištích² je zjištění lidské lebky z obj. č. 1, jež byla původně uložena zřejmě ve velké hrncovité nádobě, která byla nalezena poblíž ve střepech. Dnem vzhůru obrácený celý koflík z obj. č. 9 obsahoval zase několik obilek pšenice jednozrnky a dvouzrnky².

Záchranný výzkum bude v letošním roce opět průběžně pokračovat.

Poznámky:

1 K. Tihelka, Moravský věteřovský typ, Študijné zvesti AŮ SAV, Nitra 1962, 59-63.

2 K. Tihelka, Moravský věteřovský typ, PA LI, 1960, 109-112.

3 Za určení obilek děkujeme doc. dr. F. Kůhnovi z Vysoké školy zemědělské v Brně.

Rettungsgrabung einer Siedlung der Kultur mit mährischer bemalter Keramik und des Věteřov Types in Hodonice /Bez. Znojmo/. Im Jahre 1977 wurden bei der Forderung der Erden in der ehemaligen Loyda Ziegelei bei Hodonice prähistorische Objekte gestört. Im demselben Jahr untersuchten Mitglieder der archäologischen Interessengemeinschaft am Südmährischen Museum in Znojmo unter Aufsicht von Mitarbeitern des Museums 7 Objekte des Věteřov Types. Im Jahre 1978 setzte die Rettungsgrabung fort, wobei weitere 26 Objekte untersucht wurden, von welchen drei /Obj. 10, 17, 21/ der Kultur mit mährischer bemalter Keramik und die übrigen wiederum dem Věteřov Typus angehörten. Von den neolithischen Objekten war Grube Nr. 21 interessant, in der man ein fast komplettes menschliches Skelett fand. Die Věteřov Objekte gewährten eine reiche Kollektion an keramischem Material, einen kleineren Komplex an Spaltindustrie, eine grössere Menge an Ahlen, eine kleine bronzene Scheibe mit gestanzter Verzierung und den Einzelfund eines angebohrten menschlichen Knochens /Gelenk eines Femurs/. In Objekt 1 hat man einen Menschen Schädel festgestellt, in Objekt 18 erschien ein anatomisch gereihtes Hundeskelett und in Objekt 9 fand man Getreidekörner von Einkorn und Emmer.

SIEDLUNG DER KULTUR MIT MAHRISCHER BEMALTER KERAMIK /MBK/
IN OPATOVICE

/Bez. Vyškov/

Vratislav Janák, Muzeum Vyškovska Vyškov

In den Sommermonaten des Jahres 1978 realisierte die archäologische Arbeitsstelle des Museums die Rettungsgrabung eines Teiles der Siedlung mit jüngerer MBK auf dem Baue des Grosskapazität - Kuhstalles der LPG Klement Gottwald Dědice, der von dem Agrostav Bučovice in Nachbarschaft des bestehenden Genossenschaftskuhstalles in Opatovice, Flur "Podsedky" durchgeführt wird. Die Grabung begann sofort nachdem die Meldung erstattet wurde am 11. Mai und endete zu Beginn des Septembers.

Die Siedlung liegt auf den Feldern zwischen Opatovice und Dědice, auf einem sehr mässigen östlichen Hang am Rande der Terrasse des Flüsschens Malá Haná. Das Liegende besteht hier aus verlagerten Lössen mergelartigen Charakters in verschiedenen Nuancen von gelbbrauner Farbe, manchmal auch graugrün. Die schwarze Ausfüllung der Objekte war mit dem Liegenden, Holzkohlestückchen, zerfallenem Lehmewurf vermischt. Die Objekte befanden sich unmittelbar unter der Ackerkume, nach Angaben der Bauarbeiter 20 - 40 cm mächtig. Eine Kulturschicht war auf der Siedlung nicht.

Insgesamt hat man Überreste von 12 Siedlungsobjekten verzeichnet, teilweise gestört oder gänzlich zerstört; es ist allerdings nicht ausgeschlossen, dass weitere Objekte bereits früher bei Erdarbeiten spurlos verschwanden. Eine Interpretation des grösseren Teiles der Objekte ist nicht gut möglich; Obj. Nr. 3 war ein törnerner Backofen, Obj. Nr. 12 war ein grösserer Komplex, aus dem es gelang einen Ofenboden mit Steindestruktion und den Boden einer von der Seite anliegenden Grube zu bergen, die grossen Objekte Nr. 2 und Nr. 10 waren vielleicht Lehmgruben, in dem nicht interpretierbaren Obj. Nr. 8 fand man 3 Pfostengruben, Obj. Nr. 11 war gänzlich steril, in Obj. Nr. 8 war nur Lehmewurf und einige geringfügige Knochenbruchstücke, in Obj. Nr. 7 einige unverzierte Scherben.

Unter dem Material aus den Objekten sowie von der Oberfläche dominiert Keramik/ausser Gefässcherben auch einige Spinnwirtel/, ferner gewann man Lehmewurf, eine kleinere Menge an Spaltindustrie, 5 Fragmente von geschliffener Industrie, Bruchstücke von Mahlsteinen. Auffallend ist eine beinahe totale Absenz an Knochen, gewiss durch den Einfluss der Lagerungsbedingungen verursacht.

Unter der Keramik überwiegt grobe Siedlungsware, nicht allzu gut gebrannt. Weit weniger ist fein geschlemmte dünnwandige Keramik, ebenfalls schlecht gebrannt. Die Verzierung ist vor allem plastisch, es dominiert die Knubbe in Form eines Eulenkopfes, sehr häufig ist die Rand- und Umbruchkerbung, sehr selten sind Reste einer roten Bemalung. Morphologisch weist die Siedlung eine übliche Skala von Gefässformen der jüngeren MBK auf; nicht einmal die Spinnwirtel, Spalt- und Schliffindustrie entziehen sich der zeitlichen Einreihung. Der interessanteste Fund ist ein keramischer Zylinder, mit einem "Eulenkopf" beendet - ein unikates Idol - aus Obj. Nr. 9.

Die Siedlung gehört der jüngeren Stufe der Kultur mit MBK¹ an; das Material des Grossteiles der Objekte kann man seiner älteren Phase /IIa/ zuschreiben; Obj. Nr. 9 und Nr. 12 weisen bereits Merkmale der jüngeren Phase /IIb/ auf.

Der Bau störte nur einen Teil der Siedlung; offensichtlich setzt sie in westlicher und südlicher Richtung fort, die Prospektion wurde jedoch wegen den hochgewachsenen landwirtschaftlichen Kulturen nicht durchgeführt.

Am nördlichen Rand der Siedlung hat man im Lössliegenden einen weiss patinierten Abspliss aus gelbem Hornstein gefunden, vielleicht mittelpaläolithischer Provenienz².

1 P. Košťuřík, Die Lengyel-Kultur in Mähren, Praha 1973

2 für die Konsultation danke ich Dr. K. Valoch.

OBJEKT S MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU Z BRNA-BOSONOH

/okr. Brno-město/

Eliška Kazdová, FF UJEP Brno

/Obr. 5, 6/

Při rozšiřování hlinišťe na severovýchodním okraji cihelny Gustava Klimenta v Bosonohách byl zjištěn na podzim r. 1978 další sídlištní objekt s moravskou malovanou keramikou. Od roku 1973, kdy

se v cihelně zachytily první nálezy s MMK, je to již šestý objekt patřící k uvedené kultuře¹.

Objekt č. 6 tvořila nepravidelná elipsovité jáma /d = 3,4 m; š = 2,8m; hl = 0,82 m/, zahlou - bená do mírného sprašového svahu. Popelovité šedá výplň jámy obsahovala značné množství kerami - ky, dále štípanou industrii /obr. 6:2-5/, surovinu na výrobu broušené industrie, mazanici a několik zvířecích kostí. K nejpočetnějším nálezům patří keramika, které bylo získáno celkem 325 fragmentů. Po laboratorním zpracování a slepení odpovídajících částí střepového materiálu se z dalších analýz vyloučilo 20 indiferentních fragmentů. Zbývající soubor pochází asi z 24 nádob; z typologického aspektu² jsou nejčastěji zastoupeny mísy /29,2%/, dále hrnce a putny /à 16,7 %/, mísy na nožce /12,5%/, a tenkostěnné pohárky /8,3%/. Stejnou relativní četnost pak mají hřibovité nádoby, na - běračky a drobné keramické tvary /à 4,2%/. Z hlediska fyzikálních vlastností převažuje keramika se středozrnným, místy až hrubozrnným materiálem s hustotou od 2,20 do 2,25 g/cm³ a od 2,29 do 2,40 g/cm³. Keramická hmota je pórovitá, v mnoha případech slabě vypálená s nižším stupněm tvrdosti.

Na keramice z objektu č. 6 lze sledovat řadu vlastností významných z hlediska chronologické - ho. Přítomnost žlutočervené malby /obr. 6:10-12/ nepochybně svědčí pro starší stupeň, avšak pro spolehlivé stanovení vývojové fáze není v našem případě sama o sobě postačujícím kritériem v důsledku malého počtu dobře "čitelných" ornamentačních prvků a motivů. Pro zařazení studovaného souboru do mladší fáze staršího stupně kultury s MMK je důležitý výskyt rýsované ornamentace v podobě rozpadlého pletence provedené jedinou ostrou linií /obr. 6:15/. Uvedenému chronologic - kému určení odpovídá i charakter kompozice motivů, které nepokrývají souvisle celý povrch nádo - by, ale jsou uzavřeny do obrazce. Z plastické výzdoby jsou zastoupeny zejména výčnělky polokulo - vité /obr. 5:4; 6:10,19/, odsazené /obr. 5:1; 6:8/ a vysedlé /obr. 6:7,9/. Ojedinele se také ob - jevil deformovaný svisle protáhlý výčnělek /obr. 6:6/, asymetricky vystouplý /obr. 6:1/ a výčně - lek s mělkými oválnými jamkami, vzdáleně připomínající "soví hlavičku" /obr. 6:20/. Vedle pře - vládačického zaobleného okraje se na nádobách vyskytl také okraj zúžený /obr. 6:16/, hrotitý /obr. 6:17/ a kyjovitý /obr. 6:18/. V dostupném souboru nebyla zjištěna ani v jediném případě technika rýsování svazkem jemných linií, ani bíle malovaná ornamentace.

Provedený rozbor potvrzuje, že materiál z objektu č. 6 z Bosonoh je současný s nálezovým fondem předchozích pěti objektů³ a patří rovněž do mladší fáze staršího stupně kultury s MMK, tj. do Ib podle periodizace J. Palliardiho. Přestože je objekt č. 6 od dříve prozkoumaných poměrně hustě koncentrovaných objektů značně vzdálen /přes 70 m/, je prokázáno, že náleží ke stejnému osídlení; jeho objevení upřesňuje naši dosavadní představu o rozloze zkoumaného sídliště. V sou - časné době lze říci, že všech šest zachráněných objektů s MMK fáze Ib bylo rozmístěno na ploše 0,5 ha.

Poznámky :

- 1 P. J. Michna, Přehled archeologických výzkumů na Moravě za rok 1973, VVM XXVI-2, 1974, 217; E. Kazdová, Nové lokality s moravskou malovanou keramikou staršího stupně na Brněn - sku SPFFBU E 22-23, 1977-1978, 27-43, obr. 1-6.
- 2 V práci je použito terminologie uvedené v Numerickém kódu moravské malované keramiky /V. Podborský - E. Kazdová - P. Košťurík - Z. Weber, Numerický kód moravské malované kerami - ky, Brno 1977.
- 3 E. Kazdová, op. cit. 35, 42-43.

Objekt mit mährischer bemalter Keramik aus Brno-Bosonohy / Bez. Brno - město/. Im Oktober 1978 wurde in der Ziegelei in Bosonohy bereits das sechste Sied - lungsobjekt mit mährischer bemalter Keramik entdeckt¹. Objekt Nr. 6 bildete eine unregelmässi - ge elipsenförmige Grube, die ausser Spaltindustrie /Abb. 6:2-5/, Rohstoff zur Herstellung von geschliffener Industrie und Knochen, eine ziemliche Menge an Keramik /325 Fragmente/ enthielt. Auf der Keramik können Merkmale unterschieden werden, von denen einige ermöglichen, den Fund - komplex in eine bestimmte Entwicklungsphase einzureihen. Dazu gehören besonders die geritzte Ornamentik, die mit einer einzigen scharfen Linie durchgeführt ist /Abb. 6:15/, Motive, zu Mus - tern komponiert, gelbrote Bemalung /Abb. 6:10-12/, plastische Verzierung in Form halbkugeli - ger, abgesetzter und hervortretender Knubben². Der angeführte Merkmalekomplex ist für die Ke - ramik der jüngeren Phase der älteren Stufe der Kultur mit MBK typisch, d.h. Phase Ib nach J. Palliard.

Die Analyse bestätigte, dass das Material aus Objekt Nr. 6 aus Bosonohy gleichzeitig mit dem Fundfond der vorherigen fünf Objekte³ ist und also in Phase Ib gehört. Aus dem heutigen Stand der Rettungsaktion kann gesagt werden, dass sich alle sechs gleichzeitigen Objekte mit MBK auf einer Fläche von 0,5 ha befanden.

OSADA Z MLADŠÍ DOBY KAMENNÉ V RUDIMOVĚ

/okr. Gottwaldov /

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Traktorista ČSSS B. Diatel z Rudimova, dopisující člen ČSSA, upozornil pracovníky AÚ ČSAV v Opavě na řadu lokalit, které zjistil na katastru obce. Nacházejí se v polohách:

"Paličky" - pocházejí odtud zlomky lineární keramiky,

"Záhumenice" - zlomky laténské a slovanské keramiky /9. - 12. st./,

železná struska a část lupy,

"Bátorky - Dúbravy" - slovanská keramiky /9. st./,

"Čupy" - slovanská keramiky 9. - 10 st.;

"Lásky" - či "Hlásky" se nacházejí na kotě 492, ležící severně od obce, v sedle jímž prochází okresní silnice směrem na Petruvku. Soubor nálezů obsahuje 158 sílexů, z nichž je 128 vyštípano z červeného nebo zeleného vlárského radiolaritu, 29 z malopolského jurského nebo baltského morénového rohovce /určení J. Lecha z Varšavy/ a jeden z porcelanitu. Rovněž zastoupení artefaktů je vysoké: 125 ks; 11 je čepelovitých ústěpů a 22 ústěpů prostých nebo amorfních kusů suroviny. Mezi artefakty jsou zastoupeny 4 šipky typu Štramberk/Krnov, 8 jednopodstavových, převážně pyramidálních jader, 1 otloukač, hrot typu Wapiennik - Świdry Wielke /přežívající epipaleolitický prvek /, 40 různých typů čepelí převážně retušovaných, 1 dlátka, 1 drasadlo, 14 mikrolitů geometrických tvarů, 2 "pilky", 8 vrtáků, 12 škrabadel, 7 rydel, 3 vruby, 2 ozuby a 5 retušovaných ústěpů. Soubor doplňuje kopytovitá sekerka, jedna oboustranně klenutá sekerka, sekerka typu Slánská hora a drobná oboustranně klenutá sekerka - amulet.

Datování nalezeného souboru je dosti obtížné. I přes výskyt epipaleolitického prvku /hrot typu Wapiennik - Świdry Wielke/, nemůžeme soubor začlenit do souboru paleolitických kultur. Jak se zdá, nelze použít k datování kopytovitou sekerku /mladolineární prvek/, která mohla být získána na některém nedalekém lineárním sídlišti /např. Rudimov-Paličky, Pitín- stadión atd./ . Rozhodujícím prvkem budou tedy zřejmě šipky typu Štramberk, poměrně vysoké procento rydel, "pilky" - nahrazující trapézy ve funkci srpků a sekerka typu Slánská hora, tj. znaky typické pro starší eneolit a boleslázkou fází KK. Vzhledem k tomu, že zde vystupují ještě sekerky oboustranně klenuté bez podbroušení ostří a poměrně velký počet geometrických mikrolitů - prvků mladoneolitického a protoeneolitického charakteru, domnívám se, že můžeme lokalitu začlenit do okruhu pozdní lengyelských skupin východní Moravy.

Niederlassung aus der jüngeren Steinzeit in Rudimov /Bez. Gottwaldov/. B. Diatel stellte im Kataster der Gemeinde Rudimov eine Reihe von Lokalitäten fest, von denen in der Flur "Paličky" der Linearbandkeramik, "Lásky" mit reicher Radiolaritindustrie in den späten Lengyelzeitabschnitt, "Záhumenice" dem Latène- und slawischen Zeitabschnitt und "Bátorky" und Čupy" der slawischen Besiedlung angehören.

NEOLITICKÁ SÍDLIŠTĚ VE LHOTĚ U LIPNÍKA

/okr. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Členové archeologického kroužku při ZKP n.p. Vagonka Příbor pod vedením J. Friče upozornili pracovníky expozitury AÚ ČSAV v Opavě na novou lokalitu v katastru obce Lhota. Ta se nachází na západním okraji obce jižně od silnice Pavlovice-křižovatka Ilinsko-Kladníky-Lhota a navazuje na komplex budov místního JZD.

Jak ukázal terénní průzkum pracovníků expozitury, rozkládá se sídelní komplex na severozápadní první terase potoku Šišemky. V získaném keramickém materiálu je zastoupena především vypíchaná keramiky I. - II. stupně podle M. Zápotocké-Steklé, moravská malovaná keramiky a zlomky nádob lidu s keramikou nálevkovitých pohárů s typickou wioreckou kolkovanou výzdobou.

Neolithische Siedlungen in Lhota bei Lipník /Bez. Přerov/. Beim westlichen Rand der Gemeinde entdeckte man eine Siedlung der Stichbandkeramik/I. - II. Stufe nach M. Zápotocká-Steklá/, mit mährischer bemalter Keramik und der Trichterbecherkultur, Phase C /typische Wiorec-Stempelverzierung/.

PRAVĚKÉ NÁLEZY VE VELKÝCH HOSTĚRÁDKÁCH

/okr. Břeclav/

Václav Burian, Krajské vlastivědné muzeum, Olomouc

V květnu 1978 při výsadbě vinohradu na území Velkých Hostěrádek v trati "Ostré" získal Miloslav Musil¹ několik atypických kusů keramiky, mezi nimi okrajový střep se silnou příměsí grafitu; zesílený okraj je nahoře horizontálně a z boku listovaně seříznutý, v hrdle prožlabený. Nejpozoruhodnější jsou nálezy neolitické kamenné industrie: pazourková čepel lichoběžníkového tvaru s pilovitým ostřím, materiál je šedobílého tónu, úlomek podobné hmotnější čepelce se zbytkem povrchové kůry valounu a několik ústěpů stejného materiálu.

Poznámky:

1 Za poskytnutí materiálu a informací děkuji prof. Josefu Hutákovi.

Prähistorische Funde in Velké Hostěrádky / Bez. Břeclav/. In der Flur "Ostré" Funde atypischer Keramik, gemeinsam mit dieser ein Randscherben mit Graphitbeimengung, der verstärkte Rand facettiert. Ferner Feuersteinklingen mit Sägeschneide und einige Absplisse, die bei der Herstellung entstanden sind.

NEOLITICKÉ NÁLEZY Z MEZIŘÍČKA

/okr. Jihlava/

Milan Salaš, FF UJEP Brno

Při povrchovém průzkumu v říjnu 1978 bylo na katastrálním území obce Meziříčko v trati "Familie" zjištěno několik nálezů kamenné broušené a štípané industrie. Broušená industrie je zastoupena pouze týlovou partií recentně přeraženého kopytovitého klínu nízkého profilu /zach. d. 58 mm, š. 35 mm, v. 22 mm/. V příčném řezu je artefakt asymetricky plankonvexní, v bokorysu mírně šikmý tyl plynule přechází ve hřbet. V blízkosti týlu uprostřed ventrální plochy je v podélném směru patrný nevýrazný žlábk, který napomáhal zřejmě k upevnění artefaktu. Povrch nástroje drsný, patinovaný, světle šedé, skvrnitě barvy, na lomu je matně tmavošedý /serpentinit?/.

Štípaná industrie je reprezentována nepatinovaným rohovcovým ústěpem se škrabadlovitě retušovanou, asymetricky vějířovitou hlavicí a bilaterálně drasadlovitou retuší /d. 38 mm, š. 23 mm, v. 10 mm/, dále širokým, nepatinovaným a neretušovaným rohovcovým ústěpem s výrazným bulbem /d. 37 mm, š. 32 mm, v. 6 mm/ a konečně nepatinovaným rohovcovým jádrem.

Pozdější pokusy o povrchový sběr v trati "Familie" měly negativní výsledek, Získanou drobnou kolekci kamenné industrie lze na základě typologického rozboru kopytovitého klínu datovat do staršího, event. do středního neolitu.

Neolitische Funde aus Meziříčko / Bez. Jihlava/. Bei einer Oberflächenbegehung im Oktober 1978 wurde bei Meziříčko in der Flur "Familie" der Nackenteil eines niedrigen Schuhleistenkeiles, ferner zwei nichtpatinierte Hornsteinabsplisse und ein Hornsteinkern gefunden. Die Kollektion kann in das ältere, eventuell mittlere Neolithikum datiert werden.

KERAMIK DER TRICHTERBECHERKULTUR AUS TVAROŽNÁ

/Bez. Brno - venkov/

Anna Medunová, AÚ ČSAV Brno

R.Masařík aus Tvarožná übergab im Jahre 1978 Scherben und Tierknochen, die vielleicht im Jahre

1976 beim Baue eines Schweinestalles in Tvarožná, im Garten von Herr Vanda unter dem Santon gefunden wurden. Es handelt sich um drei Randbruchstücke, einen Scherben vom Gefässhals und fünf Bruchstücke vom Bauch; die Bruchstücke stammen von mindestens zwei Gefässen und nach den Randbruchstücken kann man sie zur Trichterbecherkultur einreihen. Es ist sehr wahrscheinlich, dass es sich um einen Siedlungsfund handelt.

ANEOLITHISCHE SCHERBEN AUS ŠLAPANICE

/Bez. Brno - venkov /

Anna Medunová, AÚ ČSAV Brno

Im Obstgarten von Jan Spružný in der Flur Vinohrady wurden in einer Tiefe von ca. 30 cm unter der Ackerkrume von Doz. Dr. F. Kühn meist atypische Scherben gefunden. Nur zwei Bruchstücke, von denen eines ein Randstück ist, mit einer unmarkanten, von ovalen Einstichen unterbrochenen Verstärkung unter dem Rand, das zweite ebenfalls mit Einstichen verziert, kann man rahmenhaft in das Aneolithikum einreihen. Eine nähere Bestimmung ist nicht möglich.

ZWOLFTE GRABUNGSETAPPE DER HOHENSIEDLUNG AUS DER ZEIT DER KULTUR MIT KANNELIERTER KERAMIK IN HLINSKO BEI LIPNÍK

/Bez. Přerov /

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

In den Tagen vom 3.7. bis 4.8. 1978 verwirklichte sich die 12. Etappe der systematischen Grabung in Hlinsko. Den eigentlichen Grabungsarbeiten ging in den Frühjahrsmonaten die erste Etappe umfangreicher geophysikalischer Messungen voraus, die vor allem auf die Verfolgung des Verlaufes der Fortifikation und auf die Bestimmung des Grössenumfanges der Siedlungsobjekte im Raume des Zugangssattels eingestellt war. Die Messungen, die mit der Elektrowiderstands- und magnetischen /Protonmagnetometer/ Methode durchgeführt wurde, bestätigte im vollen Umfange die durch Terrainarbeiten festgestellten Ergebnisse und deutete in groben Umrissen den Verlauf des eigentlichen Befestigungssystemes an. In der weiteren Etappe wird dann die gesamte Fortifikation eingehender verfolgt. Überraschende Messungsergebnisse, die im Rahmen der IRB - Geophysik die Gruppe von der Montanhochschule Ostrava, Lehrstuhl für Lage- und Prospektionsgeologie unter Leitung von J. Müller und A. Poláček durchgeführt, hat man auf der südöstlichen Seite der Niederlassung gewonnen. Hier, 20 m vor der ersten Fortifikation, stellte man ein zweites Befestigungssystem fest, ähnlich in die Tiefe gegliedert wie das erste. Es wurde also erwiesen, dass die im Raume der mächtigen Terraindepression im westlichen Teil des Zugangssattels erfasste Fortifikation nicht bloss eine lokale Bedeutung hat /irgendein "Barbakan" oder eine vorgeschobene Befestigung des kleinen Sattels /, sondern das Schutzsystem in der gesamten Länge der südöstlichen Seite der Niederlassung verstärkt. Auf der südwestlichen Seite wurde dann im vollen Umfange die Existenz eines zweiten Grabens erwiesen.

Die eigentliche Grabung konzentrierte sich vor allem auf drei Grundprobleme:

1/ Im Zugangssattel stellten wir uns /siehe auch Geophysik/ auf die Untersuchung einer umfangreichen Gruppe von Gruben im nördlichen Sektor ein. Diese liegen bereits ausserhalb der eigentlichen Zugangskommunikation. Nach allen bisherigen Ergebnissen können wir sie als eine Batterie von Lehmgruben interpretieren, die Lehm für Bauzwecke und vermutlich auch für die Keramikproduktion gewährten. In Sonde 51/78 wurden hier 6 Lehmgruben erfasst. Mit der Grabung werden wir hier fortsetzen.

2/ Untersuchung der Hütten in der nördlichen Ecke und im südwestlichen Sektor der Niederlassung. Sonde 53 in der Nordecke deutete an, dass wir uns bereits am Rande der eigentlichen Besiedlungsfläche bewegen. Belege der eigentlichen Besiedlung /Hütten/ waren nur auf den westlichen Teil der Sonde beschränkt /Gräbchen Ž-3/78/. Ausser diesem erfassten wir in der Sonde 8 Objekte, von denen man 4 als Keller, 3 als Lehmgruben und 1 als eine kleinere Erdhütte interpretieren kann, die Wirtschaftszwecken diene.

Eine komplizierte Situation erwies sich bei der Untersuchung der Sonde 52 im südwestlichen Sektor. Hier war zu sehen, dass Hütte Nr. 7/77 nicht weiter fortsetzt und die Fläche von Hütte Nr. 20/77 derart von jüngeren Eingriffen gestört war, dass wir ihren gesamten Umfang nicht feststellen konnten.

Neuerdings gelang es uns Hütte Ž-2/78 /Gräbchen mit Pfostengruben/ und den eingetieften Hütten- teil Obj. 21/78 festzustellen. Ihre Untersuchung wird im nächsten Jahr beendet werden. Insgesamt erfassten wir mit der Sonde 11 Objekte. Ausser zwei bereits angeführten Hütten waren dies drei Keller, 6 Lehmgruben und Obj. Nr. 24/78, für das wir vorläufig keine Analogien haben, das aber un- mittelbar Wirtschaftszwecken diente. Es handelt sich um eine kesselförmige Grube, in den Boden ei- nes kleineren Objektes von viereckigem Grundriss eingetieft, am Umfang von kleinen Pfostengruben gesäumt.

3/ Mit Sonde 54 versuchten wir die Untersuchung von drei tiefen zylinderförmigen Gruben zu beenden, die im Jahre 1975 im Hang der nordöstlichen Seite der Niederlassung festgestellt wurden. Die gewonnenen Ergebnisse bestätigten wiederum /übereinstimmend mit der Geophysik/, dass die äl- tere Fortifikation nicht an der Hangkante verläuft und vermutlich hier überhaupt fehlt. Der tonsteini- ge Wall befindet sich ca. 8 -10 m unter der Kante und stellt die jüngste Phase einer reichen mensch- lichen Tätigkeit vor, die sich an diesen Stellen abwickelte. Die gegenseitige Superposition und die sich aus dieser ergebenden stratigraphischen Erkenntnisse aus acht erfassten Objekten und einer bis zwei umfangreichen Vertiefungen und einem Gräbchen, sind einer detaillierten Analyse unterzogen worden. Ihre Ergebnisse werden nach Beendigung veröffentlicht. Zur Zeit kann nur konstatiert wer- den, dass sich auf dem nordöstlichen Hang eine Wehe von ausserordentlich qualitätsmäßigem Löss befindet, den die Bewohner der Niederlassung offensichtlich für die Keramikproduktion benützten /auf der zum Hang anliegenden Fläche fanden wir bereits früher Gruben zum Ausreifen des kerami- schen Teiges und einen Töpfereiofen/. Den überwiegenden Teil der in der Sonde erfassten Objekte können wir als Lehmgruben/7/, eines als Gräbchen interpretieren, ein Objekt repräsentierte den Boden eines Herdes mit Umfanggräbchen. Der Boden und das Gräbchen waren mit Steinen ausge- kleidet und mit Lehmewurf verschmiert. Eine von den mächtigen Eintiefungen kann höchstwah-rscheinlich als Graben, die zweite, später verschüttete, als eine spezielle Lehmgrube interpretiert werden. Der Wall, sofern er über ältere Objekte verlief, hatte an diesen Stellen verstärkte Fun- damente.

NALEZIŠTĚ KULTURY ZVONCOVÝCH POHÁRŮ U OŘECHOVA

/okr. Brno-venkov/

Ivan Peškař, AÚ ČSAV Brno

/Tab. 1 /

Na parcele č. 2477, ležící v trati "Za žleby" na temeni jednoho z pahrbků /Δ 301 m/ přibližně 1400 m VJV od kostela v Ořechově a asi 600 m jižně od silnice do Hajan, byla těžkými stroji hloubena rozměrná základová jáma velké stavby. Po odhrnutí vrstvy do hloubky 150 cm pod dnešním povr- chem zpozorovali pracovníci ve skryté zemině části poškozené pravěké keramiky, jejíž střepy pečli- vě posbírali a po ohlášení nálezů předali shromážděný materiál AÚ ČSAV v Brně. Při prohlídce sta- veniště se už nepodařilo zjistit žádné zbytky původních objektů, ani další předměty z jejich obsahu, které by umožnily přesnější poznání charakteru nově zjištěného naleziště kultury zvoncových po- hářů. Lze jen říci, že soubor zachráněné keramiky, k němuž patří jeden načervenalý zdobený zvon- covitý pohár nižšího tvaru a střepy z jiného podobného exempláře, tři džbánkovité hrnky s lehce prohnutým, ve dvou případech odsazeným hrdlem, pod jehož vyhnutým okrajem je připojen horní ko- nec páskového ouška, širší hrnek s plynulým přechodem mezi tělem a hrdlem a s ouškem vyběhajícím z okraje, mísa s mírně vydutou stěnou a plochým, dovnitř slabě rozšířeným okrajem, část menší po- dobné mísy, zlomky hrncovitých nádob s vejčitým tělem a s kónicky rozevřeným hrdlem a několik ty- pologicky méně průkazných střepů, je možno s větší pravděpodobností pokládat za hrobové milodary.

Fundort der Glockenbecherkultur bei Ořechov /Bez. Brno-venkov/. Auf der Parzelle Nr. 2477 in der Flur "Za žleby" wurde beim maschinellen Aushub einer umfangreichen Fundamentgrube eines grossen Baues Keramik der Glockenbecherkultur gefunden, die wahrscheinlich aus vernichteten Gräbern stammt.

VÝZKUM NA POHŘEBIŠTI ÚNĚTICKÉ KULTURY V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav /

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

V roce 1978 pokračovaly záchranné práce na výzkumu pohřebiště únětické kultury ve štěrkovně Státního statku v Mušově již třetí sezonu. Zatímco v minulých dvou letech probíhaly záchranné výzkumy ve větším měřítku¹, proběhlo v roce 1978 na lokalitě pouze několik drobnějších akcí. Při těchto pracích byly prozkoumány 2 hroby únětické kultury, z nichž jeden byl bez nálezů a druhý obsahoval mimo jiné klasický koflík, malou amforku, bronzový nákrčník, únětickou jehlici a další předměty. Vedle těchto dvou hrobů bylo prozkoumáno ještě šest jam s nevýrazným obsahem.

P o z n á m k a :

- 1 S. Stuchlík, Záchranný výzkum únětického pohřebiště a dalších pravěkých objektů ve štěrkovně Mušově /okr. Břeclav/, PV 1976, v tisku. - Týž, Druhý rok výzkumu únětického pohřebiště ve štěrkovně Státního statku v Mušově /okr. Břeclav/, PV 1977, v tisku.

Grabung auf dem Gräberfeld der Úněticer Kultur in Mušov /Bez. Břeclav/. Im Jahre 1978 setzte die Rettungsgrabung auf dem Gräberfeld der Úněticer Kultur in der Schottergrube des Staatsgutes in Mušov nur mit einigen kleineren Aktionen fort. Bei diesen Grabungen hat man zwei Gräber der Úněticer Kultur und sechs Gruben mit ausdruckslosem Inhalt untersucht.

TŘETÍ SEZONA VÝZKUMU MOHYLNÍKU STŘEDODUNAJSKÉ MOHYLOVÉ KULTURY V BOROTICÍCH

/okr. Znojmo /

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

V roce 1978 pokračoval třetí sezonou archeologický výzkum mohylníku ze střední doby bronzové v Boroticích na Znojemsku. Během prvních dvou let byly prozkoumány mohyly 9 a 15, v nichž byly zjištěny kostrové a žárové hroby středodunajské mohylové kultury a kostrové hroby z období stěhování národů¹. Pro výzkum v roce 1978 byla vybrána mohyla 10, která leží na jižním okraji mohylníku.

Její výška je 90 cm a průměr přibližně 16 metrů. Výzkumem bylo zjištěno celkem 16 hrobů. Menší část tvořily kostrové hroby středodunajské mohylové kultury, jichž bylo na lokalitě prozkoumáno 7. Z hrobů mohylové kultury byly získány bronzové prsteny, jantarové perly, bronzová dýka a další nálezy. Bohatší část nálezů v roce 1978 představovaly hroby z období stěhování národů, jichž bylo prozkoumáno devět. Z nálezů z tohoto období stojí za zmínku řada železných předmětů, bronzová pinzeta, skleněné korálky různých velikostí, kostěné hřebeny, pozlacená spona a další předměty.

P o z n á m k a :

- 1 S. Stuchlík, Výzkum mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích /okr. Znojmo/, PV 1976, v tisku. - Týž, Pokračování výzkumu mohylníku středodunajské mohylové kultury v Boroticích /okr. Znojmo/, PV 1977, v tisku.

Dritte Grabungssaison des Hügelgräberfeldes der mitteldonauländischen Hügelgräberkultur in Borotice /Bez. Znojmo/. Im Jahre 1978 wurde auf dem Hügelgräberfeld in Borotice Hügelgrab Nr. 10 untersucht. In diesem hat man 7 Gräber aus der mittleren Bronzezeit festgestellt, die bronzene Fingerringe, einen bronzenen Dolch, Bernsteinperlen und weitere Gegenstände enthielten. Ferner wurden hier 9 Gräber aus der Völkerwanderungszeit entdeckt, in denen man eine Reihe von eisernen Gegenständen, beinerne Kämmen, eine bronzene Pinzette, Glasperlen, eine vergoldete Fibel und weitere Gegenstände fand.

MOHYLOVÝ DEPOT Z MUŠOVA

/okr. Břeclav/

Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

V rámci záchranných výzkumů v oblasti výstavby Vodního díla Nové Mlýny provádělo Regionální muzeum v Mikulově pod vedením J. Ungera archeologický výzkum středověkého kostela v Mušově. Výzkum navštívil p. Alois Tvrdoň z Dolních Dunajovic, který ohlásil, že má doma bronzové předměty, jež získal v roce 1958 při provádění hluboké orby v Mušově v prostoru mezi mlýnem a štěrkovinou. Podle jeho údajů byly všechny předměty nalezeny na jednom místě a pocházejí z jednoho celku. Krátce na to jsme s J. Ungrem A. Tvrdoň navštívili a ten nám předal následující předměty:

1. Část velké spirály z plochého bronzového pásku s výrazným středověkým žebrem, která má jeden konec ulomený a druhý zakončený spirálovitou růžicí. Pásek je po obou stranách žebra zdoben linií jemně vybějených bodů, při čemž jedna linie je rovnoběžná s žebrem a druhá tvoří vlnovku. Spirála je deformovaná a zlomená na 5 kusů /inv. č. 10040/5-1/78/.
2. Zlomek z podobné spirály /inv. č. 10040/5-2/78/.
3. Vadný a nedodělaný odlitek neurčitelného bronzového předmětu /inv. č. 10040/5-3/78/.
4. Kus bronzoviny z ploché nepravidelné desky. Váha 73 dkg. /Inv.č. 10040/5-4/78/.

Na stejném místě prováděl na podzim 1958 po provedené hluboké orbě záchranný výzkum I. Peškař z AÚ ČSAV Brno¹. Při výzkumu kromě jiných objektů prozkoumal i dvě jámy středodunajské mohylové kultury. V jámě 8 bylo nalezeno kromě několika střepeů i větší množství bronzových předmětů /zlomek jehlice s terčovitou hlavicí, zlomky srpů, malá spirála z bronzového plechu, bronzovina/. Místo nálezu, náleзовé okolnosti, složení obou celků, charakter všech předmětů a jejich datování do staršího období středodunajské mohylové kultury dovolují předpokládat, že s největší pravděpodobností se jedná o dvě části jednoho většího náleзовého celku.

Poznámka:

- 1 I. Peškař, Zachraňovací výzkum na sídlišti z doby římské u Mušova, PV 1958, Brno 1958, 105-106.

Hügelgräberdepot aus Mušov /Bez. Břeclav/. Bei Durchführung der Rettungsgrabungen im Raume des Wasserwerkes Nové Mlýny gewannen wir von A. Tvrdoň aus Dolní Dunajovice einige bronzene Gegenstände /Teil einer grossen bronzenen Spirale aus Bronzeblech, mit einer Spirale beendet, das Bruchstück einer ähnlichen Spirale, ein unbestimmbares fehlerhaftes Gussstück, Bronzerohstoff/. Die Funde erwarb A. Tvrdoň im Jahre 1958 in Mušov im Raume zwischen der Mühle und der Schottergrube. An derselben Stelle führte am Ende des Jahres 1958 I. Peškař aus dem AÚ ČSAV Brno eine Rettungsgrabung durch¹, der hier unter anderem auch eine Grube der mitteldonauländischen Hügelgräberkultur mit einer ganzen Reihe von bronzenen Gegenständen untersuchte /Sichelbruchstücke, Nadelbruchstück, Bruchstück einer bronzenen Spirale, Bronzerohstoff/. Die Fundumstände, die Zusammensetzung der beiden Komplexe, ihre Datierung in den älteren Abschnitt der Hügelgräberkultur und andere Umstände zeugen davon, dass es sich um zwei Teile eines grösseren Fundkomplexes handelt.

SÍDLIŠTĚ VELATICKÉ KULTURY V BRNĚ - SLATINĚ

/okr. Brno-město/

Jiří Říhovský, AÚ ČSAV Brno

Při odhrnování ornice pro stavbu nového sídliště v Brně-Slatině byly v trati "Sady" narušeny jámy. Záchrannou akcí byl ze dvou získán větší počet keramického střepeového materiálu středního velatického stupně kultury středodunajských popelnicových polí.

Siedlung der Velatice Kultur in Brno-Slatina /Bez. Brno - město/. Bei der Errichtung einer neuen Siedlung in Brno-Slatina wurden in der Flur "Sady" Siedlungsgruben mit zahlreichem keramischem Scherbenmaterial der mittleren Velatice Stufe der mitteldonauländischen Urnenfelderkultur gestört.

VÝZKUM ČÁSTI HORÁKOVSKÉHO SÍDLIŠTNÍHO OBJEKTU Z IVANČIC - NĚMČIC

/okr. Brno - venkov /

Miloš Čižmář, Kateřina Geislerová, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 7 /

V květnu 1978 jsme při prohlídce staré pískovny jižně NĚmčic zjistili v těžební stěně zásyp porušeného objektu. Naleziště se nachází na mapě 1:25 000 M-33-105-D-a /Oslavany/ v prostoru určeném souřadnicemi 21 mm od V s.č. a 15 mm od J sč.

Záchranným výzkumem jsme prozkoumali menší část objektu, zahluobeného 60 cm do podloží. Zásyp byl šedočerný a obsahoval keramiku, zvířecí kosti, mazanici a uhlíky.

Na podkladě keramického materiálu lze objekt řadit do pozdního stupně horákovské kultury.

Grabung des Teiles eines Horákovser Siedlungsobjektes aus Ivančice - NĚmčice /Bez. Brno - venkov/. Bei der Rettungsgrabung wurde Material aus der späten Stufe der Horákovser Kultur gewonnen.

KELTSKÉ OPPIDUM HOSTÝN /obec Chvalčov/

/okr. Kroměříž/

Karel Ludikovský, AÚ ČSAV Brno

V letošní výzkumné sezoně byly uskutečněny pouze menší terénní odkryvy. Z nich na předním místě lze uvést prohloubení řezu valovým tělesem klešovitého křídla Slavkovské brány, který byl započat v minulé výzkumné sezoně. Složením a strukturou jednotlivých vrstev se tato situace výrazně odlišuje /srv. PV 1977, v tisku/ od řezu fortifikací v Rusavské bráně /PV 1973, 42 n., Tab. 47/, což vyplývá především z různorodé proveniencí a stáří staveb a odlišnosti jejich účelů. Dalším cílem terénních výzkumů byla snaha o zjištění, kdy a jak byla vybudována vodní nádrž ve Slavkovské bráně; tuto otázku nebylo možno řešit pro nedostatek finančních prostředků.

Menším plošným odkryvem byla dokončena rozpracovaná část stupňovité terasy na západní straně pod akropolí. Z celkem nevelké plochy, která potvrdila nejvyšší intenzitu osídlení v této části hradiště byla získána vedle typických kovových předmětů a keramických zlomků osminka zlaté bojské ražby, signovaná sluncem a třemi body. Vedle potinové mince jihofrancouzského původu je to druhá keltská mince získaná výzkumem a první mince středoevropské ražby vůbec. Starší nálezy zlatých mincí jsou ztraceny a nelze provést ani jejich bližší zhodnocení, neboť podrobnější dokumentace se nedochovala.

L iteratura :

K. Ludikovský, PV 1973, 42n., Tab. 47. - Týž, PV 1977, v tisku.

Keltisches Oppidum Hostýn /Gemeinde Chvalčov, Bez. Kroměříž/. In der heurigen Grabungssaison tätigte man nur kleinere Terrainabdeckungen. Von diesen kann an erster Stelle die weitere Eintiefung des Schnittes im Walkkörper des zangenförmigen Flügels der Slavkover Pforte angeführt werden, den man in der vergangenen Grabungssaison begann. Die Situation unter scheidet sich markant /vergl. PV 1977/ von dem Schnitt durch die Fortifikation in der Rusava Pforte /PV 1973, 42 f., Taf. 47/, was vor allem aus der unterschiedlichen Provenienz und dem Alter der Bauten hervorgeht. Mit einer kleineren Abdeckung wurde der begonnene Teil der stufenförmigen Terrasse auf der Westseite unter der Akropolis beendet. Von der verhältnismässig kleinen Fläche, die die höchste Intensität der Besiedlung in diesem Teil des Burgwalles bestätigte, wurde ausser typischen Metalgegenständen und Keramik auch ein Achtel einer goldenen boischen Prägung gewonnen, mit einer Sonne und drei Punkten signiert. Ausser einer Potin-Münze südfranzösischer Herkunft ist dies die zweite keltische Münze, die bei der Grabung gewonnen wurde und die erste Münze mitteleuropäischer Prägung überhaupt. Ältere Funde von goldenen Münzen gingen verloren und man kann ihre nähere Bewertung nicht durchführen, denn eine eingehendere Dokumentation blieb nicht erhalten.

LATÉNSKÁ NALEZIŠTĚ NA KATASTRU HULÍNA A OKOLÍ

/okr. Kroměříž /

Karel Ludíkovský, AÚ ČSAV Brno
Dalibor Kolbinger, Hulín

/Obr. 8,9 /

Průzkum nížinného předpolí Hostýna pokračoval v letošním roce systematickým sledováním situací na lokalitách již známých /srv. k tomu PV 1974, 35-37, Tab. 23-26; PV 1977, v tisku/. Stávající nálezy fond doplnil D. Kolbinger na katastrech níže uvedených osad/ v závorkách jsou uváděna čísla tratí, publikovaných v PV 1974 a PV 1977 a uvedená na příslušných mapách k těmto zprávám /: Hulín /1, 4, 5/; Pravčice /10/; Rymice /11,43/; Záhlnice /12, 13, 25, 35/; Ludslavice /21/; Třebětice /24,29/. Zcela nové sběry byly získány z těchto lokalit:

Břest, trať "Chovíz" /60/. Sporadické zlomky tuhové keramiky doplňují zjištění, která zde již dříve učinil L. Masařík.

Hulín, trať "Lesní zadní" /55/. V inundačním pásmu řeky Moravy, na malé terenní vlně obklopené sítí živých vodních toků i zaniklých slepých ramen řeky, je doloženo povrchovými sběry keramiky osídlení. V cihelně /61/, u východního okraje hliníku bylo nalezeno kolečko, vylámané ze střepu.

Dobrotice, trať "Za humny - Končiny" /56/. Ze svahu nad bezejmenným potokem pocházejí dosud jen sporadické zlomky keramiky. Stopy obdobného osídlení se nalézají i v trati "Příčky od Souhrad" /57/, která se rozkládá opět na svahu bezejmenného potoka, pramenícího pod Lysinou.

Chropyně. Při západním okraji obce a vsi Zářičím /48-49/, již v inundačním pásmu řeky Moravy, se rozkládá terenní vlna, rozdělená hlubokou proláklinou, připomínající koryto zaniklého vodního toku. V obou zvýšených částech terénu se vyskytují dosud sporadické stopy osídlení.

Kostelec u Holešova. V trati "Jochy" a "Za debřou" /51/ se rozkládá na soutoku dvou bezejmenných potoků sídliště. Z povrchových sběrů lze uvést zlomky keramiky, mazanice ap.

Kurovice, trať "Zálázní" /42/, parc. č. 180/1. Sídlíšní relikty se nacházejí na jižním svahu, při pravém břehu Kurovického potoka. Na téže lokalitě, v trati "Trávník" /44/, parc. č. 117, která se nachází při soutoku Kurovického a bezejmenného potoka, je doloženo intenzivní osídlení a nálezy keramiky, mazanice, železné strusky ap. V trati "Pod hrázi" /46/ se vyskytly dosud jen sporadické fragmenty keramiky.

Mískovice, trať "Čtvrtě v dílech" /58/. Na svahu k bezejmennému potoku je zjištěno povrchovými sběry sídliště.

Rymice, trať "Desátky" /52/. Nad potokem Roštěnkou byl nalezen ojedinělý střep. V trati "Za Olším" /53/ sesbíral J. Doležel a D. Kolbinger dosud jen sporadické množství keramiky; ojedinělý zlomek železné strusky není ve zcela jistém vztahu k laténskému osídlení. V trati "Holoubka" /54/, na severním svahu návrší, které je pokračováním terenní vlny trati "Za Olším", se vyskytují zlomky keramiky a mazanice. Z trati "Žleby" /59/ získal J. Doležel a D. Kolbinger zlomky keramiky.

Skaštice /47/. V inundačním pásmu řeky Moravy, v polích směrem k Břestu, je dosud patrné koryto zaniklého vodního toku. Doklady osídlení jsou zjištěny nedaleko hřbitova, na západním břehu zmíněného koryta, na jehož protějším břehu byly nalezeny zlomky železné strusky.

Zdounky, /43/. Na jižním svahu terenní vlny, rozkládající se při pravém břehu Olšinky, vyskytují se pozůstatky osídlení i železářské činnosti.

Zalkovice, trať "Újezdy" /50/. Na svahu nízkého návrší, sklánějícího se k řece Moštěnce, se nacházejí zlomky keramiky, železné strusky ap.

Systematický průzkum terénu je již téměř ukončen v povodí Kurovického potoka. Získané poznatky, dávají obraz o intenzitě osídlení; lze očekávat další nálezy i na jiných vodních tocích nížinné části Holešovska, které již za současného stavu dosahuje a místy i převyšuje počtem laténských sídlišť hustotu dnešních obcí. V současné etapě poznání se zdá, že železářská /a snad i jiná/ výrobní činnost se koncentrovala jižně od Hulína, na katastrech obcí Količín, Pravčice a Třebětice.

Literatura:

K. Ludíkovský - D. Kolbinger, Laténská sídliště na katastru Hulína a okolí I, PV 1974, Brno 1975, 35-37, Tab. 23-26. - Tíž, II, PV 1977, v tisku.

Latènezeitliche Fundorte auf dem Kataster von Hulín und Umgebung /Bez. Kroměříž/. Die Untersuchung des Tieflandvorfeldes von Hostýn setzte im heurigen Jahr mit einer systematischen Verfolgung der Situationen auf bereits bekannten Lokalitäten fort /vergl. dazu PV 1974, 35-37, Taf. 23-26; PV 1977/. Den bestehenden Fundfond ergänzte D. Kolbinger auf den Katastern der weiter angeführten Niederlassungen /in den Klammern sind die Nummern der Fluren angeführt,

die in PV 1974 und PV 1977 publiziert und auf den betreffenden Karten zu diesen Berichten angeführt sind/: Hulín /1, 4, 5/, Pravčice /10/, Rymice /11, 43/, Záhlinice /12, 13, 25, 35/, Ludslavice /21/, Třebětice /24, 29/. Gänzlich neue Oberflächenfunde wurden von folgenden Lokali-täten gewonnen:

Břest, Flur "Chovíz" /60/: Funde ergänzen die Feststellungen, die hier früher L. Měsařík tä-tigte. Hulín, Flur "Lesní zadní" /55/, bereits in der Inundationszone des Flusses Morava; Ein-zelfund stammt aus der Ziegelei /61/. Dobrotice, die Fluren "Za humny-Končiny" /56/ und "Příč-ky od Souhrad" /57/ erstrecken sich auf den Hängen namenloser Bäche. Am westlichen Rand der Gemeinde Chropyně /48-49/ befindet sich eine Siedlung zu beiden Seiten eines versiegten Fluss-laufes. Kostelec bei Holešov: in der Flur "Jochy" und "Za debřou" /51/ befindet sich eine Sied-lung am Zusammenfluss von zwei namenlosen Bächen. Kurovice: eine Besiedlung wurde in der Flur "Zálázni" /Parz. Nr. 180/2, 42/, "Trávník /44, Parz. Nr. 117/ und "Pod hrází" /46/ fest-gestellt. Miškovice, Flur "Čtvrtě v dílech" /58/ befindet sich am Abhänge eines namenlosen Baches. Rymice: teilweise in Zusammenarbeit mit J. Doležel Funde in den Fluren "Desátky" /52/; "Za Olším" /53/, "Holoubka" /54/ und "Žleby" /59/ gewonnen. In Skaštice /47/ wurde eine Siedlung auf den Feldern in Richtung Břest festgestellt. In Zdounky /41/ und Žalkovice /Flur "Újezdy", 50/ wurden Belege einer Eisenverhüttungstätigkeit gewonnen.

Die systematische Terrainuntersuchung ist bereits fast im Flussgebiet des Kurovicer Baches beendet. Die gewonnenen Erkenntnisse, die von der Intensität der Besiedlung ein Bild abgeben, sind auch an anderen Wasserläufen im Tieflandteil im Raume von Holešov zu erwarten. Bei dem er-wähnten Stand erreicht sie und stellenweise überragt sie auch - durch die Zahl der laténezeitli-chen Niederlassungen die Dichte der heutigen Siedlungen. In der bestehenden Erkenntnisetappe zeigt sich, dass die Eisenverhüttung und vielleicht auch eine andere Produktionstätigkeit sich süd-lich von Hulín, auf den Katastern der Gemeinde Količín, Pravčice und Třebětice konzentrierte.

DALŠÍ NÁLEZY Z KELTSKÉHO SÍDLIŠTĚ V MUŠOVĚ

/okr. Břeclav/

Karel Ludikovský, AÚ ČSAV Brno

V jihozápadní části katastru obce Mušova, v trati "Broskvový sad", je již dlouhá léta užívána rozsáhlá pískovna. Postupným těžebním stavebních hmot je odebírán severozápadní svah, v němž by-lo v r. 1973 odkryto 5 narušených laténských sídelních objektů¹ a v r. 1976 byla S. Stuchlíkem prozkoumána jiná chata.

K získanému inventáři lze připojit další nálezy obdobné provenience, které pocházejí z obsahu jámy, rozrušené buldozerem při skryvkách orníkové a podorníkové vrstvy před těžbou písku. Ze sběrů místního občana lze uvést zlomky keramiky, brusných kamenů /jeden s provrtem/; technik ústavu P. Ondráček zde našel části situlovité hřebenované zásobnice s ovalným okrajem o Ø - 50 cm.

Poznámka:

1. K Ludikovský, Keltické sídliště v Mušově, o. Břeclav, PV 1973, Brno 1974, 44-45, Tab. 48.

Weitere Funde aus der keltischen Siedlung in Mušov /Bez. Břeclav/. Im südwestlichen Teil des Katasters der Gemeinde Mušov, in der Flur "Broskvový sad" ist bereits jahrelang eine ausgedehnte Sandgrube in Benützung. In dieser hat man im Jahre 1973 fünf gestörte laténezeitliche Siedlungsobjekte¹ und im Jahre 1976 eine andere Hütte durch S. Stuchlík abgedeckt.

Zu dem gewonnenen Inventar kann man weitere Funde ähnlicher Provenienz dazureihen, die aus einer Grube stammen, die vom Bulldozer bei Abnahme der Acker- und darunter liegenden Schichten zur Sandförderung gestört wurde. Es handelt sich um Bruchstücke von Keramik, Schleifsteinen /einer mit Durchbohrung/ und des Teiles eines situlenförmigen kammstrichverzierten Vorratsgefä-sses mit ovalen Rand im Ø von = 50 cm.

STOPY LATÉNSKÉHO SÍDLIŠTĚ V OLOMOUCI - NEMILANECH

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum, Olomouc

/Obr. 10 /

Při odvodňování polí na jihozápadním okraji Nemilan byly porušeny pravděpodobně sídlištní laténské objekty. Lokalita leží na západním okraji údolní nivy řeky Moravy, pod vysokým sprašovým svahem, který od západu lemuje údolí Moravy. Meliorované pozemky leží asi 300 - 400 m východně od viaduktu na železniční trati Olomouc - Nezamyslice. Z odvodňovacích rýh se dostaly na povrch spolu s černou hlínou střepy /obr. 10: 3-13/, zvířecí kosti a také menší úlomky železných strusek. Kromě laténské keramiky pochází z těchto míst i okrajový střep z menší lengyelské misky /obr. 10:1/ a střep z podhrdlí větší žluté nádoby patrně středo- nebo mladobronzového stáří, který je zdobený řadou důlků a malým plastickým přidržovadlem /obr. 10:2/. Podrobnější průzkum naleziště nemohl být proveden, neboť na nálezy se přišlo teprve až po zahrnutí odvodňovacích rýh při náhodném povrchovém sběru.

Nová lokalita je zajímavá především svojí polohou v nevelké vzdálenosti od známého kostrového hrobu s pseudoantropoidním starolaténským mečíkem /R. Smetana, ZPP II 1938, 80; J. Skutil, Nález laténského hrobu v Nemilanech, ČVSMO 54 1941, oddíl duchovnědný, 14-16; J. Filip, Keltové ve střední Evropě, Praha 1956, 403/, který byl zachráněn asi 2 km severně od nynějších nálezů, v hliníku městské cihelny, na úpatí téhož sprašového svahu nad údolím řeky Moravy.

Spuren einer latènezeitlichen Siedlung in Olomouc-Nemilany /Bez. Olomouc/. Durch Leşefunde auf den Feldern südwestlich von Nemilany wurde festgestellt, dass hier offensichtlich latènezeitliche Siedlungsobjekte sind, die bei der jüngst durchgeführten Melioration gestört wurden. Die neue Lokalität liegt am Rande der Talaue des Flusses Morava, ca 2 km südlich von dem älteren Fund des bekannten altlatènezeitlichen Körpergrabes mit pseudoanthropoidem Schwert /J. Filip, Keltové ve střední Evropě, Praha 1956, 403/.

SÍDLIŠTĚ Z POČÁTKU DOBY STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ A Z HALŠTATSKÉHO OBDOBÍ V DRYASICÍCH

/okr. Vyškov/

Čeněk Staňa, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 11, 12 /

Při výstavbě čtyřproudové státní silnice mezi Olomoucí a Vyškovem byla zahájena v druhé polovině listopadu 1978 skrývka ornice severovýchodně od obce Drysice, okr. Vyškov. V pátek 24.11. 1978 oznámil p. V. Knap z Drysic Archeologickému ústavu ČSAV v Brně, že se tam pod orníci objevily archeologické objekty. Hned následující den se na naleziště dostavil referent. Kromě prohlídky celé nově odkryté plochy provedl za pomoci V. Knapa, jeho vnuka a dalších dvou členů místního vlastivědného kroužku záchranný výzkum dvou sídlištních objektů. Výzkum byl neobyčejně ztížen vlhkým, mlhavým, až mrazivým počasím. V neděli 26.11. nápadl sníh, který zůstal ležet ve vysoké vrstvě, takže znemožnil jakýkoli další výkop. V lednu 1979 byla plocha, na níž se při povrchovém průzkumu jevily další objekty, překryta navážkou tělesa silnice. Z důležité lokality tak zůstává torso, které bude možno doplnit, až bude někdy silnice přeložena.

Asi 500 m sv. od Drysic v polní trati "Radlicuse dolní" se terén mírně svažuje sv. a v. směrem k drobnému potůčku, jenž polohu ohraničuje. Přibližně od 7,7. km nové silnice k severovýchodu, mírně napříč při středu vozovky, táhl se pás narušených sídlištních objektů. Po prozkoumání dvojice nejzápadnějších a sesbírání několika střepů z povrchu nejbližšího vedlejšího je možno předpokládat, že tam v řadě vedle sebe mohlo být 8 - 10 chat z počátku doby stěhování národů. Asi o 10 - 15 m východněji, níže na svahu byly stopy po jamách z halštatského období.

Pozoruhodné poznatky přinesl výzkum dvou objektů v západní polovině budoucí silnice několik metrů na jih od výše zmíněného 7,7. km. Blíže ke středu vozovky ležela chata obdélníkovitého půdorysu, s jv. stěnou při sv. rohu poněkud zkosenou, o rozměrech 400 x 235 cm, s podélnou osou ve směru SZZ - JVV. Do žlutkového podloží se zahluvovala na szz. straně asi 40 cm, na protilehlém

konci, níže na svahu, jen 25 cm. Stěny jámy byly kolmé, podél stěn se v zásepě vyskytovaly uhlíky. Výplň jámy tvořila tmavě hnědá, místy šedo hnědá, popelovitá, poblíž pece až popelová, bělavě šedá vrstva. V zásepě byly drobnější kameny. Zlomky mazanice, soustředěně hlavně v sz. čtvrtině jámy, nepochybně souvisely především s hliněnou pecí. Její dno o vnitřním průměru asi 80 cm se zahlubovalo cca 10 cm pod dno chaty v sz. rohu. Na dně pece ležela 5-10 cm silná, černavá, popelovitá vrstva s množstvím uhlíků. Pec se při rohu do ssv. stěny chaty obloukovitě zařezávala až 20 cm hluboko. Podložní žlutka ve stěně tohoto zářezu byla do červena propálena, vertikálně lehce ven prohnuta. Dochované stopy naznačují, že šlo pravděpodobně o hliněnou kopulovitou pec kruhového půdorysu. Při výzkumu této chaty se nám nepodařilo objevit žádnou kúlovou jamku. Z jámy jsme získali střepy z počátku doby stěhování národů, hliněný přeslen, tři železné zlomky, zvířecí kosti, uhlíky a mazanici. Některé zlomky mazanice byly škvárovitě přepáleny.

Necelých 5 m západně od chaty se 50-60 cm do podložní spraše zařezávala okrouhlá jáma / Φ 100 x 120 cm /, jejíž stěny byly lehce vypouklé, dno rovné. Zásep tvořila tmavě hnědá hlína. Také tato jáma poskytla střepy z 1. pol. 5. století n.l. - z nich bylo možno rekonstruovat hrncovitou nádobu, dále zvířecí kosti, mazanici, zlomek kamenného kadlubu a kousek železné strusky. Všechny zlomky mazanice z této jámy byly škvárovitě přepáleny, větší kousky měly na jedné straně poměrně pravidelnou, asi 5 mm silnou škvárovitou vrstvu, jejíž povrch byl zelený, sklovitě hladký.

Současnost obou objektů dosvědčuje pěkný soubor na kruhu točené keramiky. Dominantním tvarem byly baňaté bezúche hrnce s lehce odsazeným hrdlem, s drsným, písčítým povrchem, šedé a to tmavé i světlé, až okrově šedé barvy, zdobené nad max. výdutí mělkými horizontálními žlábkami. Jeden z těchto hrnců byl ze střepů nalezených v oválné jámě z větší části rekonstruován, kresebná rekonstrukce umožnila věrné zařazení i dochovaného okraje¹ / dochov. v. 19,9 cm, původní v. asi 23 cm, Φ dna asi 8,5 cm, Φ okraje asi 13 cm; inv. č. 03272-65/78/. Jeho obdobu představuje větší okrajová část hrnce z chaty s okrajem uvnitř výrazně prožlábnutým / inv. č. 03272-1/78/. Ze stejného materiálu jako uvedené hrnce byly také mísovité nádoby / inv. č. 03272-17/78/. Druhou skupinu tvoří zlomky z jemně plavené, šedé hlíny, většinou světle šedé, v menší míře tmavě šedé. Zastupují tvarově širokou škálu nádob od miniaturní vázičky se silně staženou nožkou ke dnu lehce rozšířenou / Φ dna snad asi 3,5 cm, Φ max. výdutí cca 7 cm; inv. č. 03272-24, a-c-/78/, přes nízké mísovité tvary s lomem na břichu a lehce prohnutým hrdlem / inv. č. 03272-25, 68. 69/78/, a větší mísy s vyděleným pásem nad lomem, v němž zůstaly nepatrné stopy po vleštěné vlnici / inv. č. 03272-29/78/, k hrncovitým nádobám s výrazně vyhnutým okrajem / inv. č. 03272-26/78/ nebo s vodorovným, vně i dovnitř rozšířeným okrajem / inv. č. 03272-27/78/. Třetí skupina zahrnuje zlomky černých nádob s vlešťovanými pásy, v jednom případě s vlnicí na pásu dovnitř odsazeném / inv. č. 03272-66/78/, které byly zhotoveny z plavené hlíny se slabou příměsí jemného písku. Jedna nádobka této skupiny měla pod hrdlem hluboko dovnitř prohnutým ostrý lom, těsně pod ním vystoupilý pásek / inv. č. 03272-40/78/, dno bylo prstencovité. Poněkud zvláštní jsou tři zlomky: tmavě šedý, masivnější okraj patrně hrncovité nádoby, mírně vyhnutý, zevnitř zaoblený, při rtu naspodu zdobený nehtovými vrypky / inv. č. 03272-42/78/, střep od silného dna vně nožkovitě odsazeného, okrové barvy / inv. č. 03272-43/78/ a světle červenohnědý zlomek s kořenem ucha, snad ze džbánku / inv. č. 03272-44/78/. Kontrastem dokonale na kruhu vyráběné keramiky jsou 4 střepy nádob dělaných v ruce. Z nich okraj drobnějšího hrnku má zrnitý, dosti jemný materiál smíšený z hlíny a písku a uhlazený, vně šedo hnědý, uvnitř černý povrch / inv. č. 03272-45/78/, okrajová část spleená ze dvou kusů je z hrubého materiálu s četnými i většími kaménky, které na mnoha místech vystupují na nerovný povrch, kaménky hrubě zdrsňené / inv. č. 03272-46/78/. Hliněný přeslen, zhotovený z plavené, jemně zrnité hlíny, byl uhlazený, šedo hnědý, s tmavšími skvrnami. Má měkce řezaný tvar, horní polovinu široce kónickou, na max. průměru válcovitý pásek asi 6 mm vysoký, dole nízká kónická ploška přechází v základnu dovnitř vyklenutou / v. 19,5 mm, Φ 36 mm, Φ otvoru 10 mm; inv. č. 03272-48/78/.

I když povětrnostní podmínky nedovolily provést výzkum v širším měřítku a nebylo možno poříditi ani fotografickou terénní dokumentaci, je třeba vyzvednout některé důležité prvky, které tento objev přinesl pro poznání období počátku stěhování národů na Moravě. Na prvním místě je to úplný půdorys obydlí s hliněnou pecí v rohu. Zahluobené příbytky jsou ve střední Evropě běžným zjevem v celém prvním tisíciletí nového letopočtu². Prodělávají svůj zvláštní vývoj. Zrcadlí se v nich nejen přírodní prostředí, nýbrž i určitý vkus celých společenství. Některí badatelé soudí, že by mohly odrážet i zvyky etnických skupin³. Z moravského hlediska je významné, že obdélníkovitá zahloubená chata bez kúlových jam s hliněnou pecí v rohu nemá v bezprostředně předcházející době obdoby, je novým prvkem. Jeho původ nelze zatím jednoznačně vysvětlit pro malý počet nálezů v časovém horizontu doby stěhování národů a to jak v karpatské kotlině, tak i nad Karpatami v Malopolsku. Pozdější slovanské zahloubené příbytky mají na rozdíl od naší chaty vždy téměř čtvercový půdorys⁴. Keramické nálezy prokazují blízkou příbuznost sídliště v Drysicích se známými lokalitami z první poloviny 5. století ve Velkých Němčicích⁵, v Hulíně⁶, v Lovčičkách⁷ aj. Při srovnání s nálezy na výšinném sídlišti na Starých Zámčích v Brně-Lišni⁸ najdeme obdoby zejména v mladším horizontu tamních nálezů, především v čtvrté a sedmé skupině, pouze několik našich střepů je podobných relativně starší šesté skupině /keramika z plaveného šedožlutého či okrového materiálu/. Podobně jako v cit. publikaci nálezů ze Starých Zámků je třeba vyzvednout styčné body mezi naším sídlištem a starší fází kostrových pohřebišť z doby stěhování národů. Nelze nepřipomenout úzký vztah mezi střepy ze šedožlutého materiálu s vydatnou příměsí hrubšího písku, která se projevuje drsným až krupičkovitým povrchem, nalezenými v chatě i v oválné jámě v Drysicích a džbánem ze stejného materiálu, objeveným v hrobě č. 25b z výzkumu 1954 na pohřebišti v Šaraticích, okr. Vyškov⁹.

Je zajímavé, že v uvedeném hrobě byl se džbánem hliněný přeslen stejného typu jako je výše popsany přeslen z naší chaty.

Asi 12-15 m východně od chaty z počátku doby stěhování národů byla narušena větší pravěká sídlištní jáma. Při zjišťovacím výkopu získali z ní členové vlastivědného kroužku v Drysicích střepy, zlomek válcovitého závaží, tři přesleny, mazanici, uhlíky a zvířecí kosti. Typičtější střepy byly z několika hrncovitých nádob s okrajem téměř kolmo postaveným, zdobených jednou řadou prstových důlků /inv. č. 03272-95 až 98/78, jeden z hrdla masivní amfory /i.č. 03272-99/78/, další snad z velkého osudí vne tuhovaného, zdobeného na hrdle horizontálními, na břiše svislými pásky rýh /i.č. 03272-91 až 94/78/. Ve zlomcích bylo také zastoupeno několik misek uvnitř zdobených vleštovanými ornamenty, především do středu svislými pásky rýh a jemnými mřížkami /i.č. 03272-81 až 89/78/. Jeden přeslen má tvar nepravidelné, značně zploštělé koule s řadou prstových vrypů s otiskem nehtu na největší výduti /v. 2,7 cm, Φ 3,4 x 3,5 cm; i.č. 03272-103/78/, další dva jsou dvojkónické. Horní část je vysoká, kuželovitá, spodní nízká, lehce vypouklá přechází ve velkou základnu. U většího přeslenu zdobí plošku mezi lomem a silně dovnitř klenutou základnu čtyři svazky šikmých rýžek /v. 2,7 cm, Φ 3,4 cm; i.č. 03272-104/78/, drobný přeslíněk je poněkud nesouměrný, bez výzdoby /v. 1,5 cm, Φ 2,3 x 2,4 cm; i.č. 03272-105/78/. Uvedené nálezy datují sídlištní jámu do halštatského období lužické kultury¹⁰

Poznámky:

- 1 Za provedení kresebné rekonstrukce děkuji dr. I. Peškařovi, CSc.
- 2 W. U. Gyan, Einige Karten zur Verbreitung des Grubenhauses in Mitteleuropa im ersten nachchristlichen Jahrtausend und einige Hinweise auf das archäologische Problem der völkerwanderungszeitlichen Hausformen der Schweiz, 42. Jahrbuch der Schweiz. Gesellschaft für Urgeschichte 1952, 174-197.
- 3 J. Zeman, Nejstarší slovanské osídlení Čech, PÁ LXVII 1976, 179.
- 4 P. Donat, Zur Nordausbreitung der slawischen Grubenhäuser, ZfA 4 1970, 252-255; P. A. Rappoport, Die ostslawischen Wohnbauten des 6.-13. Jh. in Waldsteppenzone. ZfA 6 1972, 228-239; J. Zeman l. c., 176.
- 5 I. L. Červinka, Germáni na Moravě, Anthropologie, XIV 1936, 115; I. Peškař, Sídlíště v trati "Skalka" u Velkých Němčic, PV 1959, 94; týž, nál. zpráva v archivu AÚ ČSAV v Brně, č. j. 1219/65 /; za laskavé umožnění konfrontace nálezů z Drysic s nepubl. keramikou z Velkých Němčic děkuji dr. I. Peškařovi /.
- 6 V. Spurný, Sídlíště z doby stěhování národů v Hulíně, AR X 1958, 630-637, 658-659.
- 7 J. Tejral, Sídlíště z doby stěhování národů v Lovčičkách u Slavkova, PV 1959, 98; J. Ondráček - J. Tejral, Obytný objekt z počátku doby stěhování národů v Lovčičkách u Vyskova, PA LV 1964, 363-369; J. Tejral, Grundzüge der Völkerwanderungszeit in Mähren, Studie AÚ ČSAV v Brně, IV/2 1976, 19-25.
- 8 Č. Staňa, Poznámky k počátkům doby stěhování národů na Moravě, PA LXI 1970, 536-556.
- 9 Č. Staňa, o. c., 533; týž, Nové nálezy na pohřebišti z doby stěhování národů v Šaraticích, AR VIII 1956, 669-671, 679-684.
10. Za upřesnění kulturního zařazení halštatských nálezů děkuji dr. J. Nekvasilovi, CSc.

Siedlung aus dem Beginn der Völkerwanderungszeit und aus der Hallstattzeit in Drysice /Bez. Vyškov/. In der zweiten Novemberhälfte 1978 wurde der Ackerboden auf dem Bau der Staatsstrasse nordöstlich der Gemeinde Drysice maschinell abgenommen. Auf der abgedeckten Fläche kamen archäologische Objekte zum Vorschein. Ihrer Untersuchung konnte nur ein einziger sehr ungünstiger Tag gewidmet werden. Dann fiel Schnee und im Jänner wurde die Fläche mit der Aufschüttung des Strassenkörpers überdeckt. Von einer Reihe Siedlungsobjekte wurde eine Erdhütte von rechteckigem Grundriss im Ausmasse von 400 x 235 - 255 cm, mit der Längsachse NNW - S00 untersucht, die in das Lössliegende 25 - 40 cm ohne Pfosten gruben eingetieft war. In der nordwestlichen Hüttenecke waren Überreste zweifellos von einem tönernen Kuppelherd mit dem Innendurchmesser von ca. 80 cm. Der Boden des Herdes war ca 10cm unter dem Hüttenboden eingetieft, der Herd schnitt sich bogenförmig bis zu 20 cm bei der Ecke der nnö. Hüttenwand ein. Aus der Aufschüttung des Objektes hat man Scherben aus dem Beginn der Völkerwanderungszeit, einen tönernen Spinnwirtel, drei eiserne Bruchstücke, Tierknochen, Holzkohlestückchen und Lehmewurf gewonnen. Ungefähr 5 m westlich von der Hütte war eine gleichzeitige kreisförmige Grube / Φ 100 x 120 cm, Tiefe ca. 50 - 60 cm/, in der Scherben, Tierknochen, Lehmewurf, das Bruchstück einer steinernen Gussform und ein Stück Eisenschlacke gefunden wurden. Die Gleichzeitigkeit der beiden Objekte bezeugt ein schöner Komplex an Drehscheibenkeramik. Es überwiegen Scherben mit rauher bis sandiger Oberfläche von grauer Farbe, von denen ein typischer Topf rekonstruiert wurde¹. Die zweite Gruppe bilden Bruchstücke aus feingeschlemmtem grauem Ton, die dritte, nicht zahlreiche Gruppe, bildet schwarze Keramik, mit eingläteten Ornamenten verziert. Nur 4 Scherben sind aus handgemachten Gefäßen; am markantesten ist der aus zwei Stücken geklebte Randteil. Er ist aus grobem Material mit zahlreichen Steinchen, die an die unebene Oberfläche hervortreten /Inv. Nr. 03272-46/78/.

Auch wenn es gelang von der Siedlung nur einen geringfügigen unansehnlichen Torso zu bergen /von der Oberfläche der benachbarten Hütte wurden nur einige Scherben gesammelt/ kann man sie nach den Keramikfunden eindeutig in die Gruppe der bekannten Siedlungen aus der ersten Hälfte des 5. Jahrhunderts aus Velké Němčice⁵, aus Hulín⁶, aus Lovčičky⁷ u.a. einreihen. Im Rahmen der eingetieften Wohnbauten²⁻³ ist die Hütte aus Drysice in Mähren ein neues Element, das sich von den Wohnbauten aus der römischen Kaiserzeit /es fehlen Pfostengruben/ sowie von den späteren slawischen die fast immer viereckig sind⁴ unterscheidet. Bei dem Vergleich mit den Befunden von der Höhensiedlung auf Staré Zámky in Brno-Líšeň, finden wir Analogien im jüngeren Horizont der dortigen Funde⁸. Die Funde aus Drysice erinnern an eine enge Beziehung zur älteren Phase der Körpergräberfelder aus der Völkerwanderungszeit in Mähren, vor allem durch die Keramik aus grau-gelbem Material mit ausgiebiger Beimengung von gröberem Sand, die sich durch eine rauhe bis griesartige Oberfläche äussert. Auch der Spinnwirtel aus Drysice hat getreue Analogien auf den angeführten Gräberfeldern, z. B. in Grab Nr. 25b aus der Grabung 1954 in Šaratice, Bez. Vyškov⁹.

Ostlich der untersuchten Hütte aus dem Beginn der Völkerwanderungszeit, wurde eine grössere Siedlungsgrube aus dem hallstattzeitlichen Abschnitt der Lausitzer Kultur gestört¹⁰. Aus dieser wurden Scherben von Schüsseln mit eingeglätteten Ornamenten verziert und von grösseren topfförmigen sowie anderen Gefässen, das Bruchstück eines zylindrischen tönernen Gewichtes, drei Spinnwirtel, Lehmewurf, Holzkohlestückchen und Tierknochen gewonnen.

VORBERICHT ÜBER DIE ERGEBNISSE DER 25.GRABUNGSSAISON IN MIKULČICE

/Bez.Hodonín/

Zdeněk Klanica, A Ú ČSAV, Brno

Im Jahre 1978 setzte man in Mikulčice in der Lösung der Fragen fort, die in den vergangenen Jahren gesetzt wurden. Es handelte sich vor allem um die umfangreiche Abdeckung der Flusssedimente und der anliegenden Fortifikationssysteme im Raume zwischen der V. und VI. Kirche. Im Zusammenhang damit verlief weiter die Grabung der Bauten kirchlichen Charakters östlich der V. Kirche, der anliegenden Siedlung und Gräberfeldes auf einer Fläche von fast 2500 m². Die ziemliche Mächtigkeit der Sedimente in dem Flussbett verlangsamte den Arbeitsprozess. Auch wenn die jüngsten Schichten teilweise mechanisch abgenommen wurden, betrug trotzdem die Kubatur des Erdreiches, das zur manuellen Abnahme und Transport bestimmt war, nur in dem Flussbett um 900 m³. Die Grabung verlief hier oberhalb des Niveaus des Grundwassers, so dass im Gesamtfundprofil vorläufig Gegenstände aus Holz und aus anderen organischen Stoffen fehlen. In den sandigen Anschwemmungen kommt laufend eine entwickelte Burgwallkeramik aus dem Ende des grossmährischen Zeitabschnittes vor.

Die Fortifikationen wurden an beiden Ufern des Flussbettes untersucht. In der Umgebung der VI. Kirche verfolgten wir die Befestigung, die am Rande des Gräberfeldes verläuft, das mit dem angeführten Bau zusammenhängt. Zu dem erwähnten Gräberfeld gehören auch einige Gräber, in nächster Nähe der Umfriedung nördlich der Rotunde gefunden. Grab 1479 enthielt silberne Körbchenohrhänge, die von einem getriebenen vergoldeten Kugelknopf aus Kupferblech begleitet sind. Die alleinige Umfriedung um die Rotunde und um das anliegende Gräberfeld hatte in dem untersuchten Abschnitt eine hölzerne Palisadenkonstruktion, in der Nähe der Pforte durch eine Steinmauer verstärkt. Nördlich der Rotunde verliert sich die Steinmauer bereits. Die Untersuchung dieser Konstruktion wird in den folgenden Jahren fortsetzen.

Die Grabung der befestigten Fürstenburg erwies die Richtigkeit der Auswahl der Stelle, sofern es die vorausgesetzte Pforte in der Befestigung betrifft. Die abgedeckte Konstruktion, die aus Überresten mit Steinen ausgelegten Pfostengruben im Innendurchmesser bis zu 40 cm besteht, belegt ihre Existenz, ähnlich wie die trocken gelegte Mauer der nördlichen Pfortenkanalé. Die Terrainabdeckung der Pforte ist nicht beendet und offen bleibt auch die Frage der Überbrückung des Flussbettes zwischen der V. und VI. Kirche, von der wir bisher keine Spuren fanden.

Bereits in der vorhergehenden Grabungssaison wurden in unmittelbarer Nähe des Einganges in den Burgwall Überreste von gemauerten Bauten vermutlich kirchlichen Charakters entdeckt, in deren Interpretation auch in der nachfolgenden Saison fortgesetzt wird. Es handelt sich offensichtlich um drei Objekte, deren gegenseitiger Zusammenhang nicht ganz klar ist. Bestandteil eines von diesen war ein gegossener Mörtelfussboden, den ungefähr dreissig Gräber respektierten. Mit Rücksicht darauf kann man einen kultischen Charakter des Gebäudes nicht ausschliessen. Der erwähnte gegossene Mörtelfussboden und mit ihm zusammenhängende Überreste einer Steinmauer waren auf der Destruktion eines umfangreichen Holzbaues erbaut worden, den wir nach den Funden der gegossenen bronzenen Zieraten in das 8. Jahrhundert einreihen können. Das Gräberfeld datieren wir dann nach dem Silberschmuck in das Ende des 9. und Beginn des des 10. Jahrhunderts. Der Gross-

teil der Gräber war allerdings ausgeraubt, so dass sich einige Bestandteile ihrer Ausstattung in der Kulturschicht befanden. Überrascht hat der Fund eines stark vergoldeten melonenförmigen Kugelknopfes in der Schicht knapp auf dem Liegenden südlich des Baues.

Die untersuchte Fläche in der Umgebung des kirchlichen Baues, vorläufig als XII. Kirche bezeichnet, musste man in östlicher Richtung erweitern, wo das Skelettgräberfeld weiter fortsetzte. Die Gräber liegen auch hier auf der Siedlungsschicht, die grossmährische Keramik von älteren Formen enthält. Die Siedlungsschicht in unmittelbarer Nähe der Destruktion des Mergelblockes der Befestigung enthielt eine grosse Menge an eisernen Gegenständen, wie sie gewöhnlich in Gräbern vorkommen - Scheren, Sporen, Eimerüberreste. Man kann nicht ausschliessen, dass es auch hier zu einer Störung der Skelettgräber kam. Die Grabung auf der beschriebenen Fläche setzte auch in den Wintermonaten unter dem Schutze eines Hallenbaues, Marke Technolen, fort.

VÝZKUM POHŘEBIŠTĚ Z 8. - 9. STOL. A PRAVĚKÝCH SÍDLIŠTNÍCH OBJEKTŮ V PRUŠÁNKÁCH V ROCE 1978

/okr. Hodonín/

Zdeněk Klanica, AÚ ČSAV Brno

Terénní výzkum trval od 2. května do 20. října. Technické práce vykonával R. Skopal, který zároveň kreslil terénní náčrtky. Fotografickou dokumentaci kromě jmenovaného prováděli ještě M. Havelka a S. Skoupý, výzkum zaměřoval O. Marek. Prací se zúčastnilo průměrně 5 sezonních dělníků.

Naleziště leží na západním okraji obce v těsné blízkosti vodárenského objektu, po levé straně silnice, vedoucí z Prušánek do Moravského Žižkova. Rozkládá se v mírně zvlněném terénu, na svahu klesajícím k pravému břehu potoka Prušánka. Podloží zde tvoří vápnité naváté píský a písčité spraš pleistocenního stáří.

Pohřebiště bylo objeveno při stavbě vodárenského objektu. V návaznosti na tento objev /viz nál. zpr. č. j. AÚ 624/76/ bylo v roce 1975 prozkoumáno 31 hrobů. Po dokončení odkryvu v Mutěnicích se v rámci studia širšího zemědělského zázemí velkomoravských Mikulčic, přikročilo v roce 1978 k dalším pracím na pohřebišti v Prušánkách. Cílem bylo zjistit celý rozsah pohřebiště, případně sídlištní objekty, které s ním souvisejí.

Byla praktikována převážně metoda plošného odkryvu, pouze v oploceném prostoru u vodárenské věže jsme byli nuceni zůstat jen u sondáže. Plošný odkryv usnadnila mechanická skrývka ornice buldozerem, na kterou navazovalo odstranění podorniční tmavé vrstvy až na podloží.

Sídlištní objekty jsou jen pravěké; až na některé výjimky nepřinesly mnoho materiálu. V obj. č. 9 byla nalezena část únětické misky v doprovodu několika zlomků keramiky mohylové kultury. Do uvedené kultury se hlásí i nálezy z obj. č. 1, 3, 12, 16, 18. Ojedinele se vyskytly laténské střepy. Vzhledem ke značnému stupni promísení i s ohledem na malou početnost materiálu nelze v některých případech stáří objektů přesně určit. Pozoruhodná je nádoba z obj. 10, která může být zařazena do okruhu šňurové kultury. Slovanské sídlištní objekty se nevyskytly.

Ve výzkumové sezoně r. 1978 bylo k dosud odkrytým 31 hrobům prozkoumáno dalších 119. Pohřby jsou převážně kostrové. Určité náznaky bezurnového pohřbívání v případě hr. 39 a 54 musejí být potvrzeny analýzou nalezených přepálených kostí. Hroby tvoří v prozkoumané ploše skupiny, nepochybně i v závislosti na vhodnosti podloží pro hloubení hrobových jam. Kromě běžných typů se vyskytly hroby větších rozměrů /361 x 190 x 195 cm/, časté jsou dřevěné konstrukce a rakve. Výklenky opatřené hroby byly v tomto roce v pěti případech, orientace je převážně západovýchodní, častá je však i severojižní.

Z hrobů pochází 49 kusů keramiky, z nich jedna nádoba z jemně plavené hlíny. Nejpočetnějším nálezem jsou náušnice. Z 83 kusů nalezených v r. 1978 jsou 3 pozlacené, 7 stříbrných a 73 měděných. Proti tomu bylo nalezeno jen pět gombíků, žádné ostruhy a pouze v jednom hrobě sekera. Z dalších nálezů je možno uvést náhrdelníky ze skleněných korálů, v jednom případě s kosočtverečnými závěsky, dále vybíjené prsteny, nože a vědérka.

Nálezy nijak nevybočují z chronologického rámce velkomoravských pohřebišť. Další předměty z 8. století nebyly kromě hrobu 2 z roku 1975 nalezeny. Pravěké hroby se na pohřebišti nevyskytují /Srv. nál. zpr. č. j. AÚ 647/79/.

Grabung des Gräberfeldes aus dem 8. - 9. Jahrhundert und prähistorischer Siedlungsobjekte in Prušánky im Jahre 1978 /Bez. Hodonín/. Der Fundort liegt am westlichen Rand der Gemeinde, in unmittelbarer Nähe eines Wasserturmes auf der linken Seite der Strasse, die von Prušánky nach Moravský Žižkov führt. Das Gräberfeld wurde beim Bau des Wasserturmes entdeckt. Im Anschluss an diese Entdeckung /siehe Fundbericht, Protokoll Nr. AÚ 624/76/ wurden im Jahre 1975 einunddreissig Gräber untersucht. Nach Beendigung der

Abdeckungen in Mutěnice trat man im Rahmen des Studiums des breiteren landwirtschaftlichen Hinterlandes des grossmährischen Mikulčice, im Jahre 1978 zu weiteren Arbeiten auf dem Gräberfeld in Prušánky heran. Es wurde überwiegend die Methode der Flächenabdeckung praktiziert, nur im eingezäunten Raum bei dem Wasserturm waren wir gezwungen, sich bloss mit Sondagen zu begnügen. Die Siedlungsobjekte sind nur prähistorisch, bis auf einige Ausnahmen brachten sie nicht viel Material. In Objekt Nr. 9 hat man den Teil einer Úněticer Schüssel gefunden, die von einigen Keramikbruchstücken der Hügelgräberkultur begleitet war. In die angeführte Kultur gehören auch Funde aus Objekt Nr. 12, 18, 1, 3 und besonders 16. Vereinzelt kamen auch latènezeitliche Scherben vor. Bemerkenswert ist ein Gefäss aus Objekt Nr. 10, das in den Umkreis der Schnurkeramik eingereiht werden kann. Slawische Siedlungsobjekte kamen nicht vor.

In der Grabungssaison im Jahre 1978 wurden zu den bisher 31 abgedeckten Gräbern weitere 119 untersucht. Die Bestattungen sind überwiegend Skelettgräber. Die Gräber bilden in der untersuchten Fläche Gruppen, zweifellos auch in Abhängigkeit davon, wie sich das Liegende zum Aushub der Grabgruben eignete. Ausser den üblichen Typen kamen Gräber von grösseren Ausmassen vor /361 x 190 x 195 cm/, häufig sind Holzkonstruktionen, Särge und Nischen. Aus den Gräbern stammen 49 keramische Gefässe, eines von diesen aus feingeschlemmtem Ton. Der häufigste Fund sind Ohrgehänge. Von 83 Stück im Jahre 1978 gefundenen sind 3 vergoldet, 7 silbern und 73 kupfern. Dagegen hat man nur fünf Kugelknöpfe gefunden, keine Sporen und nur in einem Grab eine Axt. Von weiteren Funden können Halsketten aus Glasperlen, in einem Falle mit rhomboiden Anhängern, ferner getriebene Fingerringe, Messer und Eimer angeführt werden. Die Funde weichen keinerlei von dem chronologischen Rahmen der grossmährischen Gräberfelder ab. Weitere Gegenstände aus dem 8. Jahrhundert wurden ausser Grab 2 aus dem Jahre 1975 nicht gefunden. Prähistorische Gräber kamen auf dem Gräberfeld nicht vor /vergl. Fundbericht Protokoll Nr. AÚ 647/79/.

BŘECLAV - POHANSKO 1978

/okr. Břeclav/

Bořivoj Dostál, Jana Vignatiová, Augustin Šik, FF UJEP Brno

/Obr. 13 - 16 /

Na vnitřní ploše hradiska Pohanska u Břeclavi probíhal v roce 1978 systematický výzkum prováděný katedrou archeologie a muzeologie FFUJEP v rámci státního plánu v areálu sídlištní aglomerace v bývalé lesní školce. Zkoumaná plocha byla situována tak, aby byla postupně odhalena ucelená část tamnějšího sídliště; navazovala na výkopy z let 1961, 1969 a 1974 /obr. 13/. Její rozměry činily 20 x 40 m, tj. 800 m².

Šikmo přes střed výkopu probíhala rýha elektrického vedení, řada obdélníkovitých kúlových jam po oplocení školky a dvě řady šesti větších /p 2m/ a čtyř menších /p 1m/ recentních kruhových jam, souvisících s výsadbou ozdobné aleje podél původní cesty k zámečku. Tyto recentní zásahy v zásadě neporušily nálezovou situaci z doby hradištní. Vedle tří objektů /č. 43a, 66, 68/, zachycených částečně již v dřívějších sezónách, bylo nově otevřeno 16 sídlištních objektů /č. 87 - 102/ a dva kostrové hroby bez milodarů /č. 22 - 23/.

Ze sídlištních objektů byl jeden časně slovanský /obj. 43a/, dva starohradištní /obj. 66, 68/ a ostatní byly velkomoravské; též o obou kostrových hrobech lze předpokládat, že jsou rámcově střehradištní. Mezi sídlištními objekty byly čtyři pravoúhlé obytné zemnice /obj. 66, 88, 91, 95/, tři lze interpretovat jako větší zahloubené hospodářské stavby /obj. 87, 92, 93/, a jeden patřil k typu velkých povrchových hospodářských staveb kúlové konstrukce /obj. 102/. Zvláště neočíslovaná povrchová kúlová stavba byla i u objektu 98 a části takových staveb zasahovaly do zkoumané plochy i u obj. 68 a 88. Ostatní objekty lze označit za drobnější hospodářské jámy, vesměs obdélníkovitého nebo lichoběžníkovitého půdorysu, pouze v jednom případě šlo o jámu kruhovou /obj. 96/.

Klasickým příkladem obytné zemnice byl obj. 91, hluboký 1 m, v severním rohu s kamennou pecí umístěnou v horní části výplně. Podle propálených vrstviček zanikla chata požárem a z jejího inventáře lze rekonstruovat několik nádob /obr. 14:1-3/ různé technologické úrovně a s rozmanitými značkami na dnech; vedle nich obsahovala zemnice i zlomek sekery a srpů /obr. 14:6-7/ a plochý kamenný brousek. Podobnou zemnicí byl snad i sousední objekt 94, který však zasahoval do zkoumané plochy jen rohem. Pozornost zaslouží též velká zahloubená hospodářská stavba 93, hluboká 115 cm, dlouhá 620 cm a široká 180 - 220 cm, s trojicemi kúlových jamek na podélné ose a při JZ stěně. Obsahovala vedle velkého množství zvířecí kostí a velkomoravské keramiky, z níž však šlo rekonstruovat jen několik částí nádob, též drobné železné sekerovité hřivny /obr. 14:4,5/, proplétáček, bronzovou náušnici, brousek a větší množství železné strusky. Podobné rozsáhlé zahoubené stavby jsou známy na Pohansku ve více případech: na sídlišti v lesní školce k nim patří obj. 38, 44, na SV předhradí obj. 74, v areálu dvorce obj. 29 a několik jich bylo i na JZ předhradí. Jde patrně o velké podsklepené kletě. Zajímavá je obdélníkovitá zemnice 88 s dvěma hliněnými pecemi ve výklenku na SZ straně. Též je

den z jámovitých objektů /č. 89/ byl izolovaně stojící hliněnou pecí. Ze zajímavosti v inventáři objektů lze uvést železnou pilku /obr. 14:8/ a z pravěkých nálezů bronzovou šipku a knoflík.

Výzkumná sezóna roku 1978 doplnila v areálu lesní školky obraz tamnější sídlištní aglomerace. Prokázala, že dříve zjištěná časné slovanská osada II již nepokračuje směrem západním. V jejím průběhu bylo objeveno několik dalších velkomoravských sídlištních objektů, které zpřesnily představu o půdorysných dispozicích tamnější velkomoravské osady. Vytvořila předpoklady pro to, že příští jedna až dvě sezóny umožní dokončit výzkum této sídlištní aglomerace anebo její významné části, kterou již bude možné komplexně zpracovat a porovnat s nově objevenými rozsáhlými sídlištními aglomeracemi na JZ předhradí Pohanska.

Záchranné výzkumy v areálu plánovaných vodohospodářských úprav řeky Dyje probíhaly v roce 1978 převážně ve dvou úsecích. V rámci úkolů státního plánu byla zkoumána jihovýchodní část trasy kanálu v rozsahu 5.150 m² na mechanicky skryté ploše; záchranné práce financované investorskou organizací /Povodí Moravy, Brno/ byly soustředěny v západní části a při jižním okraji trasy kanálu; byla tam prozkoumána mechanicky skrytá plocha v rozsahu 6.475 m². Celkově bylo prozkoumáno na jihozápadním předhradí Pohanska 11.625 m², na nichž bylo zachyceno 78 sídlištních objektů a 30 kostrových hrobů.

V jihovýchodní části zkoumaného úseku pokračovalo i nadále souvislé osídlení. Bylo tam prozkoumáno 47 sídlištních objektů, 10 kostrových hrobů a 2 palisádové žlábků /ob. 15/.

Sídlištní objekty mají charakter obytných staveb /5 mělkých čtvercových polozemnic s kamennými pecemi, 2 výrazně zahlobené obdélné zemnice s hliněnými pecemi/, výrobních zařízení / 4 větší či menší samostatné hliněné pece/ a hospodářských objektů /35 jam/. Výjimečný objev představuje studna s výborně zachovaným, čtvercovým, nasucho kladeným kamenným obložení, sahající do výšky 130 cm ode dna. Ze dna studny, v níž stále nastupovala voda, byla získána řada nálezů, zejména kování a rukojeti vědérek, keramika a pozůstatky organických látek /dřevo - dub, lípa, jasan; rostlinné zbytky - pecky trnky, skořápky lískových ořechů aj./. Výzkum obou palisádových žlábků, které jsou od sebe vzdáleny asi 15 m a jdou paralelně po zakřivené linii, nemohl být dokončen, protože žlábků pokračují do dosud nezkoumané plochy a pod skládku zeminy. V jejich bezprostřední blízkosti byly zjištěny určité stratigrafické vztahy, naznačující chronologické závěry o vývojových fázích tohoto sídlištního celku. Kostrové hroby, prozkoumané v tomto úseku, tvoří výraznější skupinu /řada 5 hrobů respektující palisádový žlábek/, ostatní jsou rozptýleny jednotlivě v její blízkosti /3 hroby / nebo mezi sídlištními objekty /2 hroby/. 70% hrobů je vybaveno poměrně bohatými milodary /zbraně, ostruhy, vědérka, šperky podunajského typu, nože, přesleny, keramika / a převažují zde hroby dospělých.

Tato část předhradí tvoří zřejmě samostatný sídlištní celek, vybudovaný na nevysoké terénní vlně; pokračování sídliště směrem k jihovýchodu je možno sledovat na mechanicky skryté ploše ještě asi 150 - 200 m; jižní část je patrna v šířce 50 m na dosud neprozkoumaném začištěném podloží. Nálež studny, která byla součástí tohoto sídliště, naznačuje, že bychom mohli v tomto prostoru očekávat doklady specializované výroby, k jejímuž provozu je nezbytný spolehlivý zdroj kvalitní vody.

V severozápadní části zkoumané trasy kanálu byl dokončen výzkum několika objektů z roku 1977; byl zde poprvé zachycen povrchový kúlový objekt obdélného tvaru s hliněnou pecí uprostřed; v hospodářských objektech byla nalezena železná asymetrická radlice a masivní železné krojidlo.

Při jižním okraji trasy kanálu, jihovýchodně od pohřebiště č. 2, bylo prozkoumáno uskupení sídlištních a hospodářských objektů /31/ situovaných na mírném svahu terénní vlny, a mezi nimi rozptýlené kostrové hroby /20/. Odkryté sídlištní objekty navazovaly na zástavbu, zkoumanou v roce 1977; obydlí měla podobu mělkých čtvercových polozemnic s kamenno pecí /3/, výrobní a hospodářské objekty představují jámy s pozůstatky hliněných pecí či kamenných úprav /26/. Také zde byl zjištěn kúlový povrchový objekt se zbytky hliněného ohniště uprostřed. Neobvyklá úprava byla sledována u větší obdélné polozemnice s kamennou pecí; kolem okapové stěny běžel širší, poměrně mělký žlábek, který respektoval tvar chaty a zasahoval až do poloviny délky štítových stěn. Podobné zařízení nemá zatím v našem prostředí analogie; není vyloučeno, že příkop souvisí s přihrvování stěn chaty hlínou, jak uvádí z východoslovanského prostředí P. A. Rappoport, nebo s přídatnou vnější stavbou /ochoz/.

Čtvercové polozemnice v uvedeném úseku náležejí patrně zemědělské osadě, protože v blízkosti těchto chat byly odkryty menší mělké čtvercové objekty /komory/ s žernovovými mlýnky in situ a v dalších jamách byly části ořebného nářadí /krojidlo/.

Prozkoumané hroby byly rozptýleny jednotlivě mezi objekty. Většina jich byla zahlobena je mělké a byly značně porušeny mechanickou skrývkou. Obsahovaly jen málo milodary /převážně keramika/.

Většina nálezů, získaných z hrobů i sídlištních objektů se řadí do průběhu 9. století, jak ukazuje především keramika /obr. 16/. Přínosem jsou další nálezy ořebného nářadí /asymetrická radlice, krojidlo/, rozmanitější kolekce šperků podunajského typu a nálezy střepů keramiky antického rázu.

Všechny tři úseky, zkoumané v roce 1978, prokazují soustavné osídlení areálu jižně od opevněného hradiště na Pohansku. Rozsah prozkoumané plochy dosáhl po této sezóně již více než 6 ha, na nichž bylo objeveno 360 sídlištních objektů a 181 kostrových hrobů. Trasa plánovaného kanálu řeky Dyje, v níž záchranný výzkum probíhá, představuje rozměrnou sondu /šířka 100 m, délka prozatím 630 m/, ležící v rozlehlém sídlištním prostředí. Zjištěná uskupení, objevená uvnitř mechanicky skryté trasy kanálu, nemohla být zatím prozkoumána v úplnosti, protože pokračují pod skládku zeminy a dále mimo vytyčenou trasu. I tak však mohou být předběžně formulovány dílčí závěry, plynoucí z dosavadních výsledků výzkumů. Jižně od hradiška Pohanska vznikala na přelomu 8. - 9. a v průběhu 9. století menší sídliště, pravděpodobně rozdílného ekonomického charakteru, která se během dalšího

vývoje propojovala ve větší sídlištní aglomeraci. Sociální složení obyvatelstva nebylo jednotné, vedle zemědělců a specializovaných výrobců zde také žila vyšší společenská složka - příslušníci bojovnické družiny. Některá ze sídlišť přežívala ještě do poloviny 10. století.

Břeclav - Pohansko 1978 / Bez. Břeclav/. In der Saison 1978 setzte auf Pohansko bei Břeclav die Grabung der Siedlungsagglomeration im Inneren des Burgwallles im Areal der einstigen Waldbaumschule und die umfangreiche Rettungsgrabung auf der südwestlichen Vorburg fort.

In der Waldbaumschule entdeckte man 19 Siedlungsobjekte / 4 Wohnerdhütten, 3 grössere eingetieft und 1 ebenirdischer Wirtschaftsbau, 11 Gruben / und 2 Skelettgräber ohne Beigaben. Drei Objekte waren frühslawisch bis altburgwallzeitlich, die übrigen waren grossmährisch. Die Grabung bewies, dass die dortige frühslawische Besiedlung nicht in westlicher Richtung fortsetzt und präzisiert die Vorstellung über die Grundrissdisposition der dortigen grossmährischen Niederlassung.

Auf der südwestlichen Vorburg wurde eine Fläche von 11.625 m² untersucht und es wurden auf dieser 78 Siedlungsobjekte und 30 Skelettgräber festgestellt, die man rahmenhaft in die mittlere Burgwallzeit datieren kann. Man hat eine weitere Siedlungsagglomeration festgestellt, mit der zwei parallele Palisadengrübchen zusammenhängen, die eine umfangreiche Fläche abschliessen, die allerdings ausserhalb der Grabung liegt, ferner einen viereckigen Brunnen mit Steinverkleidung und 10 Gräber mit verhältnismässig reicher Ausstattung / Waffen, Sporen, Eimer, Schmuck donauländischen Charakters, Keramik/. An anderen Stellen erfasste man ein ebenirdisches Pfostenobjekt, ferner Erdhütten, auf der Hälfte des Umfanges mit einem Graben umgeben und einige Wirtschaftsobjekte mit Mahlsteinen und landwirtschaftlichen Ackergeräten / Pflugscharen, Pflugmesser/. Die Grabung auf der südwestlichen Vorburg bringt überraschende Erkenntnisse über den Charakter der Besiedlung von Siedlungsgebilden dieses Typs.

ZVÍŘECÍ KOSTNÍ MATERIÁL Z HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH Z VÝZKUMU PROVÁDĚNÉHO V ROCE 1971

/okr. Hodonín /

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV Brno

Výsledkem osmnácté výzkumné sezóny na velkomoravském sídlišti v Mikulčicích bylo kromě ostatních nálezů získáno mimořádně velké množství kostních zbytků a to téměř 48 tisíc kusů. Po určení kostních zbytků zvířat v roce 1974 a částečně i v roce 1975 bylo prvním krokem k hodnocení tohoto materiálu předložení nálezové zprávy /Kratochvíl 1977/. Další etapou je předložený materiál - lový přehled kostních zbytků z tohoto roku výzkumu, který byl prováděn na ploše areálu knížecího hradu jižně od trojlodní basiliky, severovýchodně od knížecího paláce, v části sídliště v prostoru mezi současným parkovištěm a budovou muzea. Pokračoval i průzkum trati Kostelec, započatý v roce 1968. Kromě toho bylo na různých místech provedeno několik sond. Předběžné obecné archeologické výsledky této výzkumné sezóny podává Klanica 1972.

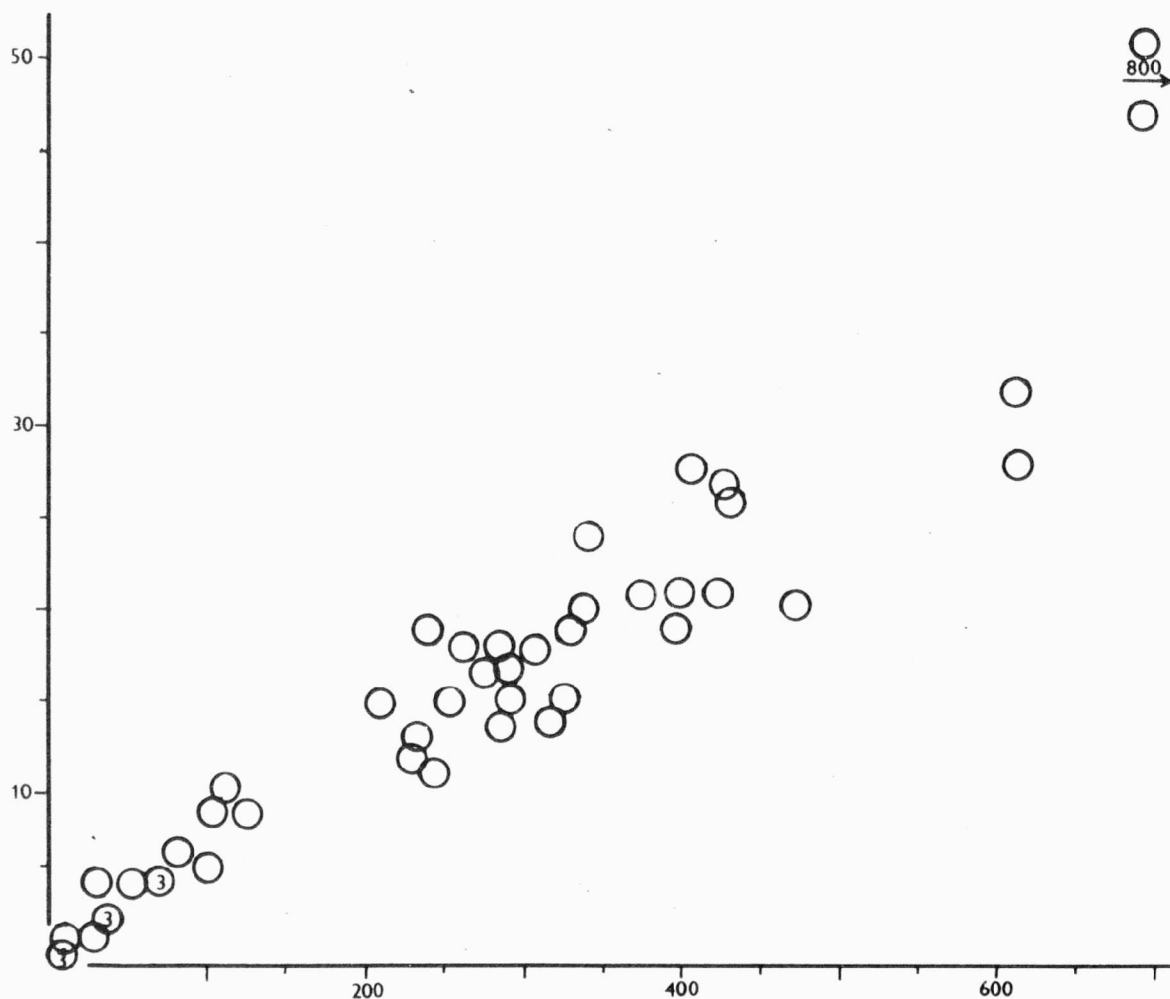
Z celkového množství /48 000/ získaných kostních zbytků v této výzkumné sezóně bylo 18 tisíc kusů neurčitelných, tj. 37,5%. I tak zůstal velký soubor osteologického materiálu, 30 tisíc druhově určených. Převážné množství tohoto materiálu patří domácím zvířatům /97,17%/, zatím co volně žijícím druhům náleželo jen 2,83%. Tak jako dosud i tento materiál potvrzuje význam prasete domácího na velkomoravském sídlišti v Mikulčicích. V počtu určených kostních zbytků mu patří víc než polovina, neboť je zastoupeno 51,56% a podle stanoveného minimálního počtu jedinců to je 51,83%. Na podkladě určených kostních zbytků je na druhém místě skot, zastoupený 27,06%. V počtu jedinců je však na třetím místě za malými přežvýkavci a to 13,29%. Malí přežvýkavci /ovce a koza/ tvořili rovněž podstatnou složku v počtu konzumovaných domácích zvířat.

Na počtu kostních zbytků se podílí 16,92%; počtem jedinců jsou však na druhém místě za prasetem domácím, neboť tvoří 18,21% stanoveného minimálního počtu jedinců /tabulka 1/. Uvedený stručný přehled svědčí o tom, že mezi poraženými domácími zvířaty mělo největší význam prase domácí, které spolu se skotem a malými přežvýkavci tvořilo nejdůležitější složku chovu domácích zvířat. Tyto druhy domácích zvířat skýtaly tudíž slovanskému obyvatelstvu v Mikulčicích nejvíce užítu. Ostatní druhy domácích zvířat tvořily jen nepodstatnou složku. Podílely se na celkovém množství druhově určených kostních zbytků jen 2,83%, uvážíme-li hodnocení podle minimálního počtu jedinců, pak představovaly 4,57%. Při hodnocení minimálního počtu jedinců jsem postupoval jednak tak, jak je obvyklé, a stanovil příslušné počty z celého materiálu jednotlivých druhů. Mimo to jsem průběžně zpracovával materiál nalezený na jednotlivých výzkumných čtvercích a pro určené druhy zvířat jsem stanovil odpovídající minimální počet jedinců v těchto zkoumaných plochách. Sumací z jednotlivých čtverců jsem získal výsledky, uvedené v tab. 1. Je patrné, že u druhů, jež jsou

hojně zastoupeny kostními zbytky, se výsledky v relativních hodnotách příliš neodchylují od první metody, zatím co u druhů, jichž kostní zbytky jsou sporé, jsem obdržel vyšší počty jedinců, než je tomu při porovnání s druhy žijícími volně.

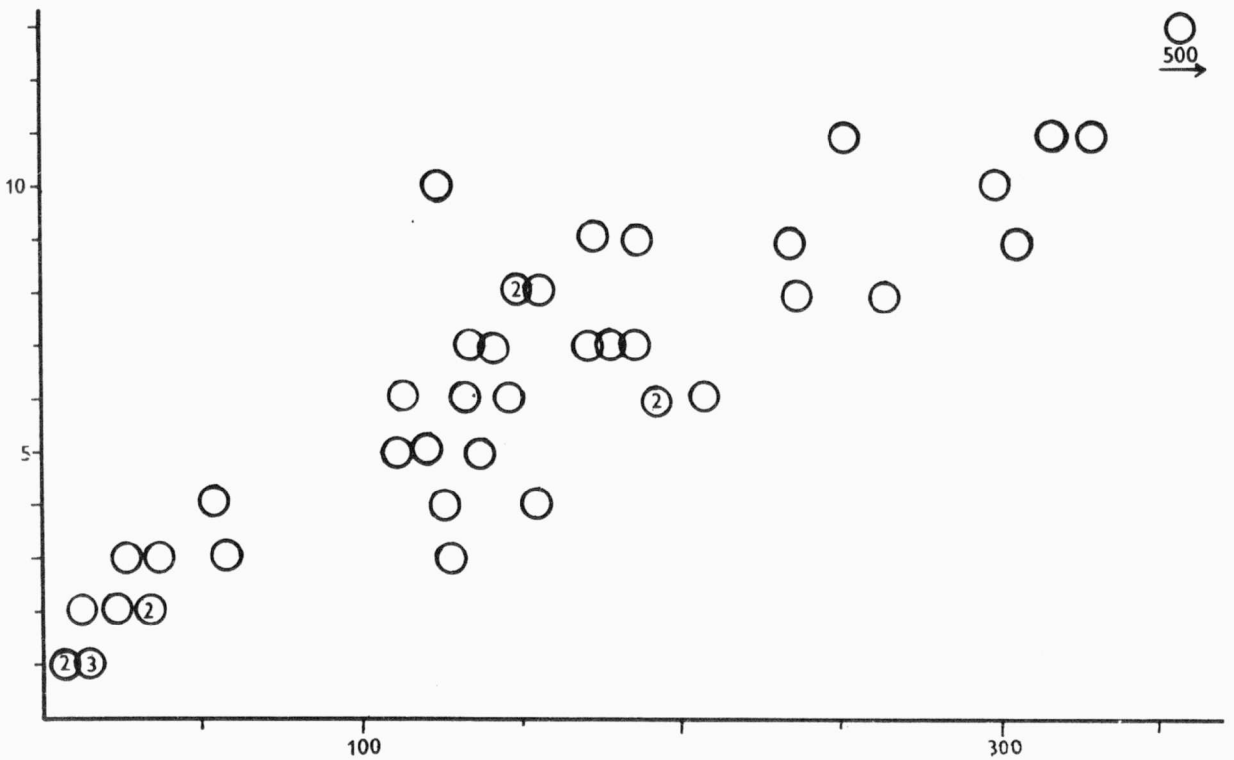
Nevelké rozdíly ve výsledcích získaných oběma metodami vedly k tomu, že jsem vyjádřil závislost ve čtvercích stanoveného minimálního počtu jedinců na množství kostních zbytků. Tuto závislost jsem vyjádřil graficky pro dva nejhorněji zastoupené druhy počtem kostních zbytků, pro prase domácí /graf 1/ a pro skot /graf 2/. Z uvedeného vyjádření je zřejmé, že sledovaná závislost je lineární, rozptyl je nevelký. Tento první pokus o takoveto hodnocení vyžaduje ověření na dalším materiálu.

V tabulce 2 jsou zaznamenány počty kostních zbytků připadajících na jednotlivé části skeletu u jednotlivých druhů domácích i volně žijících zvířat. Z uvedené tabulky je zřejmé, že se nedochovávaly stejnou měrou všechny části skeletu a podobně nestejně tak je tomu u různých druhů zvířat. Pro vyjádření této skutečnosti jsem vybral v grafu 3 výsledky získané rozborem spodních čelistí, zeugopodia, stylopodia a metapodia a to u nejpočetněji zastoupených domácích zvířat. Vidíme, že i v počtu jednotlivých částí skeletu převažuje prase domácí a z něho je nejvíce převažující dolní čelist. Podobně je tomu i u lopatky a u kosti pažní. U kosti vřetenní, stehenní, kosti zápěstí a zánartí není již převaha kostních zbytků prasete domácího tak výrazná.

Graf 1. Vztah počtu kostních zbytků ve čtvercích /horizontála/ a stanoveného minimálního počtu jedinců /vertikála/ prasete domácího z archeologického výzkumu v Mikulčicích v r. 1971.

Diagramm 1. Beziehung der Zahl von Knochenüberresten in den Quadraten /Horizontale/ und der festgestellten Mindestindividuenzahl /Vertikale/ des Hausschweines aus der archäologischen Grabung in Mikulčice im Jahre 1971.

Graf 2. Týž vztah jako v grafu 1 pro skot.
Diagramm 2. Dieselbe Beziehung wie bei Diagramm 1 für das Rind.

Literatura :

- Z. Klanica, Předběžná zpráva o výsledcích osmnácté sezóny výzkumu v Mikulčicích /okr. Hodonín/, PV 1971, 86 - 90, Brno 1972.
- Z. Kratochvíl, Zvířecí kostní materiál z Mikulčic VIII. Nálezová zpráva, archiv AÚ ČSAV Brno, čj. 539/77.

Tierknochenmaterial aus dem Burgwall in Mikulčice aus dem Jahre 1971 / Bez. Hodonín / . Die achtzehnte archäologische Grabungssaison auf dem grossmährischen Burgwall in Mikulčice brachte unter anderem auch einen umfangreichen Komplex an Tierknochenüberresten : fast 48.000. Davon waren 37,5% nicht bestimmbar. In diesem Materialbericht sind die Ergebnisse nur für die bestimmten Gattungen der Haus- und freilebenden Tiere auf Tabelle 1 zusammengefasst. Hier sind ebenfalls die Mindestindividuenzahlen angeführt, die durch zwei Vorgänge gewonnen wurden. Bei der Bearbeitung aller Knochenüberreste der einzelnen Gattungen auf den untersuchten Grabungsquadraten wurden gleichzeitig die Mindestindividuenzahlen bestimmt. Durch die Summierung dieser Daten entstand die Zusammenfassung MPJ I auf Tabelle 1. Ferner wurden die Mindestindividuenzahlen aus dem ganzen gewonnenen Material auf dem üblichen Weg festgestellt /MPJ II, Tabelle 1/. Die Abhängigkeit der Zahl der Knochenreste auf einzelnen Teilen der Grabungsfläche, d.h. in den untersuchten Quadraten und die ihnen entsprechende Mindestindividuenzahl beim Haus - schwein und Rind ist auf Diagramm 1 und 2 ausgedrückt. Diese Abhängigkeit ist linear. Auf Tabelle 2 sind die Zahlen der Knochenreste angeführt, die auf die einzelnen Skeletteile der bestimmten Gattungen entfallen. Die Zahl der Knochenreste der einzelnen Skeletteile ist nicht gleichmässig und ähnlich unterschiedlich ist auch die Zusammensetzung der Skeletteile bei den einzelnen Gattungen. Diese Tatsache drückt Diagramm 3 für Haustiere aus, von denen die meisten Knochenreste stammen.

Tabulka 1. Určený absolutní a relativní počet kostních zbytků /PK/ a stanovený minimální počet jedinců sumací ze čtvercu /MPJ I/ a z prozkoumaného materiálu patřícího jednotlivým domácím a volně žijícím druhům /MPJ II/ savců z velkomoravského sídliště v Mikulčicích v roce 1971.

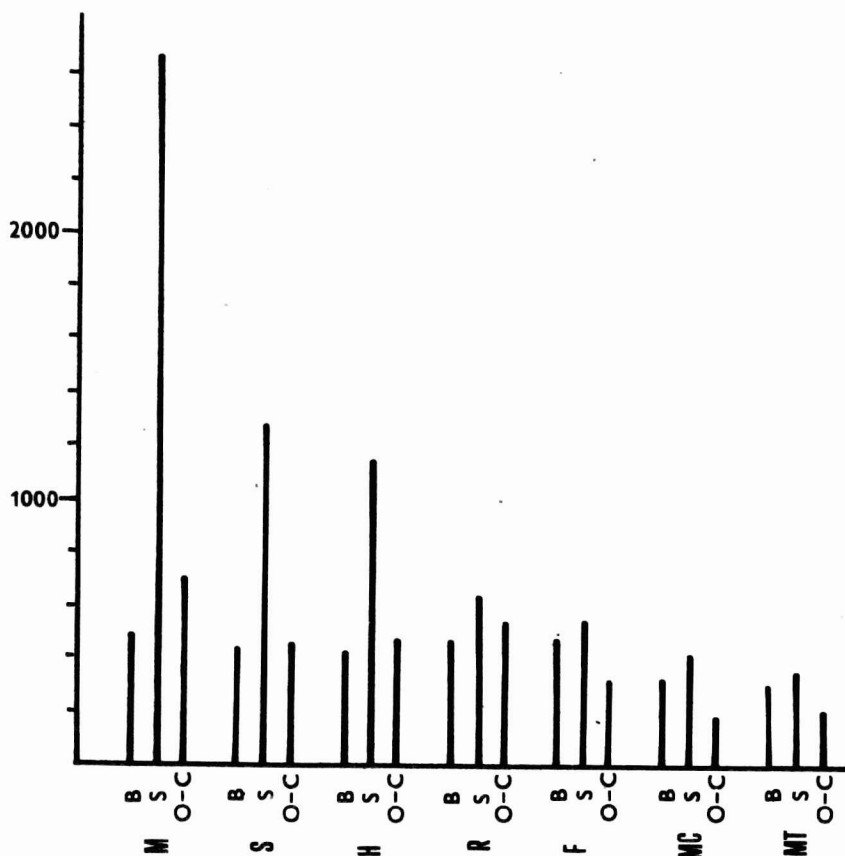
Tabelle 1. Bestimmte absolute und relative Zahl der Knochenüberreste /PK/ und festgesetzte Mindestindividuenzahl durch Summarisierung aus den Quadraten /MPJ I/ und aus dem untersuchten Material, den einzelnen Haus- und freilebenden Säugetiergattungen /MPJ II/ aus der grossmährischen Siedlung in Mikulčice im Jahre 1971 gehörend.

	P K		M P J - 1		M P J - 2	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
<i>Bos primigenius</i> f. <i>taurus</i>	8 191	27,06	358	15,72	189	13,29
<i>Sus scrofa</i> f. <i>domestica</i>	15 608	51,56	920	40,35	737	51,83
<i>Ovis - Capra</i>	4 009	13,24	367	16,11	259	18,21
<i>Ovis ammon</i> f. <i>aries</i>	892	2,95	167	7,33	92	6,47
<i>Capra aegagrus</i> f. <i>hircus</i>	221	0,73	69	3,03	28	1,97
<i>Equus ferus</i> f. <i>caballus</i>	169	0,56	50	2,24	6	0,50
<i>Asinus africanus</i> f. <i>domestica</i>	1	0,00	1		1	
<i>Canis lupus</i> f. <i>familiaris</i>	32	0,11	17	1,01	3	0,28
<i>Felis lybica</i> f. <i>catus</i>	6	0,02	5		1	
<i>Gallus gallus</i> f. <i>domestica</i>	188	0,62	65	2,85	32	2,25
<i>Anser anser</i> f. <i>domestica</i>	97	0,32	49	2,15	9	0,63
<i>Sus scrofa</i>	422	1,39	70	3,07	20	1,41
<i>Cervus elaphus</i>	314	1,04	67	2,94	21	1,48
<i>Bos primigenius</i>	13	0,04	6	0,26	3	0,21
<i>Capreolus capreolus</i>	40	0,13	26	1,14	9	0,63
<i>Lepus europaeus</i>	36	0,12	21	0,92	6	0,42
<i>Castor fiber</i>	20	0,07	12	0,53	3	0,21
<i>Ursus arctos</i>	8	0,03	6		1	
<i>Alces alces</i>	2	0,01	1	0,35	1	0,21
Celkem	30 269	100 %	2 277	100 %	1 421	100 %
Neurčitelné	17 997					
C e l k e m	48 266					

Tabulka 2. Rozdělení kostních zbytků na jednotlivé části skeletu u druhů určených výzkumem na velkomoravském sídlišti v Mikulčicích v roce 1971.
 Tabelle 2. Aufteilung der Knochenüberreste auf einzelne Skeletteile bei Gattungen, bei der Grabung auf der grossmährischen Siedlung in Mikulčice im Jahre 1971 bestimmt.

	Bos primigenius	f. taurus	Sus scrofa	Ovis-Capra	Ovis ammon	f. arles	Capra aegagrus	f. hircus	Egus ferus	f. caballus	Asinus africanus	f. domestica	Canis lupus	f. familiaris	Felis lybica	f. catus	Gallus gallus	f. domestica	Anser anser	f. domestica	Sus scrofa	Cervus elaphus	Bos primigenius	Capreolus ca- preolus	Lepus europaeus	Castor fiber	Ursus arctos	Alces alces	Celkem
Proc. cornualis	81	-	-	7	44	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13 ^x	2	1 ^x	-	-	-	-	188
Ossa cranii	891	3 441	344	40	2	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	4 715
Maxilla	109	542	175	3	-	-	1	-	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	1	1	12	-	-	-	-	-	-	-	849
Mandibula	483	2 669	701	11	-	-	8	-	-	-	-	4	4	4	4	4	-	-	1	1	17	-	-	-	-	-	-	-	3 901
Dentes sup. inf.	227	133	43	1	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	423
Atlas	176	442	96	3	-	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	740
Axis	131	322	86	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	561
Os sacrum	85	107	86	17	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	300
Os sacrum	44	13	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	82
Sternum	5	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	19
Scapula	424	1 274	294	173	44	-	4	-	-	-	-	3	3	3	3	3	9	9	9	9	20	21	3	14	1	1	1	1	2 294
Humerus	428	1 149	379	88	47	-	10	-	-	-	-	7	7	7	7	7	35	35	25	25	36	31	2	8	9	1	-	-	2 257
Radius	474	645	288	223	57	-	13	-	-	-	-	2	2	2	2	2	7	7	8	8	36	52	-	5	4	1	-	-	1 815
Ulna	232	877	79	22	2	-	7	-	-	-	-	1	1	1	1	1	13	13	10	10	35	30	-	-	3	2	-	-	1 313
Ossa carpi	166	2	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	176
Metacarpus	323	415	179	40	1	-	9	-	-	-	-	4	4	4	4	4	1	1	6	6	43	13	-	3	-	3	-	-	1 040
Pelvis	573	827	370	25	-	-	11	-	-	-	-	2	2	2	2	2	31	31	10	10	15	18	-	1	1	1	1	1	1 862
Femur	485	554	115	26	1	-	9	-	-	-	-	2	2	2	2	2	31	31	10	10	15	18	-	1	1	1	1	1	1 271
Patella	72	18	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	1	-	-	-	-	-	96
Tibia	583	905	435	118	23	-	6	-	-	-	-	1	1	1	1	1	68	68	11	11	30	3	-	7	2	3	-	-	2 196
Fibula	1	161	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	166
Ossa tarsi	4	6	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	21
Talus	347	200	55	-	-	-	9	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	23	28	-	1	-	-	-	-	663
Calcaneus	360	312	59	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	28	-	1	-	-	-	-	800
Os centrotarsale	141	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	146
Metatarsus	308	390	181	36	2	-	11	-	-	-	-	1	1	1	1	1	17	17	6	6	32	7	-	3	4	1	-	-	999
Ph. proximalis	585	156	24	-	1	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	26	22	3	-	-	-	-	-	829
media	277	36	-	-	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	13	1	-	-	-	-	-	354
distalis	176	5	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	193
Celkem	8 191	15 608	4 008	890	221	169	1	32	6	188	97	422	314	13	40	36	20	8	2	30	269	10	849	2	702	4	446	48	266

x/ parohy. Nejsou zahrnuty neurčené druhy ptáků a ryb.

Graf 3. Vyjádření počtu kostních zbytků v tisících /vertikála/ u skotu /B/, prasete domácího /S/ a malých přežvýkavců /O-C/ pro dolní čelist M/m, lopatku /S/, kost pažní /H/, vřetenní /R/, stehenní /F/, nártní /Mc/ a zánártní /Mt/; vyjádřeno na horizontále.

Diagram 3. Die Zahl an Knochenüberresten in Tausendern ausgedrückt /Vertikale/ beim Rind /B/, beim Hausschwein /S/ und bei kleinen Widerkäuern /O-C/ für den Unterkiefer /M/, Schulterblatt /S/, Armknochen /H/, Spindelknochen /R/, Femur /F/, Metacarpus /Mc/ und Metatarsus /Mt/; in der Horizontalen ausgedrückt.

ZVÍŘECÍ KOSTNÍ MATERIÁL Z HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH Z VÝZKUMU Z ROKU 1972

/okr. Hodonín/

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV, Brno

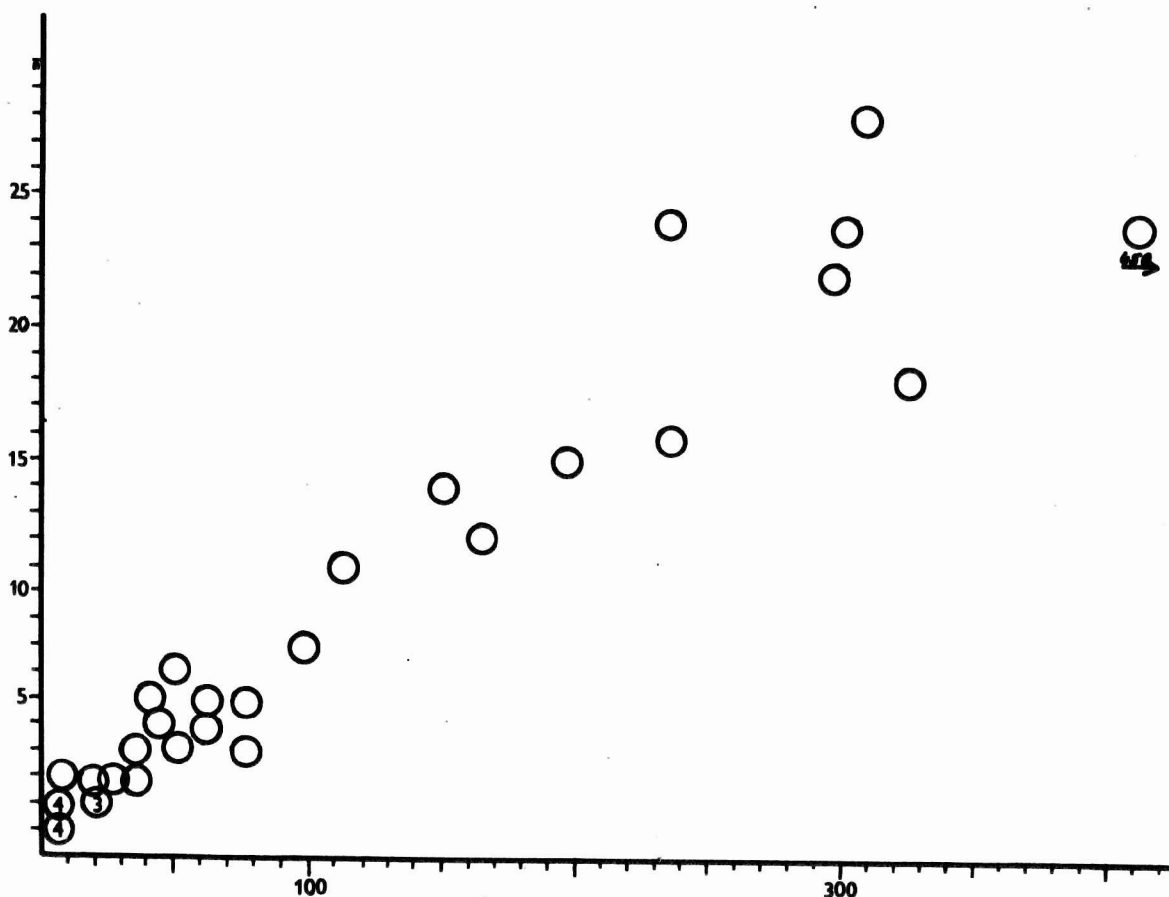
Výzkumná archeologická sezóna 1972 na velkomoravském hradišti v Mikulčicích, která byla v pořadí již devatenáctá, přinesla také osteologický materiál domácích i volně žijících zvířat, který tvoří 18 tisíc kostních zbytků. Jejich zpracování bylo provedeno v průběhu let 1974 - 1975. Určené kostní zbytky byly shrnuty v předložené nálezkové zprávě /Kratochvíl 1977/. Archeologické materiálové okolnosti a podklady zpracoval Klanica 1973.

Kostní zbytky nalezené v roce 1972 potvrzují naše předcházející závěry. Fauna domácích a volně žijících zvířat, rekonstruovaná z tohoto materiálu, nevybočuje z rámce dosavadních nálezů. Převahu mezi domácími zvířaty mají opět kostní zbytky prasete domácího, i když jejich počet proti předcházejícím výsledkům je o něco nižší. Počet kostních zbytků, patřících praseti domácímu, klesl v tomto výzkumu totiž na 42,42 % a stanovený minimální počet jedinců na 44,3%. V počtu kostních zbytků je na druhém místě skot 32,35 % a na třetím místě malí přežvýkavci 18,64 %. Pokud bychom-li tyto přežvýkavce podle stanoveného minimálního počtu jedinců, malí přežvýkavci /ovce a koza/ zaujmají ovšem druhé místo, neboť se podílejí na celkovém počtu kostních zbytků /tabulka 1/ 26 % a skot jen 15,6 %. Volně žijícím druhům zvířat v tomto materiálu patří 4,01 %, domácím zvířatům náleží 95,98%.

v průběhu výzkumu jsem sledoval závislost počtu kostních zbytků na jednotlivých plochách výzkumných čtverců. Tak jsem získal kromě prostého počtu kostí ve čtvercích i minimální počet jedinců na jednotlivých zkoumaných plochách. Souhrnný výsledek vypočteného minimálního počtu jedinců je uveden v tabulce 1 /MPJ I/. To dokládá, že obyvatelé hradiště v Mikulčicích v době Velkomoravské říše konzumovali hlavně maso domácích zvířat a to převážně sudokopytnků.

Na základě tohoto výzkumu je v grafu 1 uveden celkový počet kostních zbytků a závislost počtu kostních zbytků a z nich vyvozený minimální počet jedinců pro každý jednotlivý čtverec z této výzkumné sezony. Počty kostních zbytků ve čtvercích byly rozděleny do tříd s intervalem 100. Tak bylo zjištěno, že nejvíce a to 52 případů, je těch čtverců, kdy počet tam zjištěných kostních zbytků je malý, nepřesahuje 100. Čtverce s vyšším zastoupením jsou v ostatních vyšších třídách a souhrnně je jich 25. To je daleko méně než polovina případů první skupiny. Znázornění této situace je v grafu 2. Kromě toho jsem určil i minimální počet jedinců z celého získaného materiálu pro jednotlivé druhy, jenž je uveden v tabulce 1 /MPJ II/. Přestože absolutní rozdíly mezi oběma postupy jsou podstatné, ve vyjádření v relativních hodnotách /v %/ jsou rozdíly malé, v některých případech bezvýznamné. Upřesnění těchto postupů je otázka dalšího výzkumu.

Kromě výčtu je uvedeno v tabulce 2 i rozdělení kostních zbytků jednotlivých druhů podle příslušnosti k jednotlivým částem kostry. Toto zpracování ukazuje, že podstatná převaha kostního materiálu i ve výzkumné sezóně 1972 je tvořena spodními čelistmi, kostmi pažními a holenními. Materiál těchto částí skeletu tvoří souhrnně 42% zkoumaného materiálu.

Graf 1. Závislost počtu kostních zbytků /horizontála/ a z něho stanovený minimální počet jedinců /vertikála/ v jednotlivých čtvercích u nejhojněji zastoupeného druhu, prasete domácího, z velkomoravského sídliště v Mikulčicích. Rok výzkumu 1972.

Diagramm 1. Abhängigkeit der Zahl an Knochenüberresten /Horizontale/ und die daraus bestimmte Mindestindividuenzahl /Vertikale/ in den einzelnen Quadraten bei der meist vertretenen Art, dem Hausschwein, aus der grossmährischen Siedlung in Mikulčice. Grabungsjahr 1972.

Tabulka 1. Přehled kostního zvířecího materiálu z velkomoravského sídliště v Mikulčicích z výzkumné sezóny 1972 v absolutním a relativním vyjádření /PK/. Na jeho základě byl stanoven pro určené druhy zvířat minimální počet jedinců souhrnem ze zkoumaných čtverců /MPJ I/ a celkového počtu kostních zbytků patřících jednotlivým druhům /MPJ II/.

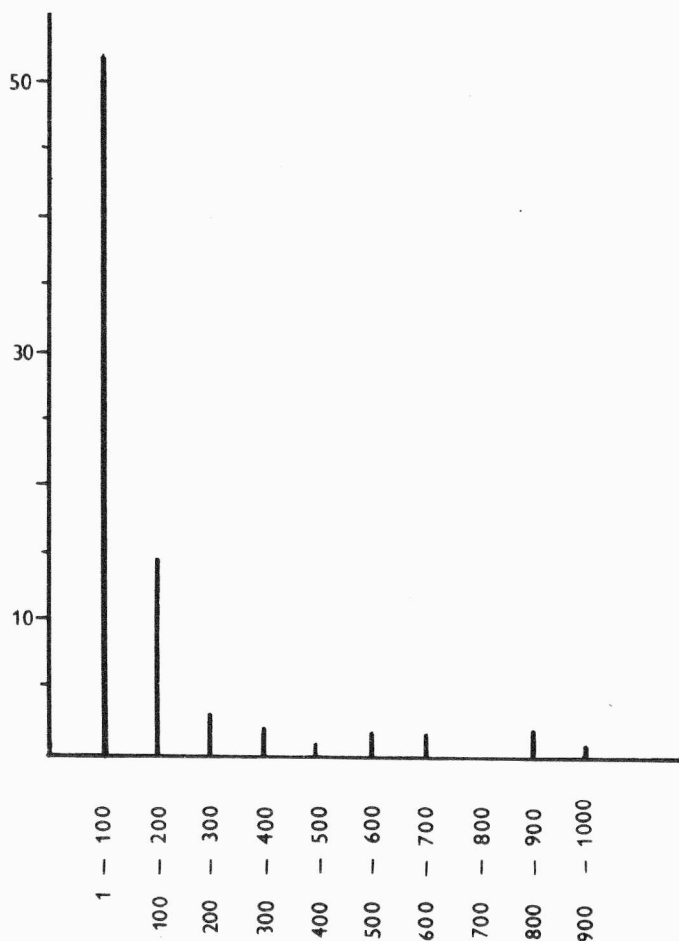
Tabelle 1. Übersicht des tierischen Knochenmaterials von der grossmährischen Siedlung in Mikulčice aus der Grabungssaison 1972 im absoluten und relativen Ausdruck /PK/. Auf dieser Basis wurde für die bestimmten Tiergattungen die Mindestindividuenzahl durch eine Zusammenfassung aus den untersuchten Quadraten /MPJ I/ und aus der Gesamtzahl an Knochenüberresten festgesetzt, die den einzelnen Gattungen angehören /MPJ II/.

	P K		MPJ - 1		MPJ - 2	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
<i>Bos primigenius</i> <i>f. taurus</i>	3 383	32,35	216	18,85	83	15,60
<i>Sus scrofa</i> <i>f. domestica</i>	4.436	42,42	388	33,85	236	44,30
<i>Ovis-Capra</i>	1 544	14,76	199	17,35	90	16,90
<i>Ovis ammon</i> <i>f. aries</i>	291	2,78	75	6,55	30	5,60
<i>Capra aegagrus</i> <i>f. hircus</i>	115	1,10	35	3,05	19	3,50
<i>Equus ferus</i> <i>f. caballus</i>	80	0,76	34	2,97	6	1,10
<i>Gallus gallus</i> <i>f. domestica</i>	31	0,30	13	1,13	5	0,95
<i>Anser anser</i> <i>f. domestica</i>	25	0,24	13	1,13	4	0,75
<i>Canis lupus</i> <i>f. familiaris</i>	121	1,16	24	2,10	10	1,88
<i>Felis lybica</i> <i>f. catus</i>	12	0,11	2	0,17	1	0,20
<i>Sus scrofa</i>	173	1,65	56	4,90	18	3,35
<i>Cervus elaphus</i>	199	1,90	57	5,00	21	3,95
<i>Capreolus capreolus</i>	13	0,12	8	0,70	2	0,38
<i>Castor fiber</i>	13	0,12	7	0,60	2	0,38
<i>Lepus europaeus</i>	10	0,10	8	0,70	2	0,38
<i>Bos primigenius</i>	4	0,04	4	0,35	2	0,38
<i>Ursus arctos</i>	7	0,07	6	0,50	1	0,20
<i>Vulpes vulpes</i>	1	0,01	1	0,10	1	0,20
Celkem	10 458	100,00	1 146	100,00	533	100,00
Neurčitelné	7 621					
C e l k e m	18 079					

Tabulka 2. Zvířecí kostní materiál z velkomoravského sídliště v Mikulčicích z výzkumu prováděného v roce 1972, rozdělený na jednotlivé části skeletu pro jednotlivé druhy domácích a volně žijících zvířat.

Tabelle 2. Tierisches Knochenmaterial von der grossmährischen Siedlung in Mikulčice aus der, im Jahre 1972 durchgeführten Grabung, auf einzelne Skeletteile für einzelne Gattungen Haus- und freilebender Tiere aufgeteilt.

	<i>Bos primigenius</i>	<i>F. taurus</i>	<i>Sus scrofa</i>	<i>F. domestica</i>	<i>Ovis-capra</i>	<i>Ovis ammon</i>	<i>F. arcticus</i>	<i>Capra aegagrus</i>	<i>F. hircus</i>	<i>Equus ferus</i>	<i>Gallus gallus</i>	<i>F. domestica</i>	<i>Anser anser</i>	<i>F. familiaris</i>	<i>Canis lupus</i>	<i>Felis lybica</i>	<i>F. catus</i>	<i>Sus scrofa</i>	<i>Cervus elaphus</i>	<i>Capreolus capreolus</i>	<i>Castor fiber</i>	<i>Lepus europaeus</i>	<i>Bos primigenius</i>	<i>Ursus arctos</i>	<i>Vulpes vulpes</i>	Celkem	
<i>Proc. cornualis</i>	24	-	-	-	6	18	18	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3 ^x	-	-	-	-	-	-	69	
<i>Ossa cranii</i>	94	529	51	-	51	6	3	3	-	-	-	-	-	8	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	696	
<i>Maxilla</i>	25	131	43	-	43	-	-	-	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	212	
<i>Mandibula</i>	207	646	158	-	158	1	-	-	-	-	-	-	-	20	-	1	8	3	-	-	1	-	-	-	1	1 047	
<i>Dentes sup. inf.</i>	142	29	15	-	15	2	-	-	7	-	-	-	-	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	200	
	127	135	54	-	54	-	-	-	12	-	-	-	-	8	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	337	
<i>Atlas</i>	41	87	44	-	44	4	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	180	
<i>Axis</i>	26	31	41	-	41	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	104	
<i>Os sacrum</i>	19	5 ⁺	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	
<i>Scapula</i>	160	436	123	-	123	34	-	16	2	2	-	-	1	8	2	17	21	2	-	2	-	-	-	-	-	822	
<i>Humerus</i>	254	548	183	-	183	18	-	14	3	3	5	6	6	9	2	34	21	2	-	2	-	1	1	-	-	1 101	
<i>Radius</i>	242	244	170	-	170	105	-	33	2	2	1	5	5	10	1	23	28	5	-	5	-	2	-	-	-	871	
<i>Ulna</i>	122	380	40	-	40	9	-	5	1	1	2	3	3	5	1	20	12	-	-	1	-	1	-	-	-	602	
<i>Ossa carpi</i>	37	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	
<i>Metacarpus</i>	151	68	72	-	72	22	-	1	7	-	-	3	3	6	-	6	4	-	-	1	-	-	1	-	-	342	
<i>Pelvis</i>	307	299	140	-	140	3	-	7	2	2	3	-	-	4	1	3	5	-	-	3	3	-	1	-	-	781	
<i>Femur</i>	274	218	52	-	52	8	-	1	8	1	6	1	1	9	1	9	6	-	-	6	2	1	3	-	-	599	
<i>Patella</i>	33	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37	
<i>Tibia</i>	289	373	250	-	250	51	-	15	2	2	10	4	4	10	1	21	10	-	-	10	3	-	2	-	-	1 041	
<i>Fibula</i>	-	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38	
<i>Talus</i>	149	49	11	-	11	-	-	-	6	-	-	-	-	1	1	1	24	-	-	-	-	1	-	-	-	242	
<i>Calcaneus</i>	210	98	17	-	17	-	-	2	5	-	-	-	-	1	-	10	40	-	-	1	1	-	-	-	-	384	
<i>Os centrotarsale</i>	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	35	
<i>Metatarsus</i>	155	65	65	-	65	6	-	-	2	2	4	2	5	4	-	2	6	2	-	2	-	3	-	1	-	318	
<i>Ph. proximalis</i>	158	18	7	-	7	2	-	-	7	-	-	-	-	4	-	9	7	-	-	-	-	-	-	-	-	212	
<i>media</i>	63	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	70	
<i>distalis</i>	40	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	49	
Celkem	3 383	4 436	1 544	291	115	80	31	25	121	12	173	199	13	13	10	4	7	1	10 458								
<i>Neurčitelné</i>																											7 621
Celkem																											18 079

Graf. 2. Zjištěný počet kostních zbytků ve čtvercích sestavený do tříd s intervalem 100 /horizontála/ a jejich početní zastoupení /vertikála/. Velkomoravské sídliště v Mikulčicích, rok výzkumu 1972.

Diagramm 2. Festgestellte Zahl von Knochenüberresten in den Quadraten, zusammengestellt in Klassen mit dem Intervall 100 /Horizontale/ und deren zahlenmässige Vertretung /Vertikale/. Grossmährische Siedlung in Mikulčice. Grabungsjahr 1972.

Literatura :

- Z. Klanica, Předběžná zpráva o výsledcích devatenácté sezóny výzkumu v Mikulčicích /okr. Hodonín/, PV 1972, 51 - 53, Brno 1973.
 Z. Kratochvíl, Zvířecí kostní materiál z Mikulčic /IX/. Nálezořá zpráva, archiv AÚ ČSAV v Brně, čj. 539/77.

Tierknochenmaterial aus dem Burgwall in Mikulčice aus dem Jahre 1972 / Bez. Hodonín/. Das untersuchte Knochenmaterial aus der slawischen Siedlung in Mikulčice, das bei archäologischen Grabungen im Laufe der Saison 1972 gewonnen wurde, ist auf Tabelle 1 zusammengefasst, wo die bestimmten einzelnen Gattungen der Haus- und freilebenden Tiere angeführt sind. Ausserdem wurde auch die Mindestindividuenzahl durch zwei unterschiedliche Vorgänge bestimmt. Aufgrund der Knochenreste in den einzelnen Grabungsquadraten auf der untersuchten Fläche und durch ihre Summarisierung /MPJ I/, aus dem Gesamtmaterial der einzelnen Gattungen /MPJ II, Tabelle 1/. Bei der meist vertretenen Gattung, Hausschwein, wurde die Abhängigkeit der Zahl der gefundenen Knochenreste und aus der bestimmten Mindestindividuenzahl in den Quadraten verfolgt, was auf Diagramm 1 ausgedrückt ist. Ausser diesem hat man die gesamte Häufigkeit der Knochenreste in den Quadraten verfolgt und bestimmt, dass die grösste Zahl der Knochenreste in dieser Grabungssaison in den Quadraten in der Zahl bis 100 /Diagramm 2 / ist. Zur Präzisierung des gewonnenen Materiales ist auf Tabelle 2 die Einteilung der Knochenreste auf einzelne Skeletteile angeführt. Das meiste Knochenmaterial stammt aus Unterkiefern, Schulter- und Schienbeinknochen, was 42% des bestimmten Materiales vorstellt.

ZVÍŘECÍ KOSTNÍ MATERIÁL Z HRADIŠTĚ V MIKULČICÍCH Z VÝZKUMNÉ SEZÓNY 1973

/okr. Hodonín/

Zdeněk Kratochvíl, AÚ ČSAV Brno

Soustavný každoroční terénní archeologický výzkum hradiště v Mikulčicích přinesl nálezy kostního zvířecího materiálu i ve dvacáté výzkumné sezóně. Materiálové podklady kostního materiálu z plochy prozkoumané v tomto roce výzkumu zpracoval Klanica 1974. Zvířecímu kostnímu materiálu, určenému v průběhu roku 1975, byla věnována zvláštní nálezová zpráva /Kratochvíl 1978/. V tomto příspěvku podávám stručné kvalitativní a kvantitativní materiálové podklady o zvířecí fauně, zjištěné podle tohoto materiálu.

Rok výzkumu 1973 přinesl ve srovnání s ostatními výzkumnými ročníky v podstatě menší množství kostních zbytků, tj. celkem 10 460 kusů; z tohoto množství bylo 45,8 % kusů kostních zbytků neurčitelných. Zastoupení jednotlivých druhů zvířat nevybočuje z rámce předcházejících poznatků.

Jak v počtu kostních zbytků, tak ve stanoveném minimálním počtu jedinců převládá prase domácí /tabulka 1/. V počtu kostních zbytků je na druhém místě skot, na třetím místě malí přežvýkavci /ovce a koza/. Podle stanoveného minimálního počtu jedinců je pořadí těchto dvou posledně jmenovaných skupin obrácené: na druhém místě jsou malí přežvýkavci, na třetím místě skot. Tato domácí zvířata představují hlavní součást kostního materiálu z vykopávek v r. 1973, neboť se podílejí 96,4 % na celkovém množství materiálu, zatímco všechna jmenovaná domácí zvířata /včetně dalších sedmi druhů/ tvoří dohromady 98,3 %. Vysvítá tak přesvědčivě důležitost domestikovaných sudokopytníků, zatímco ostatní druhy zvířat měly podřadnou nebo jinou roli. Podobně tomu je s volně žijícími druhy; podílejí se na získaném kostním materiálu 1,57 %. Mezi nimi dominují prase divoké a jelen obecný, neboť oba tvoří z tohoto počtu 1,29 %.

Výskyt kostních zbytků v jednotlivých čtvrcích zkoumané plochy, tak jak jsem je dosud v jednotlivých ročních sledoval, jsem provedl i v materiálu z ročníku výzkumu 1973, i když jsem si vědom, že odkrytá plocha je nesrovnatelně menší, než tomu bylo v předcházejících letech. Výzkum jsem provedl podle čtvrců způsobem jako dosud; tím je zachována kontinuita výzkumu a možnost porovnání přepočtem. Provedl jsem stanovení minimálního počtu jedinců ve čtvrcích a jejich součet a dále obvyklým postupem z celkového materiálu /tabulka 1/. Obdobně jsem provedl rozdělení získaného kostního materiálu ve čtvrcích do tříd s intervalem 100.

Zastoupení v jednotlivých třídách je následující:

Rozsah třídy	1 - 100-	200-	300-	400-	500-	600-	700-	800-	
	100	200	300	400	500	600	700	800	900
Počet čtvrců	8	4	3	1	3	-	1	1	1

Z uvedeného přehledu je zřejmé, že ve výzkumu provedeném v roce 1973 převažují čtverce s rozsahem kostních zbytků do 500. Rozdělení materiálu na jednotlivé složky kostry je shrnuto v tabulce 2. V takto upraveném přehledu vystupují do popředí již známé skutečnosti: V archeologických výzkumech lidských sídlišť jsou části skeletu zvířat nestejně zastoupeny. Nejčastěji jsou nalézány kostní zbytky čelistí, kostí pažních a holenních. Jiné části kostry jsou zastoupeny jen spíše /např. acropodium/. To platí i pro uvedenou tabulku.

Literatura:

- Z. Klanica, Vorbericht über die Ergebnisse der zwanzigsten Grabungssaison in Mikulčice /Bez. Hodonín/, PV 1973, 56 - 57, Brno 1974.
- Z. Kratochvíl, Zvířecí kostní materiál z Mikulčic /X/. Nálezová zpráva, archiv AÚ ČSAV v Brně, čj. 548-78.

Tierknochenmaterial aus dem Burgwall in Mikulčice aus dem Jahre 1973 /Bez. Hodonín/. Die langjährige systematische Terraingrabung, die auf dem slawischen grossmährischen Burgwall in Mikulčice durchgeführt wird, brachte auch im Jahre 1973 Ergebnisse. Man hat 10.460 Knochenreste von Haus- und freilebenden Tieren gewonnen /Tabelle 1/. Auf der Tabelle ist auch die bestimmte Mindestindividuenzahl auf dieselbe Art, wie in den vorhergehenden Materialzusammenfassungen berechnet. Tabelle 2 beinhaltet die Zusammenfassung des Knochenmaterials der bestimmten Gattungen nach den einzelnen Skeletteilen. Von den Knochenresten gehörte der überwiegende Teil den Paarhufern. Von Haustieren vor allem dem Hausschwein /Sus scrofa f. domestica/ und von wildlebenden Gattungen dem Wildschwein /Sus scrofa/.

Tabulka 1. Přehled kostních zvěřecích zbytků /PK/ z velkomoravského sídliště v Mikulčicích z výzkumu v roce 1973. Z nich stanoven minimální počet jedinců na základě průzkumu v jednotlivých čtvercích a jejich sumací /MPJ I/, počet stanovený z celkového počtu pro jednotlivé druhy /MPJ II/.

Tabelle 1. Übersicht von tierischen Knochenüberresten /PK/ von der grossmährischen Siedlung in Mikulčice aus der Grabung im Jahre 1973. Die aus ihnen festgesetzte Mindestindividuenzahl aufgrund der Untersuchung in einzelnen Quadraten und ihrer Summarisierung /MPJ I/, die aus der Gesamtzahl für einzelne Gattungen festgesetzte Zahl /MPJ II/.

	P K		MPJ - 1		MPJ - 2	
	abs.	v%	abs.	v %	abs.	v %
Bos primigenius f. taurus	1 879	32,86	84	20,49	47	18,25
Sus scrofa f. domestica	2 372	50,22	137	33,41	120	46,50
Ovis-Capra	672	11,75	76	18,54	55	21,25
Ovis ammon f. arie	78	1,36	22	5,37	9	3,50
Capra aegagrus f. hircus	13	0,23	10	2,44	3	1,15
Equus februs f. caballus	72	1,26	17	4,15	3	1,15
Asinus africanus f. domestica	1	0,02	1	0,24	1	0,40
Canis lupus f. familiaris	7	0,12	3	0,73	1	0,40
Felis lybica f. catus	1	0,02	1	0,24	1	0,40
Gallus gallus f. domestica	22	0,38	13	3,17	3	1,15
Anser anser f. domestica	13	0,23	6	1,46	2	0,80
Sus scrofa	31	0,54	12	2,93	5	1,90
Cervus elaphus	43	0,75	14	3,41	3	1,15
Capreolus capreolus	7	0,12	6	1,46	2	0,80
Lepus europaeus	5	0,09	5	1,22	1	0,40
Ursus arctos	2	0,03	2	0,49	1	0,40
Castor fiber	1	0,02	1	0,24	1	0,40
Celkem	5 719	100,00	410	100,00	248	100,00
Neurčitelné	4 741					
C e l k e m	10 460					

VELKOMORAVSKÁ HUTNICKÁ DÍLNA U OLOMUČAN

/okr. Blansko /

Věra Souchopová, Okresní muzeum Blansko

/ Obr. 17, tab. 2 /

V létech 1977-8 byla zkoumána nově objevená velkomoravská hutnická dílna v polesí Olomučany. Nachází se v terénu, který je archeologům znám už od sedmdesátých let minulého století /Wankel 1879; Sánka 1903, 1915/. Zájem se k této oblasti znovu obrátil v minulých devíti létech, kdy byla vybrána jako jedna ze dvou typů krajiny, určených pro vyhledávací průzkum metalurgických stařin. Průzkum je prováděn Okresním muzeem v Blansku, které se na problematiku železářství specializuje. Nálezy hutnických dílen ve střední části Moravského krasu se soustřeďují do prostoru zhruba ohraničeného vesnicemi Rudice - Olomučany - Habrůvka - Josefov - Babice, přičemž dříve zkoumané lokality byly nalézány spíše na Rudicku a Habrůvecku, zatím co nálezy posledních let se koncentrují v polesí obce Olomučany. Podle současného stavu výzkumu lze říci, že ve výše vymezeném prostoru bylo zachyceno železářství v rozmezí tří století - od IX. do XI. století n.l. Podle koncentrace lokalit byla tato oblast ve vymezené době velmi vyhledávaná pro účely hutnění železa, zatímco nálezy ze starších období se vyskytují spíše ve druhém krajinném typu /Boskovická brázda/. Potvrzuje se, že slovanská hutnická prvovýroba je situována co nejbližší dostupných zdrojů kvalitního dřeva pro mířování uhlí a vhodných nalezišť železné rudy /Pleiner 1958, 62; 1977, 9 - 10/. Od IX. do XI. století se v popisovaném prostoru prakticky nevyskytuje jiná forma osídlení než hutnické dílny, což podtrhuje jeho význam pro slovanské železářství.

Velkomoravská hutnická dílna leží v polesí Olomučany, poblíž stanice Silviculturnum. Vlastní metalurgická pracoviště jsou umístěna na uměle upravené terase ve strmém svahu nad potokem pramenícím ve studánce U kukačky. Poněkud blíže k prameni byla objevena už jedna lokalita s pozůstatky hutnické činnosti, ale v terénu vzrostlého lesa nebylo možno archeologický výzkum provést /Souchopová 1971/. Stejný problém byl i u velkomoravské tavrny, k jejímuž výzkumu mohlo být přikročeno až po vykácení lesa v roce 1977.

Zatím byla odkryta plocha 48 m² a bylo nalezeno celkem jedenáct pecí a jedna vyhřívačka. Peci jsme podle konstrukce rozdělili do tří skupin:

1. Vtesané dýmačky typu Želechovice / s tou výhradou, že do skončení výzkumné sezóny nebylo možné zjistit umístění formového otvoru/. Peci jsou umístěny mimo předpokládaný areál dílny a zabudovány do lavice rostlé hlíny přímo nad potokem.
2. Volně stavěné nadzemní šachtové pece, z nichž zůstaly zachovány jen mělce zahloubené nístěje. Dvě z nich byly zasazeny do hlinitého valovitého tělesa v sektoru B.
3. Vestavěné dýmačky, jejichž konstrukční řešení má dvě varianty nístějí - jednak nístěj mělce miskovitě zahloubenou a jednak nístěj šikmou, svážnou směrem k formě. Tento nový typ pece byl zachován ve dvou případech velmi dobře /pec č. IX je téměř kompletní, jen bez kychtové partie/. Tvarování nístějí spolu s nálezy struskových vějířovitých slitků, které jsou dokladem odpichování strusky, a velmi málo poškozenými vnitřními výmazy pecí, vedlo k vyslovení hypotézy, že na lokalitě byly prováděny tzv. prodlužované tavby, při nichž bylo pomocí vypouštění strusky mimo pecní prostor dosahováno těžší železné houby. S prodlužovanými tavbami jsme se na našem území setkali v době římské /Frah - Podbaba, Loděnice u Berouna, Tuchlovice, Labská Chrástice aj.-Pleiner 1977, 9/. Jde o pokročilý a důmyslný způsob vedení tavby, který svědčí o značných znalostech starých železářů. V modelu této vestavěné dýmačky s variantou mělce zahloubené nístěje je plánována serie pokusných taveb, které by měly být za optimálních podmínek prováděny přímo na lokalitě.

Vlastní metalurgická pracoviště s pecemi /kromě pecí typu Želechovice/ byla umístěna v horizontále na terase nad potokem. Okolo pecí se soustřeďují také skládky železné rudy a dřevěného uhlí. Odpadový hutnický materiál byl odhazován pod hranu terasy, kde jsou mocné vrstvy, složené ponejvíce ze strusek. Dále se v nich nachází zlomky výmazů z pecí, keramika, zbytky dyznových panelů a dva druhy dyzen. Tyto jsou v převážné většině tenkostěnné, stíhlejší v těle, se zašpičatělým ústím. Druhý typ, který se na lokalitě vyskytuje jen ojedinele, je masivnější a je typický pro mladohradištní tavrny na Olomučansku. Rozdílnost provedení souvisí zřejmě s různými typy metalurgických zařízení, pro něž byly dyzny určeny, přičemž jejich výskyt na odlišně datovaných lokalitách naznačuje, že budou moci být použity i k datování.

Prvním objevem na území ČSSR je nález dvou železných lup rozřátých ranou sekery. Podobné, i se zásekem známe z Polska, ruských hradišť a Skandinávie. Jde o finální výrobky tavrny, a rozřátí sekerou, které mohlo být provedeno, jen když byl kus ještě z havy, je pokládáno za starý průběžný prostředek zjišťování kvality vyrobeného kovu /Pleiner 1962, 137/. Znakem intenzivní práce na lokalitě jsou také nálezy tří zlomků velkých otočných brusů, množství malých brusů, železný nástroj apod. /podrobnější popis lokality i nálezů : Souchopová 1979/.

Intenzita práce v dílně, znalost odpichu strusky a prodlužovaných taveb jsou poznatky, které svědčí nejen o mistrovství velkomoravských železářů, ale i o značném produkčním dosahu dílny. Možnost intenzivně vyrábět značná množství železa vede zároveň i k otázce po jeho odběrateli. A Olomu-

čany / stejně jako Želechovice/ patřily k velkým a významným střediskům hutnické prvovýroby. Pokračování výzkumu, rozborů železa a hlavně keramického materiálu by měly osvětlit, zda olomučanská tavnice nepropracovala pro Staré Zámky u Líšně /Poulík 1950, 104/, jejichž výhodná poloha na okraji exponované železářské oblasti by tomu nasvědčovala.

Literatura :

- R. Pleiner, Základy slovanského železářského hutnictví v českých zemích, Praha 1958. - Týž, Staré evropské kovářství, Praha 1962. - Týž, Nové výzkumy k počátkům hutnictví železa v Československu, Rozpravy Národního technického muzea v Praze, 1977, Z dějin hutnictví 4,7 - 11.
- J. Poulík, Jižní Morava - země dávných Slovanů, Brno 1950.
- H. V. Sánka, Staré železářny Rudické, ČMM III, 1903, 45-59. - Týž, Výsledky dalšího bádání v praehistorických železárnách rudických, ČMM XV, 1915, 67-73.
- V. Souchopová, Pozůstatky železářské výroby v lesní trati U nové školky na Olomučansku, Sborník Okresního vlastivědného muzea v Blansku 3, 1971, 47-48. - Táž, Velkomoravské železářství ve střední části Moravského krasu, Sborník Technického muzea v Brně 1979, v tisku.
- H. Wankel, Prähistorische Eisenschmelz- und Schmiedestätten in Mähren, MAGW VIII, 1879, 289-324.

Grossmährische Verhüttungswerkstätte bei Olomučany /Bez. Blansko/. Im mittleren Teil des Mährischen Karstes, im ungefähr von den Dörfern Rudice - Olomučany - Habruška - Josefov - Babice begrenzten Raume, sind Funde von Werkstätten konzentriert, in denen eine Eisenverhüttung durchgeführt wurde. Im Zeitabschnitt vom IX. bis XI. Jahrhundert kommt hier praktisch keine andere Besiedlungsform vor. Im Jahre 1977-78 begann die archäologische Grabung einer grossmährischen Verhüttungswerkstätte im Forstgebiet von Olomučany. Die Schmelzstätte war auf einer künstlich hergerichteten Terrasse in einem steilen Hang oberhalb eines Baches situiert. Das Verhüttungsabfallmaterial wurde unter die Terrassenkante fortgeworfen, wo sich mächtige Schichten bildeten, die zum Grossteil aus Schlacke, Anstrichfragmenten, Herdwänden, Düsen, Keramik u.ä. bestanden. In dem bisher untersuchten Teil der Werkstätte fand man einen Ausheizherd und elf Ofen, die man in drei Typen einteilen kann:

1. Eingebaute Rennöfen vom Typ Želechovice, obwohl bisher nicht die Anbringung der Formöffnung untersucht werden konnte.
2. Oberirdische flach eingetieft Ofen, von denen nur schüsselförmige, flach eingetieft Herde erhalten blieben.
3. Neu gefundener Typ eines eingebauten Rennofens mit doppelter Herdformung - schräger Herd, in Richtung zur form abfallend und flach schüsselförmig eingetiefter Herd. Zwei von sechs gefundenen Exemplaren dieser Ofen waren sehr gut erhalten /einer wurde in situ ausgehoben und in die Exposition des Museums in Blansko überführt/.

Die Herdformungen gemeinsam mit den Funden fächerförmiger Ofensäue, die ein Beleg des Schlackenabstiches sind, und den sehr wenig beschädigten inneren Anstrichen der Ofenwände, führten zum Aussprechen der Hypothese, dass auf der Lokalität Schmelzungen durchgeführt wurden, bei denen mit Hilfe des Schlackenabstiches ausserhalb des Ofenraumes ein schwererer Eisenschwamm erzielt wurde. Der erste Fund im Gebiet der ČSSR ist die Entdeckung von zwei Eisenschwämmen, durch einen Axthieb angespalten; ähnliche kennen wir aus Polen, von russischen Burgwällen und aus Skandinavien.

NOVĚ ZJIŠTĚNÉ SÍDLIŠTĚ ZE STŘEDNÍ DOBY HRADIŠTNÍ MEZI NEJDKEM A LEDNICÍ

/okr. Břeclav/

Tomáš Dočkal, Bulhary
Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

Při melioračních úpravách v západní části lednického katastru ve vzdálenosti asi 900 m JV od Nejdku bylo na poli při okraji nejnižší pravobřežní terasy Dyje zhruba mezi řekou a silnicí Lednice - Bulhary narušeno slovanské sídliště. Meliorační rýhou bylo prosekáno přes 10 objektů, z nichž bylo možno některé klasifikovat jako obilní jámy, zemnice, zahloubené pece a ohniště. Při zjišťovacím výzkumu v červnu 1978 byly objekty zdokumentovány, zaměřeny a ovzorkovány. Vyspě-

lá středohradištní keramika, kterou se z nich podařilo získat, je jednotného charakteru a dle analogických nálezů z hradiště "Pohansko" u Břeclavi a dalších lokalit by bylo možno rámcově ji datovat do 2. poloviny 9. až počátku 10. století.

Neue festgestellte Siedlung aus der mittleren Burgwallzeit zwischen Nejdek und Lednice /Bez. Břeclav/. Auf dem Felde zwischen der Strasse Lednice - Bulhary und dem Fluss Dyje, ungefähr in der Hälfte der Entfernung von Lednice nach Nejdek, hat man am Rande der niedersten Terrasse des Flusses Dyje im Meliorationsgraben ca. 10 angeschnittene Objekte /Herde, Getreidegruben und Erdhütten/ festgestellt. Nach der Keramik die aus ihnen gewonnen wurde, können diese Objekte in die 2. Hälfte des 9. bis Beginn des 10. Jahrhunderts datiert werden.

STŘEDOHRADIŠTNÍ POHŘEBIŠTĚ V DRAHLOVĚ

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum, Olomouc

/Obr. 18, 19/

Na podzim 1978 provedlo archeologické oddělení olomouckého muzea záchranný výzkum na staveništi obytného domu v Drahlově. Lokalita leží na severozápadním okraji obce při polní cestě s pozoruhodným jménem "Hračica", která směřuje k nynějšímu kravínu a dál pak do polí přímo k severu a je pravděpodobně pozůstatkem staré dálkové komunikace, sledující údolí řeky Moravy k Olomouci. Okolí zkoumaného místa je archeologicky dobře známé z dřívějška, neboť v r. 1927 se v jedné ze sou sedních zahrad /B. Babiánek, pop. č. 59/ přišlo na starobronzový kostrový hrob /I. L. Červinka, Charvátý a okolí v pravěku, ČVSMO 55 1946, 132/ a v letech 1966 a 1973 se v prostoru zmíněného kravína podařilo zachránit vždy po jednom hrobu šňůrové kultury /Z. Trnáčková, Nové eneolitické hroby na Olomoucku, AR 23 1971, 132; V. Dohnal, Hrob s keramikou šňůrovou v Drahlově /okr. Olomouc/, PV 1973, 23/. Za zmínku stojí rovněž zpráva, zaznamenaná J. Skutilem /uloženo v archivu archeologického odd. KVMO/, že naproti místa, kde se nyní přišlo na slovanské pohřebiště stával u cesty zvané "Hračica" tzv. cyrilometodějský kříž.

Hroby byly zjištěny teprve dodatečně v už vyhloubené stavební jámě /12 x 16 m/, když se provádělo ruční dokončení základových rýh. Bezpečně můžeme počítat se čtyřmi hroby a na dalších dvou místech je možné, že hroby mohly být zničeny při strojovém hloubení stavební jámy. Ve všech případech byla dna obdélníkových hrobových jam zapuštěna do spraše, začínající pod hnědou povrchovou hlínou v hloubce kolem 80 cm. Zásypy hrobů byly vcelku nevýrazné. Tři hroby byly orientovány hlavou k jiho- nebo severozápadu a jeden byl otočen hlavou k severu. Hroby měly zhruba obdélníkové jámy; pouze u hrobu 1 se na severozápadní straně napojoval nepravidelný výběžek. Kosty ležely v nestejných hloubkách /hrob 1: 150 cm, 2: 110 cm, hrob 3: 100 cm/ v natažené poloze na zádech a s rukama volně podél těla. Stopy po rakvích ani náznaky zvláštních úprav vnitřku hrobů nebyly zjištěny.

V hrobu 1 se v místě horní části trupu našly kotoučkovité korálky ze žlutého, bílého a tmavo - modrého skla a jeden příčné členěný korálek modrý. Poblíže levého lokte ležela značně poškozená jednostranně litá bronzová náušnice, sestávající ze tří dutých polokulovitých vypulín seřazených ve vodorovném směru a ze tří podobných vypulín ve směru svislém, zavěšená na malém kroužku z tenkého bronzového drátku. Další hrob byl úplně bez milodarů a stejně tak ani ve třetím, z poloviny zničeném hrobě se nenašly žádné datovatelné předměty. Ze čtvrtého hrobu se zachoval pouze jeho východní konec, v němž stál štíhlý hradištní hrnek a u něho byl zlomek ptačí kosti, patrně z kura, jejíž přítomnost naznačuje, že i zde asi šlo o často zjišťovaný zvyk vkládat zemřelému do hrobu slepici nebo kohouta. Hrnek je vyrobený ve volné ruce z hlíny, ostřené křemitou drtí se slídou. Povrch je hnědý, s tmavšími skvrnami, zdobený mělkými vodorovnými rýhami, řazenými na výduti těsně vedle sebe a níže ke dnu pak řidšími. Na dně je excentricky umístěna plastická značka /?/ v podobě dvou překřížených, mírně nad okolní plochu vystupujících linek. Z jiného hrobu, který byl patrně zničen asi uprostřed západního okraje stavební jámy, se zachovala rozlomená náušnice podunajského typu s jedním uzlíčkem, vyrobená z tenkého, pravděpodobně krouceného bronzového drátku.

Podle zachráněných nálezů je možno objevené pohřebiště datovat zatím jen rámcově do střední doby hradištní. Nejbližší podobná lokalita, vzdálená od popisovaných hrobů jen asi o 700 m dál k jihu, se dá předpokládat na katastru sousední obce Čertoryje, kde se v r. 1955 při kanalizačních pracích u vodojemu přišlo na poměrně bohatý středohradištní hrob /V. Dohnal, Nález slovanského kostrového hrobu v Čertoryjích, okr. Olomouc, Zprávy SLUKO č. 52 1955, 10/.

Mittelburg wallzeitliches Gräberfeld in Draholov / Bez. Olomouc/. Im Herbst 1978 stiess man beim Baue eines Wohnhauses in Draholov auf Skelettgräber, von denen zwei gut erhalten, zwei stark beschädigt und vermutlich zwei gänzlich vernichtet waren. Nach den geborgenen Beigaben /schlanker Topf, Glasperlen, Bronzeohrring donauländischen Types mit einem Knoten, und ein weiterer, schwer beschädigter, einseitig gegossener Ohrring/ kann das Gräberfeld vorläufig nur rahmenhaft in die mittlere Burgwallzeit datiert werden. Ungefähr 700 m südlicher barg man im Jahre 1956 ein verhältnismässig reiches mittelburgwallzeitliches Grab im Kataster von Čertoryje /B. Dostál, Slovanská pohřebiště ze střední doby hradištní na Moravě, Praha 1966, 123/, das die Anwesenheit eines weiteren slawischen Gräberfeldes andeutet.

ARCHÄOLOGISCHE GRABUNG EINER KIRCHE IN MUŠOV

/Bez. Břeclav /

Josef Unger, Regionalmuseum Mikulov

Von August bis November 1978 wurde eine archäologische Untersuchung im Inneren der Kirche durchgeführt, die an die Grabung ausserhalb der Kirche im Jahre 1977 anschloss. Man stellte fest, dass auf einer mässigen sandigen Anhöhe eine romanische Kirche mit quadratischem Chor und einem Schiff mit den Innenmassen von 9,5 x 4 m gegründet worden war. Die Süd- und Westwand des Schiffes blieb bis heute erhalten, wogegen die anderen Teile des Baues nur im Niveau der Fundamente, oder nur in negativen Aufschüttungen des Fundamentgrabens festgestellt werden konnten. An die Westseite des Schiffes wurde ein romanischer Turm angebaut, den man nur im Niveau der Fundamentreste feststellte. Rund um die romanische Kirche wurde beerdigt und sogar auch einige im Inneren der Kirche abgedeckten Gräber könnten bereits dieser ältesten Bauphase angehören. Zu ihr gehört vermutlich auch das bei der Grabung ausserhalb der bestehenden Kirche und im Inneren der heutigen Sakristei festgestellte Gräbchen. Beim Abschlagen des Verputzes auf der Südseite der Kirche entdeckte man ein vermauertes romanisches Portal mit der Abbildung von "Gottes Hand" auf dem Tympanon und zwei eingemauerte romanische Fenster. Zur weiteren Bauphase gehört ein Anbau an die Nordwand des romanischen Schiffes, von dem Überreste des Grundgemäuers, mit Mörtel von geringer Qualität verbunden, erhalten blieben. In der gotischen Bauphase wurde die Kirche erweitert und derart verlängert, dass sie im Grundriss durch ein grosses, fast quadratisches Schiff mit den Innenausmassen von 8,5 x 9,5 m gebildet war, das mit einem Siegesbogen von dem rechteckigen Presbyterium /Innenausmasse ca. 6 x 5 m/ abgeteilt ist. Erst später wurde an die Nordwand des Presbyteriums die Sakristei angebaut. Weitere Bauherrichtungen des Objektes hat man im Barock- und neugotischen Stil durchgeführt.

Von den geborgenen Gegenständen ist ein Brakteat bemerkenswert, der in einer Situation mit gestörter Stratigraphie gefunden wurde. Besondere Aufmerksamkeit verdienen eiserne Gegenstände, die sich an zwei Stellen der Kirche konzentrierten. Unter diesen sind Hufeisen, Modelle von Menschenhänden und -füssen sowie ganzer Gestalten. Höchstwahrscheinlich ist ein votiver Charakter dieser Gegenstände. Die untersuchten Skelettgräber waren meist ohne Beigaben. Nur in einem Kindergrab fand man eine bronzene Schnalle und in dem Grab eines erwachsenen Mannes wurde ein Gefäss entdeckt, das in das Ende des 15. Jahrhunderts datiert werden kann.

Die weitere archäologische Untersuchung des Objektes wird sich auf die Feststellung des gesamten Grundrisses des nördlichen Anbaues zur romanischen Kirche und auf die Verfolgung des Verlaufes des Gräbchens um die romanische Kirche konzentrieren.

LESEFUNDE AUF DER LOKALITÄT HRÁDEK BEI TASOV

/Bez. Třebíč/

Josef Unger, Regionalmuseum Mikulov

Am 12. Juli 1978 wurde eine Oberflächenuntersuchung auf der Lokalität "Hrádek" durchgeführt, die sich auf der Anhöhe oberhalb eines Baches, ungefähr 150 m östlich von Tasov, erstreckt. Das befestigte Areal hat einen ovalen Grundriss mit Ausmassen von 35 x 17 m. Am Umfang führte eine Mauer, die nur stellenweise erhalten blieb. Beim westlichen Rand des Areales stehen Ruinen einer Pforte mit waagrechter Öffnung für den Riegel. Bei Lesefunden barg man mittelalterliche Scherben, darunter sind auch Bruchstücke eines Loschitzer Bechers und Lehmwurfstücke. Es handelt sich vermutlich um Reste einer Feste, die in schriftlichen Quellen an der Wende des 14. und 15. Jahr -

hunderts erwähnt wird¹.

Anmerkungen:

1 ZDB VII, 984. CDM XIII, 99, 100.

TERRAINBEGEHUNG AUF KLÁŠTERKA BEI POHOŘELICE

/Bez. Břeclav/

Josef Unger, Regionalmuseum Mikulov

Im Mai 1978 wurde eine Terrainbegehung an Stellen vorgenommen, wo die Dorfwüstung Narvice stand. Ziel der Untersuchung war, den Umfang der Besiedlungsfläche zu bestimmen und weiteres datierendes Material zu gewinnen, um die Ergebnisse der archäologischen Grabung aus den Jahren 1970-1972 zu präzisieren. Bei der Terrainbegehung war ausser Scherben mittelalterlicher Keramik auch ein Prager Groschen Karl IV. gefunden worden.

SECHSTE GRABUNGSSAISON AUF DEM MITTELALTERLICHEN HAUS - BERG KULATÝ KOPEC BEI ŽABČICE

/Bez. Brno - venkov/

Josef Unger, Regionalmuseum Mikulov

Aufgabe dieser Grabungssaison war es, den Verlauf und die stratigraphische Situation des Aussengrabens an den Stellen der vorausgesetzten Einfahrt zu beglaubigen und damit die systematische archäologische Grabung der Lokalität zu beenden. Es gelang zwei Aufbauphasen des Aussengrabens zu beweisen. In der Innenwand des stratigraphisch älteren Grabens wurde eine Pfostengrube entdeckt, die vermutlich der Rest von einer Brücke ist. Ausserhalb des Grabens entdeckte man einige Pfostengruben und eine grössere Vorratsgrube, in deren oberen Aufschüttungsschichten zwei Sicheln entdeckt wurden.

DOHLED NA TERÉNNÍ ÚPRAVY V MÍSTECH ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ OSADY ČÍŽOV U STARÉ ŘÍŠE

/okr. Jihlava/

Zdeněk Měřínský, A Ú ČSAV Brno

Od roku 1977 provádělo JZD ve Staré Říši terénní úpravy a rekultivaci zemědělské půdy v místech zaniklé středověké osady Čížov¹. Při návštěvě lokality dne 2. května 1978 byl proveden povrchový sběr na pravém břehu potoka, přitékajícího od západu do říčky Vápovky. Na svahu, který se nachází naproti hrádku těsně u silnice Stará Říše - Nová Říše, byly při rekultivaci narušeny objekty zaniklé vesnice. Podle rozvalených kamenů, mazanice i malty, rozptýlené podél potoka na ploše asi 50 x 30 m, zde byly zničeny pozůstatky 1 - 2 usedlostí středověkého sídliště. Vzhledem k tomu, že dále po proudu potoka nebyly na pravém břehu žádné archeologické nálezy povrchovým sběrem zjištěny, je možno předpokládat, že zde byl zachycen jihovýchodní okraj středověké osady. Keramiku, získanou při povrchovém sběru, můžeme předběžně zařadit do 14. - 15. století.

Poznámky :

1 Z. Měřínský, Sledování terénních úprav v místech zaniklé středověké osady Čížov u Staré Říše /okr. Jihlava/, PV 1977, v tisku; tam uvedena další literatura i prameny.

Aufsicht über Terrainherrichtungen an den Stellen der mittelalterlichen Dorfwüstung Čížov bei Stará Říše / Bez. Jihlava/. Bei der Rekultivierung des landwirtschaftlichen Bodens an den Stellen der mittelalterlichen Dorfwüstung Čížov bei Stará Říše wurden am rechten Ufer des Baches gegenüber dem Hausberg Überreste von 1 - 2 Anwesen vernichtet, die höchstwahrscheinlich den südöstlichen Rand der mittelalterlichen Niederlassung bildeten. Die bei Terrainbegehung an den Stellen der vernichteten Fundamente mittelalterlicher bäuerlicher Anwesen gewonnene Keramik können wir vorläufig in das 14. - 15. Jahr - hundert einreihen.

POVRCHOVÉ PRŮZKUMY V OKOLÍ KNĚŽIC A STONAŘOVA

/okr. Třebíč a Jihlava/

Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno

Na základě upozornění ing. Karla Obrdlíka z Jihlavy byl proveden dne 6. listopadu 1978 povrchový průzkum a vyhodnocení středověkého materiálu z okolí výše jmenovaných obcí. Bylo zjištěno, že povrchové nálezy keramiky ze severního okraje Kněžic /okr. Třebíč/, z prostoru zhruba severozápadně od kostela, je možno na základě tuhové hmoty keramiky a radělkovaného dekoru datovat do 13. století.

Dále byla provedena obhlídka zbytku středověké, kameny dlážděné cesty, jež se nalézá jihozápadně od obce v lesním komplexu "Aleje" /"Jestřebský les"/, a to východně od lesní cesty, zvané "Opatovská alej". O funkci a stáří této komunikace nelze prozatím nic bližšího říci.

Ve Stonařově /okr. Jihlava/ byl prohlédnut materiál z výkopu u známého hřbitovního karneru z poloviny 13. století¹, který je uložen v místní škole. Bezpečně zde bylo možno určit nálezy, patřící kolonizačnímu horizontu 13. století. Jmenovaný objekt i celá sídelní situace ve Stonařově a okolí by si zasloužily další podrobný výzkum.

Poznámka :

1 V. Richter, Přechodní stavby v údolí Jihlavy, Vlastivědný sborník Vysočiny - oddíl věd společenských IV, 1961, 32-33.

Terrainbegehungen in der Umgebung von Kněžice und Stonařov / Bez. Třebíč und Jihlava/. Am 6. November 1978 wurde eine Terrainbegehung in der Umgebung von Kněžice und Stonařov durchgeführt, die mit der Bewertung einiger Funde von Ing. K. Obrdlík aus Jihlava verbunden war. Es wurde festgestellt, dass man die ältesten Keramikfunde aus dem Raume nordwestlich von der Kirche in Kněžice in das 13. Jahrhundert datieren kann. In Stonařov hat man Material aus dem Aushub bei dem bekannten Friedhofskarner aus der Mitte des 13. Jahrhunderts untersucht. In diesen Zeitabschnitt können die ältesten Fragmente der mittelalterlichen Keramik aus dem Aushub eingereiht werden.

ZJIŠŤOVACÍ PRŮZKUM V PŘEDPOLÍ HRADU HELFŠTÝNA - TÝN N. BĚČVOU

/okr. Přerov/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Ve dnech 10.7. až 4.8. 1978 se uskutečnila II. etapa zjišťovacího výzkumu západního předpolí

hradu Helfštýna. Práce navázaly na výsledky, získané v roce 1977 /viz PV 1977/. Na výzkumu se podílela expozitura AÚ ČSAV Opava a Okresní muzeum Přerov.

Na plošině západní části vrcholového platě jsme položili podélnou sondu /Z - V/, která navázala na S-1/77. V ní jsme zachytili 3 objekty, datované keramikou do období lužických popelnicových polí - slezský stupeň.

V rámci výzkumu jsme začistili profil fortifikace, obepínající vrcholové plato v místech, kde ji protíná stará lesní cesta. Profil byl začištěn v délce 7 m a poskytl tento stratigrafický obraz. Po vrch kryla 8 - 20 cm mocná listovka. Podloží tvořila jílovitá žlutka, prostoupená vrstvami šterku. Do vzdálenosti 270 cm od jižního okraje profilu tvořila těleso valu 40 - 110 cm mocná vrstva žlutošedé hlíny a kamenné drti. Od 270 cm do 380 cm ležel na podloží 40 - 70 cm mocný blok kamenů, který můžeme interpretovat jako pozůstatek čelní zdi z hradby z nasucho kladených kamenů. K němu ze severní strany přiléhalo souvrství, složené z kamenů a šedožluté hlíny /30 cm/, černá vrstva /26 cm/ a šedožlutá hlína /-70 cm/. V černé vrstvě se nacházely zlomky keramiky slezského stupně kultury lidu lužických popelnicových polí. V hloubce 80 cm a 110 cm od koruny valu probíhala silně propálená vrstvička. Svou konstrukcí se val podobá situaci, zachycené K. Ludikovským/osobní informace / na blízkém Hostýně.

Zjišťovací výzkum v předpolí Helfštýna plně potvrdil osídlení lokality v mladší době bronzové a vztah mezi osídlením vrcholové plošiny a fortifikací ji obepínající. Tím byla opravena teze, že hradba představovala pomocné předsunuté opevnění hradu.

Feststellungsgrabung im Vorfeld der Burg Helfštýn - Týn n. Bečvou /Bez. Přerov/. Im westlichen Teil des Gipfelplateaus, auf dem die Burg Helfštýn steht, setzte die Grabung der Niederlassung aus dem Zeitabschnitt der schlesischen Stufe der Urnenfelder - kultur fort. Der Beglaubigungsschnitt durch die Fortifikation, die die Niederlassung umgibt, bewies ihre Zugehörigkeit zur Siedlung. Durch ihre Konstruktion, steinerne Stirnmauer und erdige Aufschüttung mit Holzrosten, entspricht der Wall der Situation, die auf dem gleichzeitigen Burgwall auf dem Gipfel von Hostýn festgestellt wurde.

STŘEDOVĚKÝ TESÁK Z KŘEPIC

/okr. Břeclav /

Karel Ludikovský, AÚ ČSAV Brno

Při stavbě rodinného domku Václava Nečase v Křepicích čp. 346 byl mimo laténských hrobů¹ nalezen mezi silnicí a základy stavby při kladení inženýrské sítě neúplný tesák, rozlomený ve dvě části. Masivní železná rukojet, dostatečně dlouhá pro uchopení dvojručně, je ukončena rozšířením, směřujícím k břitvu. Otvor v horní části rukojeti je vyložen hvězdou, složenou z několika mosazných pásků; vzniklé průřezy mohly obsahovat barevnou výplň. Obložení organickými hmotami /které se nedochovaly/ upevňovalo 5 dutých nýtů. Příčka je na obou koncích zdobena zvířecími, dnes již blíž neurčitelnými hlavičkami. Čepel zbraně je odlomena; spojovací přechod k rukojeti a hrot schází.

Typologicky shodný tesák bez výzdoby rukojeti nalezl V. Goš při výzkumu středověké cesty v Mohelnici² a datuje jej do 15. - 16. stol. Jako analogii uvádí i příbuznou zbraň z Posádky v Gajarech, kterou klade B. Polla do 15. stol.³ Uložení našeho nálezu v kulturní vrstvě, jámě ap., které by poskytlo bližší datovací materiál, nebylo stavebníkem zjištěno. K obecné informaci lze podat, že obec Křepice je v písemných pramenech uváděna od r. 1349.⁴

P o z n á m k y:

1 K. Ludikovský, Laténské pohřebiště v Křepicích, o. Břeclav, PV 1977, v tisku.

2 V. Goš, Středověká cesta v Mohelnici, VVM XXVII 1975, 291-294, obr. 1:4.

3 B. Polla, Pamiatky hmotnej kultúry 15. storočia z Posádky pri Gajaroach, Zborník Slovenského národného muzea, Historia 2, 1962, 116.

4 L. Hosák, Historický místopis země Moravskoslezské, 1933, 241.

Mittelalterliches Weidmesser aus Křepice /Bez. Břeclav/. Beim Baue des Familienhauses von Václav Nečas in Křepice, Nr. 346, wurde ausser latenezeitlichen Gräbern¹ zwischen der Strasse und den Hausfundamenten beim Legen des Ingenieurnetzes ein unkomplettes in zwei Teilen zerbrochenes Weidmesser gefunden. Die kreisförmige Öffnung im oberen Teil des Griffes ist mit einem Stern ausgelegt, der aus einigen Messingstreifen zusammengesetzt ist. Die Querstange ist an beiden Enden mit heute bereits näher nicht bestimmbar Tierköpfchen verziert. Die einseitige Klinge ist abgebrochen, unkomplett, die Spitze fehlt.

Ein typologisch übereinstimmendes Weidmesser fand Vl. Goš bei der Grabung des mittelalterlichen Weges in Mohelnice² und datiert es in das 15. - 16. Jahrhundert. Als Analogien führt er auch die verwandte Waffe aus Posádky in Gajary an, die B. Polla in das 15. Jahrhundert legt³. Die Deposition unseres Fundes in der Kulturschicht oder einer Grube, die ein näheres Datierungsmaterial gewähren könnte, wurde vom Bauherrn nicht festgestellt. Zur allgemeinen Information kann bemerkt werden, dass die Gemeinde Křepice in schriftlichen Quellen zum Jahre 1349 angeführt wird⁴.

BERICHT ÜBER DIE ERSTE GRABUNGSSAISON AUF DER GOTISCHEN FESTE IN ČEJKOVICE

/Bez. Hodonín/

Jarmila Bednaříková - Jaroslav Tribula, Muzeum Hodonínska

Die Grabung wurde am 22. Dezember 1977 eröffnet, als es zu einem zufälligen Fund von menschlichen Skeletten im Hofraum des Schlosses von Čejkovice kam. Die Hauptgrabungssaison begann im Monat April 1978. Wir konzentrierten uns vor allem auf das Suchen nach dem Grundriss der ursprünglichen gotischen Feste und auf die Gewinnung von Gegenständen der materiellen Kultur.

Auf dem Hofraum des Schlosses von Čejkovice hat man ca. 27 menschliche Skelette entdeckt, in Rückenlage, mit den Armen längs des Körpers oder auf dem Bauch gekreuzt, in Richtung O-W orientiert. Der Grossteil von ihnen war nicht in der ursprünglichen Lage, was durch häufige Herleitungen und hauptsächlich durch die Abnahme des Terrains verursacht war. Daher kann auch eine genaue Zahl der Individuen nicht festgestellt werden. Die Tiefe der Beisetzung der Skelette bewegt sich zwischen 45 - 50 cm im Löss, darüber war eine 20 - 40 cm mächtige Schicht von Aufschüttungen. Unter den Bestatteten überwogen Frauen und Kinder. Aus der Fundsituation und daraus, dass keine Spuren von einzelnen Grabgruben gefunden wurden, geht hervor, dass es sich um ein Massengrab handelt. Es wurden keine Gegenstände entdeckt, die eine Datierung ermöglichen. Das anthropologische Material wurde zur Verarbeitung dem Lehrstuhl für Anthropologie der Medizinischen Fakultät der UJEP in Brno übergeben.

Die weitere Grabung wurde aufgrund der Feststellung der Existenz eines Bewurfstreifens am Steingemäuer des äusseren Teiles des nordöstlichen Schlossflügels eröffnet, der ungefähr 120 cm unter dem heutigen Terrainniveau entdeckt wurde. In einer Tiefe von 220 cm knüpfte direkt an den Bewurf eine Mörtelscholle, die in Richtung zur Burggrabenmauer bis zu einer Tiefe von 270 cm sank. Unsere Grabung verfolgte den Verlauf der Mörtelscholle, wobei in der Aufschüttung ober dieser der überwiegende Teil an Gegenständen der materiellen Kultur gefunden wurde. Die untersuchte Fläche ergab allmählich ein unregelmässiges Gebilde, dessen Nordseite 730 cm, die Südseite 880 cm, Ost- 900 cm und Westseite 830 cm betrug. Zu einigen weiteren Funden kam es bei der Untersuchung eines prismatischen Turmes, der heute Bestandteil des Schlosses ist und dessen erstes sowie ein Teil des zweiten Stockwerkes der ursprünglichen gotischen Feste angehörte. Im ersten Stockwerk hat man einen gotischen Schlüsseldurchgang und einen weiteren Durchgang mit Tonnengewölbe entdeckt. Das Gemäuer ist aus Bruchstein und schreitet bis zum 2. Stockwerk fort, wo es durch deutliche Fugen von den späteren Anbauten getrennt ist.

Die Aufschüttung im Turm erreichte eine Tiefe von 320 cm, wie man dies bei Handbohrungen festgestellt hat. Die Grabung erreichte jedoch nur eine Tiefe von 150 cm und ist also in den Anfängen.

Die Mehrzahl der Funde der materiellen Kultur bildet Keramik. Hier sind in Bruchstücken Töpfe, Becher, Topfdeckel, Pfannen, Teller, Krüge, ferner keramische Kacheln von gotischen tiegelförmigen über Renaissance- bis zu grün glasierten Kacheln. Es kamen auch Keramikscherben vor, die Loschitzer Töpfe nachahmen.

Ein bedeutender Fund war die verhältnismässig grosse Menge an Scherben rot bemalter Keramik. Einige von diesen wurden zur Analyse dem geologisch-chemischen Laboratorium des Betriebes Moravské naftové doly in Hodonín übergeben. Die Analyse war zur Zeit der Berichterstattung noch nicht beendet.

Die übliche Keramik kann vorläufig nach dem Material in drei grosse Gruppen eingeteilt werden:

1. graue Keramik mit einer absichtlichen Sandbeimengung,
2. schwarze Keramik, mit grob zermalmtem Glimmer als Beimengung,
3. Terrakota, sehr fein geschlemmte Keramik, mit einer Sandbeimengung.

Aus dem bisher verarbeiteten Material gewannen wir die Erkenntnis, dass in der älteren Keramik mit Glimmerbeimengung Biotit, in der jüngeren Muskovit vorkommt. Wenn die weitere Verarbeitung der Keramik diese Schlussfolgerung bestätigen wird, könnten wir für die Keramik aus

der Feste von Čekovice Glimmer als eines der relativ chronologischen Kriterien verwenden.

Das ursprüngliche Gemäuer hat man einerseits in der gegenwärtigen Schlossverbauung, andererseits in neun von zwölf im Jahre 1978 verwirklichten Sonden entdeckt /siehe Plan/.

Die bedeutendsten Überreste des gotischen Gemäuers, das sich in der gegenwärtigen Verbauung befindet, hat man im Erdgeschoss des prismatischen Turmes und im äusseren Teil des nordöstlichen Schlossflügels gefunden. Das Material dieses Gemäuers, gleich wie das in den Sonden entdeckte Gemäuer, ist Flyschsandstein und Brekzien aus der Umgebung.

In Sonde Nr. 1 fand man Überreste eines oben eingewölbten Gemäuers, das dann in einer regelmässigen geglätteten Form in die vorläufig festgestellte Tiefe von 4m fortsetzt, wo jedoch noch nicht der Fundamentfuss gefunden worden war. In Sonde Nr. II wurde ein geglättetes Gemäuer entdeckt, das vorläufig bis zu einer Tiefe von 2 m untersucht wurde und teilweise unter der heutigen Burggrabenmauer aus Ziegeln verlief, nach 8m jedoch bog es in südöstlicher Richtung ab. Sonde Nr. III verfolgte wahrscheinlich die Fortsetzung des Gemäuers der Sonde Nr. I. Bisher wurde ein ungefähr halbkreisförmiges Gebilde gefunden, das ein Rest der spätgotischen Bastei sein könnte. In Sonde Nr. IV entdeckte man unter dem erweiterten Fundament der Burgwallziegelmauer in einer Tiefe von 2,80 m ein um 0,20 m abgesetztes Steinfundament, das in eine Tiefe von 3,50 m reichte. Diese Situation entspricht der Lage der Fundamente des äusseren Teiles des heutigen nordöstlichen Schlossflügels, der vielleicht die Innenmauer des ursprünglichen gotischen Objektes vorstellt. Sonde Nr. V wurde zur Beglaubigung der Existenz des selbständigen steinernen Fundamentes unter dem Fundament der Burggrabenziegelmauer ausgehoben. In Sonde Nr. VI wurde eine komplizierte Situation im Raume zwischen dem Turm und dem südlichen Barockanbau des Schlosses enthüllt. Hier hat man das ursprüngliche Gemäuer gefunden, das aus dem oben angeführten Material gebaut war. Mit Rücksicht zu der Kompliziertheit der festgestellten Situation konnte bisher in dem Plan sein genauerer Verlauf nicht erfasst werden. Mit den weiteren Sonden wurde vorläufig festgestellt, dass im Hofraum Überreste des ursprünglichen Gemäuers mit Rücksicht zu den häufigen Terrainherrichtungen wahrscheinlich nicht erhalten blieben. In Sonde Nr. XI entdeckte man ein Gemäuer, das in südlicher Richtung quer durch einen Raum des nordöstlichen Flügels verlief. Es könnte vielleicht an das Gemäuer der Sonde Nr. II anknüpfen. Sonde Nr. XII entdeckte einen Streifen, eines breiten, oben gewölbten Gemäuers, das unter die Burggrabenziegelmauer reicht und mit einer ca. 30cm breiten Lücke mit dem Kellergewölbe unter dem Burggraben in Nachbarschaft steht.

In den weiteren Saisonen wollen wir uns auf die Ergänzung des bisher festgestellten Grundrisses der gotischen Feste und auf die Suche des Abwehrgrabens konzentrieren.

ZÁCHRANNÝ VÝZKUM V UHERSKÉM HRADIŠTI - STARÉM MĚSTĚ /okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášil - Rudolf Procházka, Slováké muzeum Uherské Hradiště

/Tab. 6/

Archeologický výzkum Slovákého muzea ve Starém Městě byl prováděn ve dvou sezónách 1977 - 1978 v souvislosti s připravovanou výstavbou mateřské školy a zdravotního střediska v trati "Za zahradou". Záchranné akce byly realizovány ve spolupráci s pravěkým oddělením Moravského muzea v Brně, které zkoumalo nejstarší, velkomoravský horizont v uvedené poloze.

Během dvou let byla prozkoumána celková plocha asi 15 900 m². Z toho na 1 850 m² byl ve dvou etapách proveden geofyzikální průzkum /interdisciplinární racionalizační brigáda při AÚ ČSAV v Brně/. První část je již vyhodnocena, výsledky vykazují 75% účinnost měření. Příslušný materiál ze sezóny 1977 byl již podroben archeobotanickému /E. Opravil/, petrografickému /S. Zachrl/ a chemickému rozboru /Z. Kašparovský/.

Ve zkoumaném areálu bylo vypreparováno 157 středověkých objektů sídlištního charakteru a 1 středověký hrob. Objekty lze zařadit do období asi 500 let, přičemž představují tři výraznější časové horizonty: a/ konec 12. - pol. 13. stol., b/ konec 13. - pol. 14. stol., c/ 14./15. stol. - poč. 17. stol. Kromě toho byly zachyceny novověké objekty a zásahy z 18. a 19. stol.

Objekty nejstaršího horizontu vytvářejí určité urbanistické shluky. Západní část vykazuje seskupení spíše obytných útvarů, které představovaly především pozůstatky vyhřívacích pecí /např. obj. 6 - 10/, dále zásobní a odpadové jámy. Nepočtená dřevská zařízení zde zastupovaly zejména pece na pálení vápna /obj. 56, 57/, pekárna /obj. 22/ a dmýchací pec /obj. 54/.

Střední úsek zaujímal dvě seskupení hospodářských a výrobních objektů, mezi nimiž vedle zásobních a exploatačních jam byly zachyceny dvě vápenky a jeden obytný objekt /obj. 80, 83, 84/. Mezi tímto úsekem a východní částí se podařilo zachytit a prozkoumat šesti řezy příkop, probíhající v mírném oblouku v orientaci sever-jih. Byl zachycen v délce 70 m, avšak pokračuje zřejmě oběma směry. Vzhledem k rozměru /šířka 5 m, hloubka 2 m/ a eventuálnímu doplnění náspem a palisá-

dou mu lze přiřknout obrannou funkci, ovšem zatím není jasný jeho vztah k jednotlivým částem sídliště. Příkop porušoval na dvou místech velkomoravské objekty a ve výplni se nevyskytoval materiál mladší než 13. stol. Za nejspodnější hranici jeho vzniku lze tedy považovat 10. stol. zaniká zřejmě ve 13. stol.

Do východní části oddělené příkopem se zřejmě koncentrovala hrnčířská výroba. Svědčí o tom několik nepravidelných, mělce zahloubených objektů, vyplněných střepy z neúspěšných vsádek do hrnčířských pecí /obj. 88, 90, 97, 99/. Do zahloubeného objektu 90 /hliník/, byla druhotně vestavěna hrnčířská pec, z níž se podařilo zachytit část zadního vypalovacího prostoru a roštu. Další pece nebyly zachyceny. Jiné druhy výrobní činnosti zde zastupuje pouze milířsko /obj. 123/. Většinu objektů v tomto úseku tvořily zásobní, odpadní a exploatační jámy a obytné objekty reprezentované zbytky vyhřívacích pecí/např. obj. 131, 134, 135/. Uvedené osídlení náleží raně středověké trhové vsi Veligradu. Zaniká z podstatné části zřejmě náhle po polovině 13. stol., což koresponduje s údaji, uváděnými v písemných pramenech. Královské město Uherské Hradiště, založené kolem roku 1253, bylo totiž kolonizováno přesídlenci z trhových vsí Kunovic a Veligradu. Na prozkoumané ploše zcela chybí nálezy z 11. a 1. pol. 12. stol. Podle drobných výzkumů Slovákého muzea z let 1965 a 1966 stávala původní osada Veligrad, uváděná poprvé k r. 1141, nejspíše v poloze Na špitálkách. Snad teprve v souvislosti s jejím přechodem do vlastnictví velehradských cisterciáků došlo k posunu osídlení na severovýchod a zároveň k povýšení na trhovou ves.

Další horizont, datovaný do konce 13. stol. a 1. pol. 14. stol. představovaly v západní části areálu především obytné objekty /zbytky vyhřívacích pecí/. Doprovázely je vedle zásobních a odpadových jam též chlévy a kotce pro ustájení domácích zvířat /obj. 33, 35, 41, 61/. Z výrobních zařízení lze uvést chlebovou pec /obj. 1/. Ve východní části byla odkryta polozemnicová stavba s kulovými vzpěrami krovu a srubovou konstrukcí stěn /obj. 120/. Byla členěna na část obytnou, s otopným zařízením, a hospodářskou. K objektu patřila pravděpodobně kovárna /obj. 117/ a cisterna /obj. 125/. Z dalších příbytků se zachovaly opět jen základy vyhřívacích pecí /např. 121, 122/ a příslušné sídelní jámy.

Zvláštní pozornosti si zaslouží dvě studny, po jedné v západním a východním úseku areálu /obj. 101, 30/, šachtice byly opatřeny kamennou plentou a zachovala se též čtvercová výdřeva dna. Třetí středověký horizont lze rámcově zařadit do konce 14. stol. až počátku 17. stol. Je reprezentován ve starší fázi zejména hospodářskými objekty /např. obj. 3, 5, 11/. Několik vyhřívacích pecí lze datovat do druhé poloviny 16.-poč. 17. stol. /obj. 46, 71, 72, 105/. Odkrytou mělkou vodní nádrží s nálezy převážně 17. a 18. stol. lze interpretovat jako rybníček Žabník, známý z novověkých písemných pramenů.

Výzkumem se podařilo získat celkem 32 249 nálezů. Nejpočetnější složku tvořily zlomky keramiky. Zvláště si zaslouží pozornost materiál nejstaršího horizontu, představovaný tuhovými zásobnicemi a hrnci se svisle vytaženým okrajem, dokumentující výraznou hradištní tradici. Nečekaným nálezem v tomto raném období je zlomek trojnožky.

Od 2. pol. 13. stol. přibývá tvarového bohatství keramiky. Vedle hrnců jsou zastoupeny džbány, poháry, trojnožky, pokličky a další. Zmínky si zaslouží železné hospodářské nářadí, zvláště z obj. 120, součásti vybavení domácnosti, podkovy a ostruhy, jakož i značné množství kovářské strusky.

Jediný kostrový hrob náležel nerituálně uloženému nebožtíkovi, vybavenému váčkem se šesti mincemi, hřebenem a nožem. Mince jej datují do počátku třetího desetiletí 17. stol. /určení provedl doc. J. Sejbal, Moravské museum/.

Rozsáhlým výzkumem se podařilo obohatit naše poznání ekonomických sídelních poměrů středověké osady v období před založením královského města i v průběhu dalšího vývoje v jeho předpolí. Rychlé provedení záchranné akce umožnilo stavebním podnikům zahájit výstavbu v dohodnutých termínech.

Rettungsgrabung in Uherské Hradiště - Staré Město. In den Saisonen 1977 und 1978 verlief die Grabung der mittelalterlichen Besiedlung in der Flur "Za zahradou". Hier wurden 157 Objekte und 1 Grab erfasst, die man in drei Horizonte gliedern kann: der ältere gehört in das 12./13. - Mitte des 13. Jahrhunderts, der mittlere dem 13./14. - Mitte des 14. Jahrhunderts, der jüngste dem 14./15. - Beginn des 17. Jahrhunderts. Zahlreich waren Werkstätten - sowie Wohnbauobjekte, mit einem dominanten Vorkommen der Produktion von Kalk und Keramik, vertreten. Ein Teil der Fläche wurde einer effektiven geophysikalischen Untersuchung unterzogen.

K LOKALIZACI RUSOVA

/okr. Uherské Hradiště/

Robert Snášil, Slováké muzeum Uherské Hradiště

Vesnice se připomíná pouze jednou, ve Zdikové listině k roku 1141, kdy celý Rusov /Rusou/ ná-

ležel ke spytihněvskému velkofarnímu kostelu P. Marie¹. V. Nekuda uvádí, že zanikl v okolí Spytihněvi na pozdějším napajedelském panství². Z toho B. Novotný vyvodil, že vesnice zanikla u Napajedla a lokalizuje ji na pravobřeží Moravy severně od Spytihněvi³.

Na možnost nejpravděpodobnější lokalizace Rusova upozornili manželé Sedlářovi: trať s pomístním jménem Rúsínov, Rousínov se nachází na k.o. Březolupy poblíž dvora Lapač⁴. Pozemky se nacházejí těsně nad a východně od silnice Březolupy-Šarovy, nad levým břehem potoka Březnice, na svahu přivráceném k západu, těsně při hranici k. o. Šarovy, který leží již na okrese Gottwaldov. Poloha se nazývá Velký a Malý Rúsínov. Jsou tu pole, louky a les. Zachovala se stará úvozová cesta, směřující ke Zlámanci /dříve Zlámaný Újezd/. Při povrchovém průzkumu na menší části zoraných pozemků byly nalezeny drobné zlomky keramiky, nejstarší náleží asi na konec až počátek poloviny 11. století⁵. Rusov se tedy nejspíše nacházel v tratích, které po něm uchovaly jméno dodnes.

Jižně ode dvora Lapač a na pravobřeží Březnice lokalizují občané Březolup zaniklý Starý Šarov a v lese na levobřeží se nacházejí zbytky hradu Šarova.

Poznámky :

- 1 CDB I, 115.
- 2 V. Nekuda, Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu, Brno 1961, 46.
- 3 B. Novotný, Výzkum přemyslovského ústředí "castrum Zpitignew" z 11. - 12. století a rekonstrukce jeho úředu v archeologických a písemných pramenech, Archaeologia historia 3, Brno 1978, na str. 195, mapka na str. 207.
- 4 Dr. J. Sedlář a dr. J. Sedlářová, Brno. Oběma manželům srdečně děkuji za nevšední ochotu při poskytování informací.
- 5 Průzkum R. Snášila v listopadu 1978.

Zur Lokalisierung von Rusov /Bez. Uherské Hradiště/. Aufgrund des Lokalnamens und der Funde an Keramik wurde die mittelalterliche Dorfwüstung Rusov lokalisiert, die zum Jahre 1141 angeführt wird. Sie befand sich am Kataster von Březolupy in der Nähe des Hofes Lapač in den Fluren Velký und Malý Rúsínov.

POKRAČOVÁNÍ VÝZKUMU V KONŮVKÁCH R. 1978, KAT. OBEC NÍŽKOVICE-HERŠPICE

/okres Vyškov/

Dagmar Šaurová, Historické museum Slavkov u Brna

/Obr. 21/

Pokračování výzkumu jsme zaměřili na dvě zásadní, ale těsně navzájem související otázky : 1. upřesnění datování lokality, 1. doplnění poznatků o typu a komplexnosti vesnických usedlostí.

V rámci datování známe přesně horní hranici trvání středověké vesnice. Je jím r. 1468, kdy zanikla v uherskočeských bojích, doložených známými prameny. Méně zřetelná je spodní hranice. Na základě keramiky, nalezené při zahájení výzkumu, bylo možno klást vznik vesnice na poč. 13. stol., avšak jednotný typ vesnických stavení pokročilého vývojového stupně svědčil o dosídlovacím tzv. kolonizačním období a vedl nás k předběžnému datování spíše až do druhé polovice uvedeného století.

Nyní však při podrobnějším třídění a hodnocení jak keramiky tak i ostatních souborů, postupně zjišťujeme, že část nálezů hmotné kultury odpovídá i nižšímu datování. Krom toho nám prohloubená skrývka na plochách podél domových půdorysů a mezi nimi podchytila v několika případech stopy kulových jam, které mohou být reliktem zastřešení méně vyspělých, ale už nezahlobených objektů z předkolonizačního období. Jamky jsou ovšem z větší části deformovány a prozatím bez hodnotitelné konfigurace mezi sebou navzájem, protože řada jim podobných byla jistě v terénu časem zahlazena středověkým osídlením.

Ale je nutno i přes tuto sporadičnost sledovat možnost jejich synchronisace se staršími typy keramiky, která by měla odpovídat původnímu osídlení, na jehož základě došlo později k dosídlovacímu záměru.

Tříprostorové domové půdorysy z kolonizačního období jsou typem vyspělých obydlí, v pravém slova smyslu usedlostí a v Konůvkách záměrné parcelace, která dala celé vesnici jednotný vzhled. Byly promyšleně rozmístěny na obou březích potoka s nápadným zřetelem na průběh jeho toku. Jejich tvar "do háku" byl při archeologickém výzkumu vesnice poprvé rozpoznán právě v této lokalitě. Ramena domku, tvořící pravý úhel, svírající mezi sebou na slunné, jihozápadní straně závětrný, ne-

ohrazený dvorek a při tom jsou proluky mezi domky/ v některých případech zcela úzké, jindy širší/, velmi účelně dimenzovány. Širší jsou tam, kde mezi domky probíhá kamením vyzděný kanálek, který vždy koresponduje a malým prameništěm, takže je tu zřejmá péče někdejších osadníků o vodní režim.

Nejširší proluky byly v místech, kde domky mezi sebou respektovaly určité hospodářské příslušenství. Na jedné /severní/ straně stavení č. 1 jsou to relikty kamenného zaklínování dvou, 3 metry od sebe vzdálených dřevěných sloupů, které mohly podírat pultovitý kryt nějakého volného přístřešku, na př. seníku. Na opačné /jižní straně téhož stavení jsme zjistili obdobné zaklínování slabšího sloupu jediného. V tomto případě je možno soudit na sušák na seno, jaké známe z etnografických analogií v lučních krajinách. Jistě stojí za připomínku, že motiv podpěrného zaklínování je v Konůvkách běžný i uvnitř domů a také v objektech na tvrzi.

Dalším reliktem hospodářského příslušenství zmíněné usedlosti č. 1, která se nachází poblíž svahu, byla kamenná ssut, kryjící v místech za stavením /západně od něho/ dvě souběžné lícované základové zdi, zaústěné do rostlého terénu ve svahu. Zdi uzavíraly prostor přibližně 5 m dlouhý a 2 a půl metru široký /obr. 21:F/. Předpokládáme, že jde o kamením vyzděný sklípek, také známý z etnografických analogií.

Pozoruhodný komplex objektů, které jsme označili č. 34. jsme zachytili nad prolukou, která se nachází na jižní straně zmíněné usedlosti č. 1. V místě, kde se údolní svah na levém břehu potoka ve své výšce lomí a přechází v mírnou plošinu, nachází se výrazný pahorek o vnějším průměru přibližně 10 metrů /obr. 21:A/. Na počátku výzkumu jsme se domnívali, že jde o objekt typu strážní věže, zejména když jeho koruna byla do svého středu nálevkovitě propadlá. Na ní jsme našli pod dvaceticentimetrovou vrstvou travnaté zeminy na čtyřech protilehlých místech drobné, rozrušené pískovce a porůznu asi 80 zlomků keramiky. Později ještě 2 neúplné podkovy, hřebík, část terčovité pokličky a jednu pokličku zvonovitou, vesměs tedy materiál sídelního charakteru, odpovídající 13. - 14. stol.

Z úzké, nálevkovité propadliny /obr. 21:B/ vyrůstal malý stromek a pod ním byla zemina promíšena rozpadlým dřevem, které jsme pokládali za zbytek pařezu ze staré lesní výsadby. Nebyla však nalezena žádná mazanice a zjišťovací řez, vedený napříč pahorkem poskytl jen bezvrstevné žluté zabarvení jednotné místní zeminy. Měřitelná hloubka nálevkovité propadliny nad humusovou úrovní činila tehdy přibližně 60 cm a v polovině této výšky naznačovala původní rozměr propadliny asi 60 x 60 cm.

Před odstraněním porostu na pahorku a na přilehlém svahu se zdálo, že pahorek je ohraničen příkopem, a proto také jsme předběžně soudili, že jde o strážní věžku. Neúplný příkop se však později ukázal spíše jako cesta, směřující podél pahorku k jeho jižnímu úbočí. V sousedství tohoto úbočí se projevilo mělké mísovité zahloubení, prozatím bez nálezu, které lze hodnotit jako lehký přístřešek, náležející k objektu na pahorku /obr. 21:D/.

Předpokládaná cesta /obr. 21:C/ míří po svahu dolů. Přibližně v jeho polovině ústí do plošiny v rozloze cca 10 x 7,5 metru, /obr. 21:E/ kde se našlo něco málo keramiky. V rozích plošinky pak i větší ploché pískovce, o kterých lze podle stavebních praktik, nám již z Konůvek známých, usuzovat, že podkládaly srubovou, neomítnutou stavbu. Plošina se nachází na svahu, přibližně 10 metrů od linie domků na levé straně údolí, a to přesně nad prolukou, kterou mezi sebou tyto domky v délce asi 20 metrů v těch místech ponechávají. Je tedy zřejmé, že celý komplex popsanych nezděných objektů byl promyšlenou součástí dislokačního řešení.

Vzhledem k tomu, že objekt na pahorku svou celkovou konfigurací neodpovídá typu strážní věže, bylo nutno hledat jinou interpretaci. Po zhodnocení všech indicií se nám nabízí, přes kusost soudobých etnografických a naprostý nedostatek archeologických analogií, předpoklad větrného tzv. sloupového mlýna, o kterých víme, že jsou nejstarším typem tohoto druhu objektů.

Jejich archeologické relikty jsou ovšem těžko postižitelné, protože šlo o lehké, dokonce praporečné dřevěné stavby. Jejich konstrukce spočívala na středním nosném sloupu, kolem něhož se otáčelo bednění, tvořící stěny mlýna. Na vnějšku jedné ze stěn byla upevněna větrná křídla, zajišťující chod mlecího zařízení. Nosný, zpravidla čtyřhranný sloup, zv. tatík, otec nebo štenýř byl zasazen hluboko do země, přesně ve středu kamenné podezdívky, která měla tvar rovnoramenného kříže. Isolovala od spodní, vlhké země 4 dubové pražce, zv. podešve, spočívající na ní též ve tvaru kříže a jedním svým koncem zadlabané do těla nosného sloupu. Tato konstrukce byla dále zpevněna čtyřmi šikmými vzpěrami, jejichž vrchní konce byly začepovány do nosného sloupu a spodní do pražců-podešví.

Jediným archeologickým pozůstatkem takového objektu může být v terénu přirozeně pouze prohlubení po vyvráceném středním sloupu a zbytky kamenného podložení křížových pražců.

Nález křížového podložení větrného mlýna známe až dosud pouze z výzkumu V. Hrubého ve Starém Městě u Uherského Hradiště, kde je datován do doby velkomoravské. Svými rozměry odpovídá běžným parametrům větrných mlýnů, známých až donedávna. Jejich stěny obnášely 5 - 6 metrů a rama podloženího kříže 8 střeveců staré míry, což v přepočtu činí 252,8 cm. Křížové podložení staroměstského mlýna bylo mimořádně průkazně zachováno /V. Hrubý, Větrný mlýn z doby hradištní, SPFFBU - E 1, V, 1956, 107-113, obr. 2/ a časný výskyt větrných mlýnů v Evropě je doložen již anglosaskou listinou z r. 833, odborníkům obecně známou, s termínem "unum molendinum venticium".

Zbytky kamenného podložení na Konůvkách jsou kusé v důsledku silné rozpadavosti pískovců. Zůstala však markantní prohlubení, odpovídající síle středního sloupu, která je u tradičních mlýnů uváděna ve staré míře 24 coule, což je 62,4 cm. Také plošina na pahorku odpovídá rozměrům stěn

mlýna 5 - 6 m. V lehkém přístřešku nad mísovitým zahloubením /obr. 21:D/ lze předpokládat prostor k uskladnění tovaru před mletím a na plošině na svahu /obr. 21:E/ objekt k uložení semletého tovaru k odevzdání či distribuci.

Mlýny byly v systému feudální ekonomické uzavřenosti jistě nutností a jsou také doloženy jak historickými zprávami tak i dobovou ikonografií. Typ mlýna závisel ovšem na místních podmínkách. Větrné mlýny byly zřizovány na místech, kde chyběl dostatečný vodní tok pro stavbu vodního mlýna a tam, kde bylo vhodné větrné proudění. V Konůvkách je právě takový stav doložen, neboť údolím vede jen malá vodoteč a k němu je přikloněn značně návětrný svah. Navršený pahorek splnil při tom dvojitý úkol, jednak vyzdvihl mlýnský objekt ještě o něco nad terén, jednak umožnil lepší zabezpečení vysokého středního nosného sloupu.

Fortsetzung der Grabung in Konůvky im Jahre 1978 /Katastralgemeinde Nížkovice - Heršpice, Bez. Vyškov/. Die Grabung hatte als Ziel: 1. die Präzisierung der Datierung der Lokalität, 2. Feststellung der Objekte wirtschaftlichen Charakters, die die einzelnen Anwesen ergänzen. Ad. 1.: an einigen Stellen erschienen Gruppierungen von Pfostengruben, die gemeinsam mit den sporadischen Keramikfunden aus dem 11. und 12. Jahrhundert, eine Besiedlung belegen, die dem mittelalterlichen Dorf vorausging. Ad. 2.: in den Baulücken zwischen den Häusern der mittelalterlichen Besiedlung hat man einerseits gemauerte Steinkanäle für den Wasserabfluss, andererseits steinerne Einkeilungen der Tragsäulen festgestellt, die zu den wirtschaftlichen Hilfsobjekten gehören. Am Hange oberhalb des Dorfes wurden Relikte einer Windmühle gemeinsam mit zwei Hilfsüberdachungen und einem Verbindungsweg abgedeckt. Abb. 21.

KOSTRY Z KONŮVEK, KAT. OBEC NÍŽKOVICE-HERŠPICE

/ok r. Vyškov/

Milan Stloukal, Národní muzeum Praha

V roce 1978 bylo při výzkumu pohřebiště u zaniklé středověké vesnice Konůvky v katastru obce Heršpice na Slavkovsku odkryto dalších 9 hrobů; vedoucí archeologického výzkumu D. Šaurová pokračovala při označení těchto hrobů v řadě započaté před několika lety a kostry označila čísla 58 až 66. Antropologické oddělení Národního muzea se podílelo i na výzkumu v terénu, všechny kostry pak byly převezeny do Prahy k laboratornímu i odbornému zpracování a zde také byly ve sbírkových fondech definitivně uloženy. Antropologický materiál byl celkově až na několik výjimek dosti špatně zachován, protože většina v r. 1978 prozkoumaných hrobů byla druhotně porušena při stavbě kostela.

Základní určení jednotlivých pohřbů:

Hrob č. 58 - velmi dobře zachovaná kostra dospělého člověka, z lebky se však našla pouze horní čelist a pravostranná lícní kost. Pánev je výrazně mužského tvaru, celá kostra je robustní. Zachovala se mj. větší část osifikované štítné chrupavky; na páteři jsou mírné spondylózní změny, pouze na jediném místě, a to mezi 11. a 12. hrudním obratlem, je osteofytické přemostění. Výšku postavy zemřelého je možno vypočítat/podle Breitingerových tabulek/ na základě všech dlouhých kostí postkraniálního skeletu, vycházejí však výrazně vyšší hodnoty na základě kostí horní končetiny: humerus 337 a 343 = 173 cm, radius 257 a 260 = 174 cm, femur 463 a 452 = 169,5 cm, pravá tibia 359 = 167 cm; průměr je zhruba 171 cm. Nad kloubní plochou capitulum humeri pravostranné pažní kosti vyvstává formace o průměru 5 mm, která má zaoblený, kompaktní překrytý povrch; je obklopena úzkým hlubokým žlábkem, ale zůstává pevně spojena s kostí. Distanční kloubní konec humeru není celkově defigurován, caput radii není chorobně změněno. Jde pravděpodobně o osteochondritis dissecans capituli humeri lat. dex. s neúplným oddělením tělíska /posudek MUDR. L. Vyhnánka/. V hrobě č. 58 byly uloženy pozůstatky muže, zemřelého pravděpodobně ve věku vyšším než 40 let.

Hrob č. 59 - nepatrné zlomky z koster dvou dospělých osob. Je zachována dvakrát levostranná pánevní kost, z toho jedna je robustní s výraznými mužskými znaky, kdežto zlomky z druhé pánve jsou výrazně gracilní. Zachovaná levá pažní kost odpovídá délkou 318 mm výšce postavy asi 167,5 cm, gracilní pravostranná tibia /306 mm/ pak jen výšce kolem 150 cm /podle Bachových tabulek, které dávají právě pro holenní kost zkrácené hodnoty/. V tomto hrobě tedy byly uloženy pozůstatky dvou osob, muže a pravděpodobně ženy, bližší určení stáří zemřelých není možné.

Hrob č. 60 - zachovala se pouze poškozená mozkovna dospělého člověka, podle některých tvarových znaků velmi pravděpodobně muže /tlustý horní okraj očné, velké bradavkové výběžky/. Stáří zemřelého lze podle srůstajících švů odhadnout na 40 - 50 let.

Hrob č. 61 - mírně poškozená kostra dítěte, zemřelého asi ve věku 2 1/2 roku. Lebka je zachována téměř celá, ale mozkovna je silně postmortálně deformována. Lze zjistit jen tyto spolehlivé míry:

nejmenší šířka čela /9/	90	největší šířka čela /10/	112
podélný oblouk /25/	335	čelní oblouk /26/	110
temenní oblouk /27/	123	týlní oblouk /28/	102
čelní tětíva /29/	93	temenní tětíva /30/	109
týlní tětíva /31/	86	bizygomatická šířka /45/	99?
výška obličejce /47/	79	výška horního obličejce /48/	47
šířka očnice /51/	33	výška očnice /52/	28
šířka nosu /54/	18	výška nosu /55/	32
kondylová šířka /65/	91	bigoniální šířka /66/	72
výška brady /69/	23	výška ramene mandibuly /70/	43
šířka ramene mandibuly /71/	23	obličejový index /1 38/	79,8 HE
i. horního obličejce /1 39/	47,5E	index očnice /1 42/	84,8 M
index nosu /1 48/	56,3CH	frontomandibulární index	80,0 L

Hrob č. 62 - v hrobě porušeném stavbou kostela se zachovaly pouze zlomky z koster 2-3 dospělých osob a nejméně dvou dětí, z nichž podle velikosti dlouhých kostí zemřelo první asi ve věku kolem jednoho roku a druhé v pěti letech.

Hrob č. 63 - mezi zlomky dětské kostry nebyly nalezeny žádné zuby ani dlouhé kosti, takže nelze určit věk zemřelého.

Hrob č. 64 - dvojhrob, z něhož se zachovaly pouze poškozené kalvy dvou dospělých osob, a to pravděpodobně muže a ženy. Jedna z lebek je robustní se silným horním okrajem očnice a výraznými nadočnicovými oblouky, druhá je gracilní a má tenké horní okraje očnic, ploché nadočnicové oblouky a výrazné čelní hrboly. Podle srůstajících švů můžeme usuzovat u mužské lebky asi na stáří mezi 40 a 50 lety, ženská lebka ukazuje na nižší věk asi kolem 30 let.

Hrob č. 65 - z hrobu rozrušeného stavbou kostela se zachovaly pouze zlomky lebek pěti osob:

1. části čelní, pravé temenní a týlní kosti; čelo je výrazně mužského tvaru s tlustými horními okraji očnic a výraznými nadočnicovými oblouky, kosti jsou celkově výrazně robustní. Podle stavu švů zemřel tento muž asi ve věku mezi 30 a 40 lety.
2. větší část levostranné temenní kosti a týlní šupina dospělého člověka; bližší určení stáří není možné stejně jako nelze určit pohlaví zemřelého.
3. obě temenní kosti a týlní šupina dospělého člověka, zemřelého ve věku kolem 40 let, určení pohlaví není možné.
4. levostranná temenní kost dospělého člověka, víc nelze určit.
5. zlomek pravostranné temenní kosti, který nepatří k žádnému z předchozích nálezů; je to opět pozůstatek dospělého člověka, bližší určení není možné.

Hrob č. 66 - zachovala se silně poškozená lebka dospělého člověka, výrazně gracilní s čelní krajinou ženského tvaru /tenké horní okraje očnic, vyklenuté čelní hrboly, ploché nadočnicové oblouky, plochá glabella/ a malými bradavkovými výběžky, podle srůstajících švů zemřela tato žena ve věku kolem 50 let. Lebku je možno zčásti proměřit:

délka lebky /1/	168	délka baze /5/	82
šířka lebky /8/	135	nejmenší šířka čela /9/	91
aurikulární šířka /11/	106	výška lebky /17/	120
nadušní výška /20/	106	podélný oblouk /25/	362
čelní oblouk /26/	119	temenní oblouk /27/	122
týlní oblouk /28/	121	čelní tětíva /29/	104
temenní tětíva /30/	110	týlní tětíva /31/	96
kapacita lebky /38/	1158	kondylová šířka /65/	106
bigoniální šířka /66/	95	výška ramene mandibuly /70/	58
šířka ramene mandibuly /71/	29	délkošířkový index /1 1/	80,4 - B
délkovýškový index /1 2/	71,4-0	šířkovýškový index /1 3/	88,9 - T
transv.frontoparietální /1 13/	67,4-M	frontomandibulární index	104,4 - M

Kromě toho byly v antropologickém materiálu z tohoto hrobu nalezeny ještě zlomky z lebky další dospělé osoby /horní čelist a levostranná spánková kost/, podle gracility a malého bradavkového výběžku snad také spíše ženy.

V devíti hrobech, které byly archeologickým výzkumem v r. 1978 v Konůvkách odkryty, byly tedy nalezeny pozůstatky 19 až 20 osob, a to čtyř dětí a 15-16 dospělých, z toho v pěti případech můžeme usuzovat na muže a ve čtyřech na ženu; v ostatních šesti /??/ případech nelze pohlaví určit. Vzhledem ke špatnému stavu zachovalosti a faktu, že některé hroby byly narušeny při stavbě kostela, nelze vyloučit, že např. některé lebky z hrobu č. 65 nepatří k poškvrněným skeletům z hrobů č. 58 či 59.

Skelette aus Konůvky, Katastralgemeinde Nížkovice-Heršpice /Bez. Vyškov/. Im Jahre 1978 wurden bei der Grabung des Gräberfeldes bei der mittelalterlichen Dorfwüstung Konůvky von D. Šaurová weitere 9 Gräber abgedeckt, die mit den laufenden Nummern 58-66 bezeichnet worden waren. Insgesamt wurden in diesen Überreste von 19 bis 20 Personen identifiziert, und zwar von vier Kindern und 15 bis 16 Erwachsenen; davon können wir in fünf Fällen auf Überreste von Männern, in vier von Frauen

schliessen und in den übrigen sechs /7?/ Fällen kann das Geschlecht der Verstorbenen nicht bestimmt werden. Vermessen konnte ein Kinder- und ein Frauenschädel werden. Mit Rücksicht auf den schlechten Erhaltungsstand der Knochen und auch mit Rücksicht darauf, dass einige Gräber durch den Bau der Kirche gestört wurden, kann nicht ausgeschlossen werden, ob einige Schädelbruchstücke aus Grab Nr. 65 nicht zu den postkranialen Skeletten aus den Gräbern Nr. 58 und 59 gehören, wo wiederum umgekehrt fast keine Schädelbruchstücke gefunden wurden.

ZJIŠŤOVACÍ SONDÁŽ NA KLÁŠTEŘE-HRADISKU V OLOMOUCI

/okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum, Olomouc

/Obr. 22 /

V létě 1978 provedlo archeologické oddělení olomouckého muzea zjišťovací sondáž v prostoru Klášter-Hradisko a to severovýchodně a severně od komplexu barokních budov. Sondovali jsme jednak mimo areál bývalého kláštera za jeho ohradní zdi, totiž východně od silnice, vedoucí po východním obvodu lokality k továrně Farmakon, jednak uvnitř někdejších klášterních zahrad, nedaleko od pozemků školního statku. Účelem průzkumu mimo klášter bylo zjistit, jakého původu je nápadná terénní vlna, která se táhne v délce asi 60 m těsně podél zmíněné silnice. Při povrchové prohlídce útvar působí dojmem valu, který mohl chránit klášter od východu, a který se přibližně v úrovni vjezdu do školního statku stáčí k západu a ztrácí se pod silničním tělesem. Valovitý násyp jsme prořízli sondou, která ukázala, že hlavní hmotu vyvýšeniny tvoří pouze jemná hnědá hlína bez jakýchkoliv stop po destrukci, na niž bychom museli narazit, mělo-li by jít skutečně o umělou fortifikaci. Ve zmíněné hnědé hlíně se našly pouze dva střepy z velkého hrnce s plastickou lištou na podhrdlí, datovatelné na konec 11. a do 12. století. V nedávné době bylo do hlinitého jádra valovitého útvaru uloženo velkopřůměrové betonové potrubí. Níže pod hnědou hlínou začíná už tenká vrstva spraše, pokrývající šterkové podloží /náplavový šterk/. Je tedy zřejmé, že vyvýšenina je přírodního původu, ale vzhledem k tomu, že hned za ní původní terén klesal, mohlo být této přírodní bariéry využito jako přirozené ochrany klášterní lokality oproti mnohem nižšímu plochému terénu na východní straně.

Uvnitř klášterního areálu, na pozemcích nynější nemocnice jsme sondovali na čtyřech místech a pátá sonda nemohla být dokončena /přesná poloha sond je zakreslena v náleзовé zprávě, uložené v archeologickém oddělení KVMO a v AÚ Brno/. V sondách umístěných hned za ohradní zdi, tedy nejbliže k valovité vyvýšenině, se objevila silná vrstva novověkých navážek se stavební ssutí, jimiž byl původní terén zvednut o 120 cm i více, takže prohlubení, která se táhla kolem této části klášterních pozemků, zmizela. Poněkud dál k západu /od ohradní zdi směrem dovnitř zahrad/ ssutová navážka už nebyla, ale pod hnědou povrchovou hlínou začínala v hloubce kolem 100 cm černá kulturní vrstva s keramikou ze 12. - 13. století. V této asi 40 cm silné vrstvě se našel i kus tzv. železné lupy, související patrně s místní raněstředověkou výrobou železa. Černá kulturní vrstva se pak mění v šedivou hlínu /40 cm/ bez nálezů, pod níž začíná intaktní spraš, pokrývající v tenké vrstvě náplavový říční šterk. V nejzápadnější sondě /asi 50 m od ohradní zdi/ byl půdní profil podobný až na to, že raněstředověká kulturní vrstva byla poněkud světlejší a do ní byla zahloubena menší mělká prohlubení se střepy datovatelnými do 14. - 15. století.

Provedená sondáž potvrdila dřívější zkušenosti z průzkumu, provedeného B. Novotným /B. Novotný, Výzkum v Olomouci-Hradisku, PV 1959, Brno 1960, 127-128; též, K otázce osídlení olomouckého kopce a Klášter-Hradiska ve střední a pozdní době hradištní, PA LV 1961, 402-404/. I nyní jsme zjistili stopy pouze osídlení raněstředověkého a pozdějšího, ale starší nálezy se ani tentokrát nepodařilo zachytit.

Feststellungssondage auf Kloster-Hradisko in Olomouc /Bez. Olomouc/. Im Sommer 1978 führte die archäologische Abteilung des Olmützer Museums eine Feststellungssondage im Raume des bekannten Klosters durch, das in den Jahren 1077-1078 unweit des Sitzes des Olmützer Teilfürsten gegründet wurde. Die Sondage konzentrierte sich auf den Raum nordöstlich und nördlich von dem Komplex der barocken Bauten des einstigen Klosters, wo insgesamt fünf Sonden gelegt wurden. Unter den neuzeitigen Aufschüttungen hat man eine Kulturschicht mit Keramik aus dem Ende des 11. - 12. Jahrhunderts festgestellt und in einer Sonde hat man eine kleine Eintiefung mit Scherben aus dem 14. - 15. Jahrhundert erfasst. Mittelburgwallzeitliche Funde waren nicht einmal diesmal gewonnen worden. /Zu ähnlichen Ergebnissen führten bereits die Sondagen im Jahre 1959: B. Novotný, K otázce osídlení olomouckého kopce a Klášter-Hradiska ve střední a pozdní době hradištní, PA LV 1961, 402-404/.

POVRCHOVÝ SBĚR NA ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ VESNICI ZUBRŮVKA
U PULČÍNA

/okr. Vsetín/

Rostislav Janošík, Vlastivědný ústav Vsetín

/Obr. 23, 24 /

Na základě upozornění Josefa Václavíka, kronikáře z Francovy Lhoty, byl dne 17. května 1975 uskutečněn archeologický průzkum v katastru Francovy Lhoty. Jeho úkolem bylo zjistit přesnou polohu zaniklé středověké vesnice "Zubrůvka", která byla až do té doby kladena do povodí Hamlazova /dříve Zubrnovského/ potoka¹. Rámcovou polohu vesnice stanovil kronikář obce Horní Lideč Jan Trávníček na rozhraní tří obecních katastrů: Pulčína, Lidečka a Francovy Lhoty. Se zaniklou vesnicí Zubrůvka souvisí rovněž zaniklá plužina v poloze "Úlehle" v katastru Francovy Lhoty.

Přesnější polohu zaniklé středověké vesnice Zubrůvky se podařilo určit v katastru obce Pulčína na povrchovým sběrem na zcelených polních parcelách č. 414/5, 414/7 a 414/8, které leží na pravém břehu při horním toku Hamlazova potoka, na mírném svahu obráceném k jihu. Vedle keramických střepů, většinou již polévaných na vnitřní a zčásti i na vnější straně a pocházejících převážně z 15. století, se podařilo získat také částečně polévaný úlomek z otopného zařízení, pravděpodobně z kachlových kamen. Kromě keramiky a kousků přepálené hlíny byly na lokalitě nalezeny i zkorodované železné předměty, např. dva zlomky ostruh /obr. 24:9/ hřebíky /obr. 24:10/, čep z ostění dveří nebo okna atd. /obr. 24:8/. Nalezené keramické střepy pocházejí z nádob, vyrobených z jemně plavené hlíny s jemným ostřivem, vypálených většinou do okrové až cihlově červené barvy. Přibližně polovina střepů je opatřena na vnitřní straně polevou /hnědá, hnědočerná, hnědozelená, hnědožlutá, hnědočervená, světlezelená, okrová/, několik střepů má dokonce zelený nátěr a hnědobílý malovaný ornament.

Nález úlomku kachlových kamen i zlomků železných ostruh svědčí o tom, že vesnice Zubrůvka byla zničena v průběhu českouherské války z let 1468-1471, nejspíše však před r. 1480, kdy brumovské panství ovládl uherský rod pánů z Podmanína. Ves Zubrůvka byla založena pravděpodobně ve 2. pol. 14. stol., jak to potvrzují získané keramické zlomky /obr. 23:7, 8; 24: 1, 3, 5, 7/ i samotné deminutivní místní jméno, charakteristické na východní Moravě pro kolonizační vesnice 2. pol. 14. století /Klečůvka, Petrůvka, Březůvka, Doubravičky, Kolelek, Kozinec, Kochavec, Újezdec/. Zřejmě až do r. 1449 byla Zubrůvka součástí markraběcího léna se střediskem na hradě Pulčíně. V r. 1449 vlastnil Zubrůvku spolu s Petrovskou Lhotou, částí Horní Lidče a Senice, Lomnou, jakož i vsí a hradem Pulčínem Jan Petrovský z Lilče². Nejspíše v letech 1468-1471 během česko-uherské války mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvínem byl hrad Pulčín zbořen a zároveň byly zničeny vesnice Pulčín, Zubrůvka, Lomná, Petrovská Lhota, Krátká, Kochavec, Vlár, Mířín, Smilonov, Kolelek a Haluzice³. Již r. 1500 prodal Štěpán z Podmanína část brumovského panství spolu s pustou vsí Zubrůvkou⁴. V r. 1515 patřila pustá ves Zubrůvka Šťastnému z Korotína, v následujícím roce je připomínána v půhonu Petra Vlachovského z Vlachovic jako pustá ves Zubřinka⁵ a v r. 1517 jako Zubruovka⁶. V roce 1521 byla pustá Zubrůvka prodána spolu s Petrovskou Lhotou, Horní Lidčí a Senicí Mikuláši ze Zástřizl⁷. Krátce nato, když v r. 1526 koupil Trystan Franc z Háje vsi Zbelovu Lhotu, Senici a Horní Lideč, již pusté vsi Pulčín ani Zubrůvka ve vkladu do zemských desek jmenovány nejsou⁸.

Povrchový sběr na místě zaniklé středověké vesnice Zubrůvky v katastru obce Pulčín /okr. Vsetín/ v plném rozsahu potvrdil předpoklady historiků o násilném zániku této vesnice ve 2. pol. 15. stol. Stejně tak byl předběžně ověřen poměrně malý rozsah vesnice, jenž byl až dosud odhadován zhruba na osm usedlostí. Zubrůvka reprezentuje jednu z 50 zaniklých středověkých vesnic na území Gottwaldovska a Vsetínska. Doba jejího zániku je zároveň obdobím vyvrcholení středověkého pustnutí vesnic na východní Moravě.

Poznámky:

- 1 J. Kučera, Zaniklé osady bývalého panství brumovského na mor. Slovensku, ČVMSO VI/1889, 39.
- 2 B. Havlíček, Zlomky z dějin hradu Pulčína, Zprávy OM ve Val. Kloboukách 1958/1., 16.
- 3 L. Hosák, Zaniklé osady na Moravě, ČVMSO XLIV, 1931, 31.
- 4 ZDO XVII, fol. 26v.
- 5 PO X, fol. 171-172.
- 6 PO X, fol. 27.
- 7 ZDO XIX, fol. 2v. 10, 1521, 223.
- 8 ZDO XXIII, fol. 1v, 1530, 262.

Lesefunde von der mittelalterlichen Dorfwüstung Zubrůvka bei Pulčín / Bez. Vsetín/. Am 17.5.1975 hat man eine Terrainbehebung am Orte der mittelalterlichen Dorfwüstung Zubrůvka an der Grenze der Kataster Pulčín, Lidečko und Francova Lhota durchgeführt. Ausser Keramikscherben von Gefässen aus dem 14. und 15. Jahrhundert gelang es ein teilweise glasiertes Bruchstück aus einem Kachelofen, ferner Lehmewurfstücke und eiserne Gegenstände zu gewinnen. Ungefähr die Hälfte der gefundenen Scherben ist innen mit einer Glasur versehen, einige Keramikbruchstücke haben einen farbigen Anstrich oder ein farbiges gemaltes Ornament. Die gefundenen Gegenstände belegen, dass das Dorf Zubrůvka bei Pulčín in der 2. Hälfte des 14. Jahrhunderts gegründet worden war und gewaltsam während der böhmisch-ungarischen Kriege in den Jahren 1468-1471 unterging. Erstmals wird es in den schriftlichen Quellen im Jahre 1449 als Bestandteil des markgräflichen Lehens mit dem Zentrum auf der Burg Pulčín erwähnt, im Jahre 1500 wird es bereits als Dorfwüstung angeführt, deren Namen in den schriftlichen Quellen zuletzt von dem Jahre 1526 angeführt wird, als die Kenntnis von der Existenz dieses Dorfes gänzlich schwindet.

RETTUNGSGRABUNG IM RAUME DES BAUES DES MITTLEREN UND UNTEREN STAUSEES DES WASSERWERKES NOVÉ MLÝNY

/Bez. Břeclav/

Ivo Rakovský, AÚ ČSAV Brno

/Taf. 7 - 10/

Die Rettungsgrabungen im Jahre 1978 knüpften an die erfolgreiche Saison im vergangenen Jahre. Die Grabungskampagne begann im April und endete Anfang Dezember. An den Arbeiten im Terrain nahmen ausser dem Verfasser, M. Čížmář, K. Geislerová, Z. Měřínský und die Grabungstechniker J. Hladký, L. Kundera, L. Rozbroj und J. Šlosar teil.

Erstrangige Aufgabe war die Untersuchung der Lokalitäten abzuschliessen, auf denen man in den vergangenen Jahren zu arbeiten begann - in der Schottergrube in Dolní Věstonice und in der Lehmgrube bei Pavlov. In der Schottergrube in Dolní Věstonice richteten wir unsere Aufmerksamkeit vor allem auf die Bergung der Gräber der Úněticer Kultur /Taf. 10/ und der Glockenbecherkultur. Die Gesamtzahl der erforschten Objekte erreichte im Juli, als die Grabung im Grunde beendet war, die Nummer 365. In der zweiten Jahreshälfte wurde die Lokalität durchlaufend verfolgt und eine eventuelle weitere Grabung ist von der Abfuhr des Baumaterials abhängig, das auf der bisher nicht untersuchten Fläche untergebracht ist.

Wir setzten auch in der Verfolgung der Förderung in der Lehmgrube bei Pavlov fort, wo es uns gelang den Inhalt weiterer Objekte der Kultur mit mährischer bemalter Keramik zu bergen. In Hinblick darauf, dass die hiesige Situation die Eröffnung einer zusammenhängenden Flächenabdeckung nicht ermöglicht, entschlossen wir uns die Arbeiten hier zu beenden. Die aus Pavlov gewonnenen Fundkomplexe gewährten eine genügend repräsentative Kollektion, in Phase IIa der Kultur mit mährischer bemalter Keramik datiert, und eine weitere Grabung kann, aus objektiven Gründen, die auf sie angewandten Mittel nicht auswägen.

Die umfangreichste Grabung starteten wir im Jahre 1978 in der Schottergrube des VEB Ingstav bei Strachotín. Die Lokalität befindet sich auf einer mässigen Anhöhe ca. 1 km östlich der Gemeinde in Richtung Šakvice. Bereits H. Freising kannte sie und nach dem zweiten Weltkrieg führten hier gelegentliche Rettungsgrabungen von Objekten, die bei der Schotterförderung durch die hiesige LPG gestört wurden, verschiedene Mitglieder des Archäologischen Institutes sowie lokale Amateure. Die Erweiterung der Förderung durch den VEB Ingstav rief die Notwendigkeit umfangreicherer Bergungsarbeiten hervor. Von Juni bis Dezember deckten wir hier mit Hilfe maschineller Mechanismen ab und planierten schliesslich eine Fläche von 120 x 35 m /Taf. 7:2/. Auf dieser, und teilweise auch ausserhalb, stellten wir insgesamt 135 prähistorische und frühgeschichtliche Objekte fest.

Im Ostteil der Grabung konzentrierten sich Velatice- und latènezeitliche Objekte. Von den Velatice-Objekten untersuchten wir eine Reihe Siedlungsgruben mit dem üblichen Material, das sie in die ältere Phase dieser Kultur datiert. Erwähnenswert ist der Fund eines menschlichen Kiefers in einem von den Objekten. Die grössere Zahl von ganzen Gefässen aus den Objekten 22 und 23 schliesst nicht die Möglichkeit aus, diesen Fund als ein keramisches Depot zu interpretieren. Die latènezeitliche Siedlung repräsentierten vor allem 9 Erdhütten, meistens mit Pfostenkonstruktion. Eine bedeutende Entdeckung sind 5 Töpferöfen. Der erste wurde knapp am südöstlichen Rand der

untersuchten Fläche festgestellt, sekundär war in ihm ein ganzes Tierskelett beigelegt /Taf. 7 : 1/. Weitere vier Ofen waren auf einer Fläche von ca. 5 x 4 m konzentriert und mündeten in eine rechteckige Herdgrube /Taf. 8/. Bei drei von ihnen stellten wir sehr gut erhaltene Roste und die unteren Mantelteile fest. Der vierte Ofen war absichtlich gänzlich vernichtet und seine Reste fanden wir in der Ausfüllung der Herdgrube. Teile seines Rostes benützte man zum Bau der mittleren Querwand des südlichen Ofens. Die Untersuchung des Objektes ist noch nicht gänzlich beendet, bereits jetzt schon ist es jedoch ersichtlich, dass alle Ofen nicht gleichzeitig in Benützung waren. Aufgrund der vorläufigen Bewertung, vor allem des keramischen Materiales, kann man die Siedlung mit den angeführten Produktionseinrichtungen in den spätlate-nezeitlichen Abschnitt datieren.

Auf der höchsten Stelle der Anhöhe stellten wir Siedlungsobjekte jungäneolithischen und hallstattzeitlichen Alters fest. Zum ersteren gehören zwei rechteckige und eine kreisförmige Grube. Sie brachten ein nicht zahlreiches keramisches Material, in dem Scherben von verzierten Glockenbechern gemeinsam mit Keramik vorkommen, die nahe der Jevišovice Kultur steht. Es ist nicht ausgeschlossen, dass die Siedlung einen Zeithorizont repräsentiert, der der slowakisch-ungarischen Gruppe Kosihy-Čaka entspricht. Dem hallstattzeitlichen Abschnitt gehören zwei Erdhütten der Horákovcer Kultur mit charakteristischer Keramik an.

Bedeutende Funde brachte die Grabung eines Gräberfeldes aus der Völkerwanderungszeit. Wir untersuchten insgesamt 13 Körpergräber mit kleineren Abweichungen in Ost-Westrichtung orientiert. Die ersten 6, die sich am Osthang der Anhöhe befanden, waren ohne Beigaben, und einige von ihnen enthielten sehr schlecht erhaltene Kinderbestattungen. Von 7 ungefähr im Zentralteil der Anhöhe untersuchten Gräbern, enthielten 5 Funde, vor allem Reste eiserner Gegenstände, Bernstein- und Glasperlen, in einem Falle stellten wir einen beinernen Kamm und ein Gefäss fest. Alle diese Gräber wiesen deutliche Merkmale einer sekundären Öffnung und Ausraubens ihres ursprünglichen Inhaltes auf. In einer Reihe von Fällen gelang es eine Holzverschalung der Bestattungen zu beweisen. Völlig aussergewöhnliche Funde gewährte Grab H 80. Obwohl es ausgeraubt und der obere Skeletteil stark gestört war /Taf. 9 : 1/, enthielt es trotzdem einige unikate Gegenstände: einen goldenen halbmondförmigen Anhänger mit Filigran und Granulation verziert und mit Almandinen ausgelegt, einen goldenen Fingerring, dessen Scheibe durch einem Svastika in vier mit Almandinen ausgelegte Felder gegliedert ist, zwei Teile einer goldenen Hülse vom Griff eines eisernen Messers, ein Teil ist wiederum mit drei Almandinen ausgelegt, und ein kleines Bruchstück eines weiteren Goldgegenstandes. Die Ausstattung des Verstorbenen ergänzten 9 Metallnieten als Bestandteil vermutlich eines Gürtels aus organischem Stoff, zwei Glas- und eine grosse Bernsteinperle. Aufgrund der bisher gewonnenen Funde kann das Gräberfeld vorläufig in die Neige des 5. eventuell in den Beginn des 6. Jahrhunderts datiert werden.

Im Raume der alten Schottergrube stellten wir auch ein gestörtes slawisches Skelettgrab mit zwei Gefässen, die es in die mittlere Burgwallzeit datieren.

Ausser der Grabung in der Strachotín-Schottergrube führten wir im Jahre 1978 weitere Rettungsgrabungen von einem kleineren Ausmass durch, die zugleich den Charakter von Feststellungs- und Beglaubigungsgrabungen hatten. Ungefähr 600 m westlich vom Zusammenfluss der Dyje mit der Svratka, am Kataster von Horní Věstonice, deckten wir eine Fläche von 46 x 15 m ab. Ausser Pfostengruben untersuchten wie hier ein Grab aus der Völkerwanderungszeit und eine Hütte, die vor allem durch das keramische Material in die späte Latènezeit datiert ist. In den oberen Schichten sowie bei Terrainbegehungen stellten wir auf der Lokalität auch die Anwesenheit weiterer Kulturen fest: Stichbandkeramik, Scherben rahmenhaft in die Bronzezeit datierbar, eine reiche Keramikkollektion aus der römischen Kaiserzeit und slawisches Material.

Für eine weitere Feststellungsgrabung wählten wir eine mässige Anhöhe auf der linken Seite der von Dolní Věstonice nach Milovice führenden Strasse, am Kataster der Gemeinde Pavlov. Wiederholte Oberflächenfunde gewährten hier eine reiche Keramikkollektion aus verschiedenen prä-historischen sowie frühgeschichtlichen Zeitabschnitten. Bei Terrainbegehungen nach der Herbstackerung stellten wir hier ca. 20 gestörte Objekte fest, die sich klar durch ihre graue aschige Ausfüllung vom Ackerboden unterschieden. Die Mehrzahl von ihnen gehört einer Besiedlung aus der römischen Kaiserzeit an. Die Beobachtungen unmittelbar nach der Ackerung zeigten, dass der Ackerboden auf der Anhöhe eine dunkle, schwarzbraune Verfärbung hat und dort, wo das Terrain in die Ebene übergeht, ändert sich plötzlich seine Farbe in eine lichtbraune. Es ist möglich, dass dieser farbliche Bruch auch die Fläche der ehemaligen Siedlung begrenzt. Die Abnahme des Ackerbodens führten wir auf einer Fläche von 35 x 5 m durch. In der oberen Schicht stellten wir unter anderem auch Funde der Volutenkeramik und der Trichterbecherkultur fest. Wir stiessen vermutlich auch auf ein Brandgrab der späten Hügelgräberkultur, im Ackerboden beigesetzt, das einen bronzenen Dolch mit Nieten und einen bronzenen Anhänger enthielt. Im Raume der Sonde waren im Liegenden zwei Hütten eingetieft, eine aus der römischen Kaiserzeit mit charakteristischer Pfostenkonstruktion, die zweite mit wenig ausdrucksvollem Material und drei Pfosten in jeder von den kürzeren Seiten. Ausserdem stiessen wir auch auf Objekte aus der Bronze- und Latènezeit. Die Lokalität scheint für eine weitere Grabung als perspektiv zu sein.

Eine kleinere Bergungsaktion unternahmen wir auch direkt in der Gemeinde Strachotín. Beim Baue einer Wasserleitung kam es hier zur Störung einiger Objekte, von denen wir einen kleinen Hütenteil aus der römischen Kaiserzeit untersuchten, wir stellten auch slawische Keramik fest. Vorbereitende Abdeckungen führten wir Ende des Jahres in der Flur "Na pískách" im Kataster Milovice durch. Die Rettungsgrabung auf dieser Lokalität wird gemeinsam mit der Beendigung der Arbeiten in der Schottergrube bei Strachotín die Hauptaufgabe der Expedition in Dolní Věstonice im Jahre 1979 sein.

VÝSLEDKY ZACHRAŇOVACÍCH AKCÍ NA KATASTRU OBCE BROD NAD DYJÍ VE VÝZKUMNÉ SEZÓNĚ 1978

/okr. Břeclav/

Dagmar Jelínková, AÚ ČSAV Brno

/Obr. 25, 26/

Na počátku r. 1978 pokračoval výzkum na lokalitě, ležící severovýchodně od obce na pravém břehu Dyje, v býv. trati Zinsäcker, kterou označujeme jako Brod II. Celkem zde bylo zaregistrováno 25 objektů, poněvcole zahloubených jam různého tvaru a funkce - /prvních 5 objektů bylo prozkoumáno již v minulém roce/¹. Pouze ve dvou případech se podařilo vypracovat zbytky chat s kúlovou konstrukcí.

Chronologicky nejstarší nálezy pocházejí ze starší doby bronzové. Objekt č. 16, který patří k únětické, obsahoval střepy z užitkových hrnců se zdrsnělou výdutí a pupíky v podhrdlí, zlomky nádob, zdobených přerušovanými lištami, jemnou keramiku, např. fragmenty mis, někdy se žlábků pod okrajem, překlenutými slepými oušky, část koflíku s páskovým ouškem, vytaženým přímo z okraje atd. Největší počet sídlištních objektů je datován do d. římské /obj. č. 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 17, 19, 21, 23, 24, 25/. Keramickou náplň tvořily hlavně zlomky esovitě profilovaných hrnců, často zdobené nehtovými vrypy, šikmými záseky, vodorovnými rýhami, mřížovanou výzdobou, kolky nebo polokruhovitými obloučky, provedenými vícezubým nástrojem. Nechyběly fragmenty misek, terinovitých mís s plastickými důlky a vyhlazeným nebo leštěným povrchem, zdobeným řadami přesekávaných úzkých lišt, zlomky mis se zataženým okrajem, nečleněných mis s odsazeným dnem atd. Často se opakují plastické žlábků, zdvojené vrypy s rytou vlnovkou nebo krokvice, provedené ozubeným kolečkem. Proinciální zboží je reprezentováno především úlomky oranžové keramiky a prstencových misek, vesměs panonských výrobků /obj. č. 11, 19, 22/. Mezi vzácnější nálezy patří v tomto směru fragmenty mis terry sigillaty s reliéfní výzdobou a střep tzv. rétské keramiky /obj. č. 11/ s aplikovaným dekorem. Z obj. č. 13 byla mj. zachráněna část hrubého cedníku, neúplně tkalcovské závaží a zlomek římského imbrexu. Nekeramickou náplň objektů představují zlomky různých železných a bronzových předmětů.

Nálezy z doby středohradištní byly zastoupeny objektem č. 10. Obsahoval zlomky esovitých hrnců, jejichž výdutí pokrývala několikanásobná vlnovka. Zajímavá je horní část velké soudkovité nádoby, v podhrdlí zdobené velkou několikanásobnou vlnicovitou linií, jejíž jednotlivé vlnovky jsou vykresleny vlnitě. Plece pokrývá pás mnohonásobné vlnice naspodu lemovaný svazkem rytých horizontálních linií. Kovový inventář zastupovala železná ocilka s volutovitě zatočenými konci.

Době mladohradištní lze přiřít objekty č. 14, 15, 18. Obsahovaly zlomky hrncovitých nádob s okrajem římsovitě profilovanými, šikmo zkosenými, plochými a vodorovně seříznutými, vyhnutými, nahore vyžlábnutými i jinak bohatě tvarovanými okrajem, nejednou zdobenými vrypy nebo jednoduchou vlnicí. Jejich výdutě zpestřovaly široké obvodové rýhy, páskové lišty, jednoduchá, řidčeji i vícenásobná vlnovka, svazky souběžných rytých obvodových linií atd. Objevily se též vrypy v podhrdlí. Hrncovitá keramika je reprezentována jak malými, poměrně tenkostěnnými nádobkami, tak velkými tlustostěnnými, téměř zásobnicovitými tvary s masivními dny. Drsný materiál, z něhož byla tato keramika vyhotovena, byl velmi často promíslen slídou a někdy i tuhou. Keramiku lze předběžně datovat do 10. - 12. století.

Při terénním průzkumu v letních měsících r. 1978 zjistil pracovník AÚ ČSAV O. Marek, že na pravém břehu Dyje v SZ části katastru obce /býv. trať Freiäcker/, jsou při těžbě písku pro potřeby n.p. Ingstav narušovány objekty z pravěku a časné doby dějinné. Při bližší identifikaci místa bylo konstatováno, že jde o lokalitu, zachycenou již E. Beningerem - H. Freisingerem², byla proto označena jako Brod I. Povrchová vrstva na lokalitě byla již z větší části odebrána a podařilo se pouze zachytit zbytek pravděpodobně obytného objektu se dvěma kúlovými jamkami /obj. č. 1/ a 6/ z hloubených jam, z nichž tři již byly narušeny těžbou písku. Místo bylo osídleno, jak dokládá objekt č. 4, již v eneolitu. Nejvíce objektů patřilo době římské /obj. č. 1, 2, 5, 7/, poslední dva /obj. č. 3 a 6/ obsahovaly poměrně atypický materiál, jen některé střepy je možno zařít do doby hradištní. Pozornost zasluží zejména pestrá keramika doby římské, kterou je možno datovat na počátek 3. století. Nejběžnější jsou zlomky užitkových hrnců. Mezi jemným leštěným zbožím vyniká černý pohárek na nože se třemi oušky v podhrdlí a s výzdobou svislých plastických pupíků. Soubor hrncířských výrobků doplňovala provinciální oranžová keramika a fragment terry sigillaty. Objekt č. 7 obsahoval masivní železnou sekeru. Vzhledem k nevelké vzdálenosti naleziště od římské stanice v Mušově jsou pozoruhodné nálezy římských cihel, které se objevily v obj. č. 5 a 7. Jde zřejmě o materiál, který sem byl přinesen z rozebíraných římských staveb. V obj. č. 5 byla nalezena kostra krávy. Keramickou náplň z římských objektů lze srovnat s nálezy, které byly na výše zmíněné lokalitě v Brodu II a také na nedalekém nalezišti v Drnholci.

Objevy na katastru obce Brod nad Dyjí rozmožují naše znalosti o pravěké a časné historické vývoji na pravém břehu řeky Dyje a vůbec v oblasti celé horní zdrže vodního díla Nové Mlýny. O hustotě zdejšího osídlení svědčí mimo jiné i skutečnost, že obě sídliště leží v poměrně nevelké vzá -

jemné vzdálenosti /1 km/, přičemž, jak ukazuje archeologický materiál, byla obě osídlena přibližně v těchto historických obdobích.

Poznámky:

- 1 D. Jelínková, Zachraňovací archeologický výzkum v severovýchodní části katastru obce Brod nad Dyjí /o. Břeclav/, PV 1977, v tisku.
- 2 E. Beninger - H. Freising, Die germ. Bdf. in Mähren 1933, 31, lok. 67.

Ergebnisse der Bergungsaktionen am Kataster der Gemeinde Brod nad Dyjí in der Grabungssaison 1978 /Bez. Břeclav/. Zu Beginn des Jahres setzte die Grabung auf der Lokalität nordöstlich der Gemeinde am rechten Ufer der Dyje, in der ehemaligen Flur "Zinsäcker", die wir als Brod II bezeichnen, fort.

Von 25 festgestellten Objekten handelte es sich lediglich in zwei Fällen um Reste von mehr oder weniger eingetieften Hütten mit Pfostenkonstruktion, in den anderen um Gruben verschiedener Form sowie Funktion. Die chronologisch ältesten Funde /Obj. Nr. 16/ gehören der Úněticer Kultur, die grösste Zahl der römischen Kaiserzeit /Obj. Nr. 6-9, 11-13, 17, 19, 21, 23-25/. Ausser dem üblichen keramischen Inhalt, den hauptsächlich Bruchstücke mannigfaltig verzierter S-förmig profiliert Töpfe, Schüsseln, Terrinen, Schüsseln mit eingezogenem Rand usw. bildeten, wurden Fragmente provinzialrömischer pannonischer Ware, Schüsseln der Terra sigillata mit Reliefverzierung und ein Scherben raetischer Keramik mit appliziertem Dekor gewonnen. Eines von den kaiserzeitlichen Objekten enthielt das Bruchstück eines römischen Imbrexes. Das Metallinventar ist durch Bruchstücke von Eisen- und Bronzegegenständen repräsentiert. Ein Objekt kann man nach der Keramik in die mittlere Burgwallzeit datieren /Obj. Nr. 10/ und in seiner Ausfüllung fand man ausser Fragmenten typischer Keramik auch Reste eines grossen fassförmigen Gefässes mit bunter Wellenlinienverzierung und einen eisernen Wetzstahl mit volutenförmig gedrehten Enden. Drei Objekte Nr. 14, 15, 18/ gehören der Jungburgwallzeit an /10. - 12. Jahrhundert/. Aus ihnen gewann man Fragmente von topfförmigen Gefässen verschiedener Grössen mit mannigfaltig profilierten Rändern, aus erdigem Material hergestellt, mit Glimmer und manchmal Graphit gemengt.

Eine weitere Siedlung wurde im nordwestlichen Teil des Katasters der Gemeinde Brod nad Dyjí /Lokalität Brod I/ festgestellt, wo bei der Sandförderung 6 Gruben und der Rest eines wahrscheinlich Wohnobjektes gestört wurden. Das eine Objekt kann man rahmenhaft in das Aneolithikum, zwei in die Burgwall-, die übrigen in die römische Kaiserzeit datieren. Die letztgenannten enthielten ausser der üblichen, für die erste Hälfte des 3. Jahrhunderts charakteristischen barbarischen Keramik, provinzialrömische Ware inklusive Fragmente von Terra sigillata, eine eiserne massive Axt und in zwei Fällen Bruchstücke römischer Ziegeln.

ŽELEZÁŘSKÁ VYHŘÍVAČKA V DRVALOVICÍCH-VANOVICÍCH /okr. Blansko/

Karel Ludíkovský, AÚ ČSAV Brno
/Obr. 27, 28/

K ověření téze o existenci extenzivního hutnického revíru na Malé Hané, jehož těžiště se na základě současného stavu výzkumu rýsuje v mladší době římské, směřuje terénní průzkum, sledující západní pomezí této oblasti, v první etapě v rozmezí od okolí Boskovic až po Vanovice¹. Na základě povrchového průzkumu trati "Přední Smolínka" J. Kučírkiem v katastru obcí Drvalovice - Vanovice provedla geofyzikální skupina VI. Haška orientační i detailní měření, jejichž pozitivní výsledky vyvolaly zahájení plošných odkryvů².

Konfigurace terénu včetně výskytu železné rudy, zdroje vody atd. je charakteristická pro výběr poloh hutnění železa v tomto kraji. Shrnutí agrikolturní vrstvy na zkoumané ploše provedlo s velkým porozuměním strojovým parkem JZD Malá Haná. Detailním výzkumem byla obsahy hutnická vyhřívačka obdélného tvaru se zaoblenými rohy o celkových rozměrech 1,9 x 4,6 m, podélně orientovaná ve směru severovýchod-jihozápad. Hloubka jámy od rozhraní ornice a sterilního podloží dosahovala 0,2 m. Povrch téměř rovného, k jihozápadu se mírně sklánějícího dna, překrývala souvislá vrstva uhlíků, na níž spočívaly slitky železné strusky o mocnosti až 0,3 m a překrývaly 62% celkové plochy. Údaje rolníků, kteří v těchto místech před zcelením pozemků vyorávali strusku, nasvědčují, že jejich vrstva - a nepochybně i hloubka objektu - byly původně větší. Orientálním propočtem a posouzením velikosti jednotlivých částí lze předpokládat množství dochovaného obsahu na výtěžek 45 / i více/ taveb hutnických pecí o vnitřní světlosti šachty kolem 0,4 m³. Neobvyklé je takové množství produktu v jediném objektu a dosud nemá zcela uspokojivě vysvětlen postup jeho zpracování.

Popsaná situace ukazuje na existenci extenzivního hutnického centra, rozkládajícího se v nevelké vzdálenosti od popsaného zařízení. V blízkosti vyhřívačky se vyskytly narušené pozůstatky pouze jediné pece; části jiných nístější vyoralí traktoristé v prostoru jižně až jihozápadně v blíže neurčené poloze. Jako předměty ohrožující stroje při obdělávání polí je vyzvedli a uložili u polní cesty.

Datování objektu není dosud doloženo žádným artefaktem. Na základě vnějšího srovnání tvaru objektu aj. indicií lze pouze uvažovat o jeho zařazení do mladší doby římské. Otázka zůstává prozatím otevřená a bude řešena průzkumem okolního terénu a především vyhledáním ohniska hutnění železářských pecí.

Vlastní naleziště se nachází v nejvyšší poloze západního lemu Malé Hané a inklinuje již do Posvitaví, jak nejlépe ukazuje tok potoka, vtékajícího do její sběrné vodní soustavy. Tato okolnost, stejně jako povrchový výskyt strusek na některých lokalitách, ukazuje na nutnost sledovat i západní svahy, sklánějící se do úvalu řeky Svitavy.

Poznámky :

- 1 K. Ludikovský, Extenzivní hutnické centrum z mladší doby římské v Sudicích u Boskovic, Soubor referátů celostátní konference "Současné úkoly čs. archeologie" ve Valticích 1978, v tisku.
- 2 V. Hašek - K. Ludikovský, Výroční zpráva o aplikaci geofyzikálních metod v archeologii za rok 1977 /interní tisk, 1978, uloženo Geofyzika n.p. Brno - AÚ ČSAV Brno /.
- 3 K. Stránský - K. Ludikovský - V. Souchopová, Pokusné tavby s přímou výrobou železa z rud v šachtových pecích na Blanensku, Slévárenství XXVI, 1978, 464 - 467.

Ausheizherd zur Eisenverhüttung in Drvalovice - Vanovice / Bez. Blansko/. Zur Beglaubigung der These über die Existenz eines Verhüttungsrevieres auf der Kleinen Hanna, dessen Schwerpunkt sich aufgrund des gegenwärtigen Grabungsstandes in der jüngeren römischen Kaiserzeit befindet, konzentriert sich die Terrainuntersuchung, die die westliche Grenze dieses Raumes verfolgt, in der ersten Etappe auf das Gebiet von Boskovice bis Vanovice¹. Aufgrund der Oberflächenuntersuchung durch J. Kučířek in der Flur "Přední Smolínka", im Kataster der Gemeinde Drvalovice - Vanovice, führte die Geophysikalgruppe von V. Hašek, Orientierungs- sowie Detailmessungen durch, deren positive Ergebnisse zur Ausgangsbasis für die Eröffnung von Flächenabdeckungen wurden². Durch eine detaillierte Grabung hat man einen Ausheizofen für Verhüttungszwecke von rechteckiger Form mit abgerundeten Ecken und Gesamtmassen 1,9 x 4,6 m abgedeckt, der Länge nach in Nordost - Südwestrichtung orientiert. Die Grubentiefe erreichte von der Grenze des Ackerbodens und des sterilen Liegenden 0,2 m. Den sich nach Südwest neigenden Boden überdeckte eine zusammenhängende Schicht von Holzkohlestückchen, auf der Gusstücke von Eisenschlacke in einer Mächtigkeit bis 0,3 m ruhten und 62 % der gesamten Fläche überdeckten. Durch eine Orientierungsberechnung kann die Menge des erhaltenen Inhaltes auf das Ergebnis von mindestens 45 Schmelzungen aus Verhüttungsöfen mit dem Innendurchmesser des Schachtes um 0,4 m vorausgesetzt werden³.

In der Nähe des Ausheizherdes kamen bloss Überreste eines einzigen Ofens vor; Teile anderer Vorherde ackerten Traktoristen im Raume südlich bis südwestlich in einer näher nicht bestimmten Lage aus.

Die Datierung des Objektes ist bisher durch keinen Artefakt belegt. Aufgrund des äusseren Vergleiches der Objektform und u.a. Indizien kann lediglich über seine Einreihung in die jüngere römische Kaiserzeit erwogen werden. Die Frage bleibt offen und wird durch eine weitere Untersuchung des umliegenden Terrains und vor allem durch das Aussuchen des Verhüttungsbrennpunktes der Eisenverhüttungsöfen gelöst werden.

Der eigentliche Fundort befindet sich in der höchsten Lage des westlichen Bordes der Kleinen Hanna und inkliniert bereits in den Raum um Zwittau. Dieser Umstand, gleichfalls wie das Oberflächen-vorkommen von Schlacke auf einigen Lokalitäten, weist auf die Notwendigkeit, die sich in das Talgebiet des Flusses Svitava neigenden westlichen Hänge zu verfolgen.

ZJIŠŤOVACÍ VÝZKUM NA "HRADISKU" U SVITÁVKY

/okr. Blansko/

A. Štrof, FF UJEP Brno

R. Procházka, Slováké muzeum Uherské Hradiště

R. 1978 proběhla 1. etapa drobného zjišťovacího výzkumu Okresního vlastivědného muzea v Blansku na lokalitě "Hradisko", kat. obec Svitávka. Místo, nacházející se na ostrožnovitém návrší

/k. 401 m/ nad obcí, se traduje jako hrádek, chybí však písemné prameny.

V terénu jsou patrné především dvojice valů na východní přístupné straně a val na západním strmějším svahu, kudy vede dnešní příchod. Ostatní strany /sev., již./ jsou velmi strmé a téměř nepřístupné. Vrchol kopce je na západní straně výrazně odstupňován, povrchové obrysy dávají tušit zbytky staveb.

Sonda I/78 protáhla horní plató návrší ve směru východ - západ. Podařilo se zachytit obvodové zdi větší obytné budovy, patrně obdélné. Měla dusanou podlahu, v svrchní části byla nejspíše vybudována z masivních trámů, pokrytých lepenicí. Západně od ní stála další stavba, zatím blíže nejasného půdorysu, v jejímž prostoru bylo nalezeno pískovcové ostění. Zděný hrádek, který zanikl mohutným požárem, představuje zřejmě až druhou fázi středověkého osídlení, datovanou souborem keramiky do 14./15. stol. - pol. 15. stol. Předcházelo mu zřejmě osídlení z doby kolem pol. 13. stol., z níž se zatím podařilo zachytit jen keramiku, většinou se nacházející na severním svahu.

Převážně ze sběrů na jižním svahu pochází i malé množství keramiky pravěkého původu, vesměs atypické /eneolit, slezská kult./ a hlazený kamenný klín přímo z plochy hrádku.

Feststellungsgrabung in Svitávka - "Hradisko" /Bez. Blansko/. Im Jahre 1978 verlief die erste Etappe der Feststellungsgrabung des Heimatkundlichen Bezirksmuseums in Blansko auf der Lokalität "Hradisko" bei Svitávka. Es wurden zwei mittelalterliche Besiedlungshorizonte erfasst, der ältere kann in die Zeit um die Mitte des 13. Jahrhunderts, der jüngere in das 14./15. - Mitte 15. Jahrhunderts gereiht werden. Die jüngere Phase stellte ein gemauerter Hausberg vor, zu dessen Wüstung es durch Feuersbrunst kam. Es wurden auch sporadische Spuren einer prähistorischen Besiedlung erfasst.

TERÉNNÍ PRŮZKUM PRAVĚKÝCH LOKALIT NA JIHOZÁPADNÍ MORAVĚ

Jaromír Kovárník, JMM - detašované pracoviště Mor. Krumlov

/Obr. 29 /

Budkovice /okr. Brno - venkov/

V srpnu r. 1978 jsem zjistil asi 1 km severovýchodně obce pravěkou lokalitu. Povrchovým sběrem byla získána menší kolekce štípané industrie. Artefakty byly jednak patinované, jednak bez patiny. Prozatím lze z uvedeného materiálu vyčlenit několik nástrojů /obr. 29:5, 12, 13/ a jader. Keramický materiál se na popisované poloze nevyskytl.

Častohostice /okr. Třebíč/

Lokalita leží u severního okraje vesnice na mírném návrší, na němž se nachází kostelík /původně asi románská hřbitovní kaple/. Povrchovým sběrem jsem získal nevýrazný keramický materiál a bulbovaný, jemně oretušovaný rohovcový úštěp.

Černín I /okr. Znojmo/

Při terénním průzkumu povodí Jevišovky jsem zachytil několik lokalit, mimo jiné také s výskytem rohovcové suroviny.

Sídliště je situováno na ploché terénní vyvýšenině, která je vzdálena asi 1 - 1,5 km jihozápadním směrem od obce Černín. Okolí lokality je poměrně členité. Vlastní plocha sídliště má vůči nivám na levém břehu Jevišovky dosti značnou relativní nadmořskou výšku. Keramický materiál je oboha - cen vyšším obsahem ostřiva. Byla nalezena část naběračky /obr. 29: 14/. V kategorii štípané industrie byly zjištěny retušované úštěpy a čepele s bulbem /obr. 29: 3, 9/.

Použitá surovina je shodných vlastností jako v katastru obcí Bojanovice a Jevišovice /okr. Znojmo/. K výrobě nástrojů byl také používán křišťál. Nálezový materiál můžeme přiřadit kultuře s MMK.

Černín II /okr. Znojmo/

Lokalita se nachází asi 1,5 - 2 km severovýchodně od obce. Je situována na táhlém jihovýchodním svahu, pod nímž protéká menší potok. Keramický materiál je obdobný jako na lokalitě Černín I. Štípaná industrie byla zhotovena z místního rohovce. Zjištěn byl také štípaný krystalický křišťál. Ze zmíněné lokality byl získán též fragment kamenné sekerky /obr. 29: 11/. Inventář nalezený na sídlišti lze předběžně zařadit ke kultuře s MMK.

Černín III /okr. Znojmo/

Polykulturní lokalita leží asi 250 m západně od obce na levém břehu Jevišovky. Keramický materiál dokládá vícenásobné osídlení uvedené polohy. Vyskytují se fragmenty keramiky s přísadou ostřiva i tuhé keramiky. V kategorii štípané industrie byla zpracovávána rohovcová surovina a křišťál. Vyskytují se také srpové čepelky /obr. 29:2/.

V blízkosti lokality se nachází hnědočerně zbarvená zemina, kde se ve větším množství vykytuje rohovcová surovina.

Černín IV /okr. Znojmo/

Severovýchodně, těsně za vesnicí se nachází v pořadí již čtvrtá pravěká lokalita. Archeologický materiál je velmi fragmentární. Ze sídliště pochází také kus železné strusky.

V úvozu polní cesty, která protíná lokalitu, vyklíňují vrstvy spraše, v nichž se rovněž nachází rohovcová surovina.

Černín V /okr. Znojmo/

Poblíž kóty Paní kopec /353 m n.m./ asi 1 km severovýchodně od obce byla zjištěna na jihový - chodním svahu se sprašovým podložím další lokalita. Na základě získaného materiálu lze ji přiřadit kultuře s MMK /obr. 29 : 27/. Kategorie keramiky je zastoupena zlomky tlustostěnných nádob, k jejichž výrobě bylo použito vytvářecího těsta s přísadou ostřiva o velikosti zrn do 3 mm. Tenkostěnná keramika byla vyrobena z plavené keramické směsi. K výrobě štípané industrie bylo použito rohovce a křišťálu. Některé čepelky jsou bočně retušovány.

Hostim IX /okr. Znojmo/

Pravěká lokalita, nacházející se na jižním svahu nad rybníkem Polepšilem, leží na hranici katastrálního území obcí Hostim, okr. Znojmo a Zvěrkovice, okr. Třebíč. Sídliště je vzdáleno cca 1 km západně od Hostimi.

V keramickém materiálu jsou zastoupeny zlomky hrncovitých a mísovitých tvarů nádob. Dva fragmenty mis mají prohnutý tvar plecí, přičemž stěna nádoby je v řezu zesílená /obr. 29: 29,30/. Ze štípané industrie byly získány rohovcové čepelky, jádra a škrabadlo /obr. 29:7/. Uvedený nálezo - vý inventář přináleží kultuře s MMK. Na sídlišti se vyskytly také střepy tlustostěnné tuhé keramiky. Neolitické nálezy z okolí Hostimi popisuje I. L. Červinka¹.

Hostim X /okr. Znojmo/

Lokalita se nachází 1 km jihozápadně od vesnice na pravém břehu potoka. Reliéf je tvořen svahovitým terénem, který přechází v plošinu. Vzdálenost lokalit Hostim IX a Hostim X činí přibližně 500 m. Nálezy keramiky i štípané industrie jsou obdobného charakteru jako na lokalitě Hostim IX. V keramickém materiálu se vyskytl zaostřený tvar okraje a nožkovitý profil dna /obr. 29 : 16,23/. Inventář sídliště je možno chronologicky zařadit do rámce kultury s MMK /obr. 29: 15, 16, 23, 24/.

Hostim XI /okr. Znojmo/

Sídliště leží jihozápadně obce asi 400 m od jejího okraje na mírném svahu. Na této lokalitě jsem našel zlomky hrncovitých a mísovitých tvarů /obr. 29: 18, 21/. Zajímavý je fragment s ovaleným okrajem a přímým hrdlem /obr. 29: 22/. V keramické směsi je přísada tuhy a slídy. Povrch střepů má červenou barvu. Horizontálně rozšířený okraj mísy /obr. 29: 18/ by svědčil o osídlení lidem KZP. Z nálezů je zřejmé, že popisovaná poloha nebyla osídlena jednorázově. Dokladem jsou zlomky tlustostěnných nádob, jejichž vytvářecí směs byla sycena grafitem.

Hostim XII /okr. Znojmo/

Pravěké sídliště se nachází 300 m severozápadně od lokality Hostim XI. Keramika byla vyrobena z vytvářecí směsi se střední velikostí zrn ostřiva. Okraje fragmentů mají límcovitý tvar /obr. 29: 17, 19/. U dalšího zlomku nádoby je odsazeno hrdlo od plecí keramického tvaru /obr. 29: 26/. Část bočně retušované čepelky má srpový lesk. Rovněž tento nálezo - vý materiál můžeme přiřadit kultuře zvoncovitých pohárů.

Ivančice - Němčice /okr. Brno - venkov /

Na podzim r. 1978 jsem při terénním průzkumu levého břehu Rokytne zachytil v katastru uvedené obce výskyt rohovcové suroviny. Jde o plošinu nad ostře se zahlubujícím údolím řeky, cca 500 m jihovýchodně od obce.

V materiálu byly zastoupeny také nástroje s retuší a jádra. Některé artefakty i vlastní surovina jsou patinované. Zajímavý je bulbovaný úštěp, který rovněž nese patinu. Tento hrotitý nástroj /obr. 29 : 1 / má na jedné straně dorzální a na druhé ventrální retuš.

Kdousov /okr. Třebíč/

Asi 200 m severovýchodně obce se nachází surovina lasturnatého lomu. Vzhledem i ostatními vlastnostmi je jí podobná surovina opálového charakteru z katastru obcí Dědice a Nimpšov /okr. Třebíč/. V téže poloze se vyskytuje také surovina grafitu.

Moravský Krumlov /okr. Znojmo/

Při budování základů a sklepení nového prodejního střediska v severozápadní části náměstí bylo porušeno několik středověkých objektů. Jejich výplň byla zvrstvená.

Rovněž při hloubení základů kašny byly zachyceny středověké objekty. Na profilu, který sahal do hloubky 260 cm, se rýsovalo několik vrstev. Keramický materiál byl zastoupen zlomky hrnců, džbánů a pohárů. Jde zejména o fragmenty brněnských pohárů. Z výkopu kašny pochází také střep loštic - kého poháru a zlomky kachlů, které byly zdobeny reliéfy. Vyskytly se i střepy skleněných nádob. Materiál lze datovat do 15. - 16. století.

Moravský Krumlov - Rakšice /okr. Znojmo /

V září r. 1978 jsem získal povrchovým sběrem nálezy keramiky a štípané i broušené industrie. Nálezy pocházejí ze sídliště, které se rozkládá na svahu asi 1 km východně od obce. Keramický materiál a broušená industrie /obr. 29 : 10, 20/ přináležejí mladší fázi II kultury s lineární keramikou v pojetí R. Tichého². Na téže lokalitě byly dále zjištěny okraje nádob /obr. 29: 25, 28/, které lze zařadit do mladší doby bronzové³.

Olbramovice /okr. Znojmo/

Na staveništi v komplexu budov JZD byly při bagrování jámek narušeny hroby, které údajně byly bez milodarů. V průběhu zemních úprav byla silně narušena také kulturní jáma. Průzkumem zbytku objektu byl získán nepočtený keramický materiál a zvířecí kosti.

Příštpo IV /okr. Třebíč/

Lokalita leží asi 1 - 1,5 km severovýchodně od obce na mírném jihozápadním svahu. Keramický materiál je nepočtený. Obsahuje větší množství ostrůva. Na sídlišti jsem našel také střepy tenko - stěnné keramiky z plaveného materiálu, rohovcové ústěpy a kamennou sekerku lichoběžníkovitého tvaru. Materiál patří kultuře s MMK.

Příštpo V /okr. Třebíč/

Na jihovýchodním svahu ve vzdálenosti 100 m východně od vesnice byl nalezen jeden exemplář štípané industrie. Běle patinovaná mladopaleolitická čepel s bulbem je tu ojedinělým nálezem.

Vladislav /okr. Třebíč/

Na jihovýchodním okraji obce se nachází typická výšinná poloha. Západním směrem končí plató strmou skalní stěnou, která dominuje nad údolím Jihlavy. Na plošině této lokality jsem našel patinované rydlo, vytvořené úhozem na bulbovaném ústěpu. Rohovcová škrabadla /obr. 29: 4, 6/ a další artefakty však patinu nemají. Keramický materiál prozatím nebyl zjištěn.

Poznámky :

- 1 I. L. Červinka, Morava za pravěku, Vlastivěda moravská I, Země a lid /Morava/, Brno 1902, 88.
- 2 R. Tichý, Osídlení s volutovou keramikou na Moravě, PA LIII-2, 1962, 292-293.
- 3 Z rakšického katastru je uložen v moravskokrumlovském muzeu náhodný nález bronzové jehlice, která patří velatické kultuře.

Terrainuntersuchung prähistorischer Lokalitäten in Südwestmähren. Der Autor verwirklichte Oberflächenuntersuchungen im Raume des Krumlovský Waldes, der Jaro - měřice Niederung, der Jevišovice Hügellandschaft, in der Umgebung von Jemnice und Třebíč.

Er verfolgte das Auftreten des Hornsteinrohstoffes in der Umgebung der Gemeinde Černín, Bez. Znojmo und bei der Gemeinde Kdousov, Bez. Třebíč, wo er auch ein Graphitvorkommen verzeichnete.

Bei den Untersuchungen im Raume des Jihlavaflusses wurde neuerdings eine Höhenlokalität bei Vladislav, Bez. Třebíč festgestellt. Auch am unteren Flusslaufe der Rokytná hat man Siedlungen mit bearbeiteten Hornsteinartefakten erfasst, die in einigen Fällen patiniert sind. Neu festgestellte Lokalitäten mit neolithischem bis hallstattzeitlichem Keramikmaterial wurden in den Katastern der Gemeinden Častohostice, Bez. Třebíč, Černín, Bez. Znojmo, Hostim, Bez. Znojmo, Olbramovice, Bez. Znojmo und Příštpo, Bez. Třebíč entdeckt.

Funde mittelalterlicher Keramik stammen aus dem Innenareal von Moravský Krumlov, Bez. Znojmo.

ZACHRAŇOVACÍ AKCE U PALONÍNA

/okr. Šumperk/

Vladimír Goš, Vlastivědný ústav Šumperk

Vladimír Kapl, okresní konservátor

Jindra Nekvasil, AÚ ČSAV Brno

/ Obr. 30, tab. 11/

Stavba čtyřproudé silnice, spojující Mohelnici s Olomoucí pokročila v letních měsících roku 1978 od Loštic do katastru Palonína. V trati Sékorník, rozkládající se zhruba na východ od vsi, bylo pro -
tuto návrší zářezem širokým 44 m a směřujícím od západu k východu. Po odkrytí ornice se objevily v
podloží stopy po sídlištních objektech a okresní konservátor Státní památkové péče pro úsek archeo -
logie s. Vladimír Kapl přikročil v září k zachraňovacímu výzkumu za podpory Vlastivědného ústavu v
Šumperku a Archeologického ústavu ČSAV v Brně. V tu dobu byla již část návrší odbagrována a tím
menší část objektů zničena; zemní práce však byly zastaveny a tak, až do zasněžení krajiny v pro -
sinci, bylo tu možno na ploše téměř 7 000 m² odkrýt 252 pravěkých objektů. Na svahu nad potokem, kte -
rý tu vytváří oblouk od západu k severu, bylo vybudováno sídliště dvakrát. Nejprve zde byla osada
lužického lidu popelnicových polí a pak se zde rozkládalo slovanské sídliště.

Sídliště lužické kultury bylo rozloženo jen ve vyšší části svahu a podle povrchového prů -
zkumu zaujímalo prostor v podobě obloukového pásu, který sledoval přechod svahu do roviny na temeni
návrší. Půdorys odkryté části je hustě poset sídlištními jámami a jen místy se ukazují volná místa. Tu
a tam se objevily konce kůlových jamek. Z profilů je zřetelné, že hladina povrchu sídliště musela být
podstatně výše než úroveň dnešního povrchu a že svah byl snesen přirozenou erosi. Proto na těchto
volných plochách nemohou být zachyceny pozůstatky předpokládaných kůlových staveb.

Výjimku tvoří jedno místo, kde větší a hlubší kůlové jamky vymezovaly prostor, v jehož středu by -
lo zachyceno dno malé jamky. Uprostřed na dně byly položeny dva šálky, obrácené dny vzhůru. Nej -
spíše tu byl odkryt pozůstatek kultovního místa. Většina jam jsou obvyklé zásobní jámy kuželovitého
tvaru. Již při předběžném zpracování poznatků z terénu je zřejmé, že se dají rozčlenit do několika sku -
pin podle velikosti i podle způsobu podhloubení stěn. Odlišuje se několik vsutku obrovských zásob -
ních jam. Jiné jámy byly pospojovány dohromady, takže vznikly nepravidelné útvary, obvykle označova -
né za hliníky. Obsah jam byl nesterjné bohatý na střepy, z bronzu byly objeveny pouze tři jehlice a dá -
le kus kamenné odlévací formy. Část jam obsahovala silné vrstvy mazanice. Není bez zajímavosti, že
v určitém okruhu obsahovaly jámy mlýnské kameny, jinde zase zlomky závaží a přesleny. V prozko -
vané části sídliště se nejvýrazněji projevila keramika vrcholného a konečného stupně středního /slez -
ského / období, ale jsou zastoupeny i starší stupně a patrně zde byly i jámy již ve starším lužickém
období.

Slovanské objekty, zjištěné v Paloníně, můžeme rozdělit zhruba do tří základních typů.
První tvoří mělké protažené vanovité jámy, zřídka obdélníkovitého půdorysu. Výplň se skládala z čer -
né hlíny, promísené uhlíky a kameny. Tyto považujeme za zbytky srubových nadzemních staveb. Do
druhé skupiny zařazujeme různé nepravidelné jámy, u kterých lze předpokládat pouze obecně užitný
charakter. Výplň většinou tvoří hnědá hlína, místy promísená uhlíky a kameny. Hranice mezi oběma
typy sídlištních objektů je velmi neostrá a některé jámy nelze spolehlivě zařadit. Do třetí skupiny pak
náleží zásobnice, které byly v půdoryse kruhové a v průřezu vakovité. Hloubka se pohybovala me -
zi 120 - 200 cm. Při dnech některých se našly zbytky obilí. V zásobnici č. 129 byla nalezena lid -
ská kostra. Slovanské objekty začínají těsně nad potůčkem a jejich výskyt končí na hřebeni malé ter -
rénní vlny. Ve spodní části tvoří obytné a užitné objekty dva shluky, které můžeme považovat za zby -
tky usedlostí. Výše na svahu jsou pak objekty volně roztroušeny a nevykazují žádné charakteristické
uskupení. Musíme také předpokládat, že lehké srubové stavby měly malou životnost a často musely
být přestavovány a proto všechny zbytky staveb nejsou současné. Určité chronologické rozdíly je
možno pozorovat v keramice; v několika případech došlo také k superposici staveb. Celkový roz -
sah slovanské osady se nepodařilo doposud zjistit, objekty se táhnou mimo průkop západním i vý -
chodním směrem. Na protějším, levém břehu potůčku zhruba 300 m k severovýchodu jsou v trati "Kou -
řilka" zjištěny také zbytky slovanské keramiky, která je však mladší a náleží do 11. - 12. století.

Výplň všech odkrytých slovanských objektů byla velmi chudá, vedle keramiky se našlo pouze
několik drobných železných předmětů. Překvapivý je objev zbytků strusky, který dokládá zpracování
železa v místě. Hrnce mají typickou esovitou profilaci, okraj je ven vykloněný, zakulacený nebo růz -
ně seříznutý. Drtivá většina nádob byla zhotovena z tuhé hlíny, povrch je šedý též přetřen engo -
bou a do hněda vypálen. Výzdoba se skládá z jednoduchých rýžek, hřebenových vpichů a šikmých vpi -
chů. Na základě dnešních znalostí můžeme materiál rámcově zařadit do 9. - 10. století. Ze želez -
ných předmětů se našel klíč, motyka s laloky a zbytky misek tzv. slezského typu.

Malý zbytek neprozkoumané části sídlištní plochy se snad podaří prozkoumat před zahájením zem -
ních prací na jaře 1979.

Rettungsaktion bei Palonín /Bez. Šumperk/. Beim Strassenbau in der Flur "Sé-korník" wurde eine Anhöhe mit 252 Gruben durchschnitten, die einerseits der Lausitzer Kultur, andererseits dem slawischen Zeitabschnitt angehören. Die Lausitzer Gruben sind dicht in einem Streifen unter dem Berggipfel angebracht. Da die ursprüngliche Oberfläche bereits durch Erosion beeinträchtigt ist, konnten hier keine Pfostenobjekte erfasst werden. Nur an einer Stelle war vermutlich ein Kultobjekt, mit grösseren Pfosten begrenzt und einer Grube in der Mitte; diese enthielt zwei Tassen mit dem Boden nach oben gekehrt. Die Siedlung kann man in den älteren und mittleren /schlesischen/ Abschnitt der Lausitzer Kultur datieren. Die slawische Siedlung reichte bis zu einem Bach. Sie bestand aus Blockbauten, die von tiefen Vorratsgruben und weiteren Arbeitsgruben begleitet waren. Die Wohn- und Nutzobjekte bilden zwei Agglomerationen, die wir als Überreste von Anwesen betrachten können. In einer Vorratsgrube lag ein Menschenskelett. Die Keramik datiert die slawische Ansiedlung rahmenhaft in das 9. - 10. Jahrhundert.

OBILNÍ JÁMA V DRAŽOVICÍCH

/okr. Vyškov /

Václav Burian, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

V jarním období r. 1978 se propadla další obilní jáma, situovaná jihovýchodně od zástavby obce Dražovic v rohu lánu, který ohraničuje silnice do Letonic a cesta k bývalému středisku JZD /poblíž stožáru elektrického vedení/. Podle informace ing. Jana Brtníka šlo o jámu lahovitého tvaru, tedy analogii obilnice objevené r. 1974 v Komořanech¹, ale menších rozměrů. Je to již druhý evidovaný případ nálezu obilní jámy na území katastru Dražovic. První, jak jsme již uvedli², byla zhruba v prodloužené spojnici od středu obce přes nově objevenou jámu na cestě parcelní číslo 1376 poblíž kóty 358. Situace byla zaměřena 18.7. 1978.

Poznámky :

1 PV 1974, 75 - 78.

2 Tamt., 75.

Getreidegrube in Dražovice /Bez. Vyškov/. Im Frühjahr 1978 wurde auf einem Feld unweit des südöstlichen Gemeinderandes eine flaschenförmige Getreidegrube festgestellt. Es ist das zweite registrierte Objekt dieser Art im Gemeindekataster.

ZUHELNATĚLÉ DŘEVO OD STRACHOTÍNA

/okr. Břeclav/

Emanuel Opravil, AÚ ČSAV Brno

Nálezy zuhelnatělého dřeva od Strachotína přispívají k objasnění vývoje vegetačního krytu nivy řeky Dyje v časovém úseku od cca -1300 až do přelomu letopočtu, to znamená ve stratigrafii holocénu ve druhé polovině subboreálu a v první polovině staršího subatlantiku¹. Ačkoliv je Podyjí archeologicky značně prozkoumáno, pro rekonstrukci lesních porostů údolní nivy řeky Dyje máme stále velmi málo podkladů². Popisované nálezy od Strachotína jsou obzvláště cenné tím, že pocházejí z období před mladší povodňovou sedimentací, podmíněnou rozvojem osídlení v mladší době hradištní a kolonizací³. Jestliže v současné době tvoří hlavní podíl lužního lesa v údolní nivě Dyje tzv. měkký luh /vrbo-topolový/ a mokré facie tvrdého luhu, pak ještě do přelomu letopočtu tomu bylo jinak. Převládal tvrdý luh s nižší hladinou spodní vody a bez záplav /nebo jen velmi omezeného rozsahu/, jak to dosvědčuje výskyt zuhelnatělého dřeva ze suchomilných dřevin. Výskyt křovin, vesměs světlomilných druhů, dokazuje existenci lesa s velmi řídkým zápojem. Vrba a topol mají ve strachotínském materiálu velmi nízké zastoupení, rovněž tak vlhkomilný jasan. Velmi zajímavý je ojedinělý výskyt buku v této poloze. V důsledku zhoršujících se klimatických podmínek ve starším subatlantiku asi ojediněle pronikal až na nejnižší terasový stupeň, jak to také dokazují nálezy z Mikulčic⁴.

U Strachotína byly v r. 1978 nalezeny zlomky zuhelnatělého dřeva těchto stromů a keřů:

Dřevina	K u l t u r a					
	velatická		horákovská		pozdně laténská	
	z	v	z	v	z	v
Acer sp. - javor	5	2	-	-	-	-
Acer campestre - babyka	2	1	-	-	-	-
Betula sp. - bříza	3	2	-	-	-	-
Carpinus betulus - habr	3	1	-	-	-	-
Corylus avellana - líska	9	3	-	-	10	4
Crataegus sp. - hloh	1	1	-	-	1	1
Fagus silvatica - buk	-	-	-	-	2	1
Fraxinus sp. - jasan	-	-	-	-	1	1
Ligustrum vulgare - ptačí zob	-	-	-	-	6	1
Populus sp. vel. Salix sp. - topol neb vrba	-	-	-	-	11	3
Quercus sp. - dub	42	11	3	2	79	11
Salix sp. - vrba	-	-	-	-	1	1
Ulmus ps. - jilm	-	-	-	-	1	1
Ulmus carpinifolia - jilm habrolistý	-	-	1	1	4	1
Ulmus laevis - jil vaz	-	-	-	-	3	1

z - souhrnný počet zlomků, v- souhrnný počet vzorků /objektů/

Poznámky:

- 1 F. Firbas, Spät- und nacheiszeitliche Waldgeschichte Mitteleuropas nördlich der Alpen 1, Jena 1949.
- 2 E. Opravil, Die südmährischen Wälder im jüngeren Holozän, Přírodověd. práce ústavů ČSAV Brno 1967, 1, 69 - 116.
- 3 E. Opravil, Údolní niva v době hradištní /ČSSR - Pomoraví, Poodří/, 1978 msc. 1 - 116.
- 4 E. Opravil, 1967, o.c., týž Rostliny z velkomoravského hradiště v Mikulčicích, Studie AÚ ČSAV Brno 1972, 1/2, 6 - 31.

Verkohltes Holz von Strachotín /Bez. Břeclav/. Die Funde stammen aus dem Zeitabschnitt ca. vom Jahre - 1300 bis 0, aus Objekten der Velaticer, Horákov- und spätlatènezeitlicher Kultur. Es sind in ihnen Hartauarten vertreten; einen ziemlichen Anteil haben lichtliebende Gehölze, besonders Gebüsch, die von einer Waldverlichtung in der Flussau zeugen, völlig unterschiedlich von der rezenten Weichau mit Weiden und Pappeln.

ZUHELNATĚLÁ SEMENA Z TVRZE U UDÁNEK /západně Moravské Třebové/ /okr. Svitavy/

František K U h n, Vysoká škola zemědělská Brno

V letech 1975 - 1978 jsem odebral v místě bývalé tvrze západně Udánek mazanice a černou sazovitou hmotu na několika místech dna sondy z výzkumu D. Jelínkové z Archeologického ústavu ČSAV Brno. Tvrz byla obydlena v 13. - 16. století. Mazanice byla vypálená, a na povrchu měla otisky štípaného dřeva. V mazanici byly otisky stébel /tloušťka 0,3 - 3 mm/, plevy a necelé obilky /tloušťka 1,5 - 2 mm/ žita /Secale cereale/. Sazovité hmoty bylo odebráno asi 2 kg, zejména v jižní části objektu, asi 1,2 m pod dnešním povrchem při vnitřní straně obvodní zdi, pod červenou udusanou vrstvou, pravděpodobně ze starších období osídlení. Po vyschnutí byl materiál síty rozdělen na velí - kostní frakce a prohlédnut preparačním mikroskopem. Mimo 5,5g zuhelnatělých dřev většinou jehličnatých bylo vybráno 1,6 g semen, jejichž určení následuje /semena, zejména obilí, byla z velké části silně zdeformovaná a zčásti špatně zachovaná, pravděpodobně velkým žárem při zuhelnatění/:

- Pěstované rostliny:

- žito /Secale cereale/, 21 obilek velikosti velmi variabilních, větší ob. 7,0 x 3, 4 x 2,4 mm, malé 4 - 4,7 x 2,0 - 2,7 x 2,2 - 2,5 mm

- pšenice obecná / *Triticum aestivum*/ 26 ob. prům. vel. 4,6 x 2,3 x 1,9 mm
- p. dvouzrnka / *T. dicoccon*/, 1 obilka vel. 6,0 x 3,2 x 3,0 mm, část článku vřetena klasu s základnou 1,0 x 0,3 mm a 10 pravděpodobně zubů plev
- ječmen obecný pluchatý / *Hordeum vulgare*, caryopsis corticata/, část 1 obilky, otisk v mazanici
- ječmen obecný nahý / *Hordeum vulgare* v. nudum/, 5 ob. prům. 6,1 x 2,0 x 1,4 mm
- oves setý s příměsí o. hluchého / *Avena sativa cum A. fatua* /, 29 obilek prům. 5,3/-6,7/x/1,4-/2,1/-2,6/x/1,4-/1,6/-2,5/mm, v tom 3 horní obilky z klásků prům. 4,4 x 2,0 x 1,7 mm
- oves setý / *Avena sativa*/ 4 base pluchatých obilek
- proso / *Panicum miliaceum*/, 4 nahé obilky 2,1 x 1,8 x 1,5 mm
- hrách / *Pisum sativum*/, 1 semeno 3,3 x 3,0 x 3,0 mm
- bob / *Vicia faba*/ jeden zlomek semena, které mohlo být 6 mm velké
- víkev setá / *Vicia sativa*/, 3 semena Ø 3,6 x 3,4 x 2,1 mm
- plevelné a plané rostliny:
- houby vřečkovýtrusé / *Ascomycetes*/ asi 50 sklerocii kulatých nebo nepravidleně zakulacených, velikosti 0,3 - 1,8/ - 3,5/ mm
- tis / *Taxus baccata*/, = plochá špičatá jehlice 1,3 mm široká
- modřín / *Larix decidua*/, 2 jehlice široké 0,7 mm, tlustá 0,3 mm
- *Ranunculus flammula*, 1 nažka 1,3 x 1,1 x 0,7 mm
- *Scleranthus annuus*, 1 nažka 1,3 x 1,0 mm
- *Agrostemma githago*, 1 semeno 3,0 x 2,6 x 2,0 mm
- *Chenopodium album*, 5 semen 1,1 x 1,1 x 0,7 mm
- *Polygonum aviculare*, 2 nažky 1,8 x 0,8 x 0,8 mm
- *P. persicaria*, 2 nažky Ø 1,75 x 1,6 x 0,5 mm
- *P. lapathifolium*, 2 nažky Ø 1,9 x 1,7 x 0,5 mm
- *P. convolvulus*, 1 necelá nažka
- *Rumex conglomeratus*, 2 nažky Ø 1,3 x 1,2 x 1,2 mm
- *R. crispus*, 49 nažek Ø 1,6 x 1,1 x 1,0
- *R. acetosella*, 5 nažek Ø 1,0 x 0,8 x 0,7 mm
- *R. acetosa*, 2 nažky Ø 1,5 x 0,9 x 0,8
- *Viola arvensis*, 1 semeno 1,1 x 0,6 mm
- *Epilobium* sp., 1 semeno 1,2 x 0,4 x 0,4 mm
- *Ribes nigrum* ?, 1 semeno 1,5 x 0,8 x 0,9 mm
- *Potentilla erecta*, 1 nažka 1,1 x 0,7 x 0,6 mm
- *Rubus idaeus* 2 pecičky Ø 1,9 x 1,3 x 0,9 mm
- *Galium aparine*, 1 nažka 2,5 x 1,5 x 2,1 mm
- *G. pumilum*, 1 nažka 1,0 x 0,7 x 0,4 mm
- *Gnaphalium silvaticum*, 10 nažek Ø 1,0 x 0,4 x 0,4 mm
- *Anthemis arvensis*, 1 nažka 1,4 x 0,7 x 0,7 mm
- *Achillea millefolium*, 1 nažka 1,6 x 0,8 x 0,6 mm
- *Centaurea cyanus*, 2 necelé nažky
- *Luzula campestris* ?, 1 semeno 0,8 x 0,5 mm
- *Carex leporina*, 6 nažek Ø 1,6 x 0,8 x 0,6 mm
- *C. pilulifera*, 1 nažka 1,3 x 0,8 x 0,8 mm
- *Avena fatua*, 2 base pluchatých obilek s podkovovitými šikmými odlučovacími ploškami 1,1 a 1,7 mm širokými
- *Arrhenatherum elatius*, 7 obilek Ø 3,6 x 1,4 x 1,2 mm
- *Agrostis stolonifera*, 2 obilky Ø 1,7 x 0,8 x 0,7 mm
- *Apera spica-venti*, 10 obilek Ø 1,1 x 0,4 x 0,4 mm
- *Phleum pratense*, 2 obilky Ø 1,0 x 0,6 x 0,4 mm
- *Bromus secalinus*, 2 necelé obilky široké 1,7 mm
- *Festuca rubra*, 1 obilka 3,4 x 1,2 x 1,1 mm
- *Festuca ovina*, 27 obilek Ø 2,6 x 0,8 x 0,4 mm
- *Danthonia decumbens*, 1 obilka 2,6 x 0,8 x 0,5 mm

Z á v ě r : Vzorek obsahuje asi 50 rostlinných druhů. Z pěstovaných rostlin převažují oves, pšenice obecná a žito. Z kulturních plodin /10 druhů/ jsou zastoupeny většinou skromnější, drobnozrné typy. Plevelů je zastoupeno několik běžných druhů. Na podzolované půdy z nich ukazuje *Scleranthus annuus*, *Rumex acetosella*, *Apera spica-venti*. Z rumištních rostlin je zastoupen zejména *Rumex crispus*. Z rostlin travních porostů se vyskytují rostliny chudých podzolovaných půd. Zjištěné rostliny svědčí o zemědělském charakteru objektu, v němž se manipulovalo se sklizeným obilím a se senem. Dnes je objekt v lese. Dnešní travnatý doprovod cest v okolí objektu obsahuje druhy rostlin zjištěné též v zuhelnatělém materiálu.

Literatura:

D. Jelínková, Záchranný výzkum feudálního sídla v Moravské Třebové - Udánkách /okr. Svitavy/, Přehled výzkumů 1975, ed. Archeolog. úst. ČSAV Brno, Brno 1977, 87 - 88.

Verkohlte Samen aus der Feste bei Udánky /westlich Moravská Třebová/ /Bez. Svitavy/. Das Objekt war im 13. - 16. Jahrhundert besiedelt. Es wurden 1,6 g verkohlte Samen gewonnen, die etwa 50 Pflanzenarten enthalten. Von Kulturpflanzen überwiegen Hafer, Saatweizen und Roggen. Die Kulturpflanzen /10 Arten/ sind meist bescheidene kleinkörnige Typen. Von Unkräutern kommen einige gewöhnliche Arten vor. Auf podsolierte Böden weisen *Scleranthus annuus*, *Rumex acetosella* und *Apera spica-venti* hin. Von Ruderalpflanzen ist besonders *Rumex crispus* vertreten. Von Pflanzen der Gräsflächen kommen Arten der armen podsolierten Böden vor. Die gefundenen Arten weisen auf den landwirtschaftlichen Charakter des Objekts hin, wo mit geerntetem Getreide und mit Heu manipuliert wurde. Heute ist das Objekt im Walde. An den heutigen Wegrändern in der Umgebung des Objekts wachsen Pflanzenarten, welche auch im verkohlten Material festgestellt wurden.

FUNDE VOM KATASTER DER GEMEINDE DOLNÍ DUNAJOVICE

/Bez. Břeclav/

Josef Unger, Regionalmuseum Mikulov

Im August 1978 übergab Ing. Kašpar aus Dolní Dunajovice dem Museum in Mikulov Funde, die er in der Vergangenheit bei verschiedenen landwirtschaftlichen Arbeiten im Kataster der Gemeinde gewonnen hat. Aus der Flur "U Dyje" stammt eine mässig asymmetrische eiserne Pflugschar, eine mittelalterliche Pfeilspitze, eine Hornsteinklinge und ein rekonstruiertes Gefäß aus der römischen Kaiserzeit. Aus gestörten Gräbern von einer am rechten Ufer der Dyje nordwestlich der Gemeinde liegenden Schottergrube stammen zwei Gefäße der Úněticer Kultur.

PRAHISTORISCHE FUNDE AUS BULHARY

/Bez. Břeclav/

Jaroslav Hladký, AÚ ČSAV Brno

Aufgrund einer Meldung von Ing. T. Dočkal wurde im April 1978 eine Terrainuntersuchung am südöstlichen Rand der Gemeinde hinter den LPG Objekten /frühere Flur "Auäcker"/ vorgenommen, wobei Linear-, Stichband-, mährische bemalte Keramik, ferner aus der Bronze- und Latènezeit und Bruchstücke von Menschen- sowie Tierknochen gefunden wurden.

KOSTROVÝ HROB V BRNĚ-SLATINĚ

/okr. Brno - město /

Bohuslav Klíma, AÚ ČSAV Brno

V Brně-Slatině v zatím nepojmenované uliči čís. 5, která vyběhá z ulice Tuřanka západním směrem k letišti, narazil v dubnu 1978 Ing. Jar. Pavlínák při výkopu základů pro nový rodinný dům na lidskou kostru. Ležela v jihovýchodním rohu obvodu v hloubce 100 cm na basi černozemní půdy a v jejím přechodu v čistou spraš. Podle některých částí rozpadlé lebky široké formy a dalších kostí lze soudit, že patřily muži drobnější postavy a pokročilého věku. Bližší ohledání místa nepřineslo žádné poznatky k posouzení nálezových okolností. Hrobová jáma nebyla v obnažených profilech vůbec patrná. Dispoce leb -

ky, pánve a některých dalších kostí napovídaly sice uložení v anatomickém pořádku a v natažené poloze od západu k východu, ale další kosti zase tuto představu vyvracely. Napovídaly spíše skrčené poloze na pravém boku, ale ještě pravděpodobněji přeházeným kosterným pozůstatkům ve vykradeném hrobě. Hrob nedoprovázely žádné milodary a ani ve stěnách základových rýh celé stavby se nepodařilo zjistit jiné stopy osídlení. Datování a význam hrobu zůstává tedy neobjasněný. Nezdá se být ani pravděpodobné, že by měl vztah k nedalekému pohřebišti lidu se zvoncovitými poháry, které bylo zachyceno r. 1936 při stavbě blízkých kasáren na letišti.

Skelettgrab in Brno - Slatina / Bez. Brno - město/. Beim Grundmaueraushub für ein Familienhaus in Brno-Slatina erfasste Ing. J. Pavliňák das Skelett eines betagten Mannes von kleinerem Körperwuchs, dessen einige Teile bei der Untersuchung von einem ausgeraubten Grab zeugten. Die Knochenüberreste lagen auf der Basis eines Schwarzerdebodens, in dem es nicht gelang Spuren der Grabgrube festzustellen und Beigaben oder andere Besiedlungsbelege nicht einmal in einer breiteren Umgebung zu erfassen. Die Datierung des Grabes bleibt daher ungeklärt.

INVENTARIZACE ARCHEOLOGICKÉ SBÍRKY VRBASOVA MUZEA V ŽDÁNICÍCH V ROCE 1978

/okr. Hodonín/

Zdeněk Měřínský, AÚ ČSAV Brno
Stanislav Stuchlík, AÚ ČSAV Brno

Během roku 1978 pokračovalo zpracování archeologické sbírky Vrbasova muzea ve Ždánicích, započaté v roce 1977¹. Do konce roku bylo zdokumentováno, zainventováno a zpracováno na 300 předmětů, z nichž větší část bylo nutno i konzervovat. Konzervační práce byly provedeny v laboratořích AÚ ČSAV v Brně. Podstatná část materiálu pochází ze Ždánicka. Z archeologických artefaktů zpracovaných v roce 1978 stojí za zmínku kolekce nádob z halštatských hrobů v Dražůvkách, pocházející z Gabrielovy sbírky², soubor kamenné broušené neolitické industrie z oblasti Ždánicka a nálezy kultury zvoncovitých pohárů z téhož regionu. V roce 1979 by mělo být zpracování archeologické sbírky Vrbasova muzea ve Ždánicích ukončeno.

Poznámky:

- 1 Z. Měřínský - S. Stuchlík, Zpráva o inventarizaci archeologické sbírky Vrbasova muzea ve Ždánicích v roce 1977 /okr. Hodonín/, PV 1977, v tisku.
- 2 Na zpracování halštatských nálezů se podílel dr. J. Nekvasil, CSc., jemuž tímto děkujeme za spolupráci.

Inventarisierung der archäologischen Sammlung des Vrbas Museums in Ždánice im Jahre 1978 /Bez. Hodonín/. Im Jahre 1978 setzte die Inventarisierung der archäologischen Sammlung des Vrbas Museums in Ždánice fort. Bis Ende des Jahres wurden an 300 Gegenstände bearbeitet, von denen besonders eine Gefäßsammlung aus hallstattzeitlichen Gräbern in Dražůvky, eine Kollektion von geschliffener neolithischer Steinindustrie aus dem Raum von Ždánice und Funde der Glockenbecherkultur aus derselben Region hervorrangen.

Z PRÁVA O ČINNOSTI IRB ZA R. 1978

Karel Ludíkovský, AÚ ČSAV Brno
Vladimír Hašek, Geofyzika n.p. Brno

Geofyzikální měření navázala v letošním roce na úkoly, rozpracované v předchozích výzkumných sezónách, a mimoto zařadila do svého programu nové prospekční práce s převahou slovanské a středověké tematiky včetně průzkumu vybraných lokalit vodního díla na jižní Moravě. Odlišnou tematikou

se vyznačují měření pro čs. expedici U.K. v Egyptě¹.

Do první skupiny prací náleží výzkum sídliště lidu se zvoncovitými poháry v Bořitově, o. Blansko /viz PV 1976 a PV 1977, v tisku/, kde byl zjištěn další sídelní objekt, tentokrát náležející lidu s kulturou lengyelskou /viz dále zprávu J. Ondráčka/.

Převaha plánovaných akcí náležela období slovanskému. Z nich lze uvést geofyzikální měření na velkomoravském sídlišti v Mikulčicích, o. Břeclav, jehož cílem bylo zjištění průběhu příkopu ve vnitřním areálu hradiště. V Blatniče, o. Hodonín, byl zjištěn průběh základů zaniklého kostela. V Čejkovicích, o. Hodonín, byly sledovány pozůstatky základů tvrze, na jejímž místě je zbudována nynější stavba. Geofyzikální měření zachytila zbytky cihlové dlažby, zdíva ap. V Uherském Hradišti - Starém Městě realizovalo MM Brno a Slováké muzeum v Uher. Hradišti komplexní odkryv celé geofyzikálně proměřené plochy. Z celkového počtu 18 objektů více než polovina náležela velkomoravskému období /výzkum MM Brno/. Ze středověkých objektů /převážně 13. stol. / odkryl R. Snášil sídlištní jámy, hospodářské objekty atd. Cenným přínosem byl odkryv vápenky² /objekt č. 144/, která byla zjištěna, vzhledem k nerozlišitelnosti zásypu od podloží ve svrchních vrstvách, na základě geof. měření. Poslední z geofyzikálně zkoumaných objektů byl Mušov - hrádek, kde předběžný orientační archeologický výzkum plně potvrdil výsledky geofyzikálních zjištění. Vlastní terénní práce budou dokončeny v příští výzkumné sezoně.

Tímto výzkumem již přechází geofyzikální měření do dalšího tématického úkolu - výzkum vodního díla na jižní Moravě. Pozitivní měření byla uskutečněna v Milovicích /"Na pískách" - "U kravína"/, terénní výzkum z kapacitních důvodů bude uskutečněn až ve výzkumné sezoně r. 1979.

Samostatnou úlohou, realizovanou V. Haškem a J. Menšíkem, byla měření pro čs. egyptologickou expedici UK v Abu Síru v Egyptě, kde soubor geofyzikálních metod zjistil cihlové struktury a hroby /odkryta unikátní sluneční bárka/, zbytky chrámu s rozsáhlou hrobkou u nedokončené pyramidy a polohy jednotlivých hrobek na svazích morfologického hřbetu a údolního chrámu. Měření plně potvrdila účelnost využití geofyzikálních metod v těchto podmínkách a podstatně přispěla k úspěšné práci čs. egyptologické expedice³.

V prostoru římského tábora v Leanyváru, o. Komárno, byly dokončeny geofyzikální práce, započaté v r. 1977.

Experimentální skupina uskutečnila 2 pokusné tavby /28.1. a 24.9. 1978/ v hutnické peci se zahlobnou nístějí, rekonstruovanou na základě poznatků z výzkumu extenzivního hutnického centra v Sudicích a postavenou péčí OM Blansko /V. Souchopová - L. Polanský/. Pracovní tým K. Ludikovský - K. Stránský - V. Souchopová získal přímou výrobu z rud nejen železo, ale i nízkouhlíkovou ocel, výhodnou k dalšímu mechanickému i tepelnému zpracování. Z analýzy výsledků tavby bylo možné odvodit některé obecné závěry, osvětlující studované stránky výrobního procesu a vytvořit základnu pro nové plánované experimentální tavby⁴. Jejich úkolem bude sledovat nejen technologickou, ale i kvantitativní a ekonomickou stránku přímé výroby železa z rud, vyvěrající z problematiky nových výzkumů na Malé Hané.

Poznámky:

- 1 V. Hašek - K. Ludikovský a kol., Výroční zpráva o aplikaci geofyzikálních metod v archeologii /interní tisk, uloženo AÚ ČSAV Brno - Geofyzika n. p. Brno 1979/.
- 2 R. Snášil, Vápenické pece ve Starém Městě. Seminář o industriální archeologii ve vztahu k dokumentaci historie techniky, pořádaný Technickým muzeem v Brně 12.12. 1978 /referát, bude publikován ve Sborníku semináře/.
- 3 viz poznámku 1.
- 4 K. Stránský - K. Ludikovský - V. Souchopová, Pokusné tavby s přímou výrobou železa z rud v šachtových pecích na Blanensku, Slévárnství XXVI, 1976, 464 n.

Bericht über die Tätigkeit der Interdisziplinären Rationalisierungsbrigade /IRB/ im Jahre 1978. Die geophysikalischen Messungen knüpften in diesem Jahre auf Aufgaben an, die in den vorherigen Grabungssaisonen begonnen wurden, und reihten ausserdem in ihr Programm neue Prospektionsarbeiten mit überwiegend slawischer und mittelalterlicher Thematik, inklusive von Untersuchungen auf ausgesuchten Lokalitäten im Bereich des Wasserwerkes in Südmähren, ein. Mit einer unterschiedlichen Thematik zeichnen sich die Messungen für die Tschechoslowakische Expedition der Karls Universität in Ägypten aus¹.

In die erste Gruppe gehört die Grabung einer Siedlung der Glockenbecherkultur in Bořitov /Bez. Blansko - siehe PV 1976, 1977/, wo ein weiteres Objekt festgestellt worden war, diesmal der Lengyelkultur angehörend. Die meisten Aktionen gehörten dem slawischen Zeitabschnitt an, von diesen können Messungen auf der grossmährischen Siedlung in Mikulčice, Bez. Hodonín /Feststellung des Grabenverlaufes/; in Blatnička, Bez. Hodonín /Gemäuerverlauf einer Kirchenwüstung / und in Čejkovice, Bez. Hodonín /Fundamentüberreste einer Festwüstung / angeführt wer-

den. In Uherské Hradiště - Staré Město realisierte das Mährische Museum Brno und das Slowaki - sche Museum im Uherské Hradiště eine komplexe Abdeckung der gesamten geophysikal vermessenen Fläche. Von den abgedeckten grossmährischen und frühmittelalterlichen Objekten kann man Siedlungsgruben, Wirtschaftsobjekte, eine Kalkgrube /Obj. Nr. 144/2 usw. anführen. Zu den mittelalterlichen Objekten gehört auch die letzte untersuchte Lokalität - Mušov-hrádek; durch diese Grabung übergeht die geophysikalische Messung zur weiteren thematischen Aufgabe - der Grabung des Wasserwerkes in Südmähren. Positive Messungen wurden in Milovice /"Na pískách", "U kravína"/ verwirklicht; archäologische Abdeckungen werden in der nächsten Grabungssaison realisiert.

Eine selbständige Aufgabe /Vl. Hašek - J. Menšík / waren die Messungen für die Tschl. Expedition der KU in Abu Sír in Ägypten, wo der Komplex an geophysikalischen Methoden Ziegelstrukturen und Gräber /abgedeckt wurde eine unikate Sonnenbarkasse/, Überreste eines Tempels mit umfangreicher Gruft bei einer nicht beendeten Pyramide und Lagen einzelner Gräfte auf den Abhängen eines morphologischen Kammes und eines Taltempels feststellte. Die Messungen bestätigten voll die Zweckmässigkeit der Anwendung geophysikalischer Methoden in diesen Bedingungen und trug wesentlich zur erfolgreichen Arbeit der Tschl. ägyptologischen Expedition bei³.

Im Raume des römischen Lagers in Leanyvár, Bez. Komárno, wurden die im Jahre 1977 begonnenen geophysikalischen Arbeiten beendet.

Die Experimentalgruppe realisierte zwei Versuchsschmelzungen /28. 1. und 24. 9. 1978/ in einem Verhüttungssofen mit eingetieftem Vorherd, die aufgrund der Erkenntnisse aus der Grabung des extensiven Verhüttungszentrums in Sudice rekonstruiert und durch Fürsorge des Bezirksmuseums in Blansko /V. Souchopová - L. Polánský/ aufgebaut wurde. Das Arbeitsteam /K. Ludíkovský - K. Stránský - V. Souchopová/ gewann in direkter Produktion aus den Erzen nicht nur Eisen, sondern auch Stahl mit niedrigerem Kohlenstoffgehalt, zu einer weiteren mechanischen sowie Wärmeverarbeitung günstig. Aus der Analyse der Schmelzergebnisse war es möglich einige allgemeine Schlussfolgerungen für neu geplante Experimentalschmelzungen abzuleiten⁴. Ihre Aufgabe wird es sein, nicht nur die technologische, sondern auch die quantitative und ökonomische Frage der direkten Eisenproduktion aus Erzen zu verfolgen, die sich aus der Problematik der neuen Grabungen auf der Kleinen Hanna ergibt.

VELATICKÉ A STŘEDOVĚKÉ NÁLEZY ZE STAVBY DÁLNIČE U KOSTIC /okr. Břeclav/

Jiří Říhovský, AÚ ČSAV Brno

Při hloubení zářezu nově budované dálnice D2 jižně od Kostic byly v místech západně od stávající silnice do Lanžhota narušeny středověké kostrové hroby a sídlištní jámy velatické kultury. Hroby a jednu jámu prozkoumala katedra archeologie a muzeologie filozofické fakulty UJEP v Brně. Z dalších dvou jam, proříznutých sondou pro kabel, získal Archeologický ústav ČSAV v Brně několik střepů velatické fáze středodunajského okruhu kultury popelnicových polí.

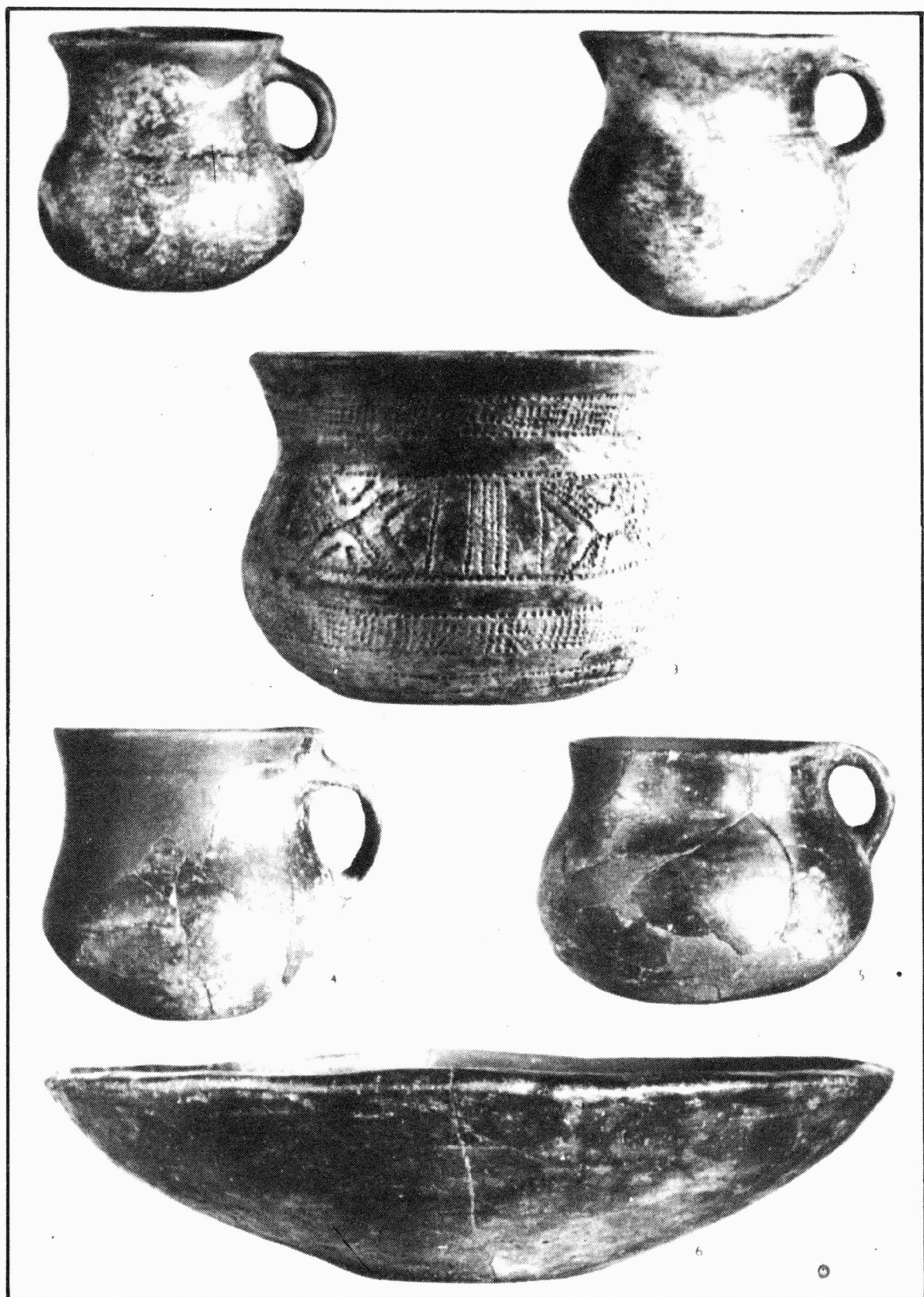
Velaticer und mittelalterliche Funde vom Bau der Autobahn bei Kostice /Bez. Břeclav/. Beim Aushub eines Einschnittes der neu gebauten Autobahn D2 südlich von Kostice wurden mittelalterliche Skelettgräber und Siedlungsgruben mit Keramik der Velaticer Phase des mitteldonauländischen Umkreises der Urnenfelderkultur gestört.

1. Bohumín - Záblatí /okr. Karviná/: paleolit
2. Borotice /okr. Znojmo /: středodunajská mohylová kultura
3. Brno - Bosonohy /okr. Brno-město/: moravská malovaná keramika
4. Brno - Bystřec /okr. Brno-město/: moravská malovaná keramika
5. Brno - Nový Lískovec /okr. Brno-město/: neolit
6. Brno - Slatina /okr. Brno-město/: kultura velatická, kostrový hrob bez milodarů
7. Brod nad Dyjí /okr. Břeclav/: starší doba bronzová, kultura únětická, doba římská, doba hradištní
8. Břeclav-Pohansko /okr. Břeclav/: doba hradištní
9. Březolupy /okr. Uherské Hradiště/: středověk
10. Budkovice /okr. Brno-venkov/: štípaná industrie
11. Bulhary /okr. Břeclav/: neolit, doba bronzová a laténská
12. Častohostice /okr. Třebíč/: štípaná industrie
13. Čejkovice /okr. Hodonín/: středověk
14. Černín /okr. Znojmo/: neolit
15. Dolní Dunajovice /okr. Břeclav/: kultura únětická, doba římská, středověk
16. Dolní Věstonice /okr. Břeclav/: paleolit, kultura zvoncovitých pohárů, kultura únětická
17. Drahlav /okr. Olomouc/: doba hradištní
18. Dražovice /okr. Vyškov /: obilní jáma
19. Drválovice-Vaňovice /okr. Blansko/: železářská pec
20. Drysice /okr. Vyškov /: kultura halštatská, doba stěhování národů
21. Hlinsko /okr. Přerov/: kanelovaná keramika
22. Hodonice /okr. Znojmo/: moravská malovaná keramika, kultura věteřovská
23. Hostim /okr. Znojmo/: neolit, eneolit
24. Hulín /okr. Kroměříž /: doba laténská
25. Chvalčov /Hostým// okr. Kroměříž/: doba laténská
26. Ivančice-Němčice /okr. Brno-venkov/: štípaná industrie, kultura horákovská
27. Křepice /okr. Třebíč/: středověk
28. Kostice /okr. Břeclav/: kultura velatická, středověk
29. Křepice /okr. Břeclav/: středověk
30. Lhota u Lipníka /okr. Přerov /: neolit
31. Meziříčko /okr. Jihlava/: neolit
32. Mikulčice /okr. Hodonín/: doba hradištní
33. Moravská Třebová-Udánky /okr. Svitavy/: středověk - botanický průzkum
34. Moravský Krumlov /okr. Znojmo/: středověk
35. Moravský Krumlov - Rakšice /okr. Znojmo/: neolit
36. Mušov /okr. Břeclav/: kultura únětická, kultura mohylová, doba laténská, doba hradištní
37. Nejdek /okr. Břeclav/: doba hradištní
38. Nížkovice-Heršpice /Konůvky/ /okr. Vyškov/: středověk
39. Nové Mlýny /okr. Břeclav/: různá pravěká období
40. Olbramovice /okr. Znojmo/: hroby a jáma bez bližšího určení
41. Olomouc, Klášter-Hradisko /okr. Olomouc/: středověk
42. Olomouc-Neimilany /okr. Olomouc/: doba laténská
43. Olomučany /okr. Blansko/: doba hradištní
44. Opatovice /okr. Vyškov/: moravská malovaná keramika
45. Ořechov /okr. Brno-venkov/: kultura zvoncovitých pohárů
46. Oslavany /okr. Brno-venkov/: moravská malovaná keramika
47. Palonín /okr. Šumperk/: kultura lužická, doba hradištní
48. Pavlov /okr. Břeclav/: paleolit, moravská malovaná keramika
49. Pohořelice-Klásterka /okr. Břeclav/: středověk
50. Prušánky /okr. Hodonín/: doba hradištní
51. Příštpo /okr. Třebíč/: paleolit, neolit
52. Pulčín, Zubrůvka /okr. Vsetín/: středověk
53. Rudimov /okr. Gottwaldov/: neolit
54. Stará Říše-Čížov /okr. Jihlava/: středověk
55. Stonařov /okr. Jihlava/: středověk
56. Strachotín /okr. Břeclav/: kultura velatická, doba laténská, doba stěhování národů, doba hradištní
57. Svitávka /okr. Blansko/: středověk
58. Šlapanice /okr. Brno-venkov/: eneolit
59. Tasov - Hrádek /okr. Třebíč/: středověk
60. Třebom /okr. Opava/: paleolit
61. Tvarožná /okr. Brno-venkov/: kultura nálevkovitých pohárů

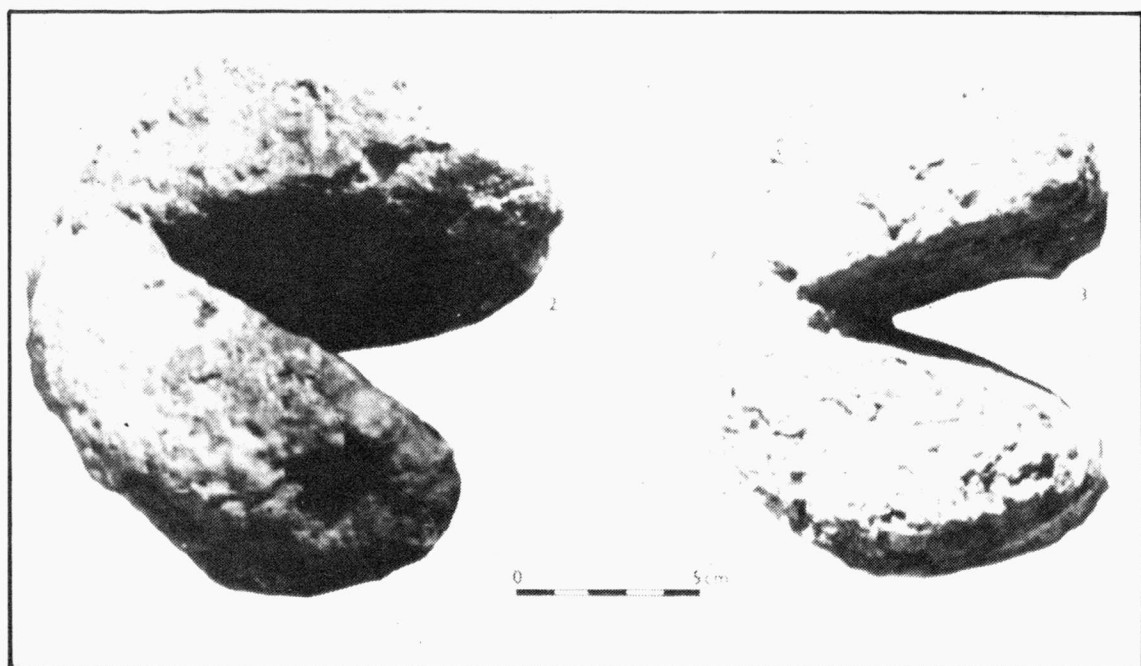
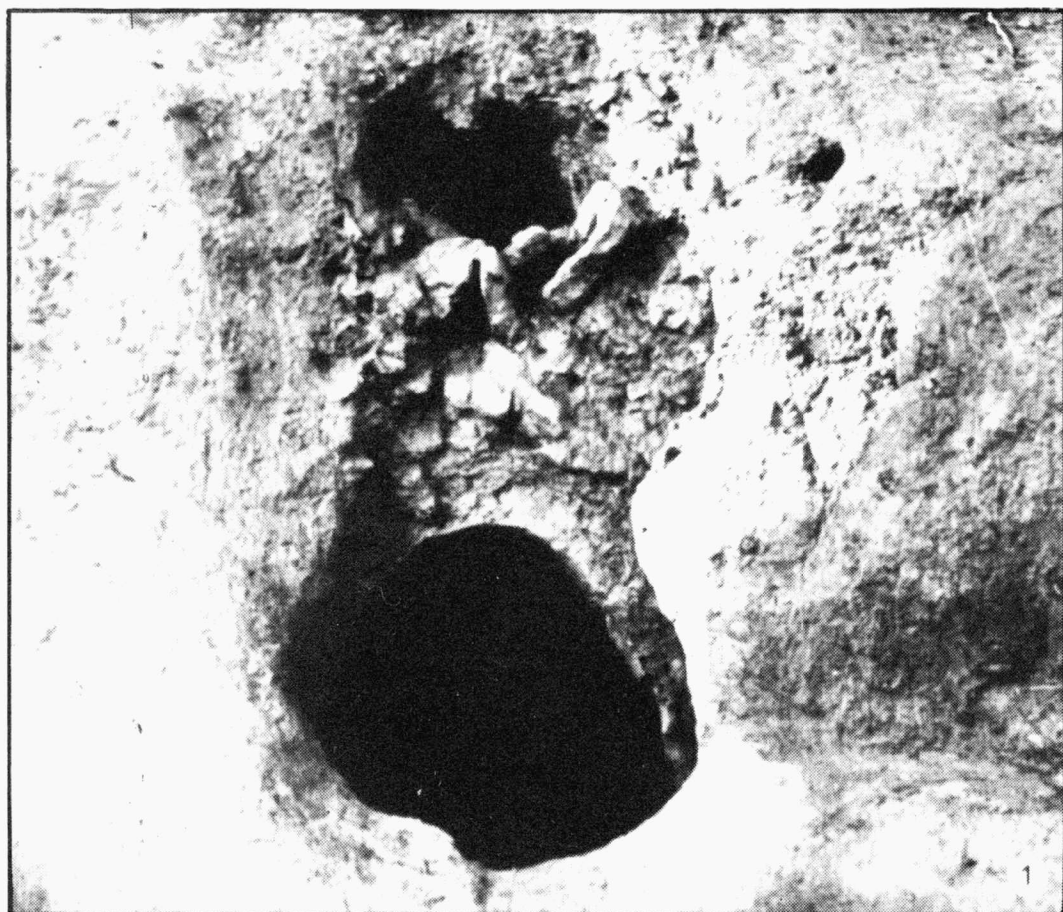
62. Týn n. Bečvou - Helfštýn /okr. Přerov/ : středověk
63. Uherské Hradiště - Staré Město /okr. Uh. Hradiště/ : středověk
64. Velké Hostěrádky /okr. Břeclav/ : neolit
65. Vladislav / okr. Třebíč / : štípaná industrie
66. Žabčice-Kulatý kopec /okr. Brno-venkov/ : středověk

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1978

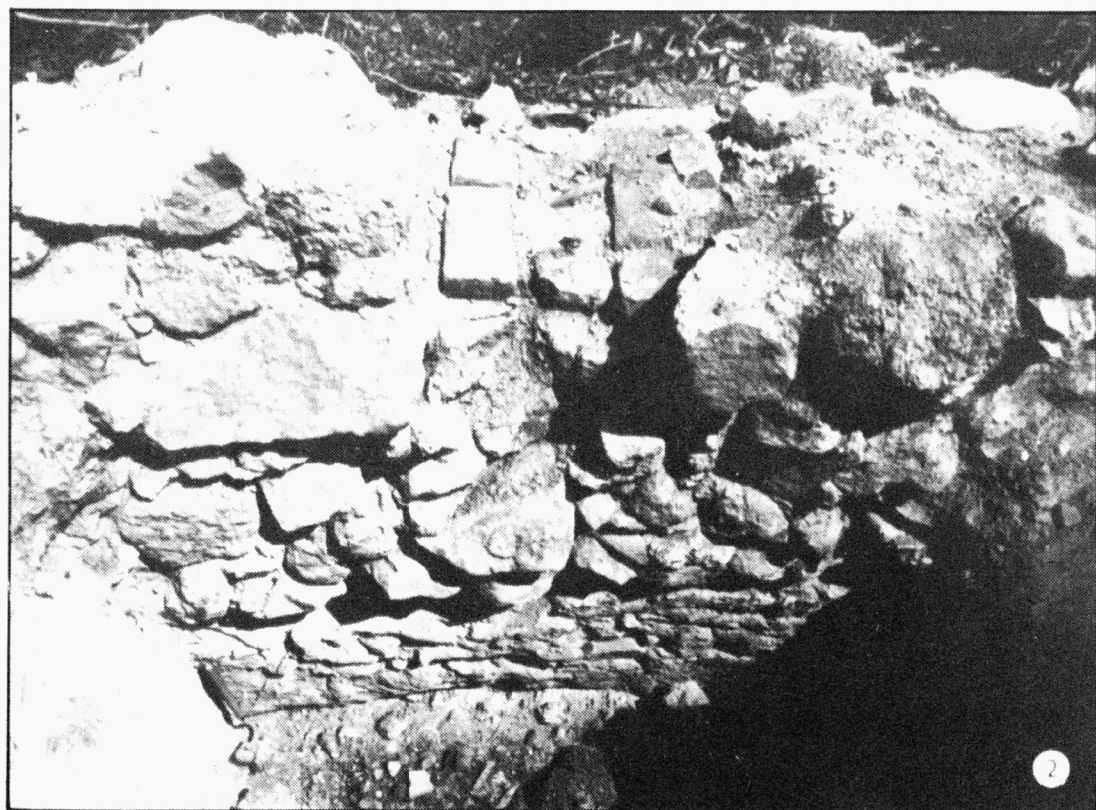
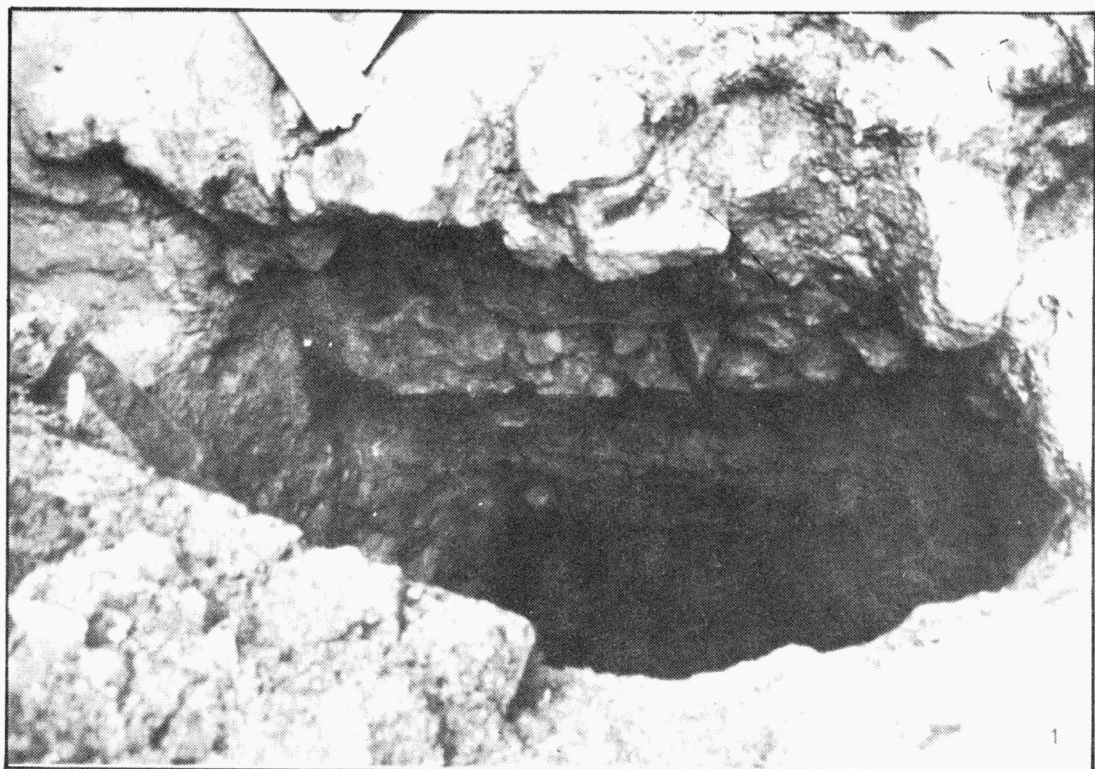
Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
Redaktoři : dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhorský
Překlady : dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : doc. dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě : železná motyka ze slovanského sídliště u Palonína
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis : 450 kusů - neprodejné

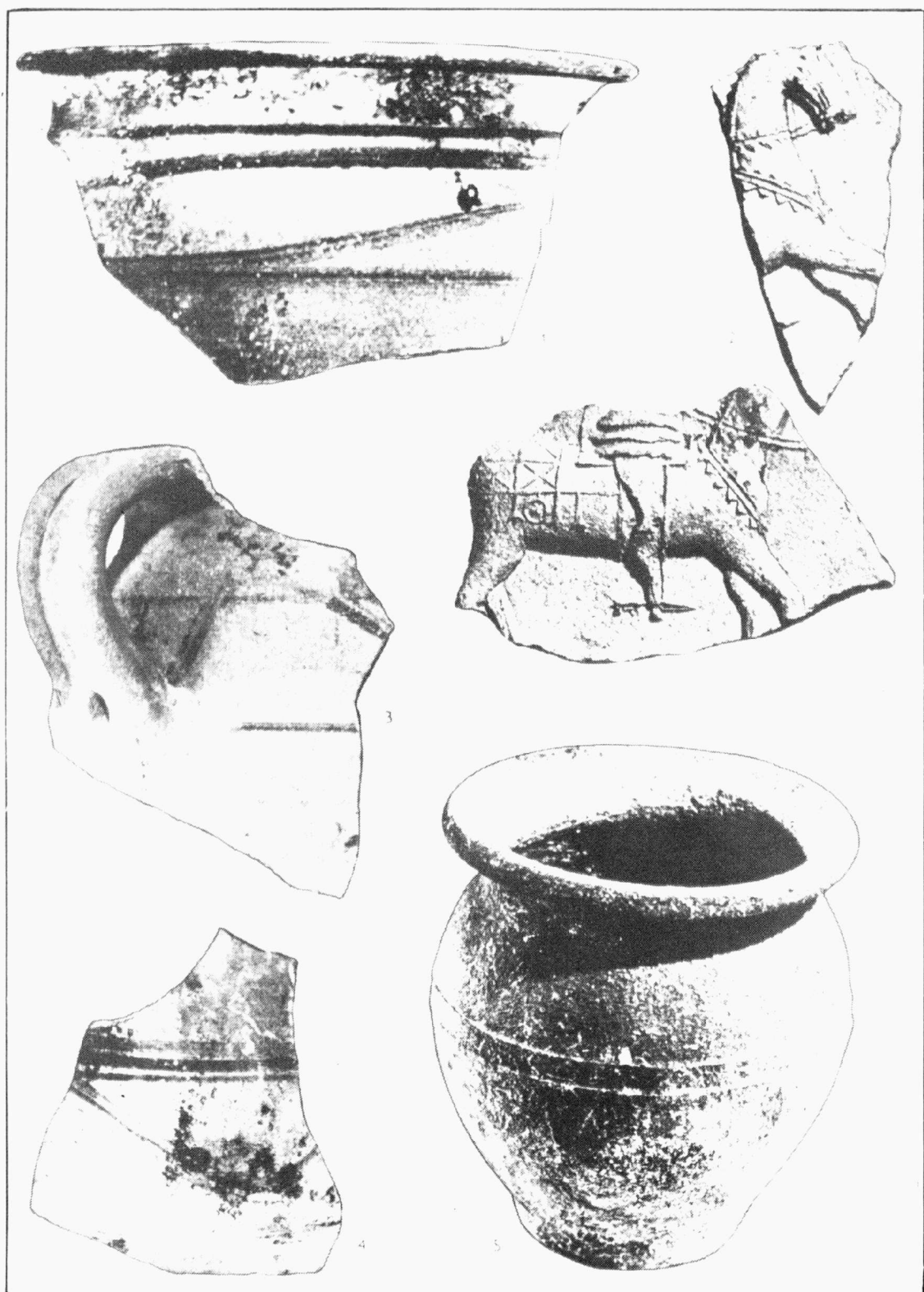
Tab. 1
Ořechov /okr. Brno - venkov/. Keramika kultury se zvoncovitými poháry. - Keramik der Glocken-
becherkultur.

Tab. 2
Olomučany /okr. Blansko/. 1 odkryv železářské pece č. IX; 2 - 3 železné lupy. - 1 Abdeckung des Eisenverhüttungsofens Nr. IX; 2 - 3 Eisenluppen.

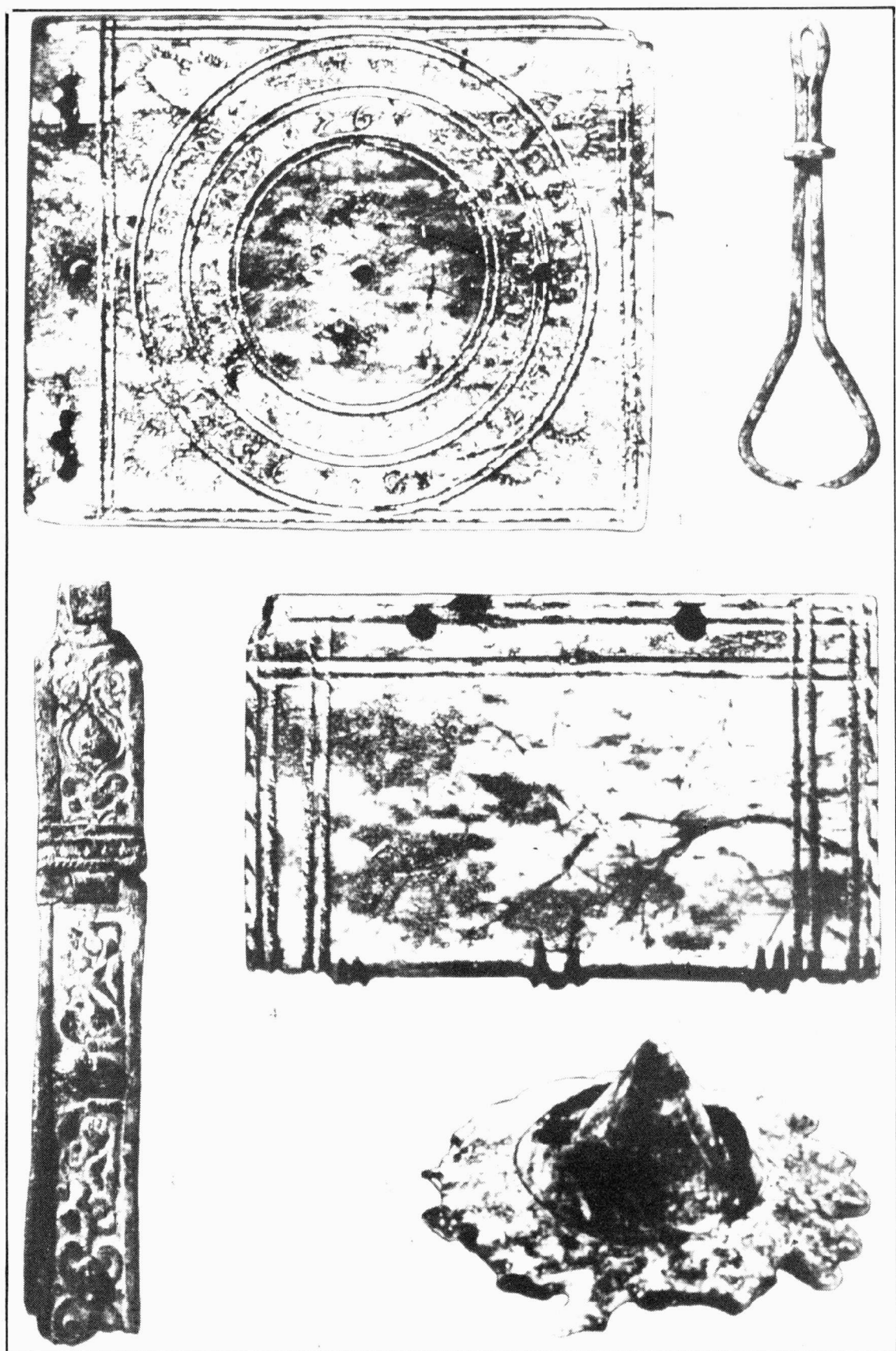

Tab. 3
Čejkovice /okr. Hodonín/. Výzkum středověké tvrze. 1 zdivo v sondě č. I, detail /hloubka asi 4 m/;
2 původní zdivo v sondě č. II, detail. - Grabung der mittelalterlichen Feste. 1 Gemäuer in Sonde Nr.
1, Detail /Tiefe ca 4 m/; 2 ursprüngliches Gemäuer in Sonde Nr. II, Detail.

Tab. 4

Čejkovice /okr. Hodonín/. Výzkum středověké tvrze. 1, 3, 4 červeně malovaná keramika; 2 kachel s reliéfem jezdce na koni; 5 nádoba z konce 13. až z počátku 14. století. - Grabung der mittelalterlichen Feste. 1, 3, 4 rot gemalte Keramik; 2 Kachel mit dem Relief eines Reiters am Pferd; 5 Gefäß aus dem Ende des 13. bis Beginn des 14. Jahrhunderts.

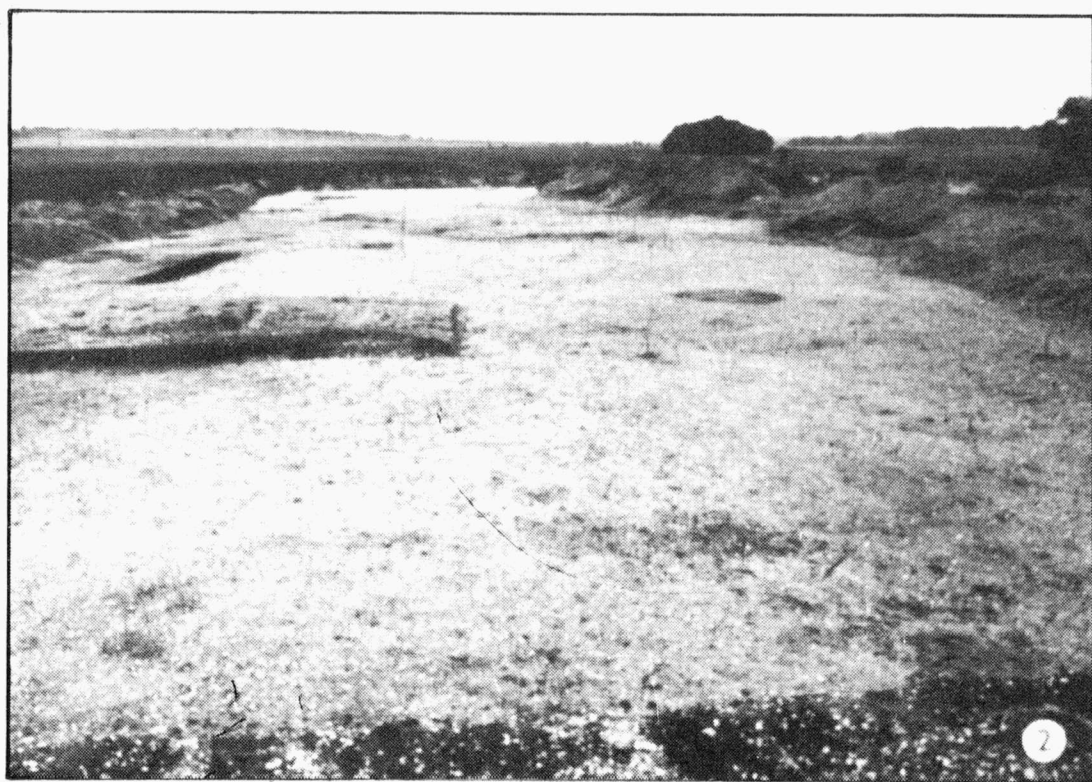
Tab. 5

Čejkovice /okr. Hodonín/. Výzkum středověké tvrze. Ukázky drobných nálezů. - Grabung der mittelalterlichen Feste. Kleinfunde.

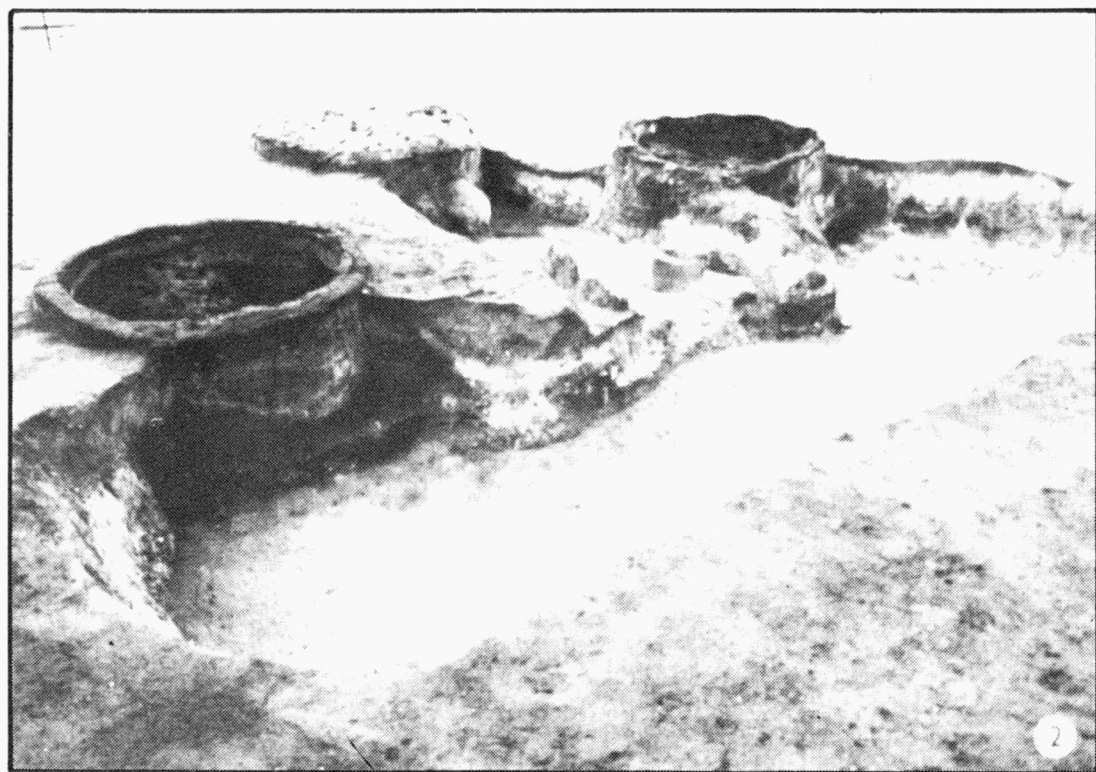
Tab. 6

Uherské Hradiště-Staré Město /okr. Uherské Hradiště/. Středověké osídlení. 1 studna, objekt č. 101; 2 trojice vyhřívacích pecí z nejmladšího horizontu, objekt č. 105; 3 celkový pohled na usídlost z 13. - 14. století, objekt č. 130. - Mittelalterliche Besiedlung. 1 Brunnen, Objekt Nr. 101; 2 drei Ausheizöfen aus dem jüngsten Horizont, Objekt Nr. 105; Gesamtansicht auf das Anwesen aus dem 13. - 14. Jahrhundert, Objekt Nr. 130.

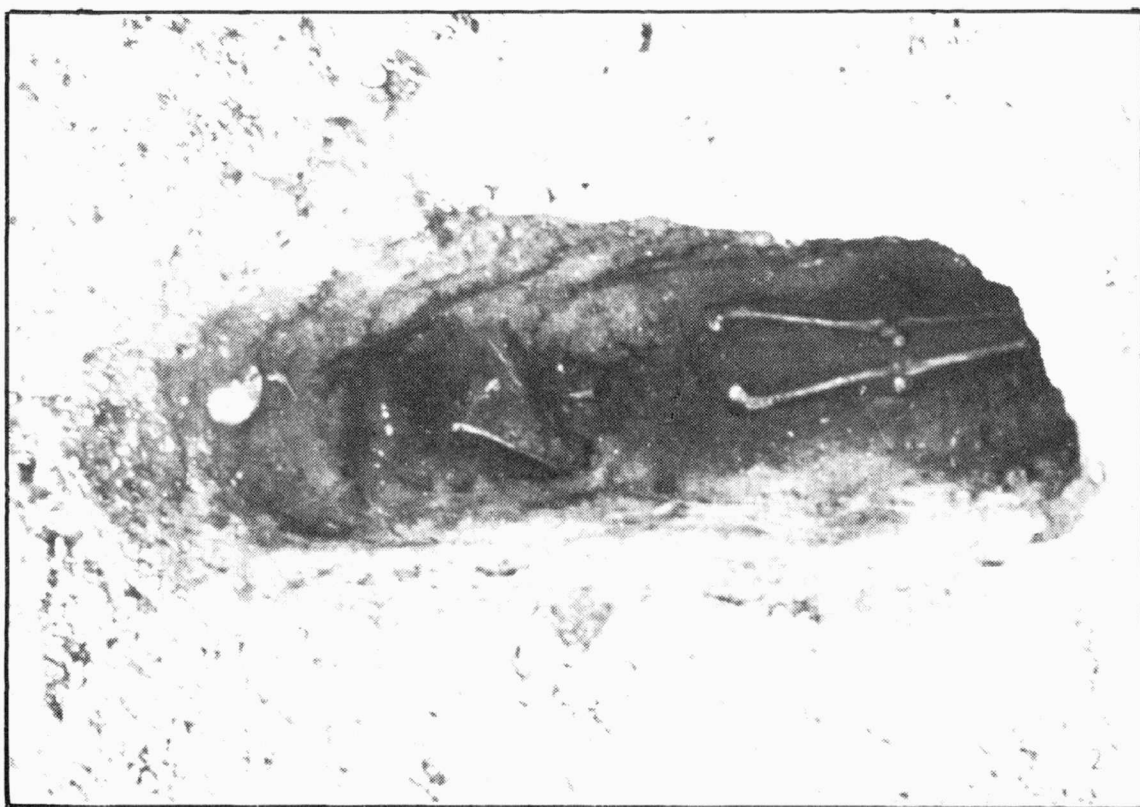
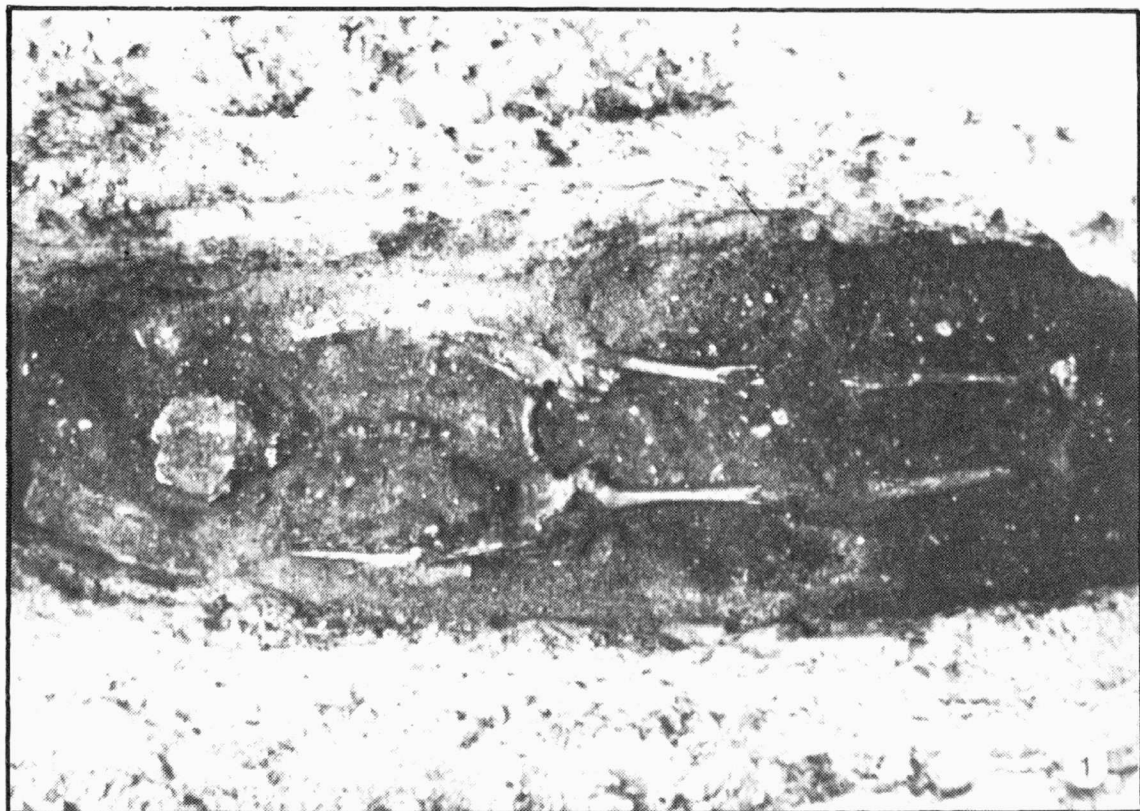

Tab. 7

Strachotín /okr. Břeclav/, Štěrkovna n. p. Ingstav. 1 laténská chata.č. 2 a pec s druhotně pohřbenou zvířecí kostrou; 2 celkový pohled na plochu výzkumu od západu. - Schottergrube des VEB Ingstav. 1 latenezeitliche Hütte Nr. 2 und Ofen mit sekundär bestattetem Tier skelett; 2 Gesamtansicht auf die Grabungsfläche von Westen.

Tab. 8
Strachotín /okr. Břeclav/. Štěrkovna n.p. Ingstav. Laténské hrnčířské pece, objekt č. 29.- Schottergrube des VEB Ingstav. Laténezeitliche Töpferöfen, Objekt Nr. 29.

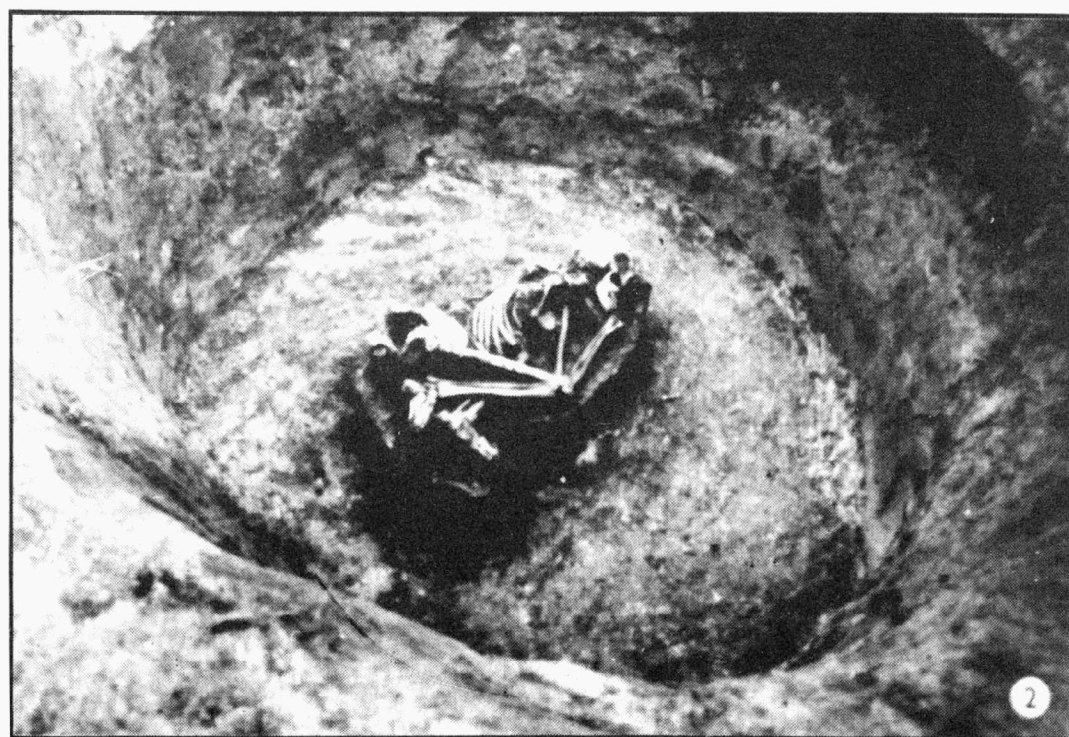

Tab. 9
Strachotín /okr. Břeclav/. Štěrkovna n.p. Ingstav. Hroby z období stěhování národů. 1 hrob č. 80;
2 hrob č. 70. - Schottergrube des VEB Ingstav. Gräber aus der Völkerwanderungszeit. 1 Grab Nr.
80; 2 Grab Nr. 70.

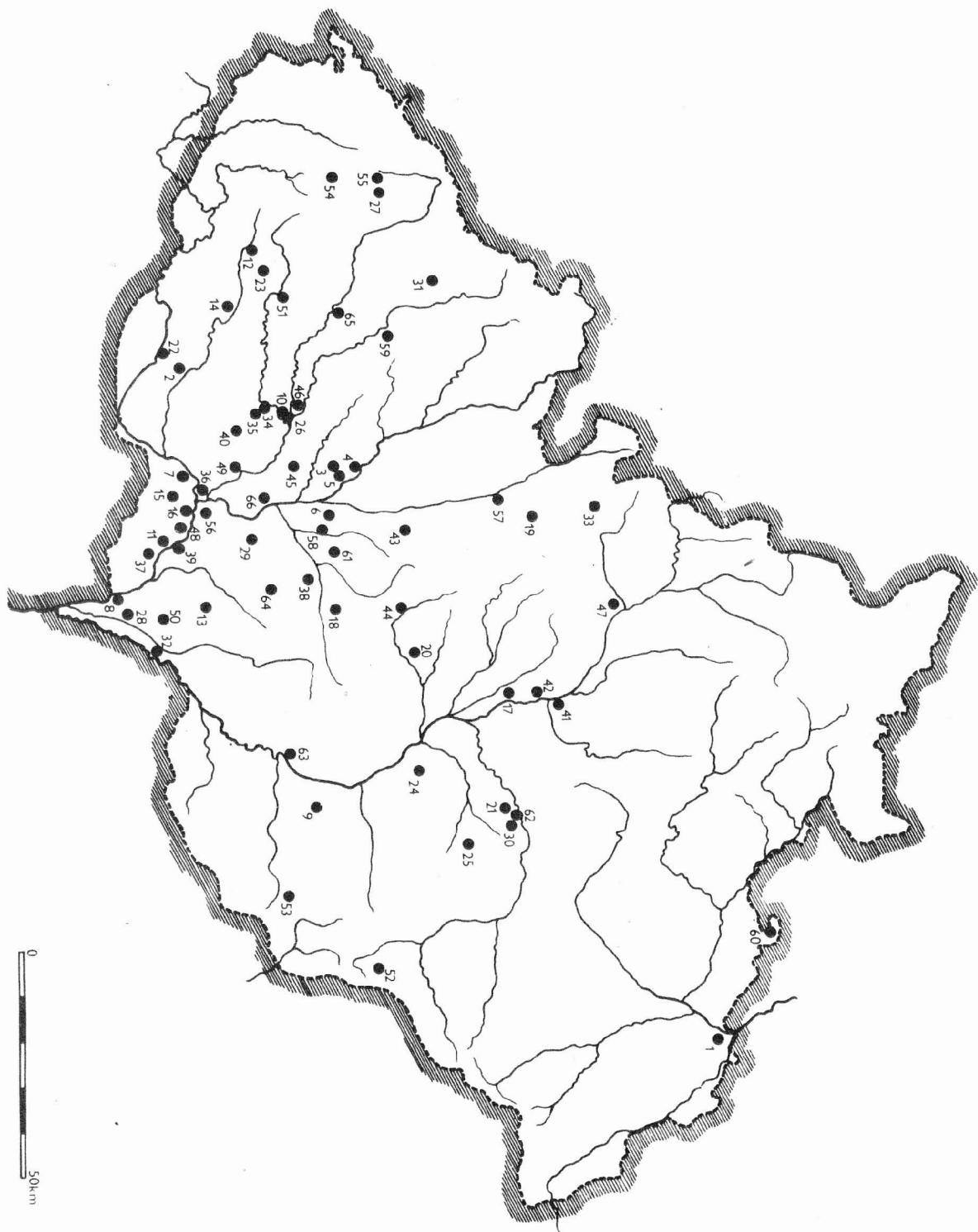
Tab. 10

Dolní Věstonice /okr. Břeclav/. Štěrkovna n.p. Ingstav. Hroby únětické kultury. 1 hrob č. 354; 2 hrob č. 349. - Schottergrube des VEB Ingstav. Gräber der Úněticer Kultur. 1 Grab Nr. 354; 2 Grab Nr. 349.

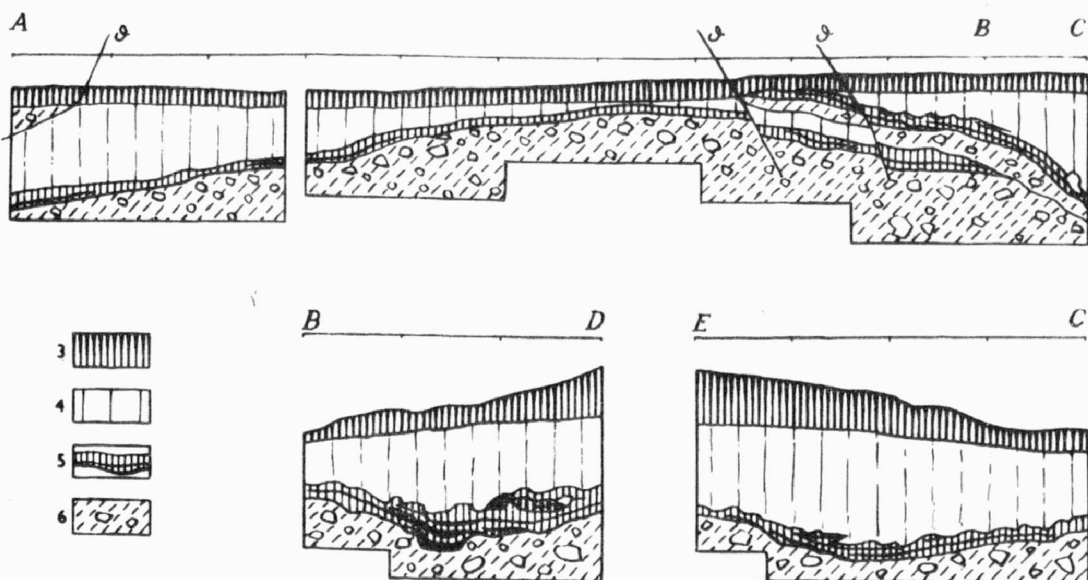
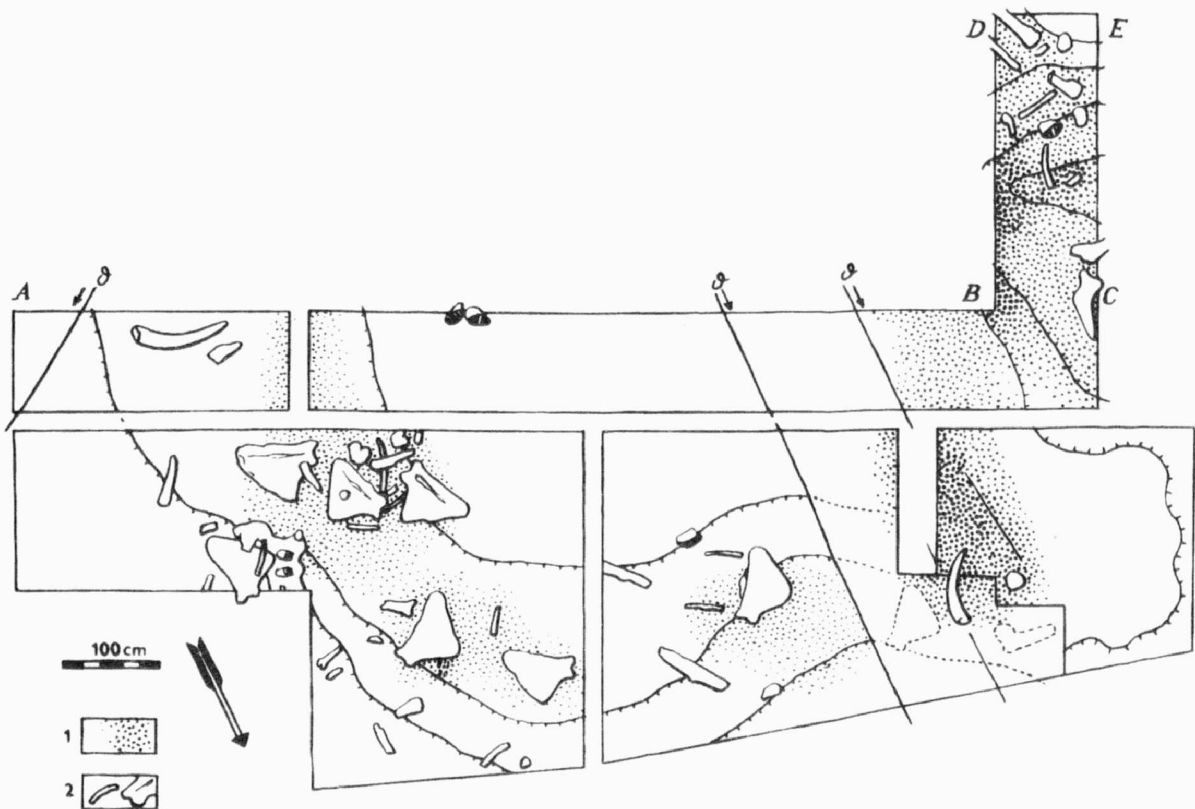
Tab. 11

Palonín /okr. Šumperk/. 1 pohled na objekty lužické kultury; 2 slovanská jáma s kostrou. - 1 Ansicht auf Objekte der Lausitzer Kultur; 2 slawische Grube mit Skelett.

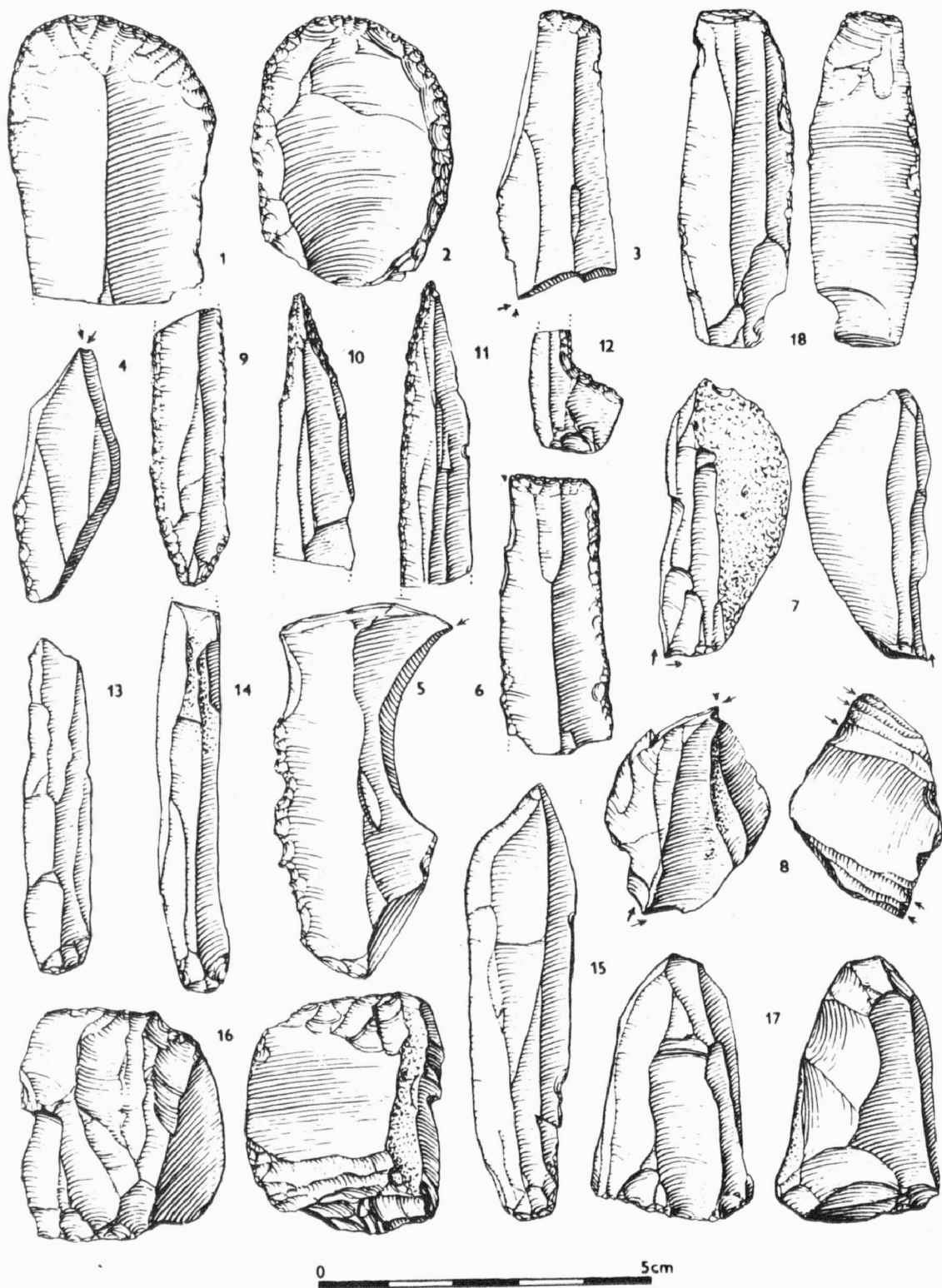
Tab. 12

Výzkumy a záchranné akce na Moravě v roce 1978. - Grabungen und Rettungsaktionen in Mähren im Jahre 1978.

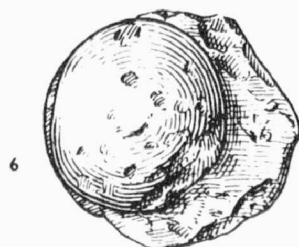
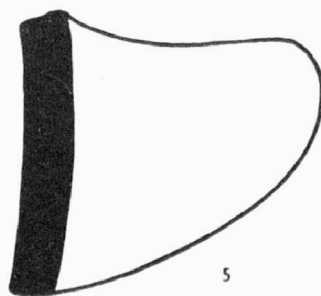
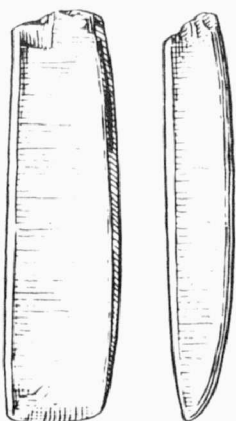
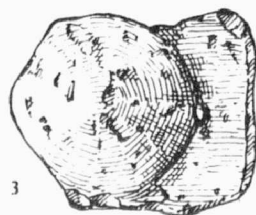
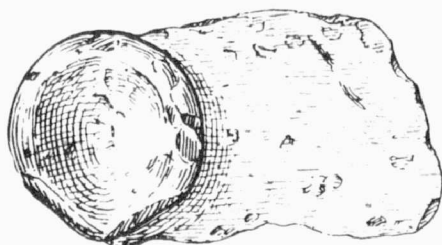
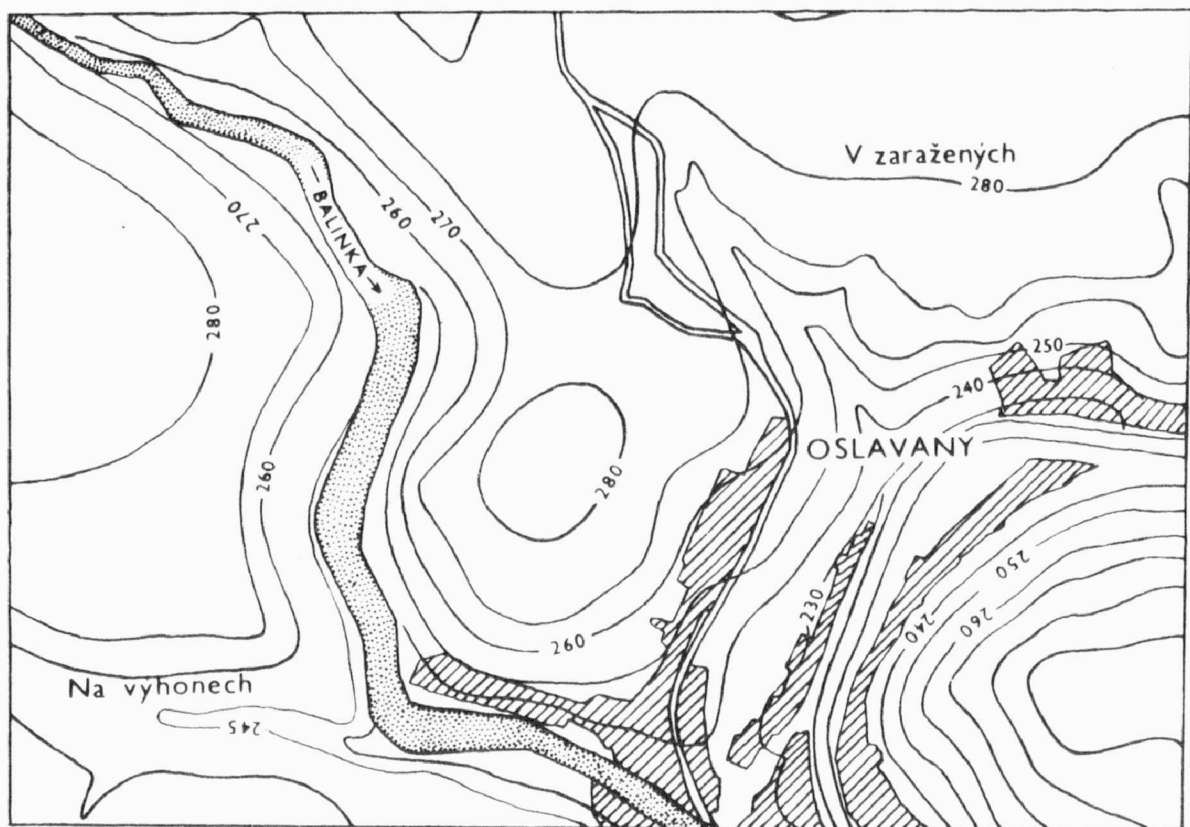

Obr. 1

Dolní Věstonice /okr. Břeclav/. Přehledný plán a hlavní profily výkopu D. 1 ohniště a popeliště; 2 kosti; 3 půda; 4 spráš; 5 kulturní vrstva; 6 jíly a vápencová drt. - Übersichtsplan und Hauptprofile der Grabung D. 1 Feuerherd und Aschenstelle; 2 Knochen; 3 Boden; 4 Löss; 5 Kulturschicht; 6 Mergel und Kalksteinschutt.

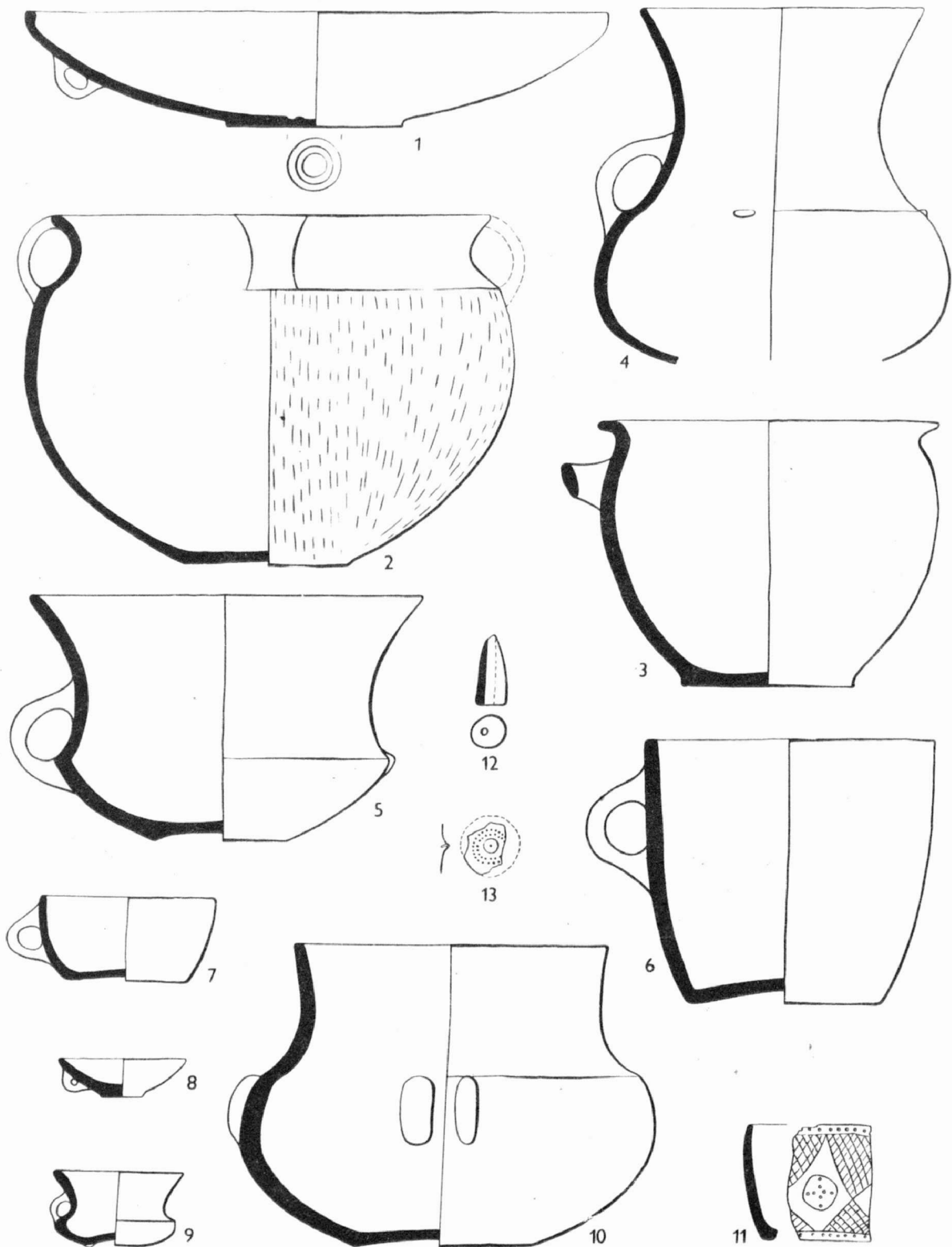

Obr. 2.
 Dolní Věstonice /okr. Břeclav/. Výběr kamenné industrie z výzkumu paleolitické stanice. 1 - 2
 škrabadla; 3 škrabadlo v kombinaci s rydlem; 4 - 8 rydla; 9 - 11 zlomky hrotů typu la Gravette;
 12 čepelka s částečně otupeným bokem; 13 - 14 útlé čepelky; 15 hrotitá čepel; 16 - 17 jádra; 18
 dláto. - Auswahl an Steinindustrie von der Grabung der paläolithischen Station. 1 - 2 Schaber;
 3 Schaber mit Stichel kombiniert; 4 - 8 Stichel; 9 - 11 Spitzenbruchstücke vom Typus la Gra-
 vette; 12 Klinge mit teilweise abgestumpfter Seite; 13 - 14 schmale Klingen; 15 spitzige Klin-
 ge; 16 - 17 Kerne; 18 Meissel.

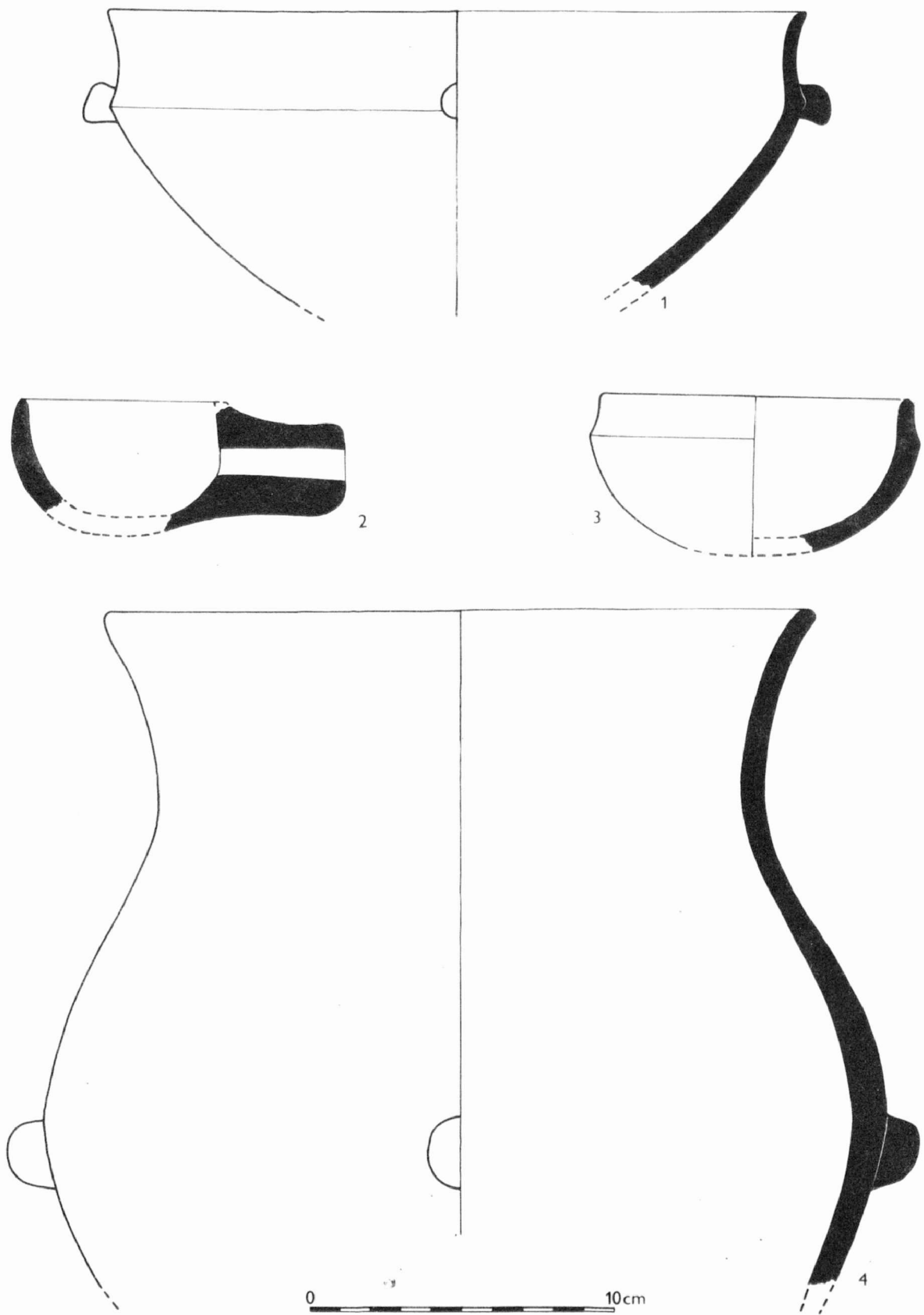

0 5cm

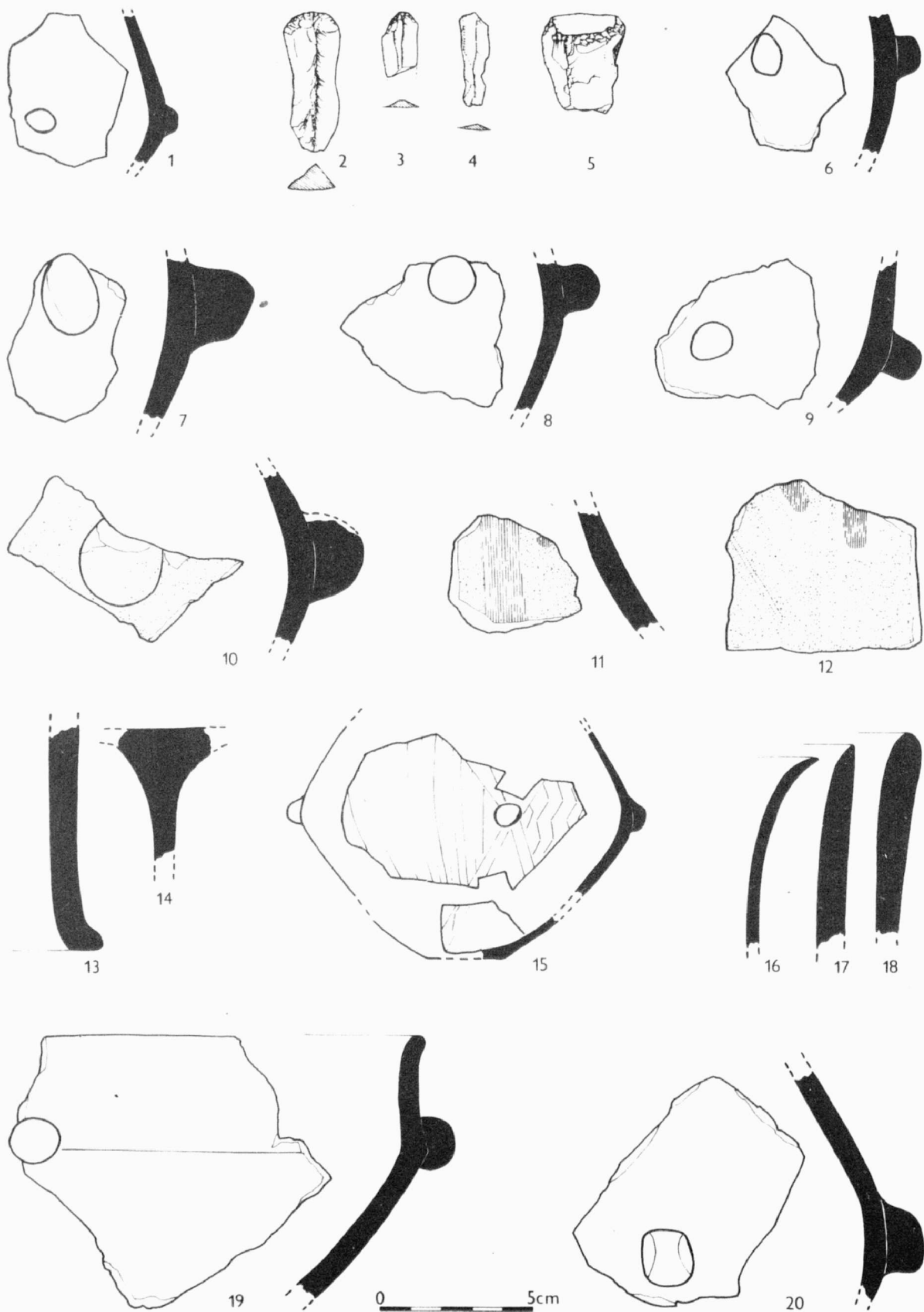
Obr. 3
 Oslavany /okr. Brno - venkov/. "U dvorka". Plánek výšinného sídliště a výběr materiálu ze zá-
 chranného výzkumu. - Plan der Höhensiedlung und Materialauswahl von der Rettungsgrabung.

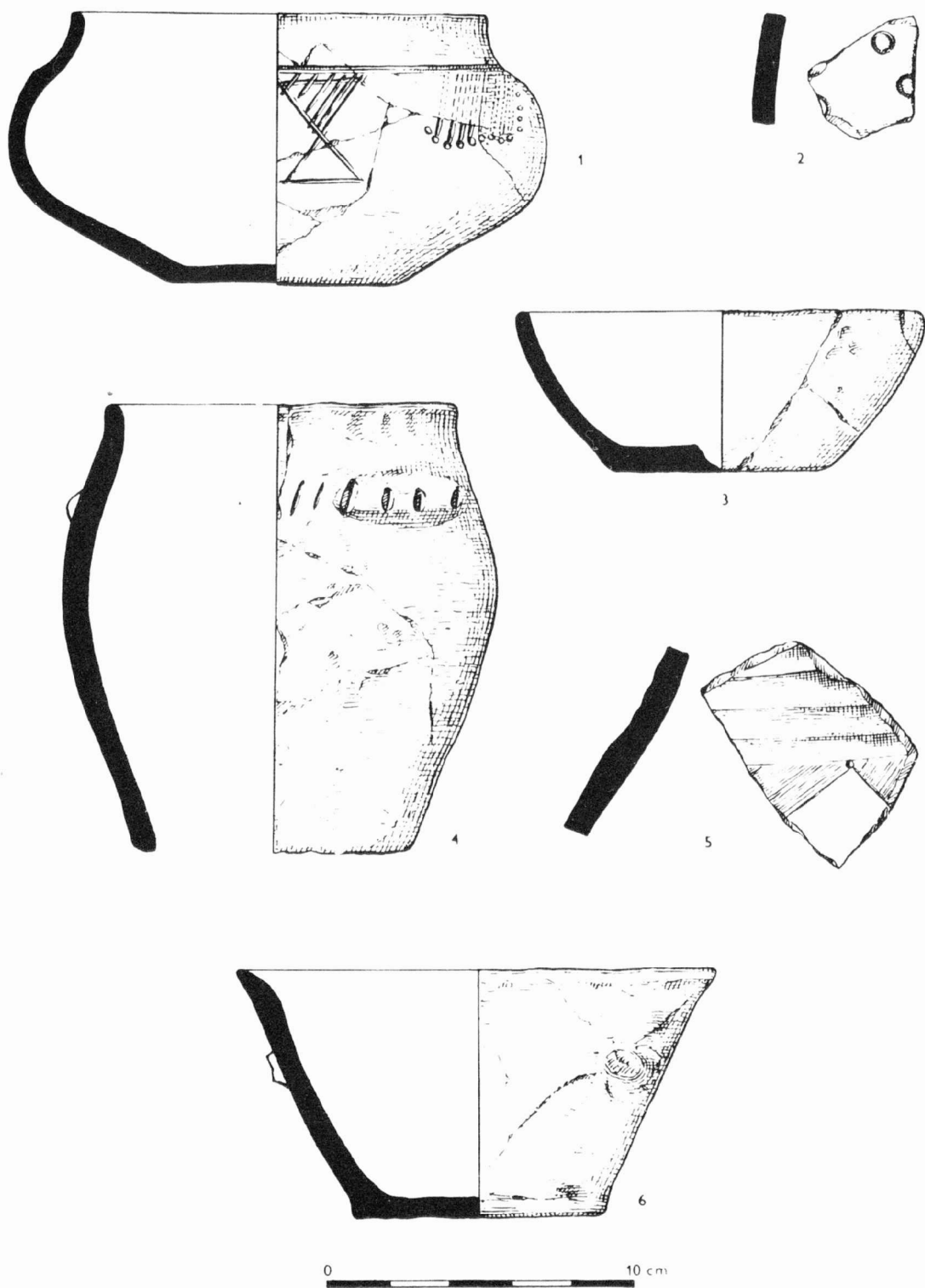
Obr. 4
 Hodonice /okr. Znojmo/. Výběr nálezů ze sídliště. - Fundauswahl aus der Siedlung.

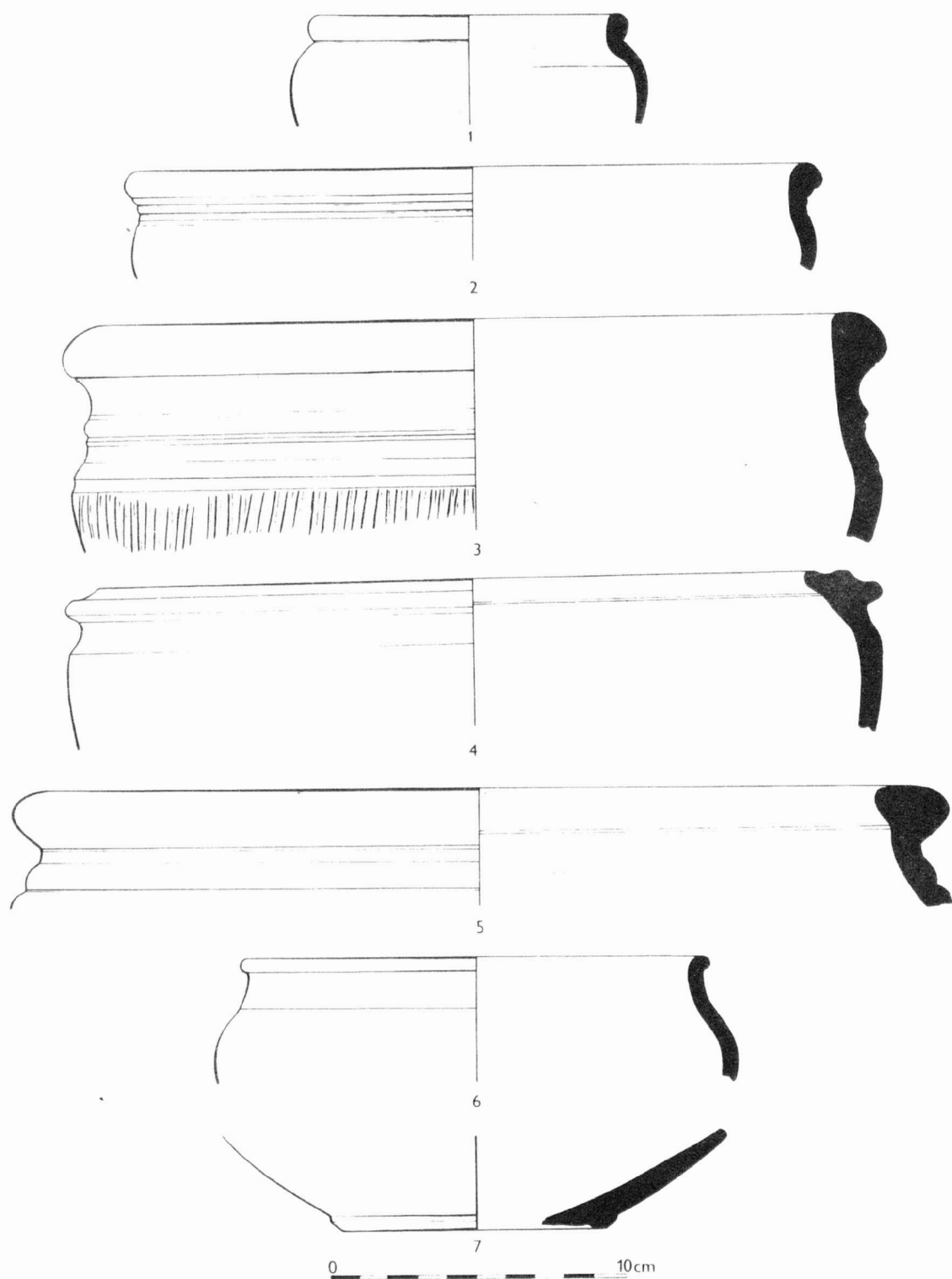
Obr. 5
 Brno - Bosonohy /okr. Brno - město / . Rekonstruovatelné tvary moravské malované keramiky z
 objektu č. 6. - Rekonstruierbare Formen mährischer bemalter Keramik aus Objekt Nr. 6.

Obr. 6
 Brno - Bosonohy /okr. Brno - město/. Výběr moravské malované keramiky z objektu č. 6. - Auswahl von mährischer bemalter Keramik aus Objekt Nr. 6.

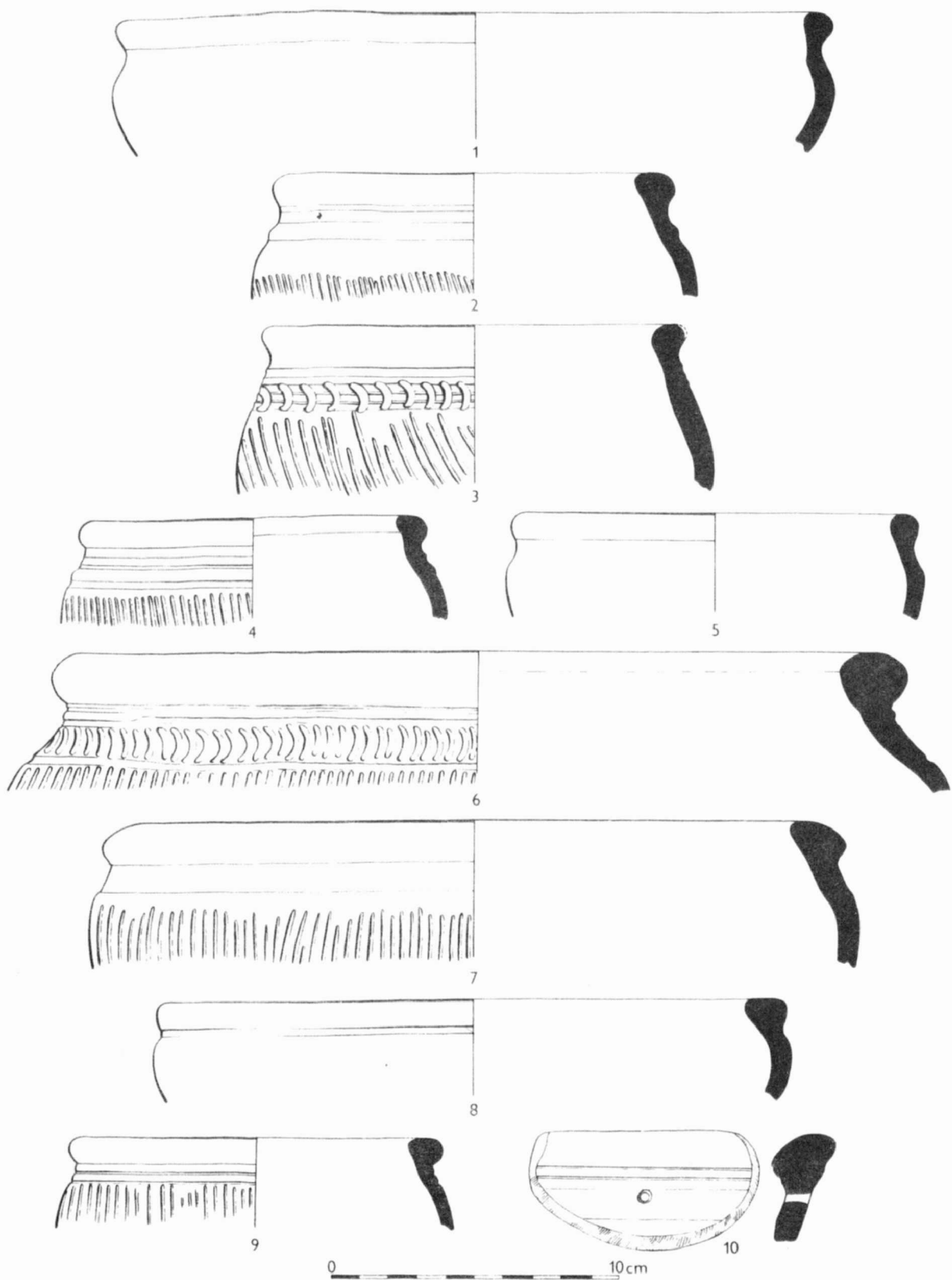

Obr. 7
 Ivančice - Němčice /okr. Brno - venkov / . Výběr keramiky z objektu. - Keramikauswahl aus einem Objekt.

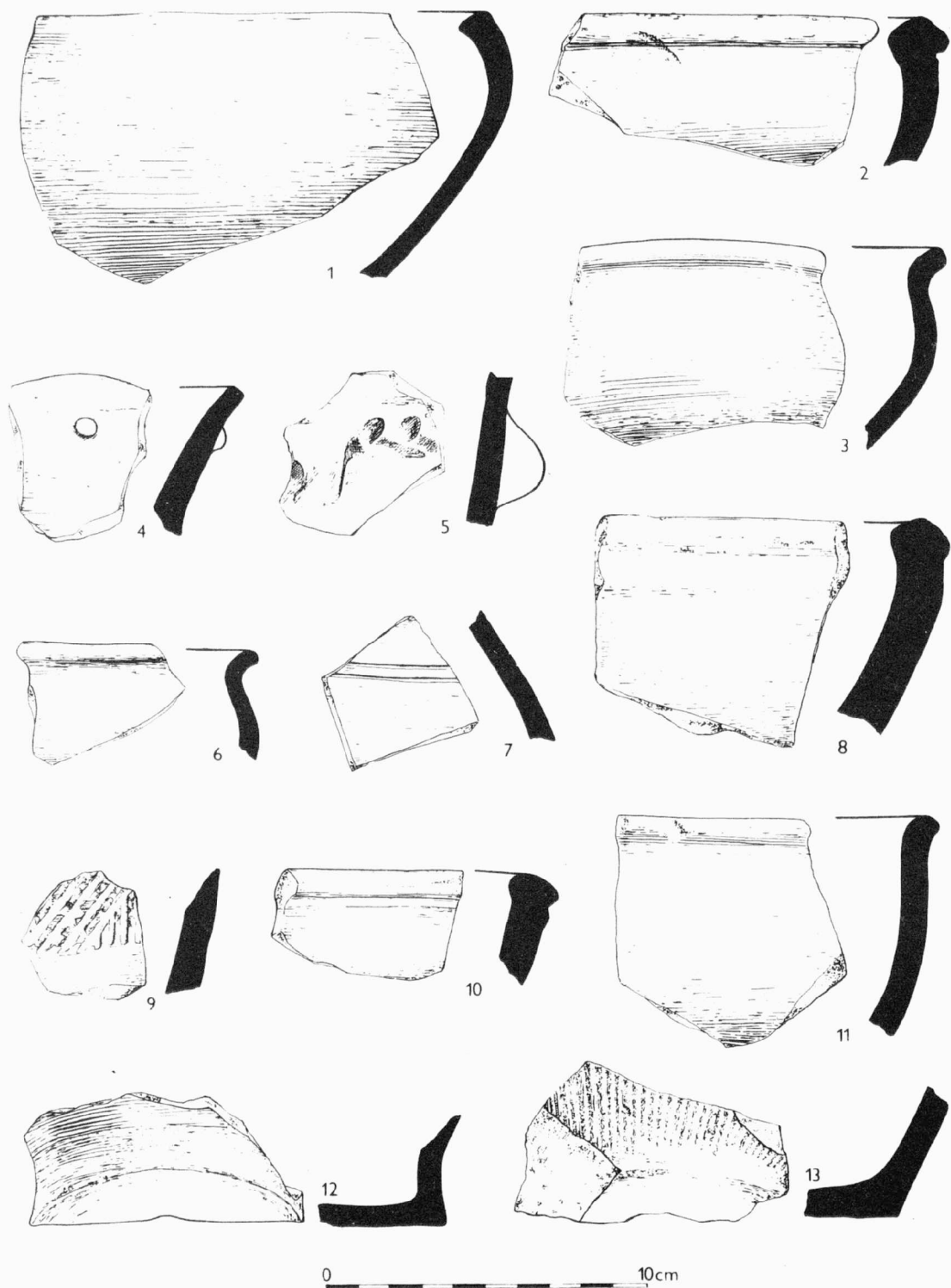

Obr. 8

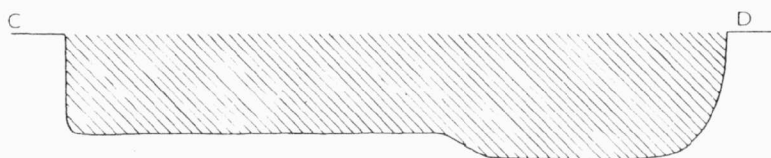
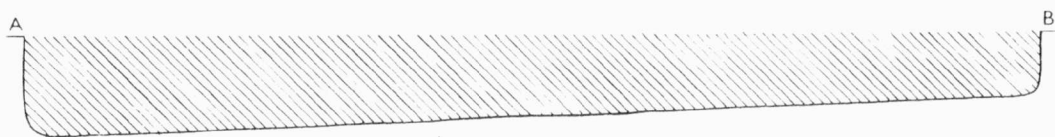
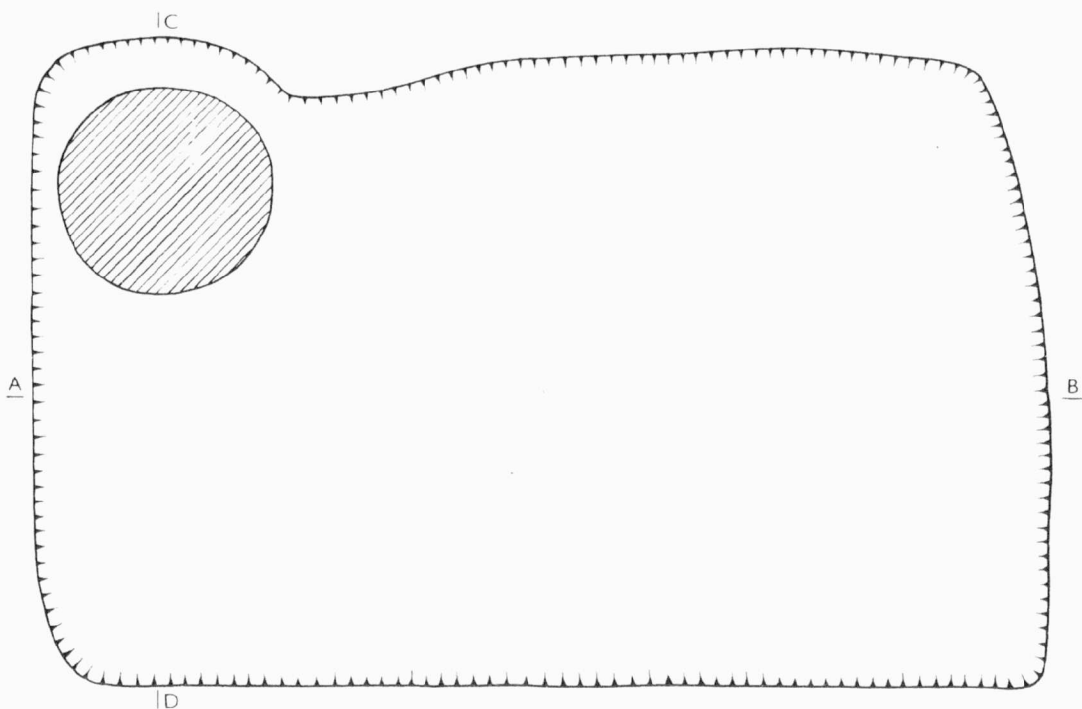
Keramika z laténských sídlišť v okolí Hulína. - Keramik aus latènezeitlichen Siedlungen in der Umgebung von Hulín. 1 - 2 Hulín /okr. Kroměříž/, "Vysoké trní"; 3 - 4 Třebětice /okr. Kroměříž/, "Díly od Pravčic"; 5 - 7 Kostelec u Holešova /okr. Kroměříž/.

Obr. 9
 Keramika z laténských sídlišť v okolí Hulína. - Keramik aus latenezeitlichen Siedlungen in der Umgebung von Hulín. 1 - 3 Pravčice /okr. Kroměříž/, "Farské nivky"; 4 - 5 Žalkovice /okr. Kroměříž/, "Oujezdy"; 6 Rymice /obec Holešov, okr. Kroměříž/, "Holoubka"; 7 - 9 Kurovice /okr. Kroměříž/, "Trávník"; 10 Hulín /okr. Kroměříž/, "Vysoké trní".

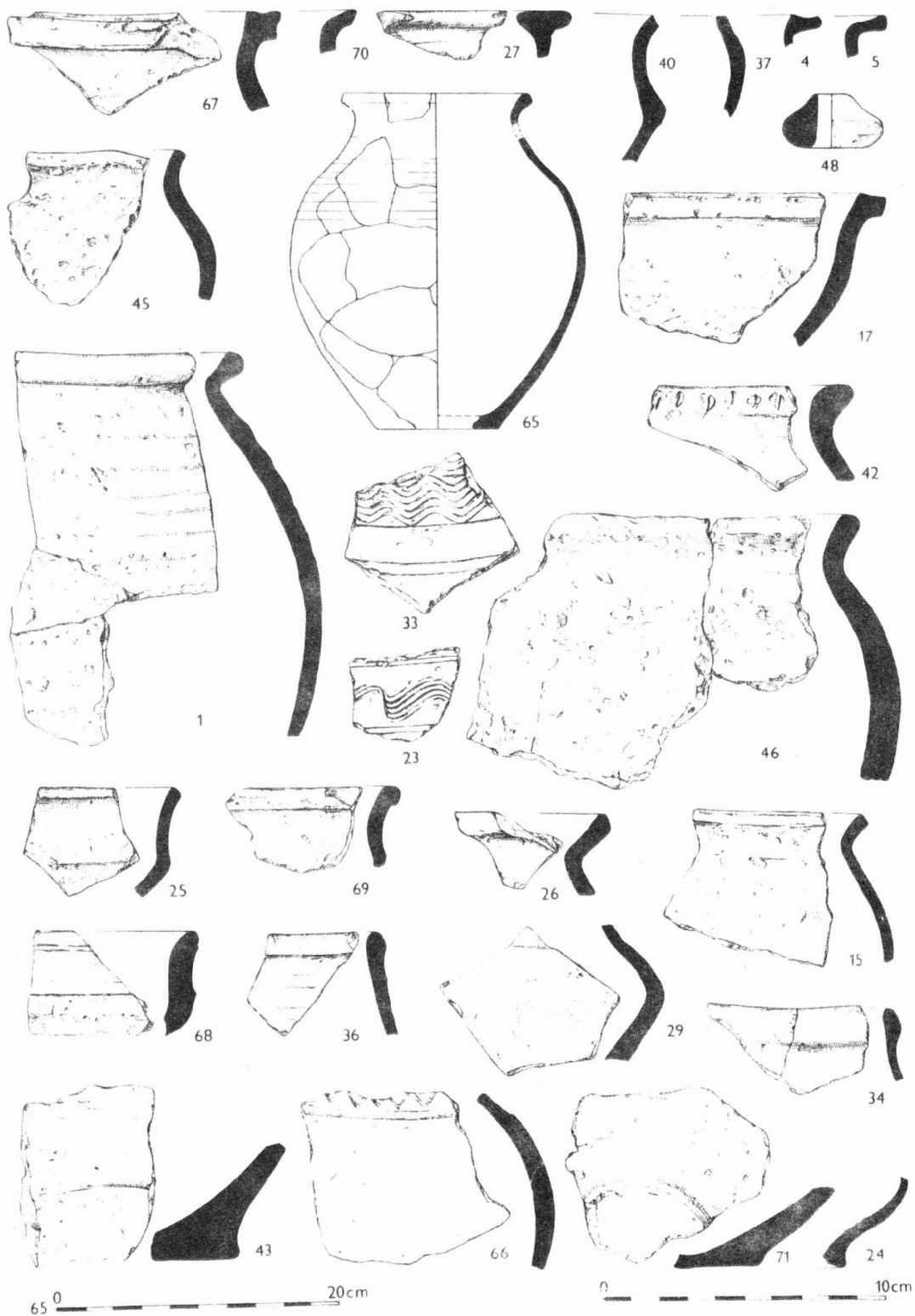

Obr. 10
 Olomouc-Nemilany /okr. Olomouc/. Výběr nálezů z povrchového sběru. - Auswahl aus Lesefunden.

Obr. 11

Dryšice /okr. Vyškov/. Sídliště z počátku doby stěhování národů. Chata I, půdorys a řez objektem.
 - Siedlung aus dem Beginn der Völkerwanderungszeit. Hütte I, Grundriss und Schnitt durch das Objekt.

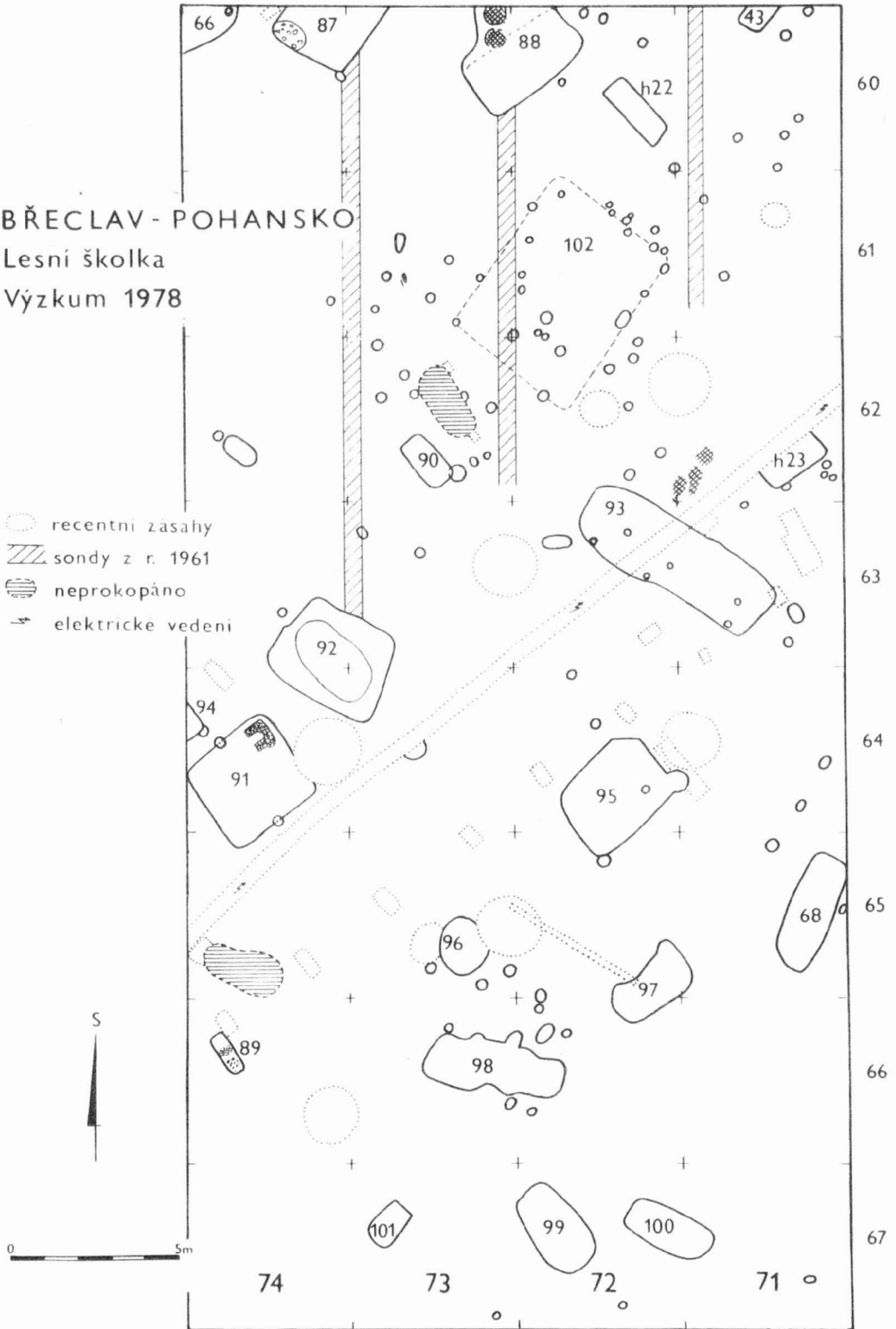

Obr. 12

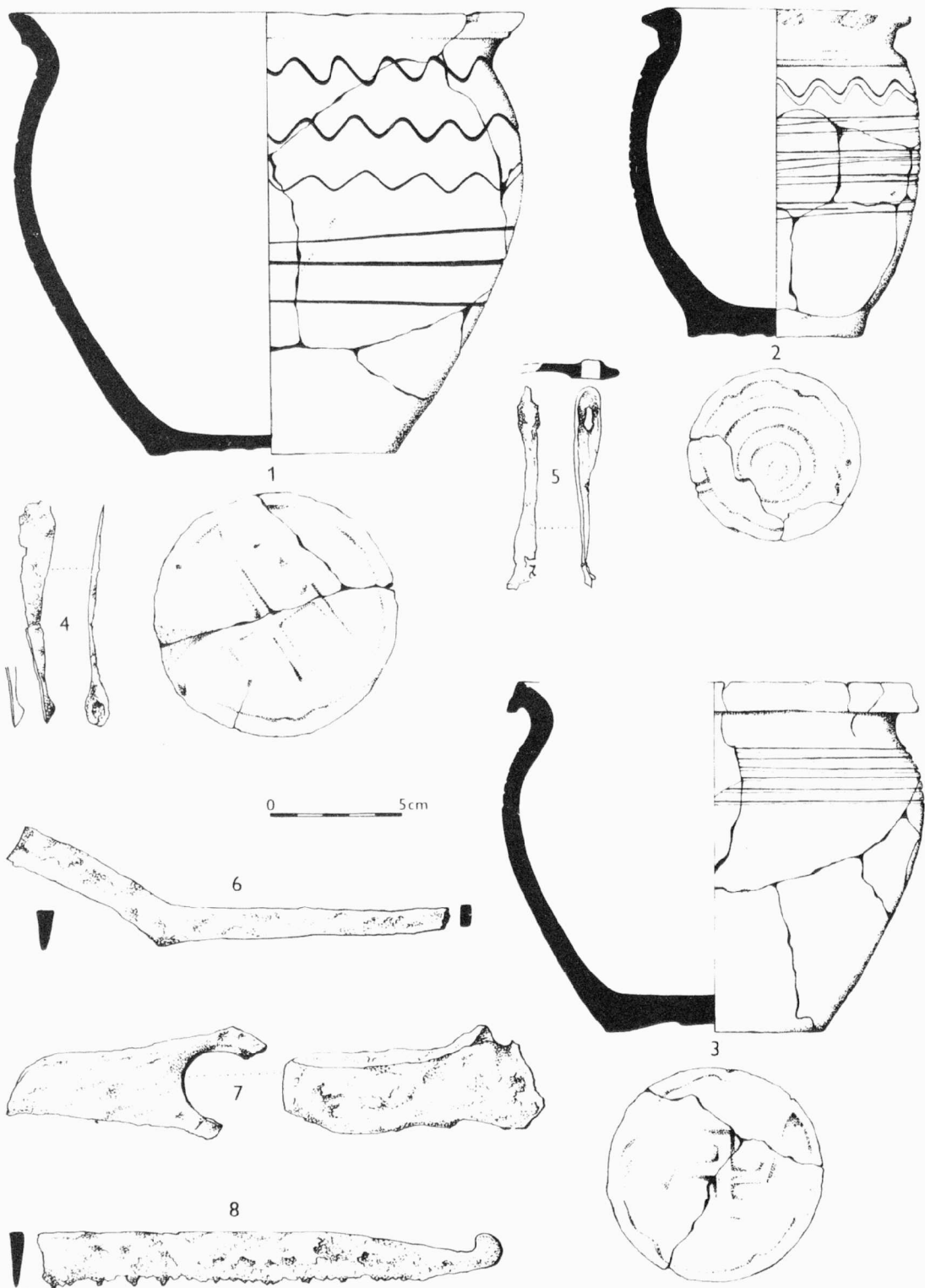
Dryšice /okr. Vyškov/. Sídliště z počátku doby stěhování národů. Výběr keramiky z chaty I /č. 1 - 48/ a z oválné jámy v jejím sousedství /č. 65 - 71/. Čísla na obrázku s konstantním doplňkem 03272-.../78 jsou inventární čísla nálezů. - Siedlung aus dem Beginn der Völkerwanderungszeit. Keramikauswahl aus Hütte I /Nr. 1 - 48/ und aus einer ovalen Grube in deren Nachbarschaft /Nr. 65 - 71/. Die Nummern auf der Abbildung mit konstanter Ergänzung 03272-.../78 sind Inventar-nummern der Funde.

BŘECLAV - POHANSKO
 Lesní školka
 Výzkum 1978

- recentní zásahy
- ▨ sondy z r. 1961
- ▨ neprokopáno
- ⚡ elektrické vedení

Obr. 13
 Břeclav - "Pohansko" /okr. Břeclav/. Lesní školka. Plán výzkumu z roku 1978. - Waldbaum -
 schule. Grabungsplan aus dem Jahre 1978.

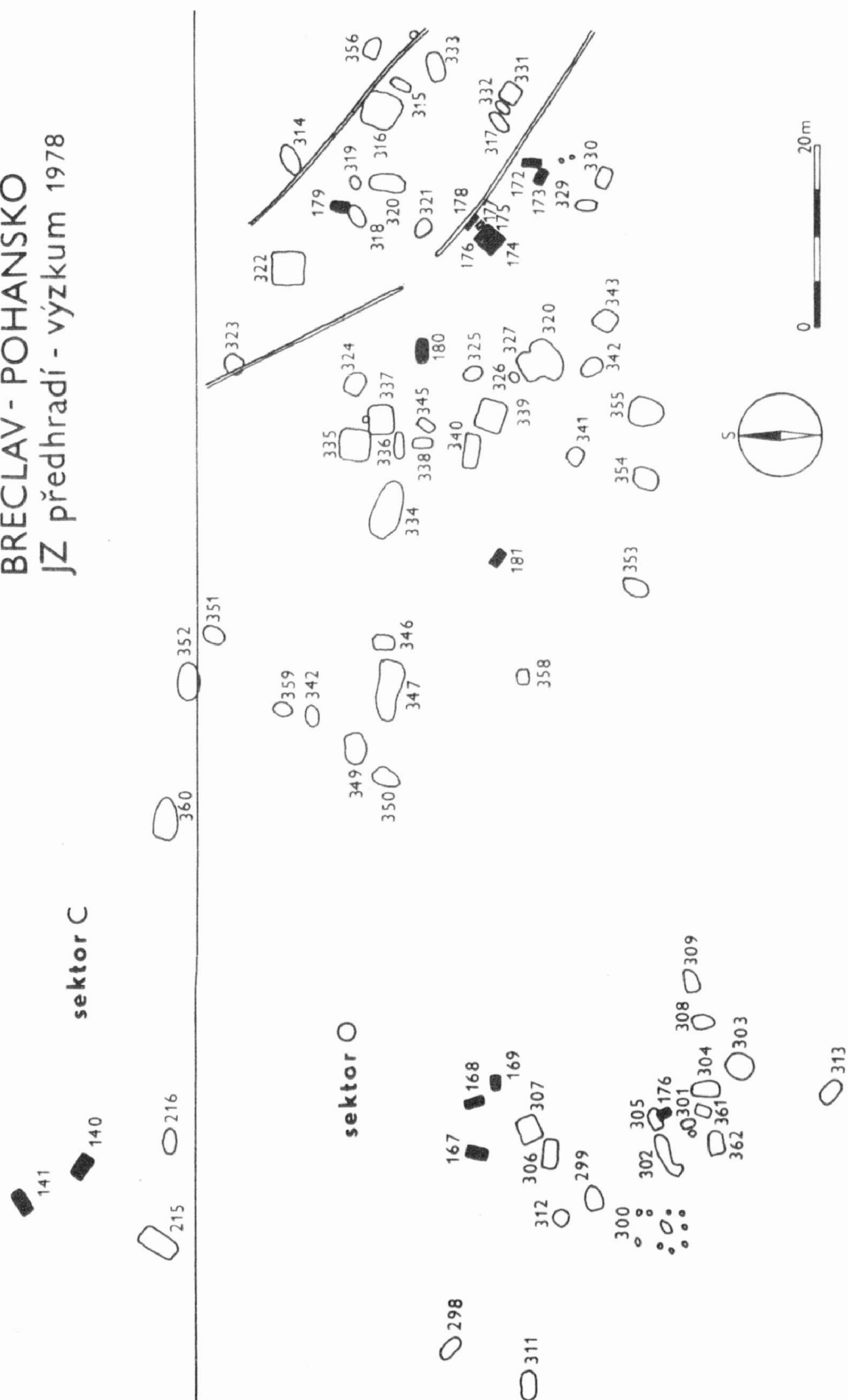

Obr. 14

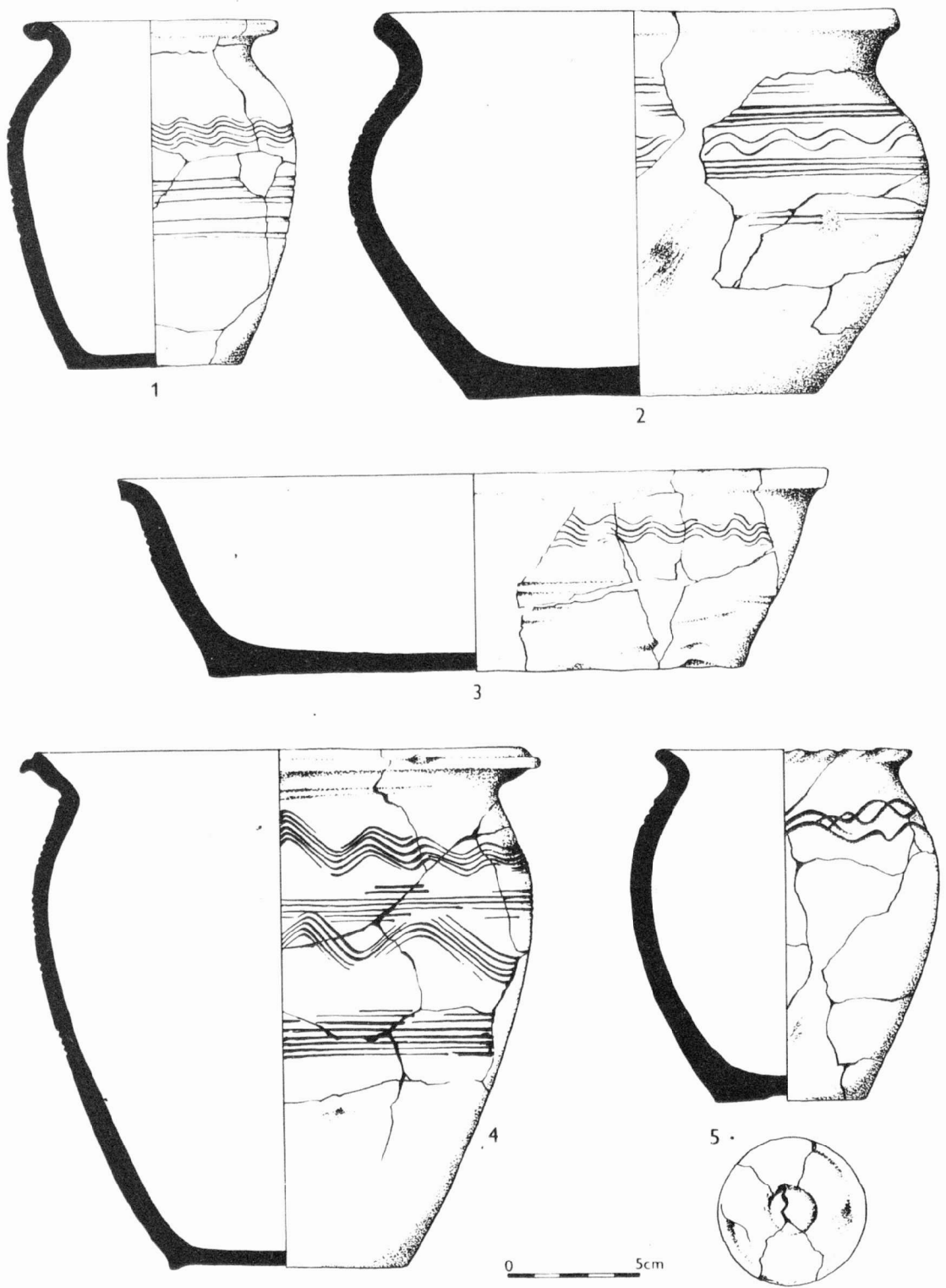
Břeclav - "Pohansko" /okr. Břeclav/. Lesní školka 1978. Keramika, zlomek srpů a sekery z obj. 91 /1 - 3, 6, 7/; zlomky železných hřív z obj. 93 a 99 /4, 5/; pilka z obj. 99 /8/. - Wald - baumschule 1978. Keramik, Sichel- und Axtbruchstücke aus Obj. 91 /1 - 3, 6, 7/; Bruchstücke von Eisenbarren aus Obj. 93 und 99 /4, 5/; Säge aus Obj. 99 /8/.

BRECLAV - POHANSKO

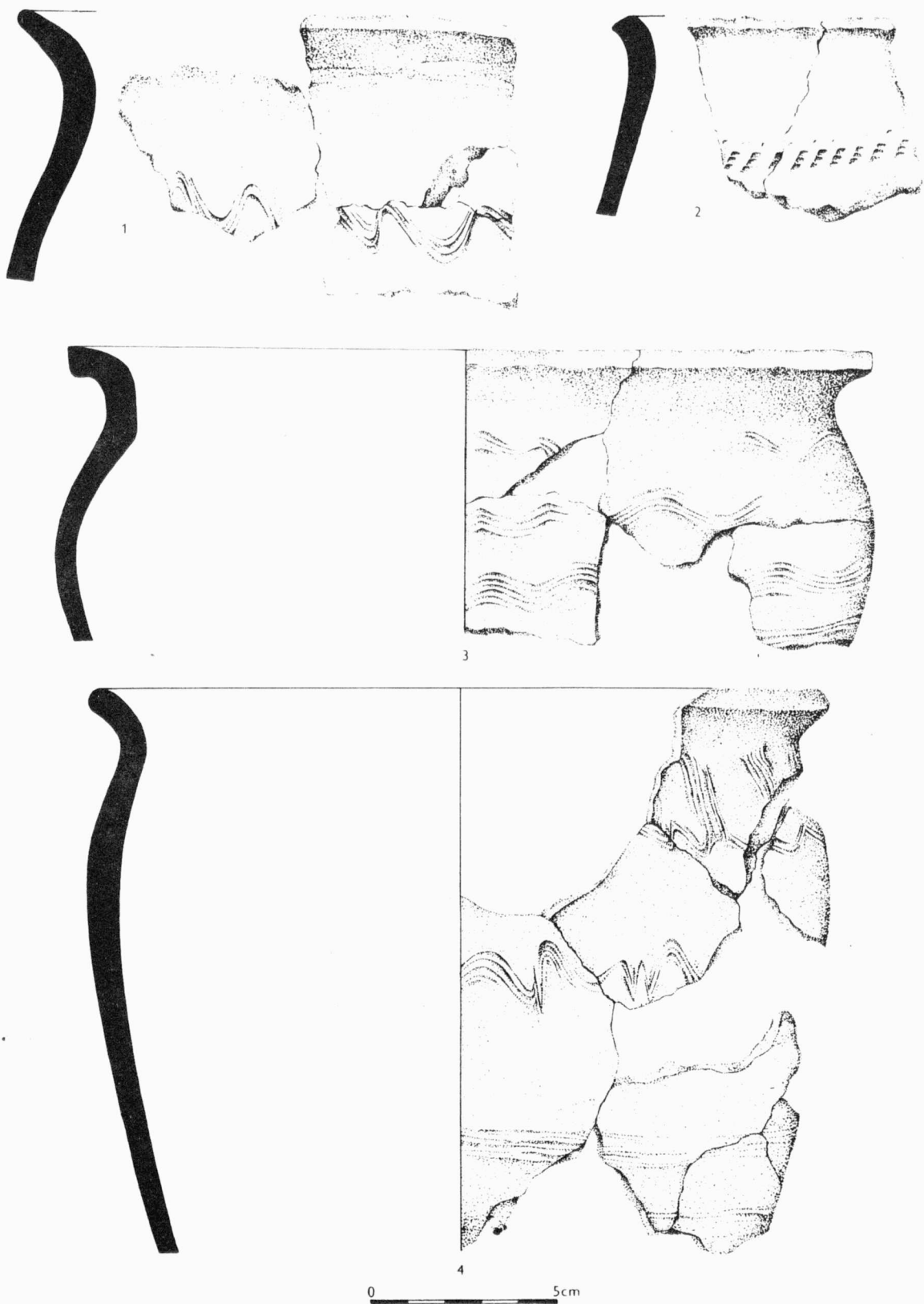
JZ předhradí - výzkum 1978

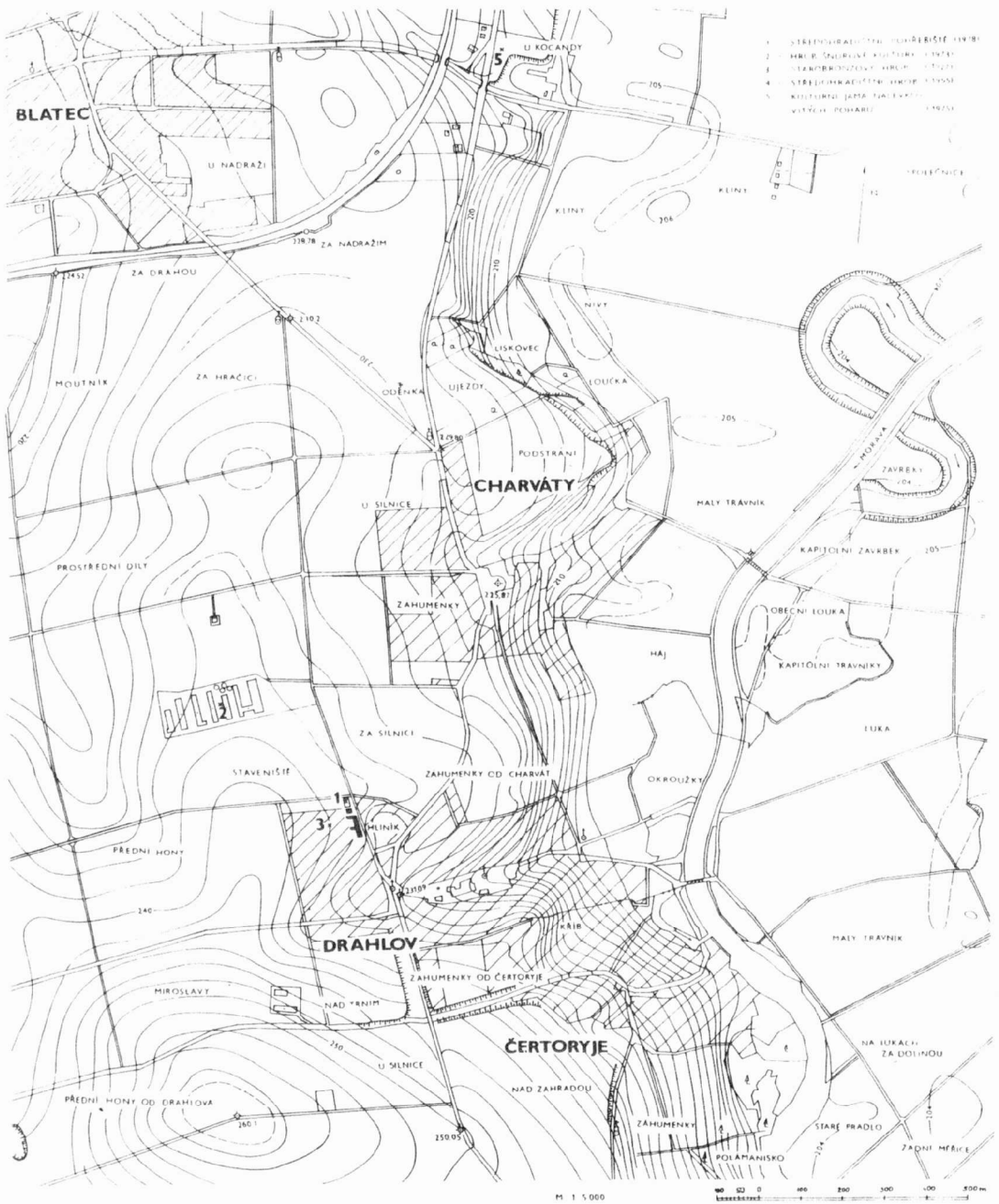
Obr. 15 Břeclav - "Pohansko" /okr. Břeclav/. Jihozápadní předhradí. Plán východní části plochy zkoumané v roce 1978. - Südwestliche Vorburg. Plan des östlichen Teiles der im Jahre 1978 untersuchten Fläche.

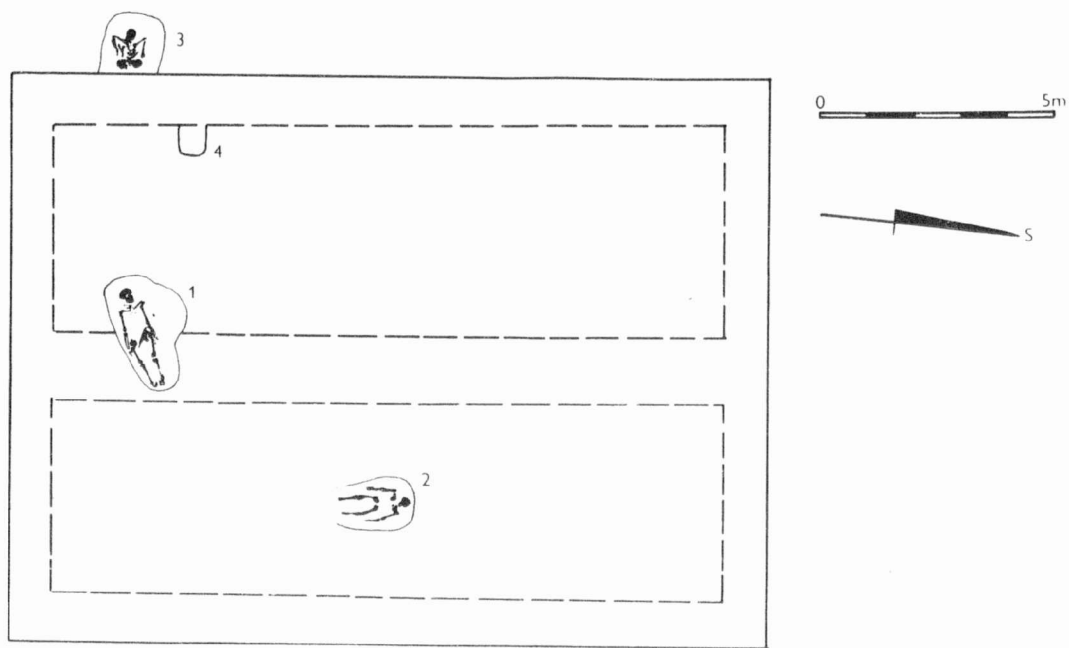
Obr. 16
 Břeclav - "Pohansko" /okr. Břeclav/. Jihozápadní předhradí 1978. Keramika ze sídlištních objektů.
 - Südwestliche Vorburg 1978. Keramik aus Siedlungsobjekten.

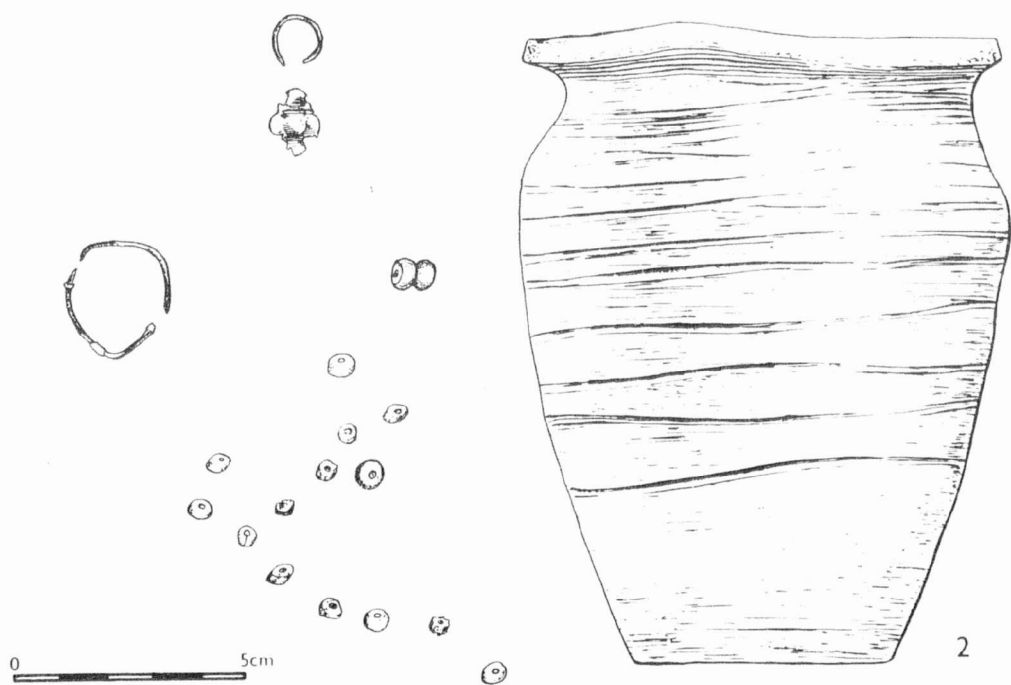
Obr. 17
 Olomučany /okr. Blansko/. Výběr keramiky . - Keramikauswahl.

Obr. 18
Drahlův / obec Charvátý, okr. Olomouc/. Situace středohradištního pohřebiště. - Situation des mittelburgwallzeitlichen Gräberfeldes.

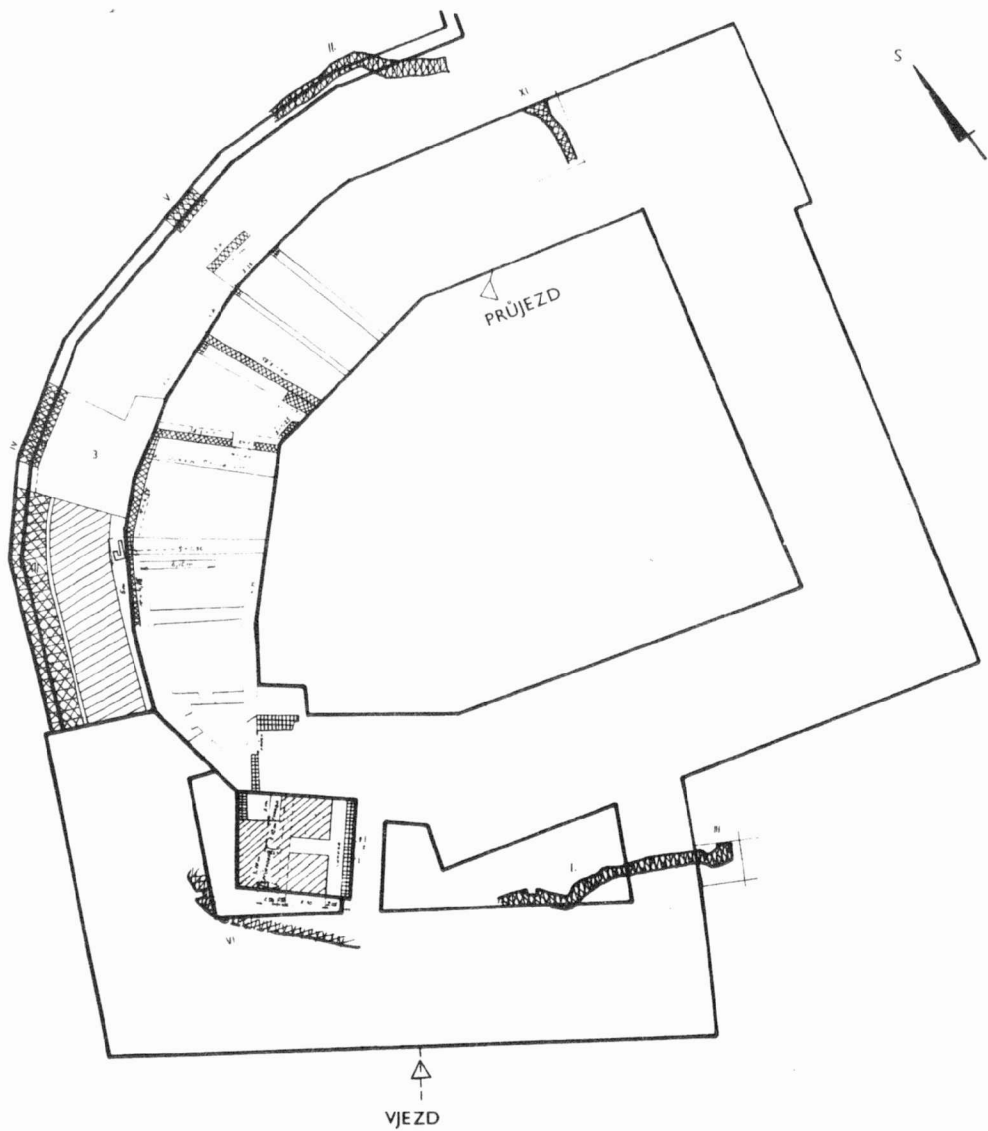

1

Obr. 19

Drahlov / obec Charvátý, okr. Olomouc/. Středohradištní pohřebiště. Hroby ve stavební jámě a zachráněné nálezy. - Mittelburgwallzeitliches Gräberfeld. Gräber in einer Baugrube und geborgene Funde.

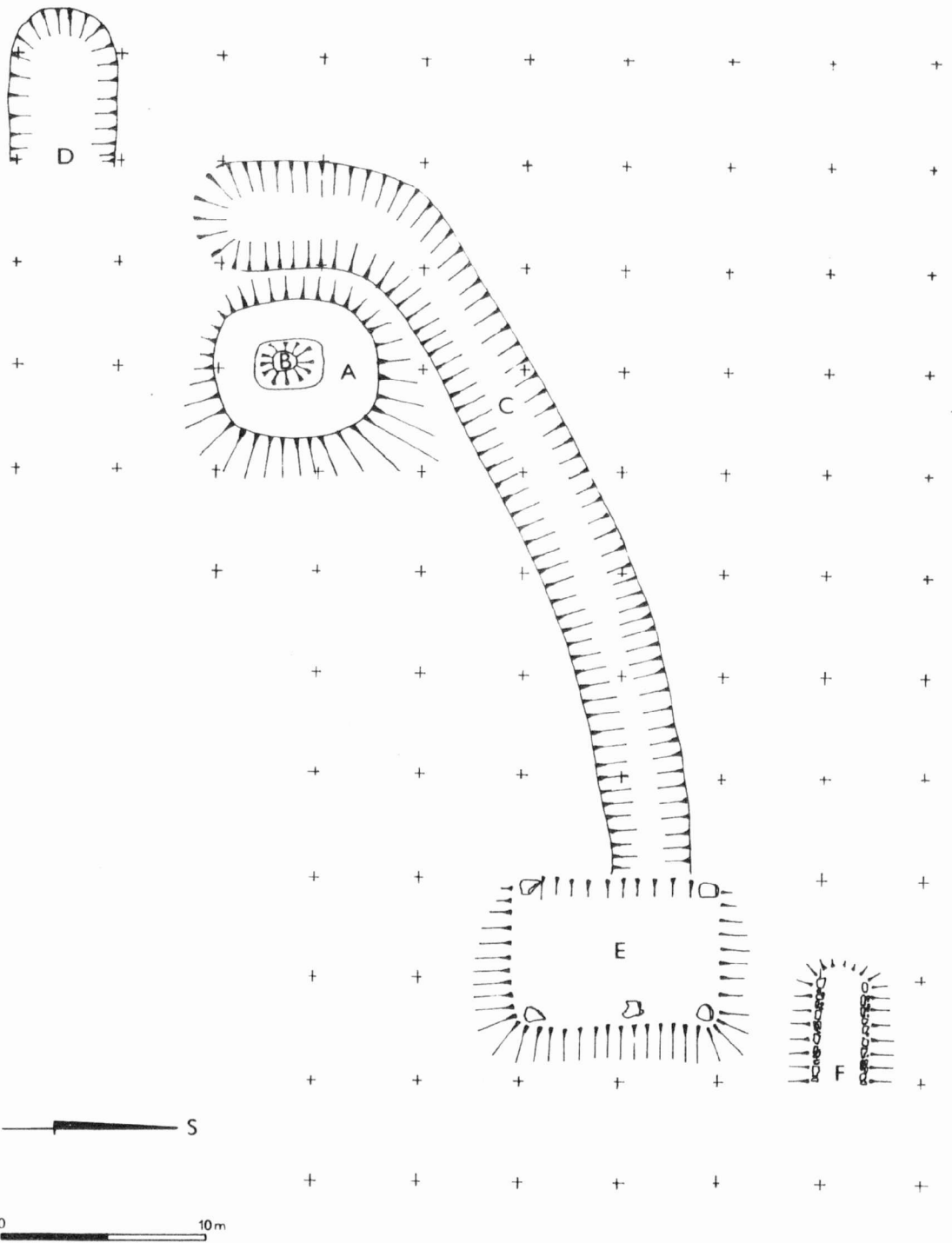
- původní zdivo objevené výzkumem
- původní zdivo zjištěné v současné zástavbě
- původní zdivo v přízemí hranolové věže
- obrysy současné zástavby
- I, II čísla sond
- 3 číslo objektu zkoumaného v sezoně 1978
- klenba sklepa pod parkánem

TVRZ ČEJKOVICE
VÝZKUM PROVÁDÍ MUZEUM HODONÍNSKA
1979

0 20m

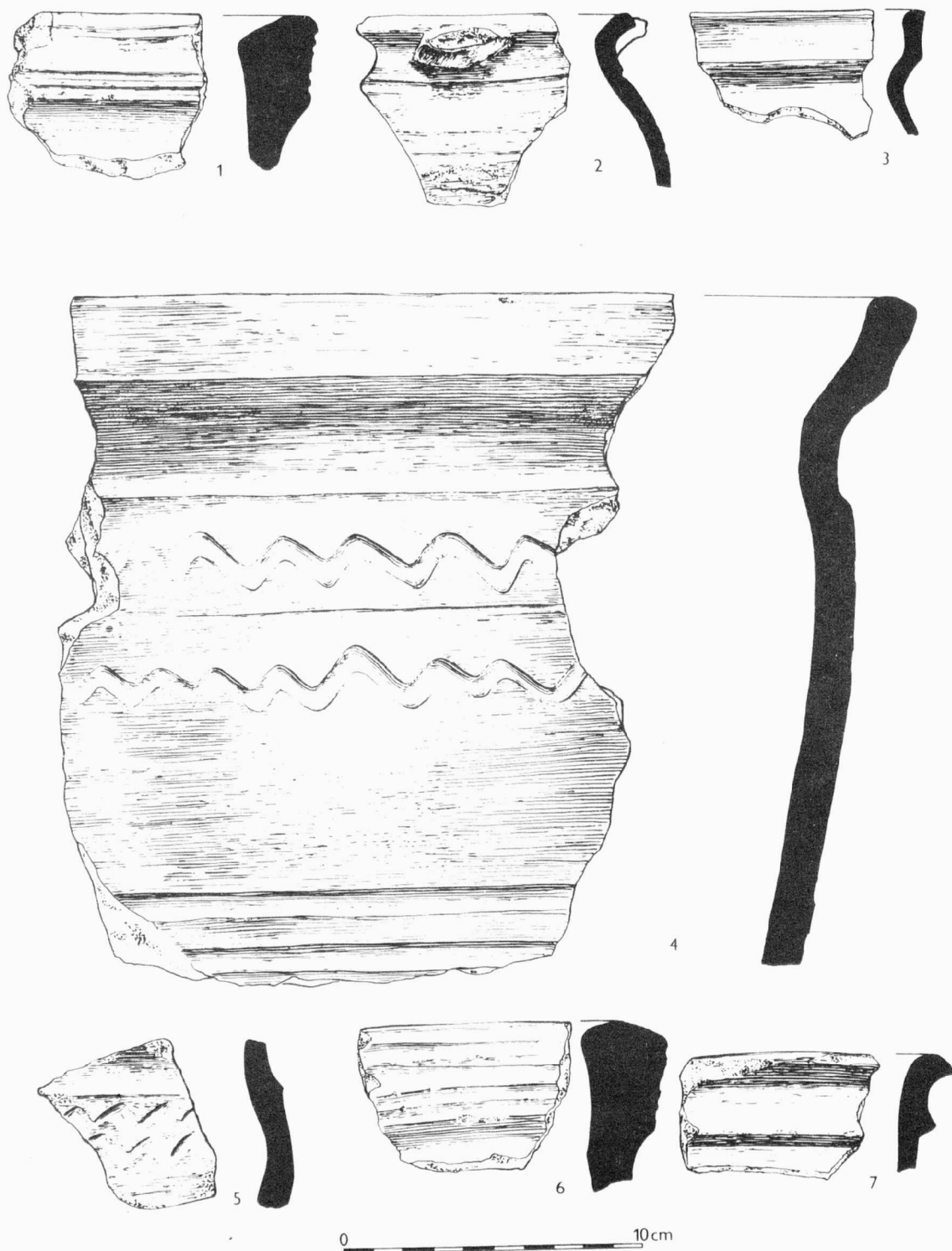
Obr. 20
Čejkovice /okr. Hodonín/. Plán středověké tvrze. - Plan der mittelalterlichen Feste.

KONŮVKY

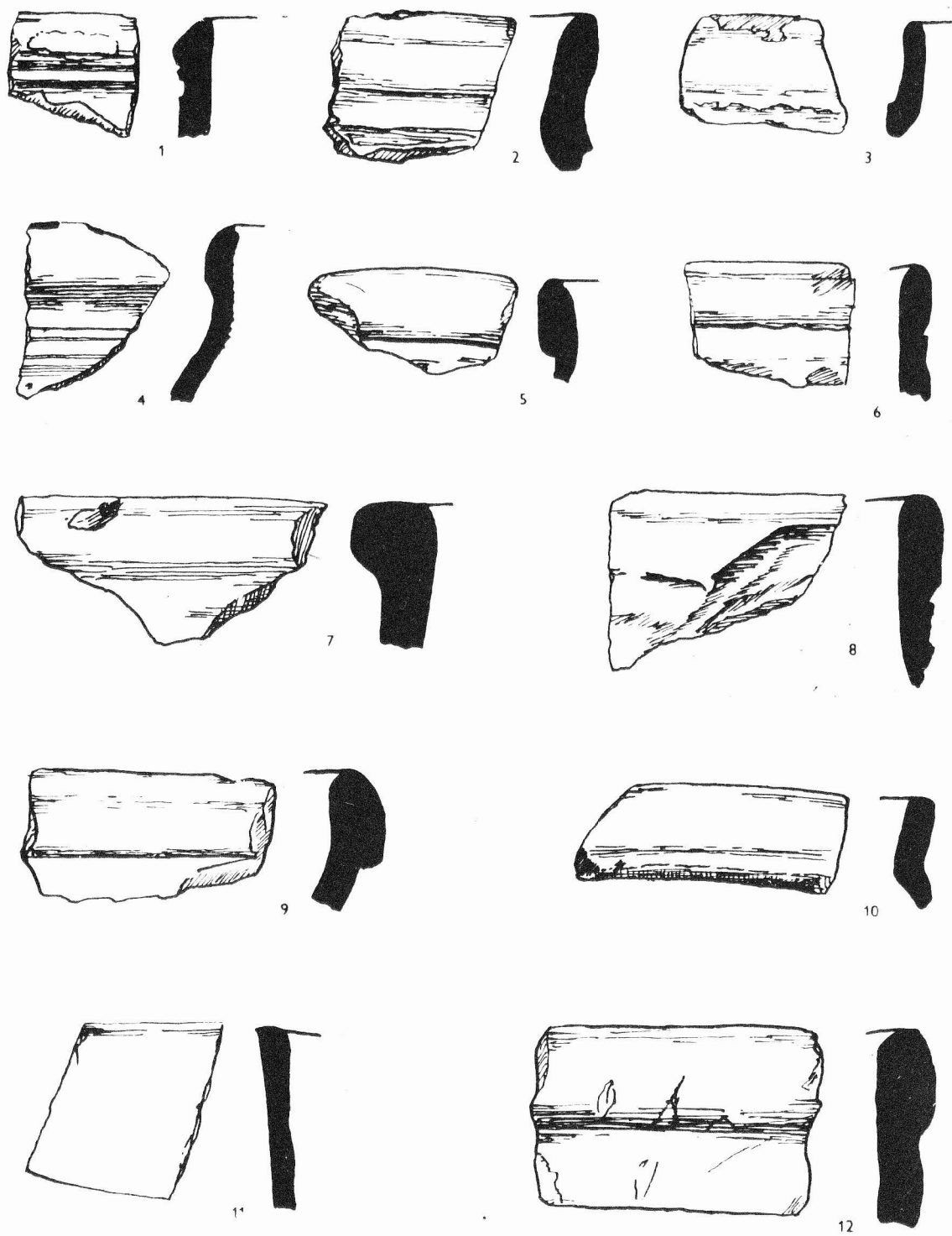
Obr. 21

Nížkovice - Heršpice /okr. Vyškov/. Zaniklá středověká osada "Konůvky". Větrný mlýn a příružené objekty. - Mittelalterliche Dorfwüstung "Konůvky". Windmühle und dazugehörige Objekte.

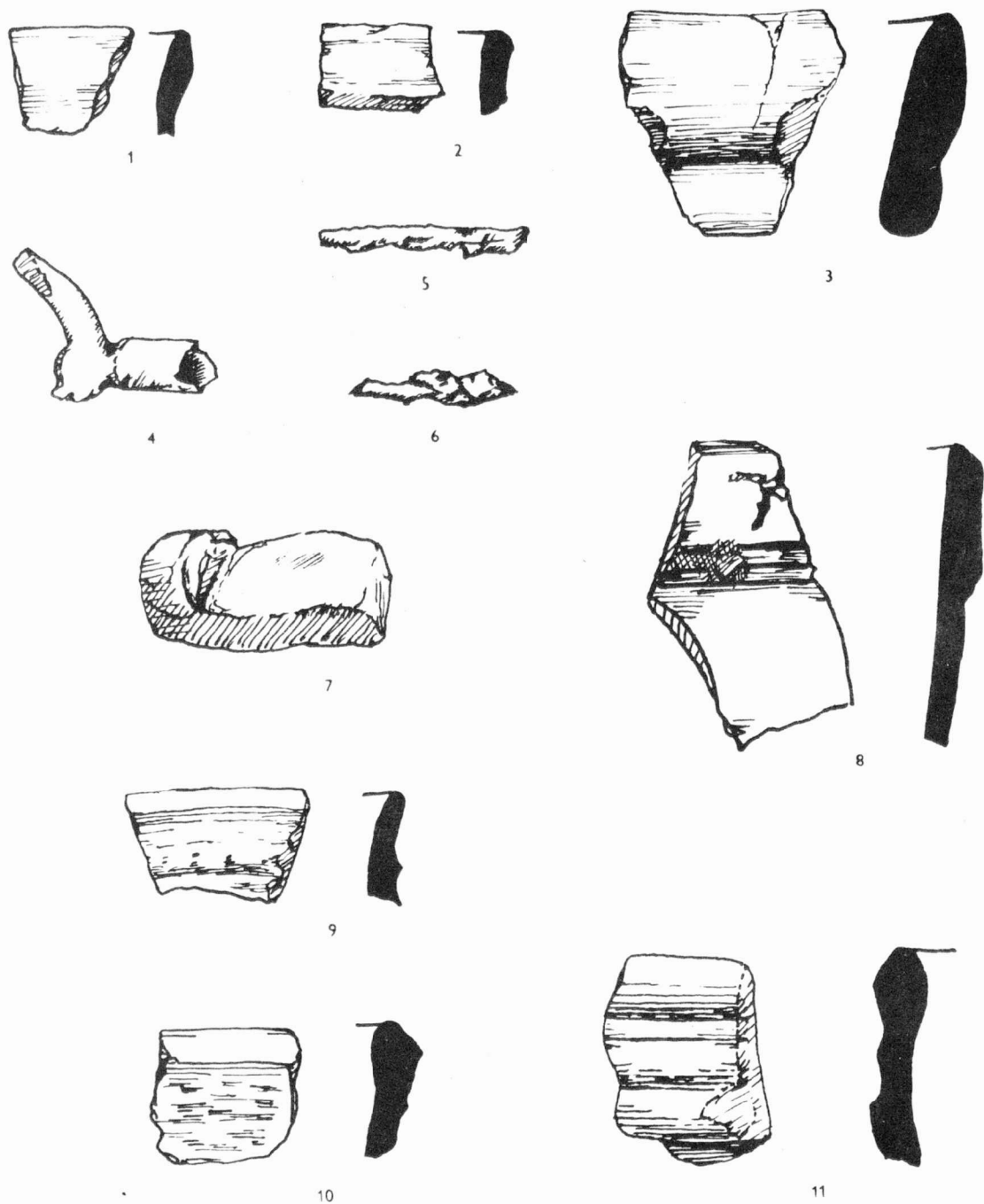
Obr. 22

Olomouc /okr. Olomouc/ - Klášter Hradisko. 1 - 3, 6 - 7 mělká jáma v sondě 5; 4 - 5 kulturní vrstva v sondě 3. - Kloster Hradisko. 1 - 3, 6 - 7 seichte Grube in Sonde 5; 4 - 5 Kulturschicht in Sonde 3.

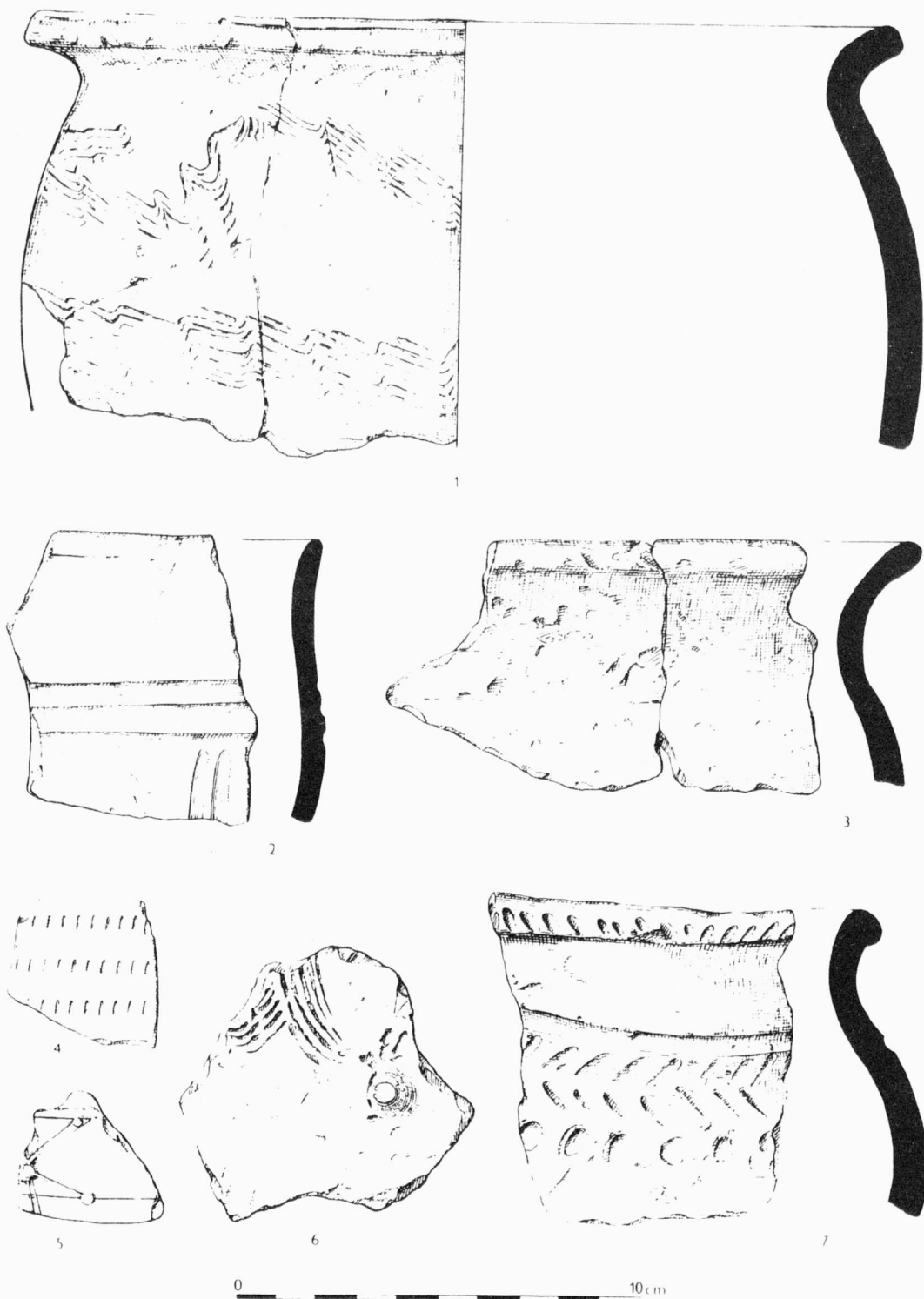
Obr. 23

Pulčín /okr. Vsetín/ - "Zubrůvka". Zaniklá středověká osada. Povrchový sběr. - Mittelalterliche Dorfwüstung. Lesefunde.

Obr. 24

Pulčín /okr. Vsetín/ - "Zubrůvka". Zaniklá středověká osada. Zlomky keramiky a železných předmětů. - Mittelalterliche Dorfwüstung. Bruchstücke von Keramik und eisernen Gegenständen.

Obr. 25

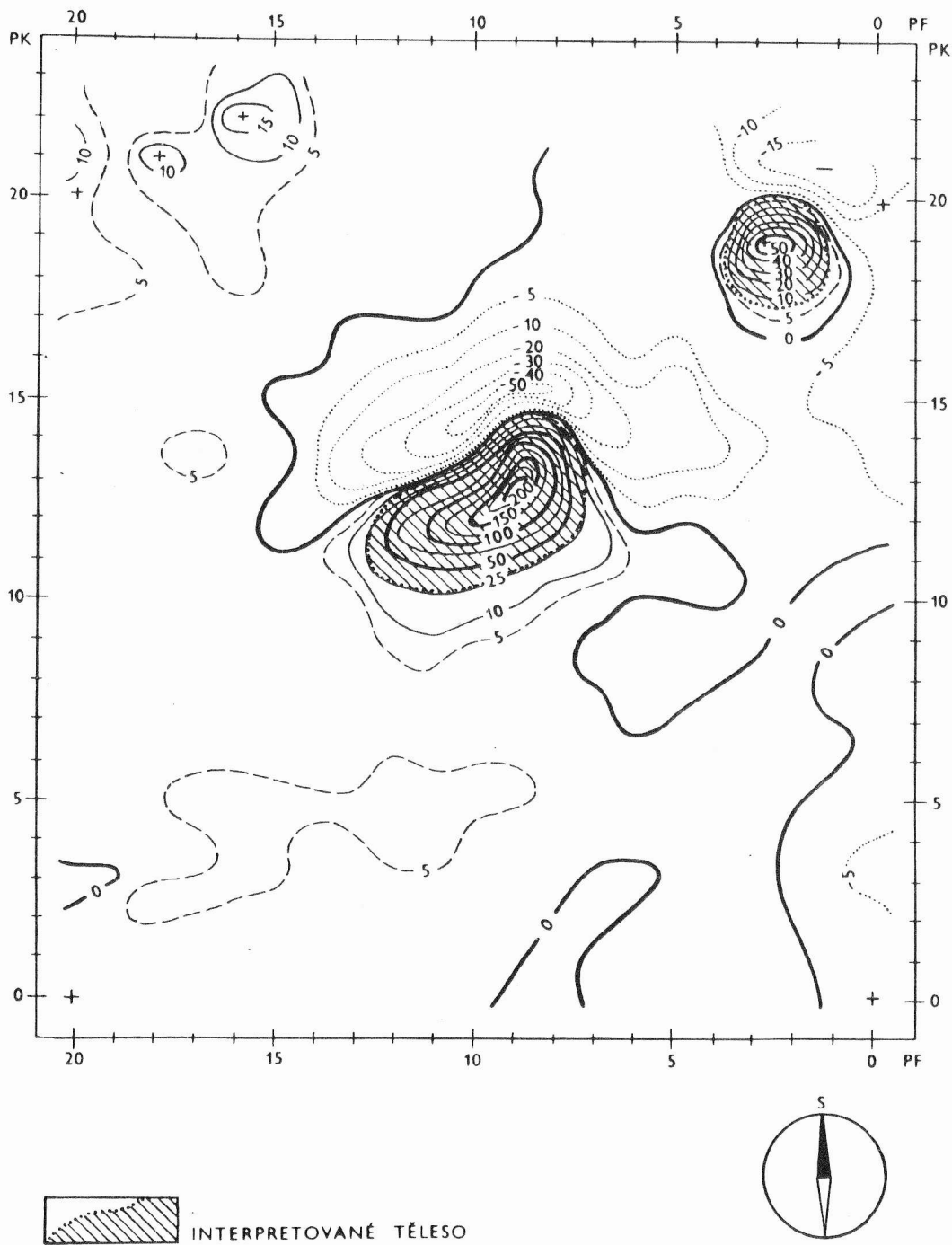
Brod nad Dyjí /okr. Břeclav/. Výběr keramiky ze sídliště. 1 objekt č. 10; 2 - 7 objekt č. 11 . - Keramikauswahl aus der Siedlung. 1 Objekt Nr. 10; 2 - 7 Objekt Nr. 11.

Obr. 26
 Brod nad Dyjí /okr. Břeclav/. Výběr keramiky ze sídliště . 1 - 3 objekt č. 22; 4 - 8 objekt č. 14.
 - Keramikauswahl aus der Siedlung. 1 - 3 Objekt Nr. 22; 4 - 8 Objekt Nr. 14.

MAPA IZANOMÁL ΔT
(sonda ve výšce 0,6 m)

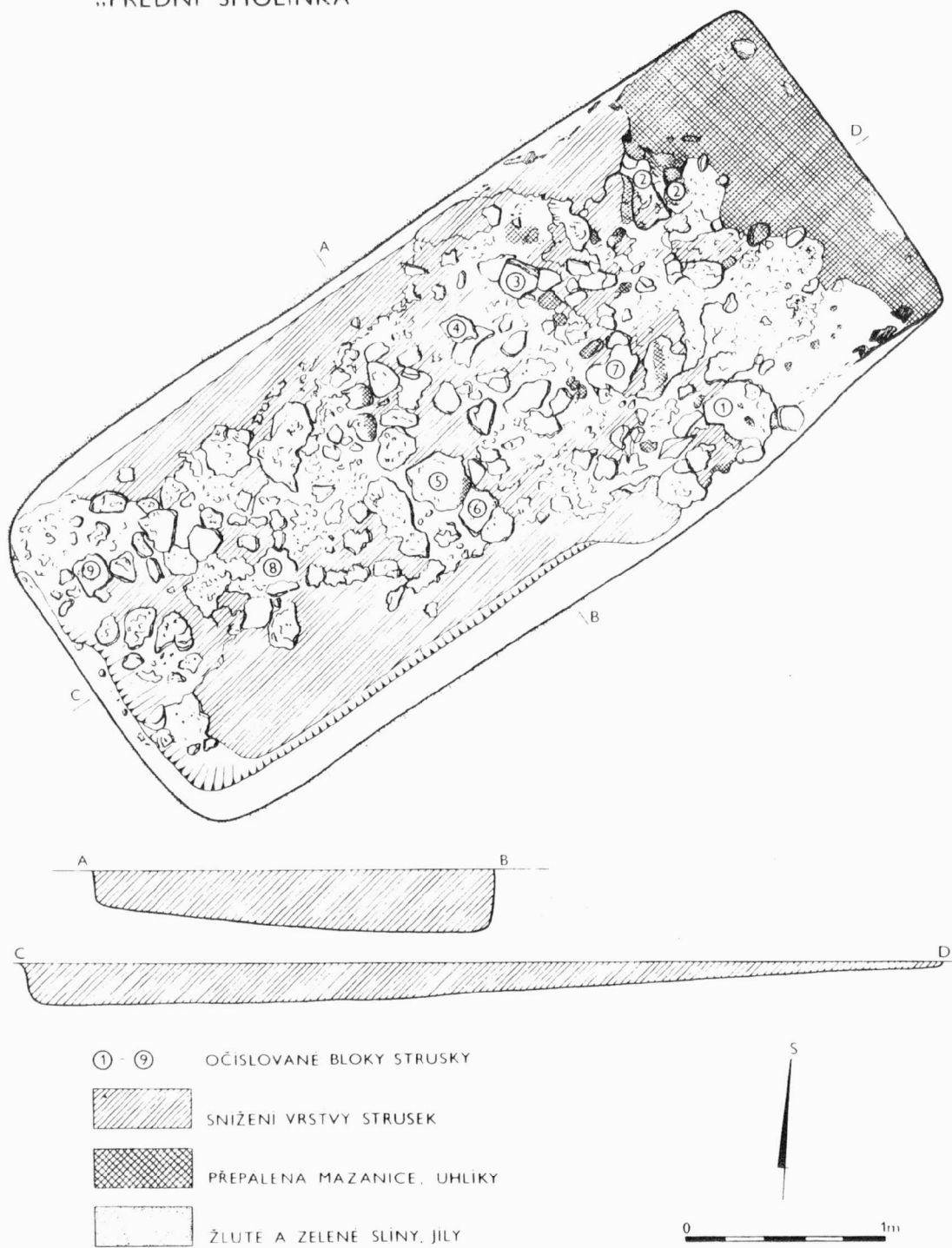
DRVALOVICE u Boskovic

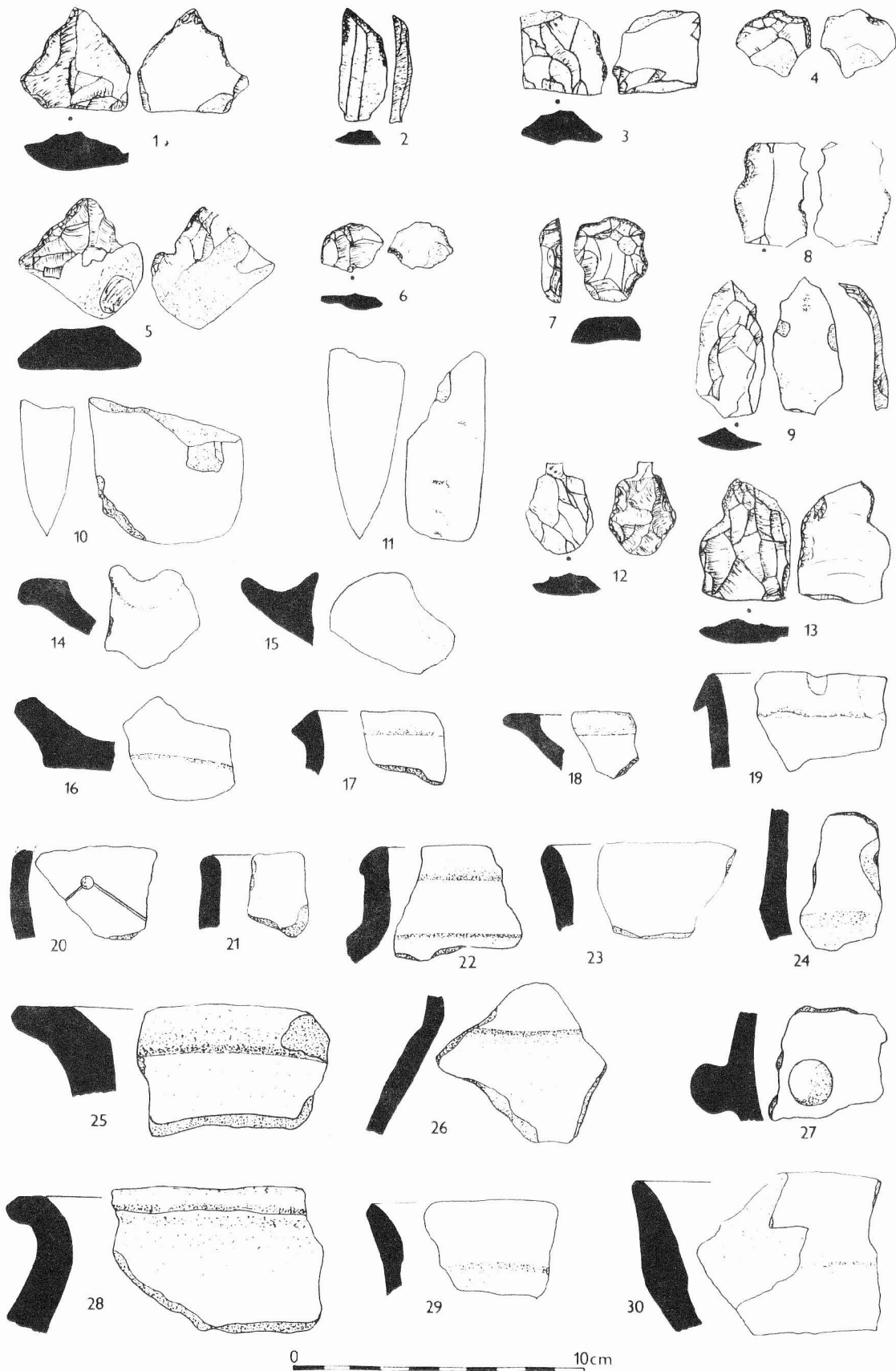
Obr. 27

Drvalovice / obec Vanovice, okr. Blansko/. Mapa izanomál. - Isanomalkarte.

DRVALOVICE 1978
 „PŘEDNÍ SMOLINKA“

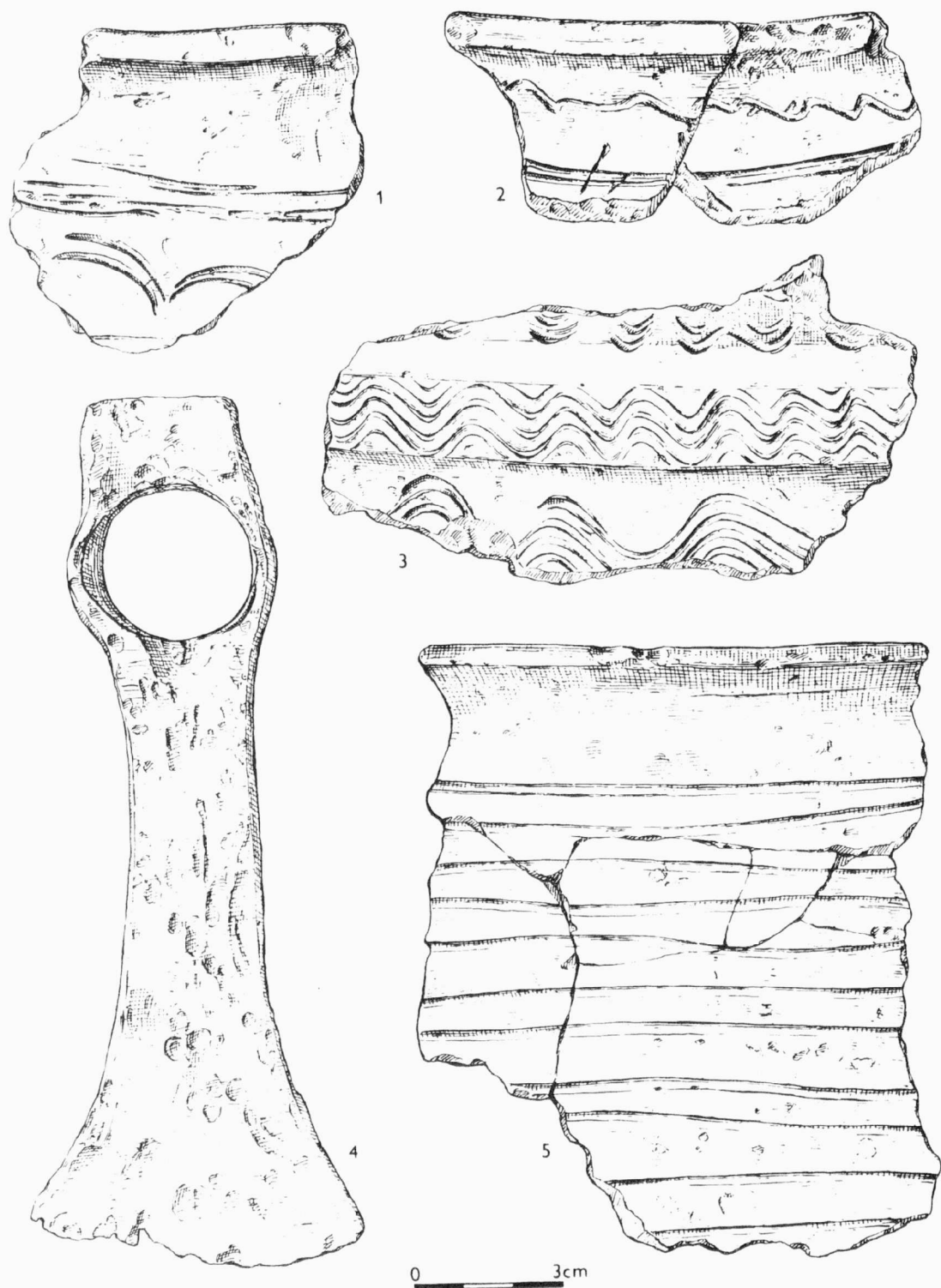

Obr. 28
 Drvalovice / obec Vanovice, okr. Blansko/. Výzkum železářské vyhřívačky. - Grabung eines Eisen-
 ausheizofens.

Obr. 29

Materiál z pravěkých lokalit na jihozápadní Moravě. - Materiál aus prähistorischen Lokalitäten in Südwestmähren. 5, 12, 13 Budkovice /okr. Brno-venkov/; 3, 9, 14 Černín I /okr. Znojmo/; 11 Černín II /okr. Znojmo/; 2 Černín III /okr. Znojmo/; 27 Černín V /okr. Znojmo/; 7, 29, 30 Hostim IX /okr. Znojmo/; 15, 16, 23, 24 Hostim X /okr. Znojmo/; 18, 21, 22 Hostim XI /okr. Znojmo/; 8, 17, 19, 26 Hostim XII /okr. Znojmo/; 1 Ivančice - Némčice /okr. Brno - venkov/; 10, 20, 25, 28 Moravský Krumlov - Rakšice /okr. Znojmo/; 4, 6 Vladislav /okr. Třebíč/.

Obr. 30
 Palonín /okr. Šumperk/. Výběr nálezů ze slovanských objektů. - Fundauswahl aus slawischen Objekten.

PD 1520
1948 (1980)